

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การศึกษาวิวัฒนาการเชิงสัญลักษณ์และความหมายของลวดลายประดับจีนตามชนบ

A Survey Study of Symbol and Meaning in Traditional Chinese Ornament

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชาติ ภาสวร

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2556

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

RCH
ร 516 ก
2556

เลขหมู่ 137804

วันที่ค้นพบ 6 ต.ค. 2558

b. 12699858
i.

ชื่อโครงการวิจัย	การศึกษาวิวัฒนาการเชิงสัญลักษณ์และความหมายของลวดลายประดับจีนตามชนบ
แหล่งเงิน	งบประมาณรายได้
ประจำปีงบประมาณ	2556 จำนวนเงินที่ได้รับการสนับสนุน 80,000 บาท
ระยะเวลาทำการวิจัย	1 ปี ตั้งแต่ ตุลาคม 2555 ถึง กันยายน 2556
หัวหน้าโครงการวิจัย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชาติ ภาสกร สาขาวิชาสถาปัตยกรรมและการวางแผน กลุ่มวิชา สถาปัตยกรรมภายใน คณะ สถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาปรัชญาแนวคิดและความหมายของลวดลายจีนและศึกษาลักษณะรูปแบบลวดลายจีน เพื่อวิเคราะห์วิวัฒนาการของลวดลาย จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของจีนก่อนยุคใหม่ คติความเชื่อ และความหมายของลวดลายจีนตามชนบเพื่อรวบรวมข้อมูลจำแนกและแจกแจงประเภทลวดลายจีนตามชนบ การวิจัยนี้พบว่า วิวัฒนาการเชิงสัญลักษณ์และความหมายของลวดลายประดับจีนตามชนบ เริ่มจากลวดลายเพื่อการตกแต่งที่มีลักษณะเป็นนามธรรมไปสู่ความจริง จากการใช้ลายเพียงลายเดียวเป็นลายหลายหลาย จากหลายหลายลายไปเป็นการนำลายต่างชนิดมาประกอบกัน และสุดท้ายจากภาพประดิษฐ์ล้วนๆ ไปเป็นการผสมกับอักษรและอักษรประดิษฐ์ ส่วนด้านสัญลักษณ์และความหมายในชั้นแรกอาจไม่มีความหมายเพราะเป็นแค่การตกแต่งหรือมีมีความหมายเฉพาะเจาะจงเพราะใช้ลายเดียว ต่อมาเกิดการเชื่อมโยงกับคติ ความเชื่อ จากความหมายง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อนค่อย ๆ มีความลึกซึ้งจากในเชิงสัญลักษณ์ความเชื่อ โดยเล่นการใช้คำเสียงพ้องหรือใกล้เคียง ต่อมา ซับซ้อนขึ้นจากเนื้อหาที่แฝงสัญลักษณ์ระดับความหมายพัฒนาจากการแทนค่าตรง ๆ หรือไม่มีความหมายเพราะวัตถุประสงค์ด้านความงามล้วน ๆ ไปสู่ความหมายหมายนัยตรงและไปสู่ความหมายนัยรองที่ต้องอาศัยการตีความจากคติความเชื่อและวิถีชีวิตประเพณีที่ส่วนมากมีความหมายเชิงสิริมงคลต่างๆ

คำสำคัญ : สัญลักษณ์ , ความหมาย, ลวดลายจีน

Title: A Survey Study of Symbol and Meaning in Traditional Chinese Ornament

Researcher: Ass. Prof. Jati Passworn

Faculty: Architecture

Department: Interior Architecture

ABSTRACT

The objective of this research is to study the concept and meaning of traditional Chinese ornament. Review of the literature about the history of China before the modern, belief and meaning of Chinese ornament formed the ground for data collection, classification of Chinese ornamentation. This research found that Traditional Chinese ornament is the long-term evolution process of forming stylized and meaning, from simple to complicated ones. Traditional Chinese ornament, from the start reflecting the aesthetic taste of different periods and aesthetic ideals, has a rich cultural connotation. It is normatively based on either homonym or representation or both which mostly are various auspicious meaning.

Keyword : Chinese, Ornamentation, Tradition

กิติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิวัฒนาการเชิงสัญลักษณ์และความหมายของลวดลายประดับเงินตามชนบ” นี้ ได้รับการสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังด้วยทุนสนับสนุนงานวิจัยจากเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2556 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาความร่วมมือจากฝ่ายต่างๆที่ช่วยเหลือส่งเสริม อำนวยความสะดวกในการวิจัยจนลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ อธิการบดีสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่สนับสนุนการวิจัย

ขอขอบพระคุณอาจารย์ฉัตรชัย อินทรโชติ ที่กรุณาให้คำแนะนำและตอบข้อซักถาม

ขอขอบใจอาจารย์วีระยุต ชัยสอน ที่ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับศัพท์ทางศาสนา

ขอขอบคุณ คุณวรรณภา ใจโพธิ์ และคุณศิริรัตน์ มีโพน ฝ่ายงานวิจัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่กรุณาอำนวยความสะดวกและช่วยเหลือด้านเอกสารตลอดการวิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชาติ ภาสวร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1. หลักการและเหตุผลของโครงการวิจัย	1
1.2. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	3
1.3. ขอบเขตในการวิจัย	3
1.4. ข้อตกลงเบื้องต้น	3
1.5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง(Literature review)	5
2.1. ขนบ	5
2.2. ลวดลาย	5
2.3. ประเภทของลวดลาย	6
2.4. สัญลักษณ์จีน	9
2.5. ภูมิหลังของจีน	10
บทที่ 3 วิวัฒนาการลวดลายประดับจีนตามชนบ	28
3.1 สมัยหิน ยุคสังคัมบรรพกาล	28
3.2 ยุคสัมฤทธิ์ สมัยราชวงศ์เซี่ย ราชวงศ์ซางและราชวงศ์โจว	29
3.3 สมัยขุนชิว-จ้านกั๋ว	30
3.4 สมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่น	31
3.5 ยุคสามก๊ก สมัยราชวงศ์เว่ย ราชวงศ์จิ้น และราชวงศ์เหนือ-ใต้	32
3.6 ราชวงศ์สุย และราชวงศ์ถัง	33
3.7 สมัยห้าราชวงศ์	35
3.8 สมัยราชวงศ์ซ่ง	35
3.9 สมัยราชวงศ์เหลียว ราชวงศ์จิ้น และราชวงศ์หยวน	37
3.10 สมัยราชวงศ์หมิง และราชวงศ์ชิง	38

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 สัญลักษณ์และความหมายของลวดลายประดับจีนตามชนบ	40
4.1 ลวดลายเรขาคณิต	40
4.2 ลวดลายสัตว์	49
4.3 ลวดลายพรรณพฤกษา นกและแมลง	86
4.4 ลวดลายสิริมงคล	117
4.5 ลวดลายคน	131
4.6 ลวดลายวัตถุข้าวของเครื่องใช้	151
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	153

บรรณานุกรม
ภาคผนวก
ประวัติผู้วิจัย

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 3.1 ลวดลายยุคหินใหม่ของจีน	29
ภาพที่ 3.2 ลวดลายยุคสัมฤทธิ์ สมัยราชวงศ์เซี่ย ราชวงศ์ซางและราชวงศ์โจว	30
ภาพที่ 3.3 ลวดลายยุคชุนชิวและยุคจ้านกั๋ว	31
ภาพที่ 3.4 ลวดลายปสมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่น	32
ภาพที่ 3.5 ลวดลายยุคสามก๊ก สมัยราชวงศ์เว่ย ราชวงศ์จิ้น และราชวงศ์ เหนือ-ใต้	33
ภาพที่ 3.6 ลวดลายราชวงศ์สุย และราชวงศ์ถัง	34
ภาพที่ 3.7 ลวดลายสมัยห้าราชวงศ์	35
ภาพที่ 3.8 ลวดลายสมัยราชวงศ์ซ่ง	36
ภาพที่ 3.9 ลวดลายสมัยราชวงศ์หยวน	37
ภาพที่ 3.10 ลวดลายสมัยราชวงศ์หมิง และราชวงศ์ชิง	39
ภาพที่ 4.1 ลายเส้นแถบลายเส้นแถบบนเครื่องปั้นดินเผาสมัยจ้านกั๋ว	40
ภาพที่ 4.2 ลายसान	41
ภาพที่ 4.3 แหวนลายเชือกยุคจ้านกั๋ว	41
ภาพที่ 4.4 กาทองแดงลายตาข่ายเชือกยุคจ้านกั๋ว	42
ภาพที่ 4.5 หม้อลวดลายริ้วทแยง (วัฒนธรรมหม่าเจียเหยา ประเภทหม่าฉ่าง)	42
ภาพที่ 3.6 ไทลายซิกแซก (วัฒนธรรมหม่าเจียเหยา แบบหม่าฉ่าง)	43
ภาพที่ 4.7 ลวดลายเกล็ดตามดั่ง เครื่องสัมฤทธิ์สมัยราชวงศ์โจวลวดลายเกล็ดตามดั่ง	43
ภาพที่ 4.8 ลายลูกบิด	44
ภาพที่ 4.9 ลายวน	45
ภาพที่ 4.10 ลายถั่วอก ลวดลายถั่วอกในหยกรูปทรงต่างๆ สมัยราชวงศ์โจว	45
ภาพที่ 4.11 ลายผู่ หยกลายผู่ ยุคราชวงศ์ฮั่น	46
ภาพที่ 4.12 ลายปุ่ม ลายปุ่มในดิ่งสัมฤทธิ์(ซาง)ตอนปลาย	46
ภาพที่ 4.13 ลายขดเหลี่ยมในภาชนะดินเผาสมัยจ้านกั๋ว และภาพลายเส้นลายขดเหลี่ยม	47

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 4.14 ลายเมฆ เครื่องถมลายเมฆยุคชั้นตะวันออก (หม่าหวางตุ้ย หูหนาน ฉางซา) ลายเมฆ	48
ภาพที่ 4.15 ลายเมฆสายฟ้า	49
ภาพที่ 4.16 หยกลวดลายมังกรไร้เขา สมัยราชวงศ์ โจวตะวันตกและสมัยราชวงศ์ฮั่น	50
ภาพที่ 4.17 ลวดลายมังกรลักษณะต่างๆและลวดลายมังกรในท่วงท่าต่างๆ	54
ภาพที่ 4.18 ตัวอย่างลวดลายหงส์ยุคต่างๆ	58
ภาพที่ 4.19 กรอบสันกระบี่ของลวดลายจตุรทิศสัตว์เทพ	59
ภาพที่ 4.20 ลายลูกมังกรทั้งเก้า	60
ภาพที่ 4.21 ลายละเอียดของลวดลายประดับเทวเทีย	62
ภาพที่ 4.22 ลายกิเลน และลายกิเลนส่งบุตร	64
ภาพที่ 4.23 ลายสิงโตที่นิยมกัน	65
ภาพที่ 4.24 ลายกวาง	67
ภาพที่ 4.25 ลายค้ำควาประเภทต่าง ๆ	68
ภาพที่ 4.26 ลายช้าง	69
ภาพที่ 4.27 ลายหนู	70
ภาพที่ 4.28 ลายวัวควาย	72
ภาพที่ 4.29 ลายเสือ	73
ภาพที่ 4.30 ลายกระต่าย.	74
ภาพที่ 4.31 ลายงู	75
ภาพที่ 4.32 ลายม้า	76
ภาพที่ 4.33 ลายแพะ	78
ภาพที่ 4.34 ลายลิง	79
ภาพที่ 4.35 ลายสุนัข	79
ภาพที่ 4.36 ลายสุกร	80

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 4.37 ลายกระรอก	80
ภาพที่ 4.38 ลายกบสมัยต่างๆ	82
ภาพที่ 4.39 ลายเต่า	83
ภาพที่ 4.40 ลายปลา	84
ภาพที่ 4.41 ลายนานาบุปผา	85
ภาพที่ 4.42 ลายถวนฮั่วหรือลายดอกกระทุ่ม	86
ภาพที่ 4.43 ลายเป่าเซียงฮั่ว	87
ภาพที่ 4.44 ลายกลีบดอกลูกพลับ	88
ภาพที่ 4.45 ลายดอกบัว	88
ภาพที่ 4.46 ลายกลีบบัว	89
ภาพที่ 4.47 ลายดอกสายน้ำผึ้ง	90
ภาพที่ 4.48 ลายเครื่องเสกกับดอกเบญจมาศสมัยราชวงศ์หมิง	91
ภาพที่ 4.49 ลายก้านขด	92
ภาพที่ 4.50 ลายกึ่งก้านบนเครื่องลายครามรัชสมัยจักรพรรดิหย่งเจิ้น ยุคราชวงศ์ชิง	92
ภาพที่ 4.51 ลายใบกล้วย	93
ภาพที่ 4.52 ลายผลไม้ต่างๆ	94
ภาพที่ 4.53 ลายลูกท้อ	94
ภาพที่ 4.54 ลายทับทิม	95
ภาพที่ 4.55 ลายองุ่น	96
ภาพที่ 4.56 ลายแตงโมอ่อน	96
ภาพที่ 4.57 ป่าน้ำชาลายลูกพลับ (สมัยปัจจุบัน)	97
ภาพที่ 4.58 ลายดอกโบตั๋น	98
ภาพที่ 4.59 ลายดอกไฮเดรนเยีย	98

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 4.60 ลายดอกกล้วยไม้	99
ภาพที่ 4.61 ลายดอกบัวหรือดอกเหมย	100
ภาพที่ 4.62 ลายดอกกระจำ	101
ภาพที่ 4.63 ลายดอกเบญจมาศ	102
ภาพที่ 4.64 ลายเห็นหลังจื่อ	103
ภาพที่ 4.65 ลายนก	103
ภาพที่ 4.66 ลายนกกระเรียน	104
ภาพที่ 4.67 ลายลายเหยี่ยว	105
ภาพที่ 4.68 ลายไก่ฟ้าสีทอง	106
ภาพที่ 4.69 ลายนกยูง	107
ภาพที่ 4.70 ลายนกปรอดจีน	108
ภาพที่ 4.71 ลายนกขานยางหรือนกเปิดน้ำแมนดาริน	108
ภาพที่ 4.72 ลายนกนางแอ่นจีน	109
ภาพที่ 4.73 ลายนกแก้ว	110
ภาพที่ 4.74 ลายห่าน	111
ภาพที่ 4.75 ลายเป็ด	111
ภาพที่ 4.76 ลายไก่	113
ภาพที่ 4.77 ลายนกนางแอ่น	113
ภาพที่ 4.78 ลายแมลงกับต้นไม้ใบหญ้า	114
ภาพที่ 4.79 ลายผีเสื้อ	115
ภาพที่ 4.80 ลายจ๊กจั่น	116
ภาพที่ 4.81 ลายสวัสดิกะ	119
ภาพที่ 4.82 ลายหุอิ้แบบต่าง ๆ	120

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 4.83 ลายอักษรสมรส สี	121
ภาพที่ 4.84 ลายเหรียญทองแดง	122
ภาพที่ 4.85 ลายอักษร	122
ภาพที่ 4.86 ลายอัฐมงคล	125
ภาพที่ 4.87 ลวดลายสมบัติเบ็ดเตล็ด	126
ภาพที่ 4.88 ลายยันต์แปดทิศปากว่า	128
ภาพที่ 4.89 ลายสุขบรรจบ	129
ภาพที่ 4.90 ลายตาลปัตร	129
ภาพที่ 4.91 ลายสร้อยลูกประคำจีน โถสมัยราชวงศ์หมิง	130
ภาพที่ 4.92 ลาย ฮก ลก ซิวหรือ ฝู ลู่ ไช้ว สีและความสุข	131
ภาพที่ 4.93 ลายเทพอัปสร	132
ภาพที่ 4.94 ลายใบหน้าคน	133
ภาพที่ 4.95 ลายนักรบ	133
ภาพที่ 4.96 ลายการเล่นของเด็ก	134
ภาพที่ 4.97 ลายอิสตรี	135
ภาพที่ 4.98 ลายบัณฑิตชั้นสูง แจกันลายคราม(หมิง)	136
ภาพที่ 4.99 ลายชาวไร่ชาวนา	136
ภาพที่ 4.100 ลายทวารบาลจงชุย	137
ภาพที่ 4.101 ลายคุณธรรมห้าประการ กาน้ำชายุคจักรพรรดิหย่งเจิ้ง สมัยราชวงศ์ชิง	138
ภาพที่ 4.102 ลวดลายสถาปัตยกรรมตกแต่งผนัง แปดเขียนข้ามทะเล	139
ภาพที่ 4.103 ลายของวิเศษของแปดเขียน	140

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 4.104 ลายเทพธิดาหมากรุกอวยพรให้อายุยืน	141
ภาพที่ 4.105 ลายสองเทพเหอเหอ	142
ภาพที่ 4.106 ห้ากุมารได้ทีหนึ่ง	142
ภาพที่ 4.107 ลายคนเลี้ยงควายกับเทพธิดาทอผ้าทอผ้า ศิลปะการตัดกระดาษ	143
ภาพที่ 4.108 ภาพกระเบื้องในสุสานสมัยราชวงศ์ใต้จากบนลงล่างซ้ายไปขวาแสดงฤดูใบไม้ร่วงสู่ใบไม้ ผลิ กลุ่มบัณฑิตเริ่มจากหรวนเวย หลิวหลิง เจียงชิว เจียงคัง หรวนจี ซานเทาและหวังทรงตามลำดับ	144
ภาพที่ 4.109 ลายสิบแปดบัณฑิต กระเบื้องลายคราม สมัยราชวงศ์ซิง	145
ภาพที่ 4.110 แก้วผู้เฒ่าแห่งเขาเสียงซาน	145
ภาพที่ 4.111 ลายชาวประมงตกปลา แจกันลายครามทรงสี่เหลี่ยม สมัยราชวงศ์ซิง	146
ภาพที่ 4.112 ลายเป่าขลุ่ยเรียกหงส์ กระจกส้มฤทธิ์ สมัยราชวงศ์ถัง	147
ภาพที่ 4.113 ลายหนี่วาซ่อมฟ้า ศิลปะการตัดกระดาษ	148
ภาพที่ 4.114 ภาพวาดฉางเอ๋อเหาะกลับดวงจันทร์บนอิฐในสุสาน สมัยจ้านกั๋ว	149
ภาพที่ 4.115 หลิวไห่เล่นตลกกับคางคก ศิลปะการตัดกระดาษ	150
ภาพที่ 4.116 ร้อยกุมารเซตมังกกร จานเบญจรงค์ สมัยราชวงศ์ซิง	150
ภาพที่ 4.117 ลวดลายสมบัติโบราณ ลายแกะสลักเครื่องเรือน	151
ภาพที่ 4.118 ลายทิวทัศน์ ศิลปะการตัดกระดาษ	152
ภาพที่ 4.119 หม้อดินเผาลายคลื่นสมัยชุนชิว	153
ภาพที่ 4.120 ลายริบบิ้น เครื่องลายครามสมัยราชวงศ์หมิง	154

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 3.1 ลวดลายยุคหินใหม่ของจีน	29
ภาพที่ 3.2 ลวดลายยุคสัมฤทธิ์ สมัยราชวงศ์เซี่ย ราชวงศ์ซางและราชวงศ์โจว	30
ภาพที่ 3.3 ลวดลายยุคชุนชิวและยุคจ้านกั๋ว	31
ภาพที่ 3.4 ลวดลายปสมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่น	32
ภาพที่ 3.5 ลวดลายยุคสามก๊ก สมัยราชวงศ์เว่ย ราชวงศ์จิ้น และราชวงศ์ เหนือ-ใต้	33
ภาพที่ 3.6 ลวดลายราชวงศ์สุย และราชวงศ์ถัง	34
ภาพที่ 3.7 ลวดลายสมัยห้าราชวงศ์	35
ภาพที่ 3.8 ลวดลายสมัยราชวงศ์ซ่ง	36
ภาพที่ 3.9 ลวดลายสมัยราชวงศ์หยวน	37
ภาพที่ 3.10 ลวดลายสมัยราชวงศ์หมิง และราชวงศ์ชิง	39
ภาพที่ 4.1 ลายเส้นแถบลายเส้นแถบบนเครื่องปั้นดินเผาสมัยจ้านกั๋ว	40
ภาพที่ 4.2 ลายसान	41
ภาพที่ 4.3 แหวนลายเชือกยุคจ้านกั๋ว	41
ภาพที่ 4.4 กาทองแดงลายตาข่ายเชือกยุคจ้านกั๋ว	42
ภาพที่ 4.5 หม้อลวดลายริ้วทแยง (วัฒนธรรมหม่าเจียเหยา ประเภทหม่าฉ่าง)	42
ภาพที่ 3.6 ไทลายซิกแซก (วัฒนธรรมหม่าเจียเหยา แบบหม่าฉ่าง)	43
ภาพที่ 4.7 ลวดลายเกล็ดตามดั่ง เครื่องสัมฤทธิ์สมัยราชวงศ์โจวลวดลายเกล็ดตามดั่ง	43
ภาพที่ 4.8 ลายลูกบิด	44
ภาพที่ 4.9 ลายวน	45
ภาพที่ 4.10 ลายถั่ววงอก ลวดลายถั่ววงอกในหยกรูปทรงต่างๆ สมัยราชวงศ์โจว	45
ภาพที่ 4.11 ลายผู่ หยกลายผู่ ยุคราชวงศ์ฮั่น	46
ภาพที่ 4.12 ลายปุ่ม ลายปุ่มในดิ่งสัมฤทธิ์(ซาง)ตอนปลาย)	46
ภาพที่ 4.13 ลายขดเหลี่ยมในภาชนะดินเผาสมัยจ้านกั๋ว และภาพลายเส้นลายขดเหลี่ยม	47

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 4.14 ลายเมฆ เครื่องถมลายเมฆยุคอินทระวันออก (หม่าหวางด้อย หูหนาน ฉางซา) ลายเมฆ	48
ภาพที่ 4.15 ลายเมฆสายฟ้า	49
ภาพที่ 4.16 หยกลวดลายมังกรไร้เขา สมัยราชวงศ์ โจวตะวันตกและสมัยราชวงศ์ฮั่น	50
ภาพที่ 4.17 ลวดลายมังกรลักษณะต่างๆและลวดลายมังกรในท่วงท่าต่างๆ	54
ภาพที่ 4.18 ตัวอย่างลวดลายหงส์ยุคต่างๆ	58
ภาพที่ 4.19 ครอบสันกระเบื้องลวดลายจตุรทิศสัตว์เทพ	59
ภาพที่ 4.20 ลายลูกมังกรทั้งเก้า	60
ภาพที่ 4.21 ลายละเอียดของลวดลายประดับเทาเทีย	62
ภาพที่ 4.22 ลายกิเลน และลายกิเลนส่งบุตร	64
ภาพที่ 4.23 ลายสิงโตที่นิยมกัน	65
ภาพที่ 4.24 ลายกวาง	67
ภาพที่ 4.25 ลายค้ำควาประเภทต่าง ๆ	68
ภาพที่ 4.26 ลายช้าง	69
ภาพที่ 4.27 ลายหนู	70
ภาพที่ 4.28 ลายวัวควาย	72
ภาพที่ 4.29 ลายเสือ	73
ภาพที่ 4.30 ลายกระต่าย.	74
ภาพที่ 4.31 ลายงู	75
ภาพที่ 4.32 ลายม้า	76
ภาพที่ 4.33 ลายแพะ	78
ภาพที่ 4.34 ลายลิง	79
ภาพที่ 4.35 ลายสุนัข	79
ภาพที่ 4.36 ลายสุกร	80

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 4.37 ลายกระรอก	80
ภาพที่ 4.38 ลายกบสมัยต่างๆ	82
ภาพที่ 4.39 ลายเต่า	83
ภาพที่ 4.40 ลายปลา	84
ภาพที่ 4.41 ลายนานาบุปผา	85
ภาพที่ 4.42 ลายถวนฮั่วหรือลายดอกกระท่อม	86
ภาพที่ 4.43 ลายเป่าเสียงฮั่ว	87
ภาพที่ 4.44 ลายกลีบดอกลูกพลับ	88
ภาพที่ 4.45 ลายดอกบัว	88
ภาพที่ 4.46 ลายกลีบบัว	89
ภาพที่ 4.47 ลายดอกสายน้ำผึ้ง	90
ภาพที่ 4.48 ลายเครื่องเอกกับดอกเบญจมาศสมัยราชวงศ์หมิง	91
ภาพที่ 4.49 ลายก้านขด	92
ภาพที่ 4.50 ลายกิ้งก้านบนเครื่องลายครามรัชสมัยจักรพรรดิหย่งเจิ้น ยุคราชวงศ์ชิง	92
ภาพที่ 4.51 ลายใบกล้วย	93
ภาพที่ 4.52 ลายผลไม้ต่างๆ	94
ภาพที่ 4.53 ลายลูกท้อ	94
ภาพที่ 4.54 ลายทับทิม	95
ภาพที่ 4.55 ลายอรุณ	96
ภาพที่ 4.56 ลายแดงโมอ่อน	96
ภาพที่ 4.57 ป่าน้ำชาลายลูกพลับ (สมัยปัจจุบัน)	97
ภาพที่ 4.58 ลายดอกโบตั๋น	98
ภาพที่ 4.59 ลายดอกไฮเดรนเยีย	98

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 4.60 ลายดอกกล้วยไม้	99
ภาพที่ 4.61 ลายดอกบัวหรือดอกเหมย	100
ภาพที่ 4.62 ลายดอกกระจับ	101
ภาพที่ 4.63 ลายดอกเบญจมาศ	102
ภาพที่ 4.64 ลายเห็นดลิ่งจื่อ	103
ภาพที่ 4.65 ลายนก	103
ภาพที่ 4.66 ลายนกกระเรียน	104
ภาพที่ 4.67 ลายลายเหยี่ยว	105
ภาพที่ 4.68 ลายไก่ฟ้าสีทอง	106
ภาพที่ 4.69 ลายนกยูง	107
ภาพที่ 4.70 ลายนกปรอดจีน	108
ภาพที่ 4.71 ลายนกยวนยางหรือนกเปิดน้ำแมนดาริน	108
ภาพที่ 4.72 ลายนกกางเขนจีน	109
ภาพที่ 4.73 ลายนกแก้ว	110
ภาพที่ 4.74 ลายห่าน	111
ภาพที่ 4.75 ลายเป็ด	111
ภาพที่ 4.76 ลายไก่	113
ภาพที่ 4.77 ลายนกนางแอ่น	113
ภาพที่ 4.78 ลายแมลงกับต้นไม้ใบหญ้า	114
ภาพที่ 4.79 ลายผีเสื้อ	115
ภาพที่ 4.80 ลายจ๊กจั่น	116
ภาพที่ 4.81 ลายสวัสดิกะ	119
ภาพที่ 4.82 ลายหรือแบบต่าง ๆ	120

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 4.83 ลายอักษรสมรส สี	121
ภาพที่ 4.84 ลายเหรียญทองแดง	122
ภาพที่ 4.85 ลายอักษร	122
ภาพที่ 4.86 ลายอัฐมงคล	125
ภาพที่ 4.87 ลวดลายสมบัติเบ็ดเตล็ด	126
ภาพที่ 4.88 ลายยันต์แปดทิศปากว่า	128
ภาพที่ 4.89 ลายสุขบรรจบ	129
ภาพที่ 4.90 ลายตาลปัทม์	129
ภาพที่ 4.91 ลายสร้อยลูกประคำจิ้น โถสมัยราชวงศ์หมิง	130
ภาพที่ 4.92 ลาย ฮก ลก ชิว หรือ ฝู ลู่ ไช้ว สีและความสุข	131
ภาพที่ 4.93 ลายเทพอัปสร	132
ภาพที่ 4.94 ลายใบหน้าคน	133
ภาพที่ 4.95 ลายนักระบำ	133
ภาพที่ 4.96 ลายการเล่นของเด็ก	134
ภาพที่ 4.97 ลายอิสตรี	135
ภาพที่ 4.98 ลายบัณฑิตชั้นสูง แจกกันลายคราม(หมิง)	136
ภาพที่ 4.99 ลายชาวไร่ชาวนา	136
ภาพที่ 4.100 ลายทวารบาลลงขุย	137
ภาพที่ 4.101 ลายคุณธรรมห้าประการ กาน้ำชายุคจักรพรรดิหย่งเจิ้ง สมัยราชวงศ์ชิง	138
ภาพที่ 4.102 ลวดลายสถาปัตยกรรมตักแตงฝิ่ง แปะเขียนข้ามทะเล	139
ภาพที่ 4.103 ลายของวิเศษของแปดเซียน	140

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 4.104 ลายเทพธิดาหมาถูวยพรให้อายุยืน	141
ภาพที่ 4.105 ลายสองเทพเหอเหอ	142
ภาพที่ 4.106 ห้ากุมารได้ทีหนึ่ง	142
ภาพที่ 4.107 ลายคนเลี้ยงควายกับเทพธิดาทอผ้าทอผ้า ศิลปะการตัดกระดาษ	143
ภาพที่ 4.108 ภาพกระเบื้องในสุสานสมัยราชวงศ์ใต้จากบนลงล่างซ้ายไปขวาแสดงฤดูใบไม้ร่วงสู่ใบไม้ ผลิ กลุ่มบัณฑิตเริ่มจากหรวนเวย หลิวหลิง เซียงชีว เจียคัง หรวนจี ซานเทาและหวังทรงตามลำดับ	144
ภาพที่ 4.109 ลายสิบแปดบัณฑิต กระเบื้องลายคราม สมัยราชวงศ์ซิง	145
ภาพที่ 4.110 แก้วผู้เฒ่าแห่งเขาเสียงซาน	145
ภาพที่ 4.111 ลายชาวประมงตกปลา แจกันลายครามทรงสี่เหลี่ยม สมัยราชวงศ์ซิง	146
ภาพที่ 4.112 ลายเป่าขลุ่ยเรียกหงส์ กระຈกสัมฤทธิ์ สมัยราชวงศ์ถัง	147
ภาพที่ 4.113 ลายหนี่วาซ่อมฟ้า ศิลปะการตัดกระดาษ	148
ภาพที่ 4.114 ภาพวาดฉางเอ้อเหาะกลับดวงจันทร์บนฉีรุในสุสาน สมัยจ้านกั๋ว	149
ภาพที่ 4.115 หลิวไท่เล่นตลกกับคางคก ศิลปะการตัดกระดาษ	150
ภาพที่ 4.116 ร้อยกุมารเซตมังกง จานเบญจรงค์ สมัยราชวงศ์ซิง	150
ภาพที่ 4.117 ลวดลายสมบัติโบราณ ลายแกะสลักเครื่องเรือน	151
ภาพที่ 4.118 ลายทิวทัศน์ ศิลปะการตัดกระดาษ	152
ภาพที่ 4.119 หม้อดินเผาลายคลื่นสมัยชุนชิว	153
ภาพที่ 4.120 ลายริบบิ้น เครื่องลายครามสมัยราชวงศ์หมิง	154

บทที่ 1

บทนำ

1.1ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปีพ.ศ. 2558 ประเทศไทยจะก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน(AEC หรือ Asian Economics Community) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2558 คือการรวมตัวของชาติในอาเซียน 10 ประเทศ ได้แก่ ไทย พม่า ลาว เวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา บรูไน เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน จะมีรูปแบบคล้ายๆ กลุ่มยูโรโซน(Euro Zone) รวมตัวกันเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว ซึ่งมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรี และจะให้ความสำคัญต่อประเด็นด้านนโยบายที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน จะเป็นยุคเปิดเสรีให้สามารถลงทุนธุรกิจและประกอบอาชีพได้ในทุกที่ในภูมิภาคอาเซียน มีการแข่งขันในภูมิภาคนี้มากขึ้นทั้งนี้จะมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศมากขึ้น

จีนกับอาเซียนมีความสัมพันธ์ที่ยาวนานกว่า20 ปี เป็นตลาดการค้าอุปโภค บริโภคขนาดมหึมาของการค้า การบริการและการลงทุน ในปีพ.ศ.2553 จึงมีการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีนขึ้น(FTA - Free Trade) เนื่องจากอาเซียนเห็นความสำคัญของจีนทางด้านมูลค่าการค้าระหว่างประเทศคู่ค้าประเทศในกลุ่มอาเซียนหลายๆประเทศมีการเตรียมการรองรับประชากรเศรษฐกิจและอาเซียนการเปิดการค้าเสรีนี้แล้ว เช่น สิงคโปร์ เวียดนาม ลาว ได้มีการพัฒนาทักษะทางด้านภาษา เป็นต้น จะเห็นว่าการแข่งขันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้จะทวีความเข้มข้นมากขึ้น การบุกตลาดจีนจะต้องเข้าใจขนาดตลาด ความคิดและความต้องการของผู้ซื้อชาวจีน ทั้งนี้ต้องมีความเข้าใจวัฒนธรรมประเพณีของผู้ซื้อชาวจีน

จะเห็นว่า เศรษฐกิจที่เน้นวัตถุดิบและประสิทธิภาพในการผลิตแต่ประการเดียวได้มาถึงทางตันแล้ว เพราะความฉลาดและการแข่งขันอันดุเดือดได้สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับมนุษยชาติด้วยคุณภาพและความหลากหลายที่เพิ่มสูงขึ้นทุกวัน ในขณะที่มิติทางด้านจิตใจและอารมณ์กลับถูกละเลยจึงเป็นโอกาสของ “เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy)” และ “เศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ได้กลายเป็นวาระแห่งชาติของประเทศชั้นนำ

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ได้เปลี่ยนมุมมองของมนุษย์ หันกลับมาเน้นความสำคัญของความรู้สึกจากภายใน ซึ่งอาจเป็นประสบการณ์เฉพาะตัว ที่ไม่อาจแสดงออกมาเป็นภาษาแห่งเหตุผลได้ จึงไม่ละเลยความสำคัญของความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ต่างจากระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรมนับจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นต้นมา ความรู้เชิงเหตุผลหรือความรู้แจ้งชัด(Explicit Knowledge) ที่ทุกอย่างต้องสามารถอธิบายผ่านภาษาและตัวเลขได้ครอบงำระบบความคิดของโลกในด้านต่างๆ ในขณะที่ความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ที่เป็นประสบการณ์เฉพาะตัว ที่สั่งสมบ่มเพาะผ่านความสำเร็จล้มเหลวจนเป็นส่วนหนึ่งชีวิต กลับถูกมองข้ามไปเพราะไม่สามารถอธิบายผ่านภาษาและตัวเลขที่แน่ชัดได้ภารกิจสำคัญของการเพิ่มมูลค่าในระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ การแปรเปลี่ยนความรู้ฝังลึก(Tacit Knowledge)ให้กลายเป็นความรู้แจ้งชัด (Explicit Knowledge) เพื่อนำมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์(เจริญชัย ไชยไพบุลย์วงศ์ 2553)

การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์(Creative Economy) จำเป็นต้องมีการผลิตและเผยแพร่ความรู้และบริหารจัดการข้อมูลและความรู้ (Knowledge Management) เนื่องจากจีน-ไต้หวันนับว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยง ติดต่อกันมาช้านานทางด้านวัฒนธรรมเอง จะเห็นได้จากความสัมพันธ์ที่ปรากฏในงานศิลปะไทยหลายแขนง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี (2550:10) ทรงแสดงปาฐกถาเรื่อง ศิลปะจีน. ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒวิทยาเขตอ่าเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก เนื่องในงานวิชาการ"วันสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามราชกุมารี" ครั้งที่19 เมื่อวันที่30 ธันวาคมพ.ศ.229ทรงบรรยายถึงความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะไทยกับจีน ไว้ว่า (2550:137) ได้แก่

- จิตรกรรม เช่นภาพฝาผนังเชื่อมกวางหน้าประตู
- ประติมากรรมเช่นตุ๊กตาอับเฉาสำหรับเรือ
- สถาปัตยกรรมเช่น วัดสมัยรัชกาลที่สาม ที่ได้อิทธิพลสถาปัตยกรรมจีน
- เครื่องลายคราม เครื่องถ้วยจีน สมัยก่อนนิยมประกวดประชันกันเครื่องถ้วยโบราณ เช่นสมัยราชวงศ์หยวนเป็นตัวอย่างของเครื่องปั้นดินเผาไทย
- การแปลพงศาวดารจีนตั้งแต่รัชกาลที่1
- เรื่องจับกังจิวเสื่อผ้าจิวหุ่นแบบจีน เช่นมีบทโคลงสมัยรัชกาลที่5ว่าหุ่นไทยประชันหุ่นจิวจีนเขียนหน้านา เพลงไทยสำเนียงจีน การเขียนโน้ตตัวเลขก็กล่าวว่าเป็นวิธีการแบบจีน

พระองค์ยังได้ทรงบรรยายอีกว่า การศึกษาความเป็นมาเบื้องหลังกาสร้างศิลปะโดยการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์จะช่วยให้เข้าใจศิลปะดีขึ้นอีกทั้งช่วยให้เข้าใจมนุษย์มากขึ้น

การศึกษาวิวัฒนาการเชิงสัญลักษณ์และความหมายของลวดลายประดับจีน นี้จะเป็นพื้นฐานสำหรับความเข้าใจวัฒนธรรมประเพณีของชาวจีนอันจะเป็นการรวบรวมองค์ความรู้และเผยแพร่เพื่อบริหารจัดการความรู้ที่ก่อให้เกิด“ความคิดสร้างสรรค์” ที่จะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าและบริการอย่างมีนัยสำคัญ จนสามารถสถาปนาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ได้

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปรัชญาแนวคิดและความหมายของลวดลายจีน
- 2) เพื่อศึกษาลักษณะรูปแบบลวดลายจีน
- 3) เพื่อวิเคราะห์วิวัฒนาการของลวดลายจีน

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

เป็นการสืบค้นองค์ความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการของลวดลายจีนตามชนบในเชิงสัญลักษณ์และความหมาย

1.4 วิธีการวิจัย

- 1) ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ได้แก่ ประวัติการเมืองและการศาสนาในยุคสมัยต่างๆของจีนก่อนยุคใหม่ คติความเชื่อ และความหมายขององค์ประกอบทางศิลปะรวบรวมข้อมูลจำแนกและแจกแจงประเภทลวดลายจีนตามชนบ
- 2) พรรณนารายละเอียดของลวดลายจีนตามชนบที่ได้ศึกษา
- 3) วิเคราะห์และตีความข้อมูล ใช้การเปรียบเทียบและตีความโดยคำนึงถึงลักษณะวิวัฒนาการเชิงสัญลักษณ์ และความหมายของลวดลายจีนตามชนบ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้ใช้เป็นองค์ความรู้พื้นฐานสำหรับความเข้าใจวัฒนธรรมประเพณีของชาวจีน
- 2) ได้ใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน ทางศิลปะระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัย ตลอดจนนักออกแบบ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3) ได้ใช้เป็นเอกสารประกอบการสอนวิชา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

“02026331 ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมภายในตะวันออก (HISTORY OF ORIENTAL ARCHITECTURE)”หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมภายใน ปี พ.ศ. 2552 ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

“02236508 ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมภายในตะวันออก (HISTORY OF ORIENTAL ARCHITECTURE)”หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมภายใน ปี พ.ศ. 2554 ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

ชนบ หมายถึง ระเบียบแบบแผนที่ทำกันมาของชาติหนึ่ง

จีน หมายถึง ชื่อประเทศจีนและชนชาติจีนหรือชาวฮั่นนับแต่ก่อนประวัติศาสตร์จนถึงราชวงศ์ชิง

ลวดลาย หมายถึง ลายที่มีแบบแผนสามารถนำไปจัดเป็นแถวเป็นแนวได้

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Literature review)

2.1 ขนบ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542(161) ให้ความหมายของคำว่า”ขนบ”ไว้ว่า

“ขนบ [ชะหฺนบ] น.แบบอย่าง, แผน, ระเบียบ...”

ขนบก็คือ แบบแผนที่กระทำกันมามากใช้กับธรรมเนียมประเพณี ซึ่งหมายถึง ทั้งธรรมเนียมและประเพณีที่ถือปฏิบัติตาม ๆ กันมาโดยทั่ว ๆ ไป ไม่ได้เจาะจงแน่นอน ขนบ ที่ใช้คู่กับคำว่า ธรรมเนียม และประเพณี เป็นขนบธรรมเนียม และขนบประเพณี นั้น ความหมายอยู่ที่คำว่า ธรรมเนียม และ ประเพณี เท่านั้น

ส่วนจีนนั้นหมายถึง ชื่อประเทศจีนและชนชาติจีน หรือชาวจีน

ดังนั้น ขนบจีน ก็ คือ ระเบียบแบบแผนที่กระทำกันมาของชนชาติจีนหรือประเทศจีน

2.2 ลวดลาย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542(992) ให้ความหมายของคำว่า

“ลวดลาย น.ลายต่างๆ ที่เขียนหรือแกะสลัก...”

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาให้ละเอียดจะพบคำว่า “ลวด” คือ สิ่งที่เป็นเส้นยาว ๆ จะพบว่าเป็นลักษณะในงานออกแบบตกแต่ง(decorative design) ดังที่Mary Jean Alexander (1965 :11-18) อธิบายไว้ว่า ลวดลายเกิดจากลายหลัก(motif)¹ ประกอบขึ้นจากองค์ประกอบพื้นฐานของการออกแบบ(elements of design) มี เส้น รูปทรงและน้ำหนัก เป็นอาทิมาออกแบบจัดระเบียบให้เป็นระบบหรือ แพทเทิร์น(pattern)ขึ้น โดยการซ้ำด้วยเส้นประเภทต่างๆ รูปทรงชนิดต่างๆ น้ำหนัก หรือสี ด้วยขนาดและรูปร่างที่มีการเปลี่ยนแปลง หรือโดยแนวเส้นหลักเส้นหนึ่งให้เกิดจังหวะ ลวดลายอาจมีองค์ประกอบสมดุลแบบสมมาตร หรือสมมาตรก็ได้

ดังนั้น จึงสรุปว่า ลวดลาย คือ องค์ประกอบการออกแบบได้แก่ เส้นและรูปทรง ที่ได้จัดระเบียบให้เป็นลายที่มีแบบแผนสามารถนำไปจัดเป็นแถวเป็นแนวได้

¹ ราชบัณฑิตยสถาน บัญญัติไว้ว่า เป็นการจัดจังหวะซ้ำๆขององค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่ง...เช่น รูปทรง สี เส้นสาย (2554: 89)

เจมส์ ทริลลิงก์ (James Trilling, 2003: 23-29) อธิบายว่า ลวดลาย(ornament) คือศิลปะที่เติมแต่งศิลปะ ลวดลายทั้งหลายคือการตกแต่งประดับประดา แต่งการประดับประดาไม่ใช่ลวดลายไปทั้งหมด ลวดลายนั้นแยกเป็นเอกเทศจากรูปลักษณะการใช้สอยของวัตถุ ลวดลายเป็นรูปทรงที่มองแล้วรื่นรมย์ สำคัญมากกว่าเนื้อหาที่ที่สื่อออกมา ลวดลายอาจเป็นภาพแทนความหมาย(representation) การบรรยาย และเนื้อหาเชิงสัญลักษณ์ แต่ความงามจับตาเป็นเป้าสูงสุด ถ้าไม่สามารถเพลิดเพลินกับลวดลายโดยไม่รู้เรื่อง ก็ไม่ถือเป็นลวดลาย ลวดลายเป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องด้วยวัฒนธรรมเช่นเดียวกับศิลปะแขนงอื่น ต่างจากแม่ลาย (motif) ที่มีทั้งที่เป็นภาพแทน และที่ไม่ใช่ภาพแทน ภาพแทน ได้แก่พีช และส่วนประกอบของพีช สัตว์ คน หรือทั้งฉาก แม่ลายที่ไม่ใช่ภาพแทน ได้แก่ รูปทรงเรขาคณิต หรือรูปทรงอิสระ แม่ลายเป็นแรงบันดาลใจแก่ ลวดลาย แม่ลายอาจซ้ำ ผสมผสาน หรือจัดเป็นระเบียบมากขึ้นน้อยแตกต่างกันไป ลวดลายอาจปราศจากแม่ลายที่เห็นได้ แต่ลวดลายส่วนใหญ่ในประวัติศาสตร์ ประกอบขึ้นจากการจัดองค์ประกอบของแม่ลาย

2.3ประเภทของลวดลาย

แกรห์ม เลสลีย์ แมคคัลลัม (Graham Leslie McCallum 2010) แบ่งประเภท แม่ลาย (Motif) ไว้ในหนังสือ 400 Chinese Motifs เป็น 5หมวด ได้แก่ ดอกไม้และพีช สัตว์ นก ปลา แถบและลวดลาย (Boarder and Patterns)

สิทธิตักต์ ัญญศรีสวัสดิ์กุล(2529) กล่าวในหนังสือ ออกแบบลวดลาย ว่าสิ่งตลใจในการออกแบบและต้นกำเนิดของการออกแบบลวดลายแบ่งได้ 3ประเภท คือ รูปแบบธรรมชาติ รูปแบบจากรูปทรงเรขาคณิต รูปแบบจากลวดลายประวัติศาสตร์

พินาลิน สาริยา (2549) แบ่งประเภทของการออกแบบลวดลายออกเป็น

1) ประเภทลวดลายตามลักษณะรูปแบบการจัดวางก่อให้เกิดความแตกต่างของการกำหนดพื้นที่ทิศทางและขนาดของลวดลายให้ปรากฏเป็นรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่

- รูปแบบแถบหรือเส้นตรงแนวนอน
- รูปแบบแถบหรือเส้นโค้งแนวนอน
- รูปแบบแถบหรือเส้นหยัก หรือซิกแซกแนวนอน
- รูปแบบแถบหรือเส้นตรงแนวตั้ง
- รูปแบบแถบหรือเส้นโค้งแนวตั้ง
- รูปแบบแถบหรือเส้นหยัก หรือซิกแซกแนวตั้ง

- รูปแบบแถบหรือเส้นตรงแนวเฉียง
 - รูปแบบแถบหรือเส้นโค้งแนวเฉียง
 - รูปแบบแถบหรือเส้นหยัก หรือซิกแซกแนวเฉียง
- 2) ประเภทลวดลายตามลักษณะรูปแบบพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่เหลี่ยม หรือพื้นที่วง (โค้ง)
 - 3) ประเภทลวดลายตามลักษณะรูปแบบแนวความคิดการสร้างงาน ได้แก่

- แนวคิดจากประวัติศาสตร์
- แนวคิดจากแร่ธาตุ
- แนวคิดจากพืช
- แนวคิดจากสัตว์
- จากสิ่งของสิ่งของเครื่องใช้

4) ประเภทลวดลายตามลักษณะรูปแบบงานที่นำไปใช้
หนังสือ” Exciting world of pattern” (2009) แบ่งลวดลายออกเป็น

- 1) ลายวัตถุสิ่งของ (Objects) ได้แก่ เครื่องเรือน เสื้อผ้า เป็นต้น
- 2) ลายสัตว์ (Animals) ได้แก่
- 3) ลายอักษร (Typo) ได้แก่ ตัวเลข
- 4) ลายคน (Human) ได้แก่ ผู้คน หน้าตา
- 5) ลายเรขาคณิต (Geometry) ได้แก่ วงกลม เส้นตรง สีเหลี่ยม จุด พื้นผิว
- 6) ลายพรรณพฤกษา (Floral) ได้แก่ ดอกไม้ใบไม้ ไม้เลื้อย
- 7) ลายนามธรรม (Abstract)

ในหนังสือ จงกั้วเหวินหยางสี่อ หรือ ประวัติศาสตร์ลวดลายจีน(中国纹样史) แบ่งหมวดหมู่ลวดลายออกตามลักษณะการใช้งาน (2003) ได้แก่ ลวดลายเครื่องปั้นดินเผา ลวดลายเครื่องสัมฤทธิ์ ลวดลายคน ลวดลายพืช ลวดลายสัตว์ ลวดลายกระเบื้องชามชา ลวดลายถ้ำขุนหวง ลวดลายตกแต่งอาคารอนุสาวรีย์ ลวดลายตกแต่งหมู่ สะพาน เป็นต้น

เวลช์ (Welch 2008) กล่าวถึงลวดลายจีนในฐานะของภาพสัญลักษณ์ ไว้เป็นหมวดหมู่ในหนังสือ Chinese Art: A Guide to Motif and Visual Imagery แบ่งได้เป็น

- ก. สัญลักษณ์จากธรรมชาติ ได้แก่ ลวดลายพรรณพฤกษา ผัก ผลไม้ เมล็ดพันธุ์ แร่ธาตุ นกต่าง ๆ ที่มีอยู่จริงและในจินตนาการ แมลงสัตว์เลื้อยคลาน ปลาและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ สัตว์ทั้งที่มีอยู่จริงและในจินตนาการ
- ข. เทพและบุคคล(ในคติความเชื่อ)ทางศาสนา ได้แก่ เด็ก สตรี ผู้ชาย(เดี่ยว) กลุ่มคน เทพและบุคคล(สำคัญ)ทางศาสนาพุทธ
- ค. วัตถุไม่มีชีวิต(Inanimate objects) ได้แก่ แถบและลวดลายแพทเทิร์น(Pattern) ได้แก่ ฮกกลิ้ว สี จำนวนตัวเลข ภาพและสัญลักษณ์ทางศาสนาและวัตถุต่างๆ

จากที่กล่าวมาทั้งหมด อาจสรุปว่าลวดลายสามารถจำแนก ได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ดังนี้

- ก. ลวดลายธรรมชาติ เป็นลวดลายที่พบเห็นอยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน ได้แก่ (1) ลวดลายจากสิ่งที่มีชีวิตเช่น คน สัตว์ พืช แมลง ในลักษณะที่เหมือนจริงหรือ ถูกตัดทอนเพื่อลดความซับซ้อนลง และ(2)ลวดลายจากสิ่งไม่มีชีวิต เช่น ภูเขา ต้นไม้ ทะเล แม่น้ำ เป็นต้น
- ข. ลวดลายเรขาคณิต เป็นลวดลายที่เกิดจากการขีดเส้นเป็นลวดลายง่ายๆ ก่อนจะนำมาประกอบกันจนเกิดเป็นรูปร่าง เช่น สีเหลี่ยม วงกลม สามเหลี่ยม เป็นต้น
- ค. ลวดลายสัญลักษณ์ เป็นลวดลายที่เกิดจากการนำลวดลายจากธรรมชาติ และลวดลายเรขาคณิตมากำหนดเป็นสัญลักษณ์ และให้ความหมายขึ้นมาเหนือจากที่ตาเห็น อาจเป็นความหมายออกมาตามหลัก ของศาสนาในแง่มงคลแก่ชีวิต เช่น อวยพรให้มีความสุข อายุยืน เจริญก้าวหน้าในอาชีพ ร่ำรวยทรัพย์สินเงินทองหรือในบางศาสนาจะใช้สัญลักษณ์บอกเล่าเรื่องราวทาง ศาสนา

ทั้งนี้ รูปแบบลวดลายทั้งหมดอาจเป็นลวดลายที่มีแบบแผนหรือลวดลายที่มีเส้นสายอิสระอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้

นอกจากนี้ ลวดลายประดับจีน(中国纹饰 Chinese Ornament)² ซึ่งเป็นลวดลายประดับในเครื่องใช้ไม้สอยโดยทั่วไป อาจแบ่งตามลักษณะงานออกแบบได้เป็น

2.3.1 ลวดลายที่แยกจากกันเป็นเอกเทศ(单独纹样 Individual patterns) เป็นลายโดดๆ มีลักษณะสมมาตรและสมดุล อาจล้อมลวดลายอื่นแต่ไม่ได้สัมผัสหรือติดต่อกัน แต่คำนึงถึงโครงสร้างโดยรวมที่สมบูรณ์

2.3.2 ลวดลายพอดี(适合纹样 Fit patterns) คือ ลายที่อยู่ในขอบเขตรูปทรงที่กำหนด

²<http://www.baik.com/wiki/%E4%B8%AD%E5%9B%BD%E7%BA%B9%E9%A5%B0>

2.3.3 ลวดลายประดับมุม (隅饰纹样 corner pattern)

2.3.4 ลวดลายประเภทแถบ (边饰纹样 border ornaments patterns)

2.3.5 ลวดลายจั้งหะซ้า หรือกระจาย (散点纹样 Scatter patterns) ลวดลายที่มีโครงสร้างการกระจายตัวของหน่วยลาย กระจายสม่ำเสมอ ไม่มีการเชื่อมสัมพันธ์กันระหว่างลาย แต่สัมพันธ์กันด้วยขนาด รูปร่าง ระยะความหนาแน่น

2.3.6 ลวดลายต่อเนื่องเป็นแถวเป็นชุด (连续纹样 Continuous patterns) รวมทั้งลายสองและลายกริดตารางสี่เหลี่ยม

2.4 สัญลักษณ์จีน

อัวซซัย ดุลยสุจริต กล่าวว่(2545:9-11) การใช้สัญลักษณ์สื่อความหมายในวัฒนธรรมจีนไม่ปรากฏที่มาจากแต่สันนิฐานว่าเกิดเวลาเดียวกับอักษรจีน เพื่อการเขียนอักษรเพื่อสื่อสารส่วน สัญลักษณ์พัฒนาไปพร้อมศิลปวัฒนธรรมจีนและลัทธิธรรมเนียมจีน การจัดประเภทสัญลักษณ์จีนยากที่จะทำได้ สัญลักษณ์จีนมักเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ เช่นพืชและสัตว์เมฆฝนน้ำค้างสายฟ้าสายรุ้งหรือแนวคิดที่อ้างอิงหลักเกณฑ์ของธรรมชาติ เช่น แนวคิดของลัทธิเต๋า นอกจากนั้นยังมีสัญลักษณ์แบบแนวคิดเชิงนามธรรม เช่น กลิ่นรสชาติ หรือสี่สันคุณสมบัติเชิงนามธรรมเช่นหญิงงามคุณธรรมหรือกิริยาอาการ อย่างไรก็ตามสัญลักษณ์จีนจำนวนมากมักเชื่อมโยงสัมพันธ์กับภาษาในเชิงสัทศาสตร์และอรรถศาสตร์ ได้แก่ การใช้คำพ้องเสียงเช่น"ฝู" หมายถึงโชคดี ออกเสียงพ้องกับคำว่าค้ำคาวก็เรียก'ฝู'ด้วย สัญลักษณ์จีนที่เล่นคำพ้องเสียงกับความหมายมงคลนั้นประยุกต์ใช้กับทุกภาษาถิ่นจีน แสดงถึงความมั่งคั่งทางภาษาจีน

สัญลักษณ์จีนปรากฏในหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นภาพแลอักษร อักษรและภาพถือเป็นสิ่งเดียวกัน เพราะต่างใช้การวาด (อัวซซัย ดุลยสุจริต 2545:21) อักษรจีนเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายกันในหมู่ชาวจีน ในขณะเดียวกัน ชาวจีนก็ใช้ภาพเป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความปรารถนาของตน เป็นสิ่งมงคลที่ยึดถือ อาทิ การมีชีวิตยืนยาว มีสุขภาพดี หน้าที่การงานดี ฐานะ หน้าที่ทางสังคม การมีทายาทสืบวงศ์ ตระกูล หรือการเกิดในในภพภูมิใหม่ที่ดี การหมดกรรมทั้งปวง เป็นอาทิ (อัวซซัย ดุลยสุจริต 2545: 14)

เวลช์ มีทรรศนะว่า (Welch 2008:10-13) สัญลักษณ์จีนถูกกำหนดแบบแผนและใช้ซ้ำต่อเนื่องกันมา นับแต่สมัยราชวงศ์ซังย้อนขึ้นไป มีการเปลี่ยนแปลงไปเพียงเล็กน้อย สัญลักษณ์จีนปรากฏในรูปทรงต่างๆ ในฐานะลวดลายตกแต่งในงานออกแบบ อาทิ ผ้า จิตรกรรม ประติมากรรม เครื่องปั้นดินเผา เครื่องประดับ เครื่องเรือน เครื่องใช้ไม้สอย และอุปกรณ์ต่างๆนอกเหนือจากความงามแล้วสิ่งเหล่านั้นยังมีความหมายในเชิงสัญลักษณ์อยู่ เป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายเข้าใจง่าย เพราะเป็นความหมายที่คุ้นเคยกันในวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมจีนอยู่แล้ว สัญลักษณ์ในลวดลายจีนนับเป็นเครื่องมือของศิลปินช่างที่รังสรรค์ขึ้นจากแรง

บันดาลใจที่มีพื้นฐานของชนบจีน เพื่อสื่อความหมายของเรื่องราวต่างๆ ในชีวิตประจำวันหรือศาสนาผ่านความหมายตรงและความหมายแฝงทั้งโดยการเปรียบเทียบอุปมาหรือการเล่นคำพ้องเสียง ถ้ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของผู้รังสรรค์เป็นความหมายพิเศษในรูปสัญลักษณ์สู่ตัววัตถุที่ลวดลายนั้นตกแต่ง บนบริบททางวัฒนธรรมอันมีประวัติศาสตร์ยาวนานของจีนตั้งนั้นลวดลายจีนจึงแฝงไว้ด้วยความพิเศษของสัญลักษณ์ ที่ไม่ได้มีแค่ความหมายที่รับรู้ได้โดยตรงแต่ยังอาจมีความหมายที่ทับซ้อนกันอยู่หลายชั้นในวัตถุแค่เพียงชิ้นเดียว

ดังนั้น การที่จะรับรู้ความหมายของสัญลักษณ์จีนจำต้องเข้าใจบริบททางความเชื่อและวัฒนธรรมของจีนอันหมายถึงต้องเรียนรู้เข้าใจประวัติศาสตร์ความเป็นมาของจีนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อให้ความเข้าใจแก่นแท้และรากฐานความคิดของจีน

2.5 ภูมิหลังของจีน ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีอารยธรรมยาวนานกว่า 5,000 ปี (กำจร สุนพงษ์ศรี 2551:1) อารยธรรมจีนโบราณ ซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งอารยธรรมยุคแรกเริ่มของโลก รองจากอารยธรรมอียิปต์ เจริญรุ่งเรืองในกลุ่มแม่น้ำเหลืองอันอุดมสมบูรณ์ ซึ่งไหลผ่านที่ราบลุ่มจีนเหนือ

แต่เดิมสมัยโบราณชาวจีนเรียกชาติพันธุ์ตนว่า "หัวเซี่ย(华夏)"³ เป็นคนเผ่าหัว คนเผ่าหัวแต่เดิมนิยมเรียกตนเองตามเมืองที่อยู่อาศัย เช่น เรียกว่า คนฉี คนฉู่ คนเยี่ยน คนหาน คนจ้าว เป็นต้น เนื่องจากแต่เดิมนั้นทุกรัฐต่างเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกัน จนกระทั่งเมื่อจีนซีฮ่องเต้ปราบปรามทุกรัฐลงได้ และปราบตาภิเษกเป็นจักรพรรดิ หรือฮ่องเต้ พระองค์แรกเมื่อ 221 ปีก่อนค.ศ. พยายามบังคับให้ทุกคนต้องกลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายใต้การปกครองของรัฐจีน จีนเริ่มรวมเป็นประเทศจีน นักประวัติศาสตร์ตะวันตกจึงเรียกประเทศว่า จีน(China) และเรียกคนจีนว่า "Chinese" แต่คนจีนในสมัยนั้นไม่ยอมเรียกตนเองว่า จีน เพราะรังเกียจราชวงศ์ฉินว่าเป็นทรราช เมื่อสิ้นสุริยสมัยจีนซีฮ่องเต้ แผ่นดินเกิดจลาจล ชาวหัวต่างประกาศตัวเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อรัฐบาลกลางของรัฐจีนอีกต่อไปต่อมา หลิวปัง (เล่าปัง) ผู้นำแคว้นฮั่นสามารถปราบปรามและรวบรวมแผ่นดินกลับมาเป็นปึกแผ่นอีกครั้งชาวจีนจึงเรียกตนเองว่าคนฮั่น (汉) นับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา (เล่าชวนหัว 2534: 7-11) ปัจจุบันร้อยละ 92 ของประชากรในประเทศจีน เป็นชาวฮั่น (เหียน จิ่งเหวิน. 2551:27)

ระบบการเมืองของจีนแต่เดิมเป็นการปกครองแบบราชาธิปไตย จีนรวมกันเป็นปึกแผ่นครั้งแรกในสมัยราชวงศ์ฉินเมื่อ 221 ปีก่อนคริสตกาล ส่วนราชวงศ์สุดท้าย ราชวงศ์ชิง สิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 1911 ด้วยการสถาปนาสาธารณรัฐจีนโดยพรรคก๊กมินตั๋ง พรรคชาตินิยมจีน ต่อมา ในปี ค.ศ. 1949 เมื่อฝ่ายคอมมิวนิสต์ชนะ

³ ชาวจีนมักเรียกตัวเองว่าเป็นลูกหลานของพระเจ้าหวงและพระเจ้าเหียนผู้นำสองชนเผ่าในกลุ่มน้ำเหลืองในตำนานจีน ที่เป็นบรรพบุรุษของชนชาติหวาเซียซึ่งเป็นต้นกำเนิดของชนชาติฮั่น(วิทยาลัยภาษาจีนปักกิ่ง มหาวิทยาลัยครุฑมหานครหนิง, มหาวิทยาลัยครุฑฮั่นฮุย 2550: 11)

สงครามกลางเมืองและสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นในจีนแผ่นดินใหญ่ ส่วนก๊กมินตั๋งนั้น ได้ย้ายเมืองหลวงไปยังไทเปบนเกาะไต้หวัน⁴

ประเทศจีนภายใต้การปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์จีน แบ่งการปกครองออกเป็น 23 มณฑล 5 เขตปกครองตนเอง 4 เทศบาลนคร (ปักกิ่ง เทียนจิน เซียงไฮ้ และฉงชิ่ง) และ 2 เขตบริหารพิเศษ ได้แก่ ฮองกงและมาเก๊า มีเมืองหลวงอยู่ที่ปักกิ่ง

2.5.1 ภูมิประเทศของจีน

ประเทศจีนมีแผ่นดินกว้างใหญ่ไพศาล อยู่ทางเอเชียตะวันออกเฉียงบนฝั่งตะวันตกของมหาสมุทรแปซิฟิก มีพื้นที่ประมาณ 9.6 ล้านตารางกิโลเมตร เป็นประเทศที่มีพื้นที่มากทีสุดเป็นอันดับที่ 3 ของโลก รองจากรัสเซีย และแคนาดา (กำจร สุนพงษ์ศรี 2551: 2) ประเทศจีนมีอาณาเขตติดต่อกับ 14 ประเทศเท่ากับรัสเซีย ได้แก่ เวียดนาม ลาว พม่า อินเดีย ภูฏาน เนปาล ปากีสถาน อัฟกานิสถาน ทาจิกิสถาน คีร์กีซสถาน คาซัคสถาน รัสเซีย มองโกเลีย และเกาหลีเหนือ นอกเหนือจากนี้ พรมแดนระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับสาธารณรัฐจีนตั้งอยู่ในน่านน้ำอาณาเขต ประเทศจีนมีพรมแดนทางบกยาว 22,117 กิโลเมตร ซึ่งยาวที่สุดในโลก (Wikipedia 2013)

ดินแดนจีนตั้งอยู่ระหว่างละติจูด 18° และ 54° เหนือ และลองจิจูด 73° และ 135° ตะวันออก ประกอบด้วยลักษณะภูมิประเทศอันหลากหลายในทางตอนเหนือเป็นทุ่งหญ้าป่าสเตปป์และทะเลทรายในพื้นที่แห้งแล้งติดกับมองโกเลียและไซบีเรียของรัสเซีย และ

ตอนใต้ของจีนนั้นเป็นดินแดนหุบเขาและแนวเทือกเขาระดับต่ำเป็นจำนวนมาก เป็นป่าฝนกึ่งโซนร้อนในพื้นที่ติดกับเวียดนาม ลาว และพม่า ทางตะวันออกเฉียง มีชายฝั่งที่ติดกับทะเลเหลืองและทะเลจีนตะวันออก เป็นที่ราบลุ่มตะกอนน้ำพาซึ่งมีประชากรอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่นและกว้างขวาง ส่วนภูมิประเทศทางตะวันตกนั้น ชรุขระและเป็นที่สูง โดยมีเทือกเขาหิมาลัยและเทือกเขาเทียนชานกันเป็นพรมแดนตามธรรมชาติกับอินเดีย เนปาล และเอเชียกลาง ในทางตรงกันข้าม แนวชายฝั่งด้านตะวันออกของจีนแผ่นดินใหญ่นั้นเป็นที่ราบต่ำ และมีแนวชายฝั่งยาว 14,500 กิโลเมตร (ยาวทีสุดเป็นอันดับที่ 11 ของโลก) ซึ่งติดต่อกับทะเลจีนใต้ทางใต้ และ

⁴ ปัจจุบันประเทศจีนใช้คำว่าจงหัวนำหน้า เรียกประเทศว่า จงหัวเหินเหมินกั๋งเทอ กั๋ว (中华人民共和国, 中華人民共和國) ส่วนประเทศไต้หวันซึ่งแยกตัวเองเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อการปกครองของจีนแผ่นดินใหญ่เรียกชื่อประเทศว่า จงหัวหมินกั๋ว(เล่าชวนหัว 2534: 7)

ทะเลจีนตะวันออกทางตะวันออก นอกจากนี้ยังมีประเทศที่เป็นเกาะอยู่ใกล้เคียง ได้แก่ เกาหลี และญี่ปุ่น ส่วนตอนกลาง-ตะวันตกนั้นเป็นสามเหลี่ยมปากแม่น้ำของแม่น้ำสองสายหลักของจีน ได้แก่ แม่น้ำฮวงโหและแม่น้ำแยงซี ส่วนแม่น้ำอื่นที่สำคัญของจีนได้แก่ แม่น้ำซี แม่น้ำโขง แม่น้ำพรหมบุตร และแม่น้ำอามูร์ ทางตะวันตกนั้นเป็นเทือกเขา ที่สำคัญโดดเด่นคือ เทือกเขาหิมาลัย และที่ราบสูงอยู่ท่ามกลางภูมิภาคแห้งแล้ง อย่างเช่น ทะเลทรายทาลามาگانและทะเลทรายโกบี

2.5.2 ภูมิอากาศของประเทศจีน

ประเทศจีนภูมิอากาศทุกแบบในโลก((กัจจ สุนพงษ์ศรี 2551: 3) สภาพภูมิอากาศส่วนใหญ่เป็นฤดูแล้งและฤดูมรสุมชื้น ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างอุณหภูมิในฤดูหนาวและฤดูร้อน ในฤดูหนาว ลมทางเหนือซึ่งพัดลงมาจากละติจูดสูงทำให้เกิดความหนาวเย็นและแห้งแล้ง ขณะที่ในฤดูร้อน ลมทางใต้ซึ่งพัดมาจากพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่ละติจูดต่ำจะอบอุ่นและชุ่มชื้น ลักษณะภูมิอากาศในจีนแตกต่างกันมากในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากภูมิประเทศอันกว้างขวางและซับซ้อนของประเทศ

2.5.3 ประวัติศาสตร์ของประเทศจีนโดยสังเขป

ประเทศจีนสามารถแบ่งออกเป็นยุคสมัยตามประวัติศาสตร์ได้ดังนี้

2.5.3.1 ยุคโบราณ เป็นสังคมบรรพกาล(primitive) ของจีนในช่วงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ (ประมาณ 1,700,000-2070ปีก่อนค.ศ.) ประกอบด้วยวัฒนธรรมยุคหินเก่าและยุคหินใหม่ นับจากบรรพบุรุษชาวจีน คือ “มนุษย์หยวนโหมว(元谋人, yuanmou man)” ใช้ชีวิตอยู่บริเวณหยวนโหมว มณฑลยูนนานถึงราชวงศ์เซี่ย ซึ่งเป็นปฐมวงศ์แห่งประวัติศาสตร์จีน

ในยุคหินเก่าของจีน พบว่าหยวนโหมวเป็นมนุษย์พวกแรก ๆ ที่มีชีวิตอยู่ในยุคนั้นนอกจากนี้ยังมีมนุษย์หลานเถียนละมนุษย์ปักกิ่ง⁵ มนุษย์ยุคนั้นอาศัยอยู่ในถ้ำและชอบอยู่กันเป็นกลุ่ม มนุษย์ยุคหินเก่า (มนุษย์ปักกิ่ง) ยังสร้างบ้านไม่เป็น และไม่รู้จักการตัดเย็บเสื้อผ้าอาศัยในถ้ำตามธรรมชาติ(มอนเทจ คัลเชอร์ 2551: 3) ใช้

⁵ในยุคหินเก่ามีร่องรอยมนุษย์ซากดึกดำบรรพ์ 6 กลุ่มได้แก่ มนุษย์หยวนโหมว มนุษย์หลานเถียน มนุษย์ปักกิ่ง มนุษย์ต้าลี่ มนุษย์หม่าป้าและมนุษย์ตงซุน และมนุษย์ซานตงหรือมนุษย์ถ้ำเขา (สายฝน รุ่งประเสริฐและ สุรภาพร รัชชัญญ์ 2553:12-16)

เครื่องมือง่าย ๆ มีการค้นพบไฟและใช้ไฟในชีวิตประจำวันใช้ เครื่องมือหินที่เกิดจากการเอาหินมาตีกระแทกกัน ดำรงชีพด้วยการเก็บผักผลไม้ จับปลาและล่าสัตว์ (วิทยาลัยภาษาจีนปักกิ่ง2550:7)

ยุคหินใหม่เป็นยุคที่ก้าวหน้ากว่ายุคหินเก่า ยุคนี้เริ่มก้าวสู่วัฒนธรรม วัฒนธรรมในยุคนี้⁶ ที่มีชื่อเสียงโดดเด่น ได้แก่ ปั้นพัว(半坡, Banpo) ยุคหินใหม่ตอนต้นเป็นสังคมระบบแม่⁷ ชุมชนดำรงอยู่ด้วยสายเลือดฝ่ายแม่ เพศหญิงที่อาวุโสเป็นผู้นำเผ่าชน มีการสร้างหมู่บ้านขนาดใหญ่ และเริ่มทำการเกษตร รู้จักก่อไฟด้วยตนเอง ล่าสัตว์เป็นหลักและมีการจับสัตว์น้ำมาเป็นอาหาร หัตถกรรม ในยุคนี้มีการพัฒนาเครื่องมือหินขัด รู้จักนำกระดูกสัตว์หรือเขาสัตว์มาทำเข็ม สว่าน และเบ็ดตกปลา เริ่มใช้ลูกศร มีเครื่องปั้นดินเผา(เคล่ง คีรประภาธรรม และคมกฤษ คีรประภาธรรม 2556: 27) การใช้เข็มทำจากกระดูกสัตว์ก่อให้เกิดการเย็บหนังสัตว์ เพื่อเป็นเสื้อผ้าสวมใส่ นำไปสู่การทำลูกปัดจากขากหินสัตว์ ขากกระดูกสัตว์ ก้อนหินเป็นต้นมาประดับร่างกาย

ราว5000ปีก่อนค.ศ. เป็นยุคหินใหม่ตอนปลายเปลี่ยนไปสู่สังคมชุมชนเผ่าพันธุ์ ระบบฝ่ายชายเป็นใหญ่ เข้ามาแทนที่และมีสิทธิ์เหนือกว่าฝ่ายหญิงในการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ ยุคนี้เริ่มใช้ขวานมีด้าม มีจอบ เสียม มีดและเคียวหิน เคียวเปลือกหอยในการเพาะปลูกและทำปศุสัตว์ เริ่มใช้เครื่องมือสัมฤทธิ์(เคล่ง คีรประภาธรรม และคมกฤษ คีรประภาธรรม 2556: 28) วัฒนธรรมที่รู้จักกันดี ได้แก่วัฒนธรรม หย่างเสาและวัฒนธรรมหลงชาน⁸ (龙山文化, Lung Shan Culture) ในสมัยนี้เริ่มมีสัญญาณของการเกิดอักษรและภาษา⁹ (เคล่ง คีรประภาธรรม และคมกฤษ คีรประภาธรรม 2556: 27)

ยุคหินใหม่ตอนปลายนี้มีการแบ่งฐานะชนชั้นทางสังคม ศาสนาและการปกครองผนึกเข้าด้วยกัน มีสงครามแย่งชิงกัน(สายฝน รุ่งประเสริฐและ สุรภาพร รัชชอุทัย 2553:17) ผู้คนบริเวณตอนล่างของแม่น้ำหวง

⁶ ยุคหินใหม่พบร่องรอยมนุษย์แบ่งตามวัฒนธรรม ได้เป็น 7 กลุ่ม คือ วัฒนธรรมผยหลี่ถึง วัฒนธรรมปั้นพัว วัฒนธรรมต้าเวินโข่ว วัฒนธรรมหย่างเสา วัฒนธรรมหลงชาน วัฒนธรรมหม่าเจียเหย้า วัฒนธรรมช่ายั่ว และวัฒนธรรมจีเจีย (สายฝน รุ่งประเสริฐและ สุรภาพร รัชชอุทัย 2553:17-26)

⁷ มาตาธิปไตย

⁸ วัฒนธรรมหลงชาน (龍山文化, 龙山文化 Lóngshān wénhuà) มักพบในชื่อที่เขียนตามระบบออกเสียงแบบตะวันตกแต่เดิมว่า Lung-shan ตามชื่อบริเวณแหล่งขุดค้นพบโบราณคดีในปี ค.ศ. 1928 ที่ หลงชาน(แปลว่า ภูเขามังกร) มณฑลชานตง

⁹ การพัฒนาของเครื่องมือสัมฤทธิ์เงินใช้กันแพร่หลาย เป็นปัจจัยให้เกิดสังคมระบบทาสต่อไป(เคล่ง คีรประภาธรรม และคมกฤษ คีรประภาธรรม 2556: 32)

เหอ¹⁰ อาศัยกระจายอยู่ด้วยกันเป็นชนเผ่าเผ่าเหล่านี้ต่างต่อสู้แย่งชิงกัน ในที่สุดจักรพรรดิหวงตี้ปราบปรามเผ่าต่างๆ รวบรวมเผ่าต่างๆให้เป็นปึกแผ่น แล้วตั้งตนขึ้นเป็นประมุขของเผ่าต่างๆปกครองตลอดลุ่มน้ำตอนกลางจนถึงปากแม่น้ำ เริ่มเป็นประเทศขึ้นมา ผู้คนต่างยกย่องพระเจ้าหวงตี้ เป็นบรรพบุรุษของเผ่าหฺวาเซีย ในสมัยนี้มีการทำอาวุธด้วยเหล็กเป็นครั้งแรก(Willets 1965: 41)

ต่อจากพระเจ้าหวงตี้มีผู้นำสืบต่อกันมาอีก 4 คน คือ พระเจ้าจวนซวี พระเจ้าตี้คู๋ พระเจ้าเหยาและเจ้าซุ่น เรียกช่วงเวลานี้ว่า ห้าราชาภายหลังซุ่นแต่งตั้งต้าหวี่ (หวี่ผู้ยิ่งใหญ่) ได้ยกย่องให้เป็นผู้นำจากความสามารถป้องกันน้ำท่วมได้

2.5.3.2 ราชวงศ์เซีย (2700-1600 ปีก่อนคริสตศักราช)

เมื่อหวี่สิ้นลง อี้นำชนเผ่าคนต่อไปจะขึ้นสืบราชสมบัติต่อ แต่ฉี่ บุตรชายของอวีคัดค้านและได้สังหารอวีตั้งตัวเป็นกษัตริย์แล้วสถาปนาราชวงศ์เซีย(เขมณัฐ ทรัพย์เกษมชัย 2556: 17-31) ระบบการแต่งตั้งผู้นำจึงยุติลง ราชวงศ์เซียเริ่มต้นที่พระเจ้าหวี่จึงสิ้นสุดที่พระเจ้าเจี๋ย มีกษัตริย์รวมทั้งหมด 17 พระองค์ รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 471 ปี ชาวเซียได้ใช้ปฏิทินซึ่งค้นคิดขึ้นเอง สร้างเครื่องทองสัมฤทธิ์โดยเลียนแบบรูปร่างสัตว์ทำให้ประวัติศาสตร์จีนเปลี่ยนจากยุคหินมาเป็นยุคสัมฤทธิ์ (วิทยาลัยภาษาจีนปักกิ่ง 2550: 13) ในยุคนี้การเกษตรเจริญรุ่งเรืองมาก มีการขุดพบเครื่องมือที่ใช้ในการทำการเกษตรที่ทำจากหิน เครื่องใช้และอาวุธสัมฤทธิ์และภาชนะเครื่องปั้นดินเผา ในสมัยเซียได้เริ่มมีการสักการะฟ้าเกิดขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงนำการเซ่นไหว้บรรพบุรุษและลัทธิการบูชาธรรมชาติมารวมกัน เกิดเป็นฟ้าหรือฮ่งเต้ เพื่อต้องการปกป้องอำนาจของผู้ปกครองสูงสุด

ถึงปลายราชวงศ์เซีย เกิดความวุ่นวาย ทั้งภายในภายนอกก่อหวอดไม่หยุดหย่อน เมื่อกษัตริย์เจี๋ยขึ้นครองบัลลังก์ ก็หลงในอำนาจ ฟุ้งเฟ้อ และใช้จ่ายฟุ้งเฟ้อ ไม่สนใจความทุกข์ยากของประชาชน ผู้นำไร้คุณธรรมใจโทดเหี้ยมคนแรกของจีน จนเป็นที่เกลียดชังของราษฎร กลายเป็นข้ออ้างสร้างความชอบธรรมให้ซังทัง ซึ่งเป็นปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์ซัง รวมกำลังเข้าโจมตี จนเจี๋ยต้องหลบหนีและเสียชีวิตลง ราชวงศ์เซียที่ปกครองประเทศจีนยาว 400 กว่าปีจึงถึงกาลสิ้นสุด

¹⁰ แม่น้ำหวงเหอ คนไทยคุ้นเคยกันในชื่อ ฮวงโห

2.5.3.3 ราชวงศ์ซาง (1600-1046 ปีก่อนคริสต์ศักราช)

ภายหลังซางทั้งกัจัดพระเจ้าเจี่ยสำเร็จ ได้สถาปนาราชวงศ์ซาง ถือเป็นราชวงศ์ที่สองของประเทศจีนที่มีการสืบทอดอำนาจแบบสันตติวงศ์ ราชวงศ์ซางปกครองโดยกษัตริย์ 31 รัชกาลรวมระยะเวลากว่า 600 ปี กษัตริย์หลายองค์ในราชวงศ์นี้มีความสามารถทางการรบและการบริหารราชการอย่างมีระบบ ตลอดจนการเกษตรกรรมได้พัฒนาจนให้ผลพอเพียงเลี้ยงประชาชนได้ทั่ว(ดวงใจ 2548:50)

ราชวงศ์ซางเป็นราชวงศ์ที่ยิ่งใหญ่ของจีนในยุคสัมฤทธิ์เป็นยุคแห่งการผลิตและพัฒนาเทคนิคการทำเครื่องสัมฤทธิ์(สายฝน รุ่งประเสริฐ วรณสินธพ และสุรภาพร รุ่งชื้อทัย 2553: 54)มีการหล่อโลหะสัมฤทธิ์และภาชนะสัมฤทธิ์ในงานเฉลิมฉลองมีการล่าสัตว์และเจริญด้านเกษตรกรรมมากมีการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์มีปฏิทินคำนวณวันเดือนปีและมีตัวอักษรเขียนด้วยระบบการเขียนหนังสือด้วยฟู่กันและสี(ทีมงานด้วยคุณ 2550:56)และแกะสลักตัวอักษรบนกระดูกสัตว์ เขาสัตว์และกระดูกเต่า¹¹ ที่เรียกว่า เจียกู่เหวิน (甲骨文, สายฝน รุ่งประเสริฐ วรณสินธพ และสุรภาพร รุ่งชื้อทัย 2553: 55)มีการทำนายโชคชะตาเพื่อให้ข้อมูลแก่กษัตริย์ด้วยกระดูกเต่าและกระดูกวัว และ นอกจากนี้ คนในสมัยราชวงศ์ซางมีความเชื่อในไสยศาสตร์ ทั้งในการสงคราม การทำมาหากินทำไร่ทำนา มีการบูชาบรรพบุรุษ โดยใช้กระดูกเต่าในพิธีเทพพยากรณ์ มีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษด้วยการสังเวยชีวิตข้าทาส(มอนเทจ คัลเจอร์ 2551: 25) ประเพณีราชสำนักมีการพัฒนาความเชื่อในเรื่องของวิญญาณและการให้เกียรติวิญญาณบรรพบุรุษอันศักดิ์สิทธิ์ กษัตริย์เป็นผู้นำทางพิธีบูชาวิญญาณและบรรพบุรุษ

ราชวงศ์ซางมีการแย่งชิงบัลลังก์ภายในเป็นต้นเหตุที่ไปสู่การล่มสลายของราชวงศ์ และท่ามกลางความวุ่นวายในช่วงนี้ ราชวงศ์ซางย้ายเมืองหลวงถึงห้าครั้งด้วยกัน โดยสุดท้ายในสมัยของผานเกิงได้ย้ายเมืองหลวงไปอยู่ที่เมืองฮิน¹²ราชวงศ์ซางจึงเรียกอีกอย่างว่าฮินซัง(殷商) ราชวงศ์ซางล่มสลายในสมัยพระเจ้าโจ้วหวัง ซึ่งเขาแต่เสพสุขจนไม่สนใจทุกข์สุขของประชาชนและไร้ศีลธรรม โทดเหี้ยมทารุณ ต่อมาถูกจีฟา(พระเจ้าโจ้วอู่หวัง) เข้าตีจนพ่าย ต้องเผาตัวตาย(วิลโล ลิมถาวรานันต์และคณะ 2547: 33)

¹¹ มีการค้นพบกระดูกเต่าและกระดูกสัตว์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรต้นตำรับอักษรจีนที่ "ซากนครฮิน" บันทึกการประกอบพิธีการเซ่นไหว้ฟ้าบูชาดิน สมัยราชวงศ์ซาง ถือเป็นอักษรที่ค่อนข้างสมบูรณ์ (คสอง ศิริประภาธรรม และคมกฤษ ศิริประภาธรรม 2556: 35)

¹² หมู่บ้านเสี่ยวถาน เมืองอันยาง มณฑลเหอหนานในปัจจุบัน()

2.5.3.4 ราชวงศ์โจว (1046-256 ปีก่อนคริสต์ศักราช) ราชวงศ์โจวเป็นราชวงศ์ที่สามหลังจากราชวงศ์เซี่ยและราชวงศ์ซาง สถาปนาขึ้นประมาณปี 1027 ก่อนค.ศ. และถูกก๊กฉินโค่นในปี 256 ก่อนค.ศ. กินเวลานานกว่า 770 ปี แบ่งสมัยโดยยึดการย้ายเมืองหลวงของราชวงศ์โจว ช่วงแรกเป็นโจวตะวันตก ช่วงหลังเป็นโจวตะวันออก ส่วนโจวตะวันออกยังแบ่งได้อีกเป็นสมัยชุนชิวและจั้นก๋วสองสมัย

1) ราชวงศ์โจวตะวันตก (1046-771 ปีก่อนคริสต์ศักราช) พระเจ้าโจวอยู่หวังสถาปนาราชวงศ์โจวตั้งเมืองหลวงที่ “เค่าจิง” ประวัติศาสตร์เรียกว่ายุค ซีโจว (西周) หรือโจวตะวันตกจัดการปกครองโดยตั้งขุนนางและตราระบบศักดินา ส่งเชื้อพระวงศ์ แม่ทัพที่มีคุณความดีและขุนนางคนสนิทไปเป็นเจ้าเมืองตามหัวเมืองต่างๆ มีระบบจัดสรรที่นา “จิ้งเถียน”¹³ (คลอง ศิรประภาธรรม และคมกฤษ ศิรประภาธรรม 2556: 38-9) มีการแบ่งชนชั้นวรรณะของผู้คนในสังคมอย่างชัดเจน เริ่มต้นด้วยกษัตริย์ ขุนนาง พ่อค้า ช่างศิลป์ ขวานา และทาส (ดวงใจ 2548:50) สมัยนี้มีการใช้เงินตรา เหล็ก กฎหมายเกิดเป็นลายลักษณ์อักษรขึ้นมา เกิดสำนักคิดขึ้นมา มากมีลัทธิขงจื้อ เป็นอาทิ

2) ราชวงศ์โจวตะวันออก (770-221 ปีก่อนคริสต์ศักราช)

แบ่งเป็นยุคชุนชิวและยุคจั้นก๋ว ในช่วงปีแรกของสมัยราชวงศ์โจวตะวันตก เกิดนครรัฐขึ้นทั่วอาณาจักร นครรัฐบางแห่งผ่านการพัฒนามายาวนาน กองกำลังค่อยๆ เติบโตขึ้น ภายหลังจากราชวงศ์โจวย้ายเมืองหลวงไปตะวันออก อำนาจการปกครองก็อ่อนแอลงเป็นอย่างมาก กษัตริย์ราชวงศ์โจวไม่มีอำนาจเพียงพอที่จะประคับประคองสภาพได้อีกต่อไป ไม่สามารถควบคุมบรรดาเจ้าแคว้นได้ การเสื่อมถอยของราชวงศ์โจวนำไปสู่จุดเริ่มต้นของยุคชุนชิว นครรัฐใหญ่มีอิทธิพลและอำนาจ เช่น แคว้นฉี (齊) แคว้นจั้น (晉) แคว้นฉู่ (楚) แคว้นฉิน (秦) เป็นต้น เริ่มควบคุมจักรพรรดิ และขุนนาง มีการครอบงำอำนาจ เปลี่ยนแปลงออกคำสั่งแทนที่อำนาจของจักรพรรดิโจว ส่อให้เห็นภาวะความปั่นป่วนทางสังคม ขุนศึกทรงอำนาจเข้ามาแทนที่จักรพรรดิที่เสื่อมอำนาจ แคว้นเล็กถูกล้อมใหญ่กลืนกิน แคว้นใหญ่ต่างแยกตัวเป็นอิสระ เหล่าเจ้าครอง

¹³

ระบบจัดสรรที่นา “จิ้งเถียน” คือการแบ่งที่นาเป็นขั้นๆ ด้วยชลประทานและถนนล้อมในลักษณะตารางสี่เหลี่ยม เป็นระเบียบจัดการที่นาในสังคมระบบทาสของจีนมีมาตั้งแต่ราชวงศ์ซางและพัฒนาจนสมบูรณ์ในสมัยราชวงศ์โจว (คลอง คมกฤษ 39) พระเจ้าแผ่นดินแบ่งที่ดินออกเป็น 9 ส่วน 8 ส่วนให้ราษฎรใช้ทำกิน อีกส่วนราษฎรต้องทำประโยชน์แล้วยกผลประโยชน์ให้แก่รัฐบาลทดแทนการเสียภาษี (มนต์ทองฯ 2527: 67)

แคว้นใหญ่ต่างตั้งตัวเป็นใหญ่¹⁴ แ่งแย่งทำสงครามโจมตีกันและพยายามผนวกดินแดนเข้าไว้เป็นของตน เป็นยุคสมัยที่เจ้าแคว้นใหญ่ห้าแคว้นผลัดกันครอบครองอำนาจเหนือที่ราบภาคกลางการสลับเปลี่ยนอำนาจกันคล้ายฤดูทิวากาล จึงเรียกช่วงนี้ว่ายุคชุนชิว¹⁵ สังคมช่วงนี้ไม่แน่นอน เพราะเกิดสงครามกลืนแคว้นอยู่เสมอ เพิ่มความลำบากทุกข์ยากแก่ประชาชน แต่เป็นการผลักดันให้สังคมก้าวไปข้างหน้า ศึกลงครามทำลายล้างการปกครองเก่า ระบบชนชั้นเก่าถูกแทนที่ด้วยระบบการแบ่งชนชั้นโดยกรรมสิทธิ์ที่ดิน ระบบชนชั้นขวานาทาสแบบเก่าถูกแทนที่ด้วยระบบพลเมืองขวานา ทั้งนี้การทำสงครามยังก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายจำนวนมาก แคว้นต่างๆ จึงเริ่มใช้นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจโดยใช้ระบบการเก็บภาษีที่ดินเป็นต้นนอกจากนี้ในยุคนี้เครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตรซึ่งทำจากเหล็กและการใช้ไถนา ก็เริ่มเป็นที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น

ครั้นถึงปลายสมัยราชวงศ์โจวตะวันออก เกิดการแย่งชิงความเป็นใหญ่ระหว่างแคว้นน้อยใหญ่ทั่วไป หลังผ่านศึกสงครามแย่งชิงอำนาจเป็นเวลานาน จึงเหลือเจ้าผู้ครองแคว้นสำคัญ 7 แคว้นแห่งยุคจ้านกั๋ว(戰國七雄)ได้แก่ แคว้น ฉี(齊) ฉู่(楚) เอียน(燕) หาน(韓) จ้าว(趙) เว่ย(魏) และฉิน(秦) ประวัติศาสตร์เรียกช่วงนี้ว่ายุคจ้านกั๋ว¹⁶ สภาพสังคมของยุคนี้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่นครรัฐต่างพยายามทำการปฏิรูปบ้านเมือง การปฏิรูปของซางยัง ทำให้แคว้นฉินแข็งแกร่งเกรียงไกรขึ้นมา แคว้นฉินเริ่มกำจัดอีก 6 แคว้นตามลำดับ จนกระทั่งสามารถผนวก 6 นครรัฐใหญ่ไว้เป็นหนึ่งเดียวกันได้สำเร็จ ยุติสภาพแผ่นดินแตกแยกอันเป็นมายาวนานลงได้ ราชวงศ์ฉินเริ่มปกครองจีนตั้งแต่ค.ศ. 221 เป็นต้นมา

ทั้งยุคชุนชิวและจ้านกั๋ว ถือเป็นสมัยปฏิรูปครั้งใหญ่ทางด้านประวัติศาสตร์จีน การปฏิรูปครั้งใหญ่ทางสังคมทำให้เกิดความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมขึ้น แม้ยุคจ้านกั๋วมีศึกสงครามต่อเนื่องแต่ไม่มีผลกระทบต่อความเจริญทางวัฒนธรรมของจีนเลยเทคนิคด้านวิทยาศาสตร์มีผลสำเร็จมากมาย เช่น ทางดาราศาสตร์ และวิธีการคำนวณ วัน เดือน ปี เป็นต้น ทางการแพทย์มีวิธีการรักษาโรคโดยการฝัง ถาม คล้ำ(แม่ะ) และมีตำราแพทย์ด้านการก่อสร้างมีการสร้างตึก อาคารและสะพาน พร้อมทั้งพัฒนาเครื่องมือทางช่างต่างๆ ศิลปกรรมมีการพัฒนาทางลวดลายเครื่องสัมฤทธิ์ และภาพเขียนมีความเหมือนจริง และด้านปรัชญา(ค่ง ล่ง ศิริประภาธรรม

¹⁴ ที่เรียกว่าม้าจู(ม้าฮอง) เจ้าครอบครองอำนาจในการปกครอง ในบรรดานั้นมี ฉีหวงกง(齊桓公) จินหวินกง(晉文公) ฉู่จวงหวัง(楚莊王) ฉินมู่กง(秦穆公)ซ่งเซียงกง(宋襄公) รวมเรียก ห้าม้าฮองที่ทรงอำนาจ นี้ว่าห้าขุนศึกศักดิ์นาแห่งยุคชุนชิว(春秋五霸)

¹⁵ ยุคชุนชิวเป็นชื่อเรียกตามพงศาวดารชุนชิว ชุน หมายถึง ฤดูใบไม้ผลิ ชิว หมายถึง ไม้ไม่ร่วง ประวัติศาสตร์เมืองหลู ซึ่งขงจื้อเป็นผู้เรียบเรียงขึ้น(วิลลี่ ลิวถาวรานันต์ และคณะ 2549 :44)

¹⁶ หรือที่คนไทยรู้จักกันในชื่อ เลียดก๊ก

และคมกฤษ ศิริประภาธรรม 2556: 56-60) เกิดนักคิดเกี่ยวกับสังคมขึ้นเป็นจำนวนมาก ต่างมุมมองต่างจุดยืนกัน เช่น ขงจื๊อ เล่าจื๊อ จวงจื๊อ เป็นต้น ก่อให้เกิดสำนักคิดต่างๆ ตามมา เช่น สำนักเต๋า สำนัก ขงจื๊อ เป็นต้น ทางประวัติศาสตร์จึงเรียก “เมธีร้อยสำนัก” ร้อยปราชญ์หลากสำนัก (วิทยาลัยภาษาจีน 2550:32)

2.5.3.5 ราชวงศ์ฉิน (221-206 ปีก่อนคริสต์ศักราช)

พระเจ้าอิ่งเจิ้ง (ฉินสื่อหวงตี้ หรือ ฉินซีฮ่องเต้) เป็นจักรพรรดิพระองค์แรกของราชวงศ์ระบบศักดินา ได้รวบรวมอำนาจบริหารไว้ส่วนกลาง แบ่งอาณาจักรออกเป็นสามสิบหกหัวเมืองและเพิ่มเป็น 40 เมืองต่อมา ยกทัพไปปราบเผ่าชงหนู กำหนดตัวอักษร เงินตราและมาตราซึ่งดวงวัดให้เป็นเอกภาพ ซ่อมแซมและบูรณะกำแพงเมืองจีนเพื่อรักษาความมั่นคงชายแดน (สายฝน รุ่งประเสริฐ วรณสินธพ และสุรภาพร รั้งชีอุทัย 2554: 10-11) แต่เนื่องจากการใช้แรงงานราษฎรมากเกินไป ทำให้ประชาชนทุกข์ยากแสนสาหัส อีกทั้งการลงโทษเข้มงวดและทารุณ เชื้อสายบริวารเก่าของ แคว้นที่ถูกปราบยังคุมแค้น ประกอบกับความไร้สามารถของทายาท ถูกชนชั้นกษัตริย์อำนาจราชสำนัก ประชาชนจึงลุกขึ้นต่อต้านและโค่นล้มการปกครองของราชวงศ์ฉินลงในปี 206 ก่อนคริสต์ศักราช

2.5.3.6 ราชวงศ์ฮั่น (206 ก่อนคริสต์ศักราช. – ค.ศ. 220)

ราชวงศ์ฮั่น รวมถึง ราชวงศ์ฮั่นตะวันตกและ ราชวงศ์ฮั่นตะวันออก พระเจ้าฮั่นเกาจู่พระนามเดิม หลิวปัง ได้สถาปนาราชวงศ์ฮั่นในปี 206 ก่อนคริสต์ศักราชตั้งเมืองหลวงที่เมืองฉางอาน (ปัจจุบันคือ ซีอาน) เรียกว่าราชวงศ์โจวตะวันตก ในช่วงปลายราชวงศ์ฮั่นตะวันตก หมาหม่างได้แย่งชิงอำนาจฮั่นตะวันตก ไปตั้งราชวงศ์ซิน¹⁷ ขึ้นมา ในปี ค.ศ. 25 หลิวฉิวซึ่งเป็นชนชั้นสูงของราชวงศ์ตะวันตก ได้โอกาสที่ชาวฮั่นลุกขึ้นมาต่อต้านนี้ พันฟูราชวงศ์ฮั่นขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง โดยตั้งเมืองหลวงที่ลั่วหยาง ในประวัติศาสตร์เรียกว่าราชวงศ์ฮั่นตะวันออก ต่อมา ราชวงศ์ฮั่นตะวันออก ถูกโค่นล้มลงด้วยขบวนการชาวนา สิ้นสุดอำนาจการปกครองประเทศลงเมื่อ ค.ศ. 220 ราชวงศ์ฮั่นตะวันตกและตะวันออกรวมระยะเวลาการปกครองนานถึง 400 กว่าปี

¹⁷ ราชวงศ์ซิน มีเป็นราชวงศ์สั้นๆ ได้อำนาจมาจากการปฏิวัติโค่นล้มจักรพรรดิฮั่น เมื่อกษัตริย์เสด็จสวรรคต ราชวงศ์ฮั่นก็ฟื้นฟูกลับมาอีกครั้ง

ในช่วงเวลาที่ศตวรรษ สมัยราชวงศ์ฮั่นได้ขยายเขตแดนไปทางใต้และทางตะวันตกและยกกองทัพรุกไปถึงเอเชียกลาง¹⁸ เริ่มมีการค้าขายไปตามเส้นทางสายไหม มุ่งสู่โรม(Kleiner and Mamiya 2006: 45)สังคมก็ได้พัฒนาขึ้นอย่างมากบางอย่างมีอิทธิพลทางประวัติศาสตร์ที่ลึกซึ้งด้วย ชนชาติฮั่น ภาษาและตัวอักษรจีน(ฮั่น) และวัฒนธรรมจีน(ฮั่น) สิ่งต่างๆเหล่านี้ล้วนเกี่ยวเนื่องกับชาวฮั่นทั้งสิ้น ในสมัยนี้ การผลิตได้พัฒนาไปรวดเร็ว เศรษฐกิจเจริญรุ่งเรือง มีการบริหารการปกครองรวมศูนย์กลางอันมีประสิทธิภาพครั้งแรก การป้องกันประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กิจการทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและวัฒนธรรมเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก มีการเผยแพร่พุทธศาสนาส่วนการแพทย์ ดาราศาสตร์ ธรณีวิทยา ฯลฯ ก็ล้วนพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างมาก ทั้งยังมีนักการเมืองการปกครอง นักคิด นักการทหาร นักวิทยาศาสตร์ นักประวัติศาสตร์ นักวรรณคดีที่มีชื่อเสียงจำนวนมากปรากฏขึ้นในสมัยนี้ (วิทยาลัยภาษาจีนปักกิ่ง 2550: 37)

2.5.3.6 ยุคสามก๊ก จีนตะวันตกกับจีนตะวันออกและราชวงศ์เหนือใต้

นับตั้งแต่ปีค.ศ.220-ค.ศ. 569 เป็นเวลาประมาณสามศตวรรษครึ่ง เป็นยุคแห่งความแตกแยกขาดความสามัคคี (Kleiner and Mamiya 2006: 46) เรียกรวมกันว่า เว่ย จีน หนานเป่ย์เฉา(วิทยาลัยภาษาจีนปักกิ่ง 2550: 64) แบ่งเป็น 3 คือ ยุคสามก๊ก ยุคสองจีน และยุคราชวงศ์เหนือใต้

ยุคสามก๊ก (ค.ศ. 220-280)เริ่มจากการที่พระเจ้าเหี้ยนเต้ ถูกบุตรชายโจโฉขับออกจากบัลลังก์ แผ่นดินจีนแตกออกเป็น 3 ก๊ก 3 แคว้น โดยมีแคว้นเว่ยของสกุลเฉาแคว้นซู่ ของสกุลหลิว และแคว้นอู๋ ของสกุลซุน¹⁹ ซึ่งต่างรบแย่งชิงความเป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีอำนาจอยู่ได้ไม่นาน เพราะต้องทำการรบพุ่งกันตลอดเวลา มีผลให้เศรษฐกิจทรุดโทรมลงกว่าเดิมที่เป็นอยู่ ก๊กเว่ยสามารถปราบปรามแคว้นซู่ของสกุลหลิวหรือก๊กเล่าปี่ จมล่มสลายไปในค.ศ. 263 แต่แคว้นเว่ยของสกุลเฉาหรือก๊กของโจโฉถูกขุนศึกภายในชื่อ ชื่อหมาเอี้ยน(สูมาอี)ยึดอำนาจ และสถาปนาตนขึ้นเป็นจักรพรรดิแทนที่แคว้นเว่ย ก่อตั้งราชวงศ์จิ้น และเริ่มครองราชย์ในนามราชวงศ์จิ้นในค.ศ. 265 และสามารถปราบปรามแคว้นอู๋ลงได้ในปีค.ศ. 280 (กำจร สุนพงษ์ศรี 2551: 83) ในที่สุดราชวงศ์จิ้นก็สามารถรวบรวมแผ่นดินเป็นอาณาจักรเดียวกันขึ้นมาได้อีกครั้ง

¹⁸ บริเวณจีนเจียงปัจจุบัน

¹⁹ คือ วุยก๊กของโจโฉ จ๊กก๊กของเล่าปี่, และง่อก๊กของซุนกวน

ยุคราชวงศ์จิ้นตะวันตก (ค.ศ. 265-317) หรือสมัยราชวงศ์จิ้นแรก มีชื่อเช่นนี้เพราะเมื่อปฐมกษัตริย์ จิ้น อยู่สถาปนาราชวงศ์นั้นได้ตั้งเมืองหลวงไว้ที่ลั่วหยางคือฝั่งตะวันตกของอาณาจักรในสมัยนี้สังคมค่อนข้างสงบสุข แต่มีกฎหมายที่มีการให้สิทธิพิเศษแก่ชนชั้นโดยเฉพาะราชินิกุล ส่งให้กลุ่มตระกูลใหญ่มีอิทธิพลทางการเมือง ก่อให้เกิดการขัดแย้งในการบริหารขึ้นในเวลาต่อมา เกิดการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นในราชสำนักราชินิกุลประหัตถ์ ประหารกันเอง จนลุกลามกลายเป็นจลจล”สงครามแปดเจ้าเมือง” กินเวลานาน 16 ปี สังคมและเศรษฐกิจ ได้รับความเสียหายอย่างหนัก ทั้งเกิดจากสงครามภายในและการเข้าโจมตีปล้นสะดมของพวกเผ่าหรือชนเผ่า ที่มายึดดินแดนทางตอนเหนือและตะวันตก เมื่อพระเจ้าจิ้นตี้ถูกจับ ราชวงศ์ตะวันตกจึงสิ้นสุดลง

ยุคราชวงศ์จิ้นตะวันออก (ค.ศ. 317-420) เกิดขึ้นหลังจากการอพยพราชธานีสู่ทางใต้หลังการล่มสลาย ราชวงศ์จิ้นตะวันตก ระยะเวลาบ้านเมืองสงบอยู่ได้ด้วยอิทธิพลของราชินิกุลตระกูลใหญ่มีความพยายามกลับไป ตีคืนดินแดนทางตอนเหนือ แต่ก็ไม่มีชัยกลับมา อีกทั้งการแก่งแย่งชิงดีกันเช่นเดิมจึงพาให้ราชวงศ์จิ้นล่มสลาย ไป เนื่องจากราชวงศ์จิ้นตะวันออกย้ายเมืองหลวงมาทางตอนใต้ ก็ได้พานักปราชญ์อพยพตามมาด้วย ก่อให้เกิด การหลอมรวมวัฒนธรรม สังคมประเพณีกับทางตอนใต้วรรณคดี รวมถึงงานฝีมือของทางเหนือและใต้ ได้ ผสมผสานกลมกลืนกัน เกิดการพัฒนาทางงานฝีมือของราชวงศ์จิ้นตะวันออกครั้งใหญ่

ยุคราชวงศ์เหนือใต้ (ค.ศ. 420-581) หลังราชวงศ์จิ้นตะวันออกล่มสลาย ดินแดนทางใต้มีการ ผลิตเปลี่ยนอำนาจกัน 4ราชวงศ์ตามลำดับ คือ ช่ง ฉี เหยิง และเฉิน จึงเรียกราชวงศ์ใต้ ส่วน ภาคเหนือของจีน ตกอยู่ภายใต้สงครามห้าเผ่าสืบทอดกันหลังการล่มสลายของราชวงศ์จิ้นตะวันตก จนมีชนเผ่าถั่วป่าก่อตั้ง อาณาจักรเว่ยเหนือขึ้น และกวาดล้างกลุ่มอำนาจต่างๆ ที่ก่อให้เกิดสงครามชิงอำนาจ จนบ้านเมืองมีความสงบ รวมภาคเหนือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เรียก ราชวงศ์เหนือ ข้อแตกต่างของราชวงศ์ทั้งสองคือ ทางเหนือจะเป็น ชนเผ่าทางเหนือที่อพยพมา ส่วนทางใต้เป็นเชื้อสายของราชวงศ์ชาวฮั่นที่สืบทอดกันมา ในยุคนี้ผู้ปกครองหันมา นับถือและสนับสนุนศาสนาพุทธ ก่อให้เกิดการสร้างวัดวาอารามและถ้ำผาสลักพระธรรมคำสอนและพุทธรูป เกิดขึ้นมากมาย

ราชวงศ์เว่ยเหนือ ได้รวมแผ่นดินเป็นปึกแผ่นขึ้น แต่ต่อมา แยกแยกออกเป็นอาณาจักรเว่ยตะวันออก และอาณาจักรเว่ยตะวันตก และได้เปลี่ยนเป็นอาณาจักรฉีเหนือและโจวเหนือหลังจากกองทัพโจวเหนือ พิซิต

อาณาจักรเหนือได้ หยางเจียน(พระเจ้าสุยเหวินตี้) ได้ยึดครองอาณาจักรโจวเหนือเหนือทำลายอาณาจักรฉิน และทำการรวมแผ่นดินเป็นปึกแผ่นอีกครั้ง

2.5.3.7 ราชวงศ์สุย (ค.ศ. 581-618)

มีจักรพรรดิเพียงสองรัชกาล ปกครองแผ่นดินนาน 38ปี(สายฝน : 216)ภายหลังการรวมแผ่นดินของ ราชวงศ์สุย สภาพสังคมโดยรวมได้รับการฟื้นฟูจากภาวะสงคราม มีการเติบโตด้านการผลิต เกิดความสงบสุข ระยะเวลาหนึ่ง การปกครองมีการลดขนาดองค์กรบริหาร รวมศูนย์อำนาจไว้ส่วนกลางมีความเจริญทางด้าน ก่อสร้าง แต่ใช้ทรัพยากรและแรงงานมหาศาล สร้างภาระให้ราษฎรทำให้ประชาชนไม่พอใจก่อกบฏขึ้น บ้านเมืองระส่ำระสาย หลีหยวน นำทหารเข้าตี เมืองฉางอาน แล้วยก สุยกงตี้เป็นกษัตริย์ ต่อมา สุยหยางตี้ ถูก กบฏสังหารที่เมืองเจียงตู หลีหยวนเมื่อทราบข่าวก็บีบสุยกงตี้สละราชบัลลังก์และก่อตั้งราชวงศ์ถังขึ้น(วิไล 136-137)

2.5.3.8ราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 618-907)

หลีหยวน หรือถังเกาจูฮองเต้ ได้ตั้งราชธานี ที่เมืองฉางอัน²⁰ ภายหลังได้สละราชสมบัติ หลีซื่อหมินโอรส องค์รองขึ้นเป็น ถังไท่จงฮ่องเต้ และเริ่มยุคถัง ซึ่งรุ่งเรืองเทียบได้กับยุคฮั่น เป็นยุคที่มีความรุ่งเรืองทั้งทางด้าน แสนยานุภาพทางทหาร ประสบความสำเร็จในการสร้างกลไกการปกครองที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึงใน ราชอาณาจักร บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองในทุกๆ ด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ การค้า สังคม ศิลปวัฒนธรรมถือเป็นยุค แห่งความเป็นเลิศทางประติมากรรม จิตรกรรมและกวี วรรณคดี และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยเฉพาะ อาหรับ(กัจจ สุนพงษ์ศรี 139) มีการยกทัพไปเอเชียกลาง อาณาจักรจึงขยายไปไพศาล ราชวงศ์ถังมีอาณาเขต กว้างใหญ่กว่าราชวงศ์ฮั่นมาก เตรียมพร้อมกับการหลั่งไหลเข้ามาของชนต่างชาติ ความมั่งคั่งและความคิดเข้าสู่ จีน พ่อค่านักเดินทาง มีชนนารี ต่างมุ่งหน้าเข้าสู่เมืองหลวงของราชวงศ์ถังที่ฉางอัน แต่ราชวงศ์ถังเองกลับมุ่ง หน้าไปทางตะวันตก มีการจาริกของภิกษุไปถึงอินเดียเพื่อนิมนต์พระไตรปิฎกกลับมา ทำให้พุทธศาสนารุ่งเรือง สูงสุดในสมัยนี้(กัจจ สุนพงษ์ศรี 145) นอกจากจักรพรรดิถังไท่จงแล้วในสมัยถึงนี้ยังมีจักรพรรดิถังสวนจง ซึ่ง ในสมัยของพระองค์ก็รุ่งเรืองมาก นับว่าในสมัยของพระองค์ยังเป็นยุครุ่งเรืองและเสื่อมลง เพราะปลายสมัย ของพระองค์ ทรงลุ่มหลงหยางกุ้ยเฟย ไม่สนใจในราชกิจบ้านเมือง และในระหว่างได้เกิดฮองเต้หญิงคนแรกของ

²⁰

เมืองฉางอันเป็นเมืองหลวงของหลายราชวงศ์ อาทิ ฮั่นตะวันตก ราชวงศ์สุย ราชวงศ์ฉินตะวันออก

ประเทศจีน ซึ่งก็คือ พระนางบูเช็กเทียน อานลู่ซานแม่ทัพชายแดนจึงก่อการปฏิวัติและยึดเมืองหลวงฉางอาน เป็นผลสำเร็จ ทำให้ราชวงศ์ถังเริ่มเสื่อมตั้งแต่บัดนั้นปลายรัชสมัยถังเสวียนจงเกิดกบฏอันสื่อทำให้ผลผลิตทางการเกษตรพัง เหล่าขุนนางต่างแก่งแย่งอำนาจกัน ทำให้ราชวงศ์ค่อยๆ เสื่อมถอย จักรพรรดิเริ่มไม่มีอำนาจในการปกครองทำให้เขตปกครองแยกตัวเป็นอิสระ เกิดกบฏชาวานา แต่ล้มเหลว แม่ทัพจูเวิน(จูเฉวียนจง) ยอมสวามิภักดิ์ราชวงศ์ถัง ได้รับตำแหน่งแม่ทัพ ต่อมาได้เข้าเมืองฉางอาน สังหารจักรพรรดิ ตลอดจนบรรดาชั้นที่ และสถาปนาตนเองเป็นจักรพรรดิ จึงสิ้นสุด ราชวงศ์ถัง

2.5.3.9 ยุคห้าราชวงศ์สิบแคว้น (ค.ศ. 907-960)

ภายหลังสิ้นสุดราชวงศ์ถัง แผ่นดินแตกสลาย บรรดาหัวเมืองต่างๆมีการแบ่งอำนาจกันเป็นห้า คือ ราชวงศ์เหลียง ถัง จิ้น อี้่น และโจว โดยทั้งห้าราชวงศ์ปกครองในลักษณะเผด็จการทหารเพราะผู้นำล้วนเป็นขุนทหารมาก่อนได้ราชสมบัติมาจากการชิงชิง(วิไล 164) แลบลุ่มน้ำฮวงโหติดต่อกันมาตามลำดับแต่ละราชวงศ์ ส่วนเขตลุ่มแม่น้ำแยงซีก็เกี่ยวกับดินแดนทางใต้ลงไปเกิดเป็นรัฐอิสระอีก 10 แคว้น การแบ่งแยกอำนาจปกครอง ยุคนี้ขาดเสถียรภาพ ชีวิตของประชาชนเต็มไปด้วยความลำบากยากแค้น ต่อมา เจ้าควงอั้น ผู้บัญชาการทหารองครักษ์ชิงอำนาจจากราชวงศ์โจวตั้งตนสถาปนาราชวงศ์ซ่งหรือซ่งเป็น พระเจ้าซ่งไท่จู แล้วปราบปรามรวมอาณาจักรเรื่อยมา จนกระทั่งพระเจ้าซ่งไท่จง ผู้สืบทอดราชบัลลังก์ปิดฉากสภาพการแบ่งแยกดินแดนทั้งหมดลง สำเร็จโดยใช้เวลาเกือบ 20 ปี

2.5.3.10 ราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ. 960-1279)

เจ้าควงอั้นหรือพระเจ้าซ่งไท่จู รวบรวมแผ่นดินจีนเป็นอันหนึ่งอันเดียวสำเร็จ สถาปนาราชวงศ์ซ่งหรือซ่งเหนือ ปกครองทางตอนเหนืออยู่ที่เมืองหลวงไคฟิง²¹ พระเจ้าซ่งไท่จูได้พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขึ้นมาใหม่ ปฏิรูปการปกครอง การทหาร การคลัง ซึ่งสร้างเสถียรภาพแก่อำนาจส่วนกลาง แต่ส่วนท้องถิ่นกลับอ่อนแอ ยามสงคราม ย่อมไม่มีกำลังต่อต้านศัตรูได้ อำนาจการใช้กระบวนการยุติธรรมถูกควบคุมโดยส่วนกลาง รวบอำนาจทางทหารไว้ที่ส่วนกลาง การแต่งตั้งขุนนางใช้การสอบคัดเลือก ทำให้การศึกษา(รวมถึงอักษรศาสตร์) สำคัญสำหรับข้าราชการมากกว่าชาติกำเนิดสูง แต่ให้ความสำคัญทางด้านอักษรศาสตร์มากกว่า การรบ อีกทั้งให้ความสำคัญกับขุนนางฝ่ายบุ๋นมากกว่าฝ่ายบู๊ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำกัน และยังแต่งตั้งเป็น

²¹ มณฑลเหอหนานในปัจจุบัน

จำนวนมากเพื่อบั่นทอนอำนาจเหล่าขุนนางผู้ใหญ่ แต่จำนวนที่เพิ่มเกินความจำเป็น สิ้นเปลืองเงินทองพระคลังไปกับขุนนางที่ไม่เป็นโล่เป็นพาย ทำให้ราชสำนักอ่อนแอ กอปรกับดินแดนทางตอนเหนือถูกคุกคาม จากภายนอก ไม่หยุดหย่อน ต้องเผชิญกับภัยคุกคามของอาณาจักรเหลียว อาณาจักรเซี่ย และอาณาจักรจิน อีกทั้งอำนาจของมองโกลแข็งแกร่งและผงาดขึ้นมา ล้วนเป็นเหตุให้ราชวงศ์ซ่งล่มสลาย

2.5.3.11 ราชวงศ์หยวน (ค.ศ. 1279-1368)

ยุคนี้ประเทศจีนถูกปกครองโดยชาวมองโกล นำโดย หยวนชื่อจู่ ฮูบีเลีย(หรือกุบไลข่าน) ซึ่งโค่นราชวงศ์ซ่ง ตั้งราชวงศ์หยวน หรือมองโกลขึ้น เป็นราชวงศ์ที่ปกครองโดยชนกลุ่มน้อย ไม่เพียงแต่ใช้กำลังทหารยึดครองเขตภาคกลางและพื้นที่ทางตอนใต้ของแม่น้ำฉางเจียง (แยงซีเกียง) ของจีนเท่านั้น แต่ยังได้แผ่ขยายแสนยานุภาพควบคุมไปจนถึงเขตเอเชียตะวันตกกลาง เป็นราชวงศ์ที่มีขอบเขตการปกครองที่กว้างใหญ่ที่สุดของจีน ว่ากันว่าใหญ่กว่าอาณาจักรโรมถึง 4 เท่า และมีการส่งกองทัพรุกราน ชาว เวียดนาม ญี่ปุ่น แต่ไม่ประสบความสำเร็จ

เนื่องจากมองโกลใช้ชีวิตเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก จึงให้ความสำคัญกับผลผลิตทางการเกษตรและและการเลี้ยงสัตว์ทำให้การเกษตรเจริญมาก การค้าขายระหว่างยุโรปและเอเชียเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในยุคนี้มีชาวต่างประเทศเดินทางมาค้าขายด้วย เช่น มาร์โคโพล เห็นได้จากบันทึกของมาร์โคโพลที่บรรยายถึงสิ่งมหัศจรรย์ในสายตาของชาวตะวันตก อาทิ วิถีชีวิตและพระราชวังอันหรูหรา การค้าการพาณิชย์ในแม่น้ำแยงซี การพิมพ์ธนบัตรจีนขึ้นใช้ เครื่องเคลือบดินเผา ถ่านหิน ระบบไปรษณีย์และสุขภาพของจีน ชี้ให้เห็น ความมั่งคั่งและเทคโนโลยีก้าวหน้าเกินยุโรปสมัยกลาง(Kleiner and Mamiya 2006: 65)

หลังจากกุบไลข่านสิ้นพระชนม์ ขนชั้นมองโกลได้กดขี่ชาวจีนอย่างรุนแรง ก่อให้เกิดการต่อต้านการปกครองราชวงศ์หยวน จนกลายเป็นกบฏ และสะสมกองกำลังทหารหรือกลุ่มต่อต้านขึ้น ช่วงปลายราชวงศ์หยวน จูหยวนจางได้ปราบปรามกลุ่มต่างๆ สามารถตีเมืองต้าตูที่เป็นราชธานีแตกและขับไล่ราชวงศ์หยวนออกไปจากแผ่นดินจีนได้สำเร็จ สิ้นสุดการปกครองโดยราชวงศ์หยวนในปีค.ศ. 1368

2.5.3.12 ราชวงศ์หมิง (ค.ศ. 1368-1644)

ราชวงศ์หมิงเป็นราชวงศ์สุดท้ายที่สถาปนาขึ้นโดยชนชาติจีนฮั่น ในปีค.ศ. 1368 โดยจูหยวนจางหรือจักรพรรดิหมิงไท่จู ผู้นำกองทัพประชาชนล้มเลิกการปกครองของราชวงศ์หยวน ที่กตซีทาร์ฆูม รื้อฟื้นการปกครองแบบศักดินาสวามิภักดิ์พร้อมยกเลิกตำแหน่งอัครเสนาบดี เพิ่มอำนาจของผู้เป็นเจ้าของมากขึ้น เสริมสร้างความเข้มแข็งระบอบรวมศูนย์อำนาจรัฐเผด็จการแบบศักดินา กุมอำนาจการปกครองการทหาร ตลอดจนการคลัง ศาสนาและวัฒนธรรมด้วยตัวเอง แม้รัฐบาลจะเสริมระบอบรวมศูนย์อำนาจรัฐให้มากขึ้นก็ตาม แต่บางสมัยอำนาจก็ตกอยู่ในมือของเสนาบดีและชนที่ ที่ทุจริตคดโกงและขู่เข็ญรีดเอาเงิน ทำร้ายขุนนางที่ซื่อสัตย์ กิจการบริหารบ้านเมืองเสื่อมโทรมลงเรื่อยๆ ความขัดแย้งในสังคมรุนแรง ช่วงกลางสมัยราชวงศ์หมิงจึงเกิดการลุกขึ้นต่อสู้ของชาวนาหลายครั้งหลายหน แต่ถูกปราบปรามลงได้

ในสมัยราชวงศ์หมิง มีการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของจีนแท้ๆกลับมาอีก รื้อฟื้นลัทธิขงจื้อให้กลับมาเจริญเฟื่องฟู สนับสนุนลัทธิขงจื้อและฟื้นฟูการสอบเข้ารับราชการ เท่ากับส่งเสริมให้ประชาชนหันมาสนใจวรรณคดีอีก วรรณกรรมมีความเจริญรุ่งเรืองมาก เกิดการพัฒนาวรรณกรรมเรื่องยาว วรรณกรรมที่มีชื่อเสียง เช่น "ซ้องกั๋ง" "สามก๊ก" "ไซอิ๋ว" "จินผิงเหมย" หรือ เรื่อง "บุปผาในกุณฑีทอง" เป็นต้น

ทางด้านสถาปัตยกรรม เป็นยุคแห่งการพัฒนา เป่ย์จิงเจริญรุ่งเรือง เป็นเมืองหลวงใหม่ในสมัยราชวงศ์หมิง งานหัตถกรรมประเภทต่างๆเช่น เครื่องเคลือบดินเผาและสิ่งทอเป็นต้นได้พัฒนาถึงระดับสูง โดยเฉพาะกิจการทอผ้าไหม มีเจ้าของโรงงานผลิตสิ่งทอที่มีเครื่องปั่นด้ายจำนวนมากหลายสิบเครื่อง และ"ช่างปั่นทอ"มีฝีมือที่รับจัดทำตามสั่งโดยเฉพาะขึ้น แสดงถึงเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เริ่มต้นมีการทำเหมืองเหล็ก การหล่อเครื่องทองเหลือง การผลิตกระดาษ ด้านการเกษตรก็พัฒนามากขึ้นกว่ายุคก่อน มีการข่อมแซมแม่น้ำและคูคลอง เช่น การขุดลอกคลองเพื่อให้เรือใหญ่สามารถแล่นจากปากน้ำฉางเจียงขึ้นไปจนถึงเมืองเป่ย์จิง การต่อเรือก็มีการพัฒนาอย่างมาก ส่งผลให้มีการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมระหว่างประเทศมีบ่อยครั้ง มีการนำกองเรือจีนไปเยือนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแอฟริกาทั้งหมดกว่า 30 ประเทศถึง 7 ครั้งตามลำดับ²² แต่หลังช่วงกลางราชวงศ์หมิงเป็นต้นมา จีนถูกการรุกรานจากหลายประเทศรวมทั้งญี่ปุ่น สเปน โปรตุเกสและเนเธอร์แลนด์เป็นต้น

²² คดี เจิ้งเหอซึ่งชาวไทยเรียกกันว่าข้าปากง

ช่วงปลายราชวงศ์หมิง ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นต่างๆของสังคมรุนแรงขึ้น เกิดการต่อสู้ในชนบท ในปีค.ศ. 1627 ฝนทลสาหัสทำให้เกิดทุกข์ภัย แต่ข้าราชการยังคงบีบบังคับให้ประชาชนจ่ายภาษี จนทำให้เกิดการลุกขึ้นต่อสู้รวมตัวขึ้นเป็นกองทหารชาวนา การก่อกบฏของประชาชนเกิดขึ้นทุกหัวระแหงจนปีค.ศ. 1644 กองทหารชาวนาบุกเข้าไปถึงกรุงปักกิ่ง จักรพรรดิราชวงศ์หมิงองค์สุดท้ายปลงพระชนม์ตนเอง ในขณะเดียวกันชนชาติแมนจูทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สถาปนาอาณาจักรต้าชิง มีอิทธิพลมากขึ้นช่วงที่ราชวงศ์หมิงเกิดจลาจลและการเมืองไร้เสถียรภาพ ผู้นำตระกูลอ้ายซินเจว๋หลัว ได้รวบรวมกำลังพลชาแมนจู นำทหารเข้าบุกยึดกรุงปักกิ่ง ภายหลังชาวแมนจูปราบปรามกลุ่มต่อต้านได้ทุกกลุ่ม และรวบรวมแผ่นดินจีนเป็นเอกภาพอีกครั้งหนึ่ง(วิไล ลิ้มถาวรานันต์และคณะ 2547: 231)

2.5.3.13 ราชวงศ์ชิง (ค.ศ. 1644-1912)

ราชวงศ์ชิง (ค.ศ. 1644-1911 หรือ พ.ศ. 2187-2454) เป็นราชวงศ์สุดท้ายก่อนสถาปนาเป็นระบบสาธารณรัฐ เป็นราชวงศ์ของเผ่าแมนจู เป็นชนต่างชาติที่เข้ามาปกครองจีน ปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตและองค์ความรู้ของจีน(Kleiner and Mamiya 2006: 74) รัฐบาลชิงดำเนินนโยบายแข็งกร้าวควบคุมประนีประนอมเพื่อป้องปรามการต่อต้านของชาวยุโรป เช่น ให้ขายจีนไว้ผมหางเปียและใส่เสื้อแบบแมนจูยกเลิกการปกครองที่เลวร้ายของราชวงศ์หมิง และยกเลิกหรือลดภาษีอากรตามท้องที่ต่างๆ เป็นต้นสำหรับชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ก็ใช้นโยบายแบ่งแยกการปกครอง (วิไล ลิ้มถาวรานันต์และคณะ 2547: 233-245) ช่วงต้นราชวงศ์เจริญรุ่งเรืองสูงสุด

ราชวงศ์ชิงเริ่มอ่อนแอและความเจริญรุ่งเรืองลดลง เนื่องจากประเทศจีนประสบปัญหาความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงของกลุ่มคนในวงการต่างๆ โดยเฉพาะด้านการเมืองที่มีขุนนางฉ้อราษฎร์บังหลวง เศรษฐกิจหยุดนิ่งเพราะจักรพรรดิเฉียนหลง กษัตริย์เจ้าสำราญโปรดความหรูหราฟุ่มเฟือยและทำสงครามบ่อยครั้ง เงินทองพระคลังขัดสน และจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนที่ทำกิน จะเห็นได้ว่าราชวงศ์ชิงมีปัญหาความกดดันภายในประเทศที่สะสมมานาน ประกอบกับความกดดันภายนอกจากชาติมหาอำนาจในยุคล่าอาณานิคม ที่ราชวงศ์ชิงไม่อาจต้านได้เพราะระบบการปกครอง และเศรษฐกิจที่ล้าสมัยยังพึ่งชานาอยู่ ด้านความคิดก็ถูกครอบงำด้วยพิธีรีตองในกรอบวัฒนธรรมแบบสังคมนักคิดนา หลังจากยุคกลางราชวงศ์ชิง ความขัดแย้งทางสังคมทวีความรุนแรงขึ้น การต่อสู้ล้มล้างราชวงศ์ชิงเกิดขึ้นไม่หยุดหย่อน การเกิด

สงครามฝิ่น และจักรวรรดินิยมที่เข้ามารุกรานทำให้ราชสำนักชิงต้องลงนามในสนธิสัญญาซึ่งเสียเปรียบทั้งยังต้องยอมเนืองดินแดนเพื่อการชดเชย เปิดท่าเรือติดต่อการค้ากับต่างประเทศ สูญเสียอำนาจไปมาก กลายเป็นสังคมกึ่งศักดินากึ่งอาณานิคม ราชวงศ์ชิงเข้าสู่ยุคตกต่ำ ชาวแมนจูขาดความกระตือรือร้นที่จะก้าวหน้าเหมือนในอดีต รัฐบาลฟงเฟะ ประชาชนเดือดร้อนไปทั่ว เกิดการต่อต้านจักรพรรดิต่อต้านศักดินา ค.ศ. 1914 เกิดการปฏิวัติซินไฮ่ ซึ่งเป็นการปฏิวัติเป็นสาธารณรัฐโดยซุน ยัตเซ็น ราชวงศ์ชิงจึงถูกโค่นล้ม ถึงจุดอวสานของราชวงศ์ชิง และการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของจีน

2.5.3.14 ยุคสาธารณรัฐจีน (ค.ศ. 1912-1949)

หลังจากจักรพรรดิปุย ฮ่องเต้ราชวงศ์ชิงองค์สุดท้ายสละราชสมบัติและเข้าไปอยู่ภายใต้การคุ้มครองของญี่ปุ่น ดร. ซุนยัตเซ็น เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ซึ่งปกครองด้วยสิทธิขาดของจักรพรรดิ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย และก่อตั้งสาธารณรัฐจีนขึ้นในวันที่ 1 มกราคม 1912 มีซุนยัตเซ็น แห่ง ก๊กมินตั๋ง เป็น ประธานาธิบดีชั่วคราว ในปีค.ศ. 1915 หยวนซื่อไฮ อดีตนายพลในราชสำนักชิงได้รับการเลือกตั้งขึ้นมาและประกาศ ตัวเองเป็นจักรพรรดิของจีน ต่อมาถูกบังคับให้สละราชบัลลังก์และกลับมาใช้ชื่อสาธารณรัฐจีนอีกครั้ง หยวนได้ป่วยตายด้วยโรคปัสสาวะเป็นพิษ และเสียชีวิตในเวลาต่อมา หลังจากที่หยวนซื่อไฮ่ตาย ก็ได้เกิดความขัดแย้งขึ้นในกองทัพ ทำให้มีการเปลี่ยนตัวประธานาธิบดีกันบ่อยครั้ง

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 ญี่ปุ่นได้ประกาศสงครามกับเยอรมนี แล้วบุกยึด ควบคุมและแย่งชิงสิทธิทุกอย่างของเยอรมนีในมณฑลซันตงเอาไว้ กระทั่งในปีค.ศ. 1918 เมื่อสงครามโลกสิ้นสุด สาธารณรัฐจีนส่งตัวแทนไปประชุม และได้ยื่นข้อเสนอให้ยกเลิกสิทธิพิเศษของประเทศต่าง ๆ ในจีน อีกทั้งคืนสิทธิพิเศษต่างๆ ในมณฑลซันตงที่ญี่ปุ่นได้ชิงมาจากเยอรมนี แต่ถูกปฏิเสธ และยกเอาสิทธิพิเศษนั้นโอนถ่ายมาให้กับญี่ปุ่น ทำให้รัฐบาลปักกิ่งต้องลงนามในสนธิสัญญานั้น แต่ประชาชนชาวจีนจึงลุกขึ้นมาประท้วงต่อต้านอย่างรุนแรงจนในที่สุดไม่มีตัวแทนจากจีนไปลงนามในสนธิสัญญา หลังจากเหตุการณ์ครั้งนี้²³ กระแสและแนวความคิดใหม่ๆ ได้ไหลบ่าเข้ามาสู่แผ่นดินจีน โดยเฉพาะแนวความคิดลัทธิมาร์กซ์ที่แต่เดิมมีอิทธิพลในจีนเพียงเล็กน้อย ก็ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย จนมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มคอมมิวนิสต์ศึกษาขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากองค์การคอมมิวนิสต์สากล จนได้มีการรวมตัวแทนกลุ่มต่างๆและจัดตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนขึ้น

²³ เหตุการณ์ขบวนการ 4 พฤษภาคม

ภายหลังดร.ซุนยัตเซ็น ได้ทำการปรับเปลี่ยนโครงสร้างพรรคก๊กมินตั๋ง หรือก๊กมินตั๋ง โดยอนุญาตให้สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์มาเข้าร่วมด้วย จากนั้นภายใต้ความร่วมมือของทั้งสองฝ่าย กับทางโซเวียตจึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนทหารและการปกครองหวงฝู่ ซึ่งนับเป็นผลิตผลแรกของความร่วมมือระหว่างซุนยัตเซ็นกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน

ต่อมา ซุนยัตเซ็นป่วยด้วยโรคมะเร็งในตับและเสียชีวิตในปักกิ่งหลังจากซุนยัตเซ็นเสียชีวิต เป็นช่วงเวลาชิงอำนาจระหว่างฝ่ายประชาธิปไตย คือ เจียงไคเช็ค กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ นำโดย เหมาเจ๋อตง ช่วงแรกเจียงไคเช็คเป็นฝ่ายชนะและทำการปฏิวัติได้สำเร็จ สูดท้ายกลุ่มผู้นำพรรคก๊กมินตั๋งรวมตัวกันขับไล่เจียงไคเช็คหนีไปยังเกาะไต้หวัน และสถาปนาสาธารณรัฐจีนขึ้นแทน

2.5.3.15 ยุคสาธารณรัฐประชาชนจีน (ค.ศ. 1949-ปัจจุบัน)

หลังจากที่เหมาเจ๋อตง (毛泽东) สามารถนำพลพรรคแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีนรบชนะพรรคก๊กมินตั๋งของเจียงไคเช็คได้แล้ว เขาได้สถาปนาประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (中华人民共和国) ขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949 และประเทศจีนก็อยู่ภายใต้การปกครองของพรรคคอมมิวนิสต์จีนมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์ได้ประกาศให้วันที่ 1 ตุลาคมของทุกปีเป็นวันชาติจีน トラบจนถึงปัจจุบันด้วยการปกครองในสมัยของเหมา นั้นเข้มงวดและกดขี่ แม้กระทั่งชีวิตประจำวันของประชาชน หลังจากเหมาเจ๋อตงถึงแก่อสัญกรรม เต็งเสี่ยวผิงก็ได้ขึ้นสู่อำนาจ โดยจีนยังคงอยู่ในระบอบคอมมิวนิสต์ แต่มีนโยบาย “หนึ่งประเทศ สองระบบ” หมายถึง มีประเทศจีนเพียงประเทศเดียว แต่มีระบบเศรษฐกิจและการปกครอง 2 แบบ ได้แก่ ระบอบคอมมิวนิสต์ สำหรับจีนแผ่นดินใหญ่ (ไม่รวมไต้หวัน) ระบอบประชาธิปไตยและระบอบทุนนิยมเสรี สำหรับฮ่องกงและมาเก๊า หลังจากนั้นรัฐบาลจีนจึงได้ค่อยๆลดการควบคุมชีวิตส่วนตัวของประชาชนและพยายามที่จะปฏิรูประบบเศรษฐกิจของตนให้เป็นไปตามกลไกตลาด

บทที่ 3

วิวัฒนาการลวดลายประดับเงินตามชนบ

อารยธรรมจีนมีประวัติยาวนานกว่าห้าพันปีลวดลายเงินถูกสร้างขึ้นในวิถีชีวิตชนชาติจีน เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวจีน เป็นผลสำเร็จของวัฒนธรรมอันโดดเด่นของจีน จนกลายเป็นชนบความงามของชาวจีน นอกจากนี้ยังแฝงด้วยความหมายเชิงวัฒนธรรม สะท้อนวิถีชีวิตทางสังคมเกษตร และสังคมศักดินาในประวัติศาสตร์ชาติจีน ความเข้าใจในธรรมชาติ ความเชื่อ ความศรัทธาและความปรารถนาของผู้คนในสังคมวัฒนธรรมจีน

ลวดลายเงินมีการส่งต่อกันเชิงวัฒนธรรม จึงอาจแบ่งเป็นกลุ่มๆ ตามช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องกัน คือ

3.1 สมัยหิน ยุคสังคมบรรพกาล

สังคมบรรพกาลจีนเป็นต้นกำเนิดของลวดลายมนุษย์ยุคหินเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวัน อาทิการจับปลาล่าสัตว์และการแสวงหาแหล่งอาหาร การเลี้ยงสัตว์การเกษตรกรรม พิธีกรรมและความเชื่อรวมถึงการสังเกตการณ์ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ได้แก่ พระอาทิตย์ พระจันทร์ น้ำไฟ หิน เป็นต้น ลวดลายสมัยบรรพกาลมีลักษณะ คือ เป็นสัญลักษณ์ในฐานะเครื่องบูชาแสดงแนวความคิดทางศาสนา ใช้สัญลักษณ์เชิงภาษาและจำลองธรรมชาติสู่ลักษณะนามธรรม(abstract) โดยเริ่มสร้างสรรค์ลวดลายด้วยเครื่องมือต่างๆ อย่างซ้ำๆ ลวดลายปรากฏเห็นตามเครื่องปั้นดินเผาของยุคนี้ และตามจิตรกรรมบนผนังถ้ำ มีลักษณะเด่นของลวดลายประดับคือ เรียบง่ายไม่ซับซ้อน มีรูปลักษณ์ที่สง่างาม กลมกลืน(harmony)เป็นธรรมชาติ เน้นองค์ประกอบแบบเรขาคณิต ได้แก่ จุด เส้น มีใช้ทั้งเส้นหนาเส้นบาง สีขาวดำตั้งเห็นได้ชัดจากเครื่องปั้นดินเผาห่อรูปทรงเรือเขียนสีลายตาข่ายของวัฒนธรรม หย่างเส้า ตั้งชื่อตามแหล่งโบราณคดีหย่างเส้า มณฑลเหอหนานที่ค้นพบครั้งแรกในปี ค.ศ1921อันเป็นวัฒนธรรมยุคหินใหม่การจัดองค์ประกอบลวดลายมักใช้สมมาตร และองค์ประกอบต่อเนื่อง เป็นจังหวะ ซ้ำๆกันลวดลายที่ใช้มีการแทนความหมายมากมาย เช่น พระเจ้า ลวดลายพรรณพฤกษา หน้ากาก ลวดลายปลา ลวดลายกบ ลวดลายนก ลายตาข่าย ลายน้ำ ลายพระอาทิตย์ พระจันทร์และหมู่ดาวต่างๆ เป็นต้น

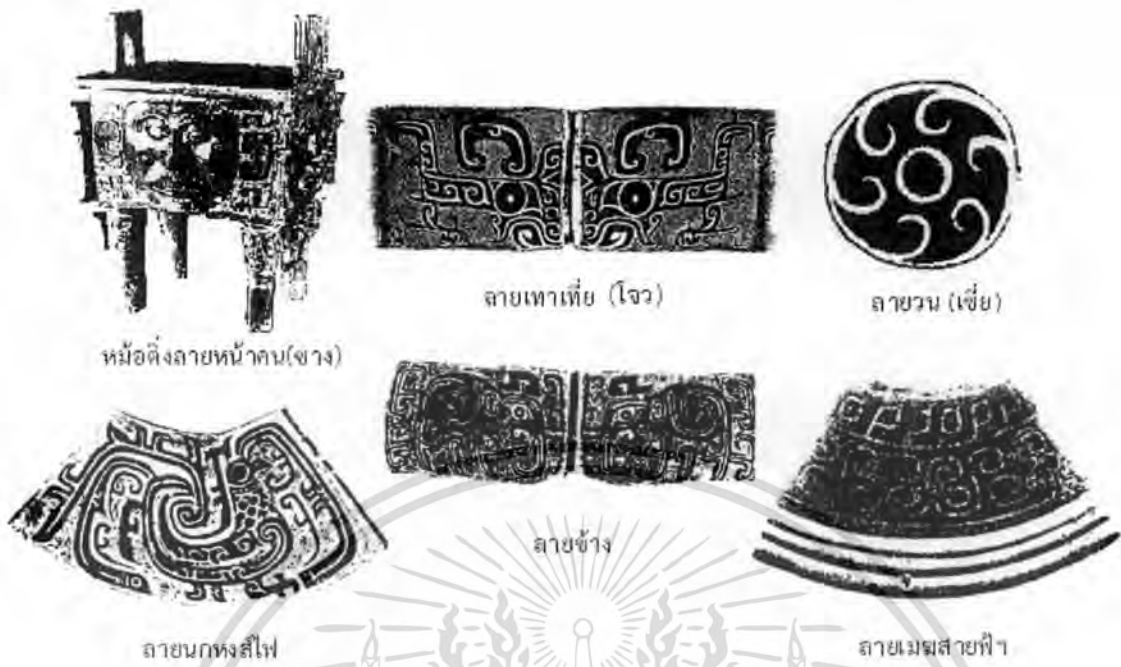

ภาพที่ 3.1 ลวดลายยุคหินใหม่ของจีน

3.2 ยุคสัมฤทธิ์ สมัยราชวงศ์เซี่ย ราชวงศ์ซางและราชวงศ์โจว

การพัฒนาของยุคราชวงศ์ เซี่ย ราชวงศ์ซางและราชวงศ์โจวที่เป็นสังคมทาส ส่วนใหญ่อยู่ในยุคสัมฤทธิ์องค์ประกอบของลวดลายเป็นไปตามความต้องการของการหล่อผลิตภัณฑ์สัมฤทธิ์ งานลวดลายพระอาทิตย์หรือพระจันทร์ หลายชิ้นที่ประณีต องค์ประกอบ ลวดลายมีทั้งที่เหมือนจริงและนามธรรมของยุคสมัยนี้ ประณีตขึ้นและเป็นระเบียบมากขึ้นตามลัทธิศาสนาและความเชื่อในสิ่งลึกลับที่เพิ่มขึ้นลวดลายของราชวงศ์เซี่ย ราชวงศ์ซางมีความเรียบง่ายและกระชับแสดงออกถึงความกลมกลืนและจริงจังมีสีแรง ลวดลายของสมัยราชวงศ์โจวสืบทอดมาจากราชวงศ์ เซี่ย และราชวงศ์ซางแต่กระชับกว้างงานออกแบบสมัยก่อนหน้า เป็นการมาพบบรรจบกันระหว่างเรื่องตำนานและความเป็นจริงคนในยุคราชวงศ์โจว นิยม ลวดลายที่เป็นลายเส้น ให้ความสำคัญกับความงามจากการประดับตกแต่งมากกว่าราชวงศ์ เซี่ย ราชวงศ์ซาง และประยุกต์ลวดลายประดับที่มีอยู่ใช้กับเครื่องมือเครื่องใช้ทั้งหลายหลากรูปร่างและการใช้งาน เช่น หม้อดิง ภาชนะอาหาร จอกสุรา เป็นต้น บางครั้งหยิบยืมรูปทรงของสัตว์มาใช้ เช่น รูปหล่อช้างสัมฤทธิ์ รูปหล่อสัมฤทธิ์แกะสี่หัว เป็นต้น เนื่องจากกระบวนการหล่อสัมฤทธิ์ จึงมีการปรับประยุกต์ใช้ลวดลายประดับ ลวดลายประดับที่นิยมใช้กัน ได้แก่ มังกรกู่ยี่ มังกรหงส์ ลายลัทธิเต๋า สิ่งใดลวดลายสัตว์ ลายสายฟ้าลวดลายจัตุรัส ลายเมฆ ลายเม็ด/ตุ่ม ลายน้าวน และลายภาพสัญลักษณ์อักษรต่าง ๆ (ideogram)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

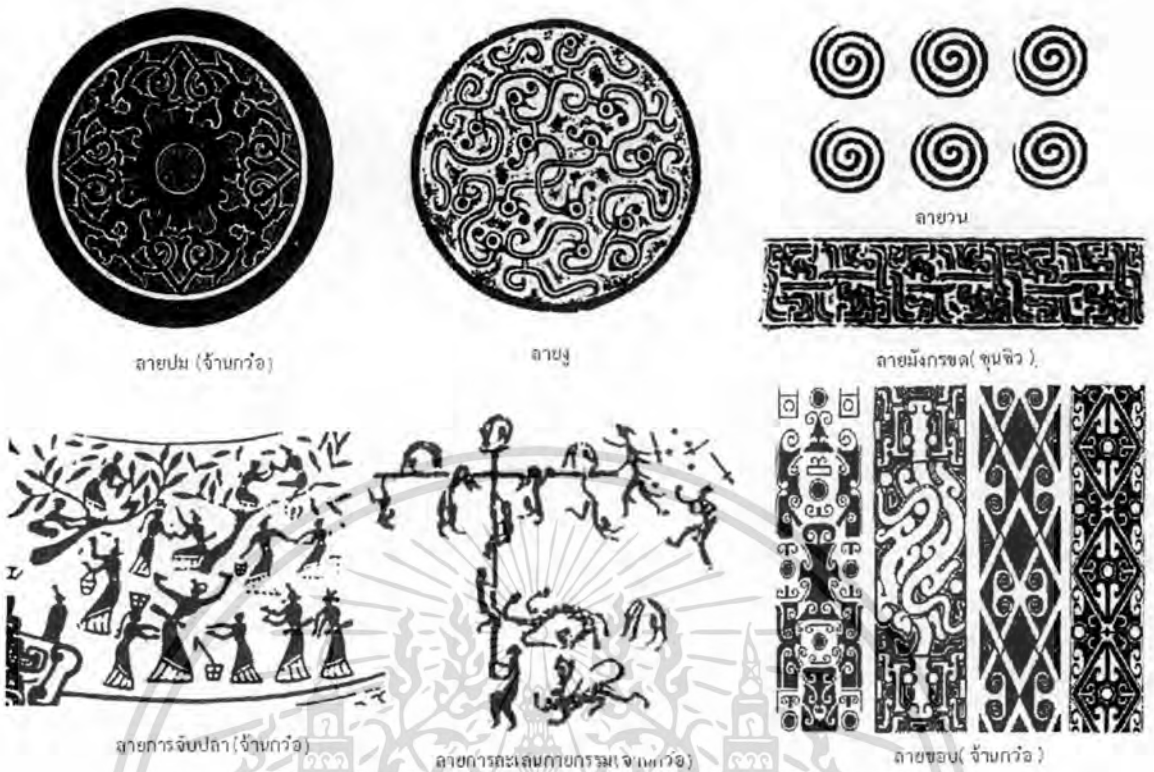

ภาพที่ 3.2 ยุคสัมฤทธิ์ สมัยราชวงศ์เขี้ยว ราชวงศ์ซางและราชวงศ์โจว

3.3 สมัยขุนขิว-จ้านกั้ว

เริ่มเข้าสู่ยุคเหล็ก แต่เครื่องสัมฤทธิ์ยังคงเป็นผลิตภัณฑ์หลักของประเทศ แต่ก็มีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงมีจำนวนมาก เครื่องเงินในฐานะหัตถกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ มาแทนเครื่องสัมฤทธิ์ ได้กลายเป็นข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน มีลักษณะน้ำหนักเบา แต่ค่าใช้จ่ายที่สูงจึงไม่ได้เป็นผลิตภัณฑ์สำหรับประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ยังมีมีการพัฒนามากในด้านเครื่องเคลือบดินเผา, ฟ้าใหม่, ไม้, ไม้ไผ่ ฯลฯ การประดับตกแต่งของยุคขุนขิวกระชับแต่ในยุคจ้านกั้วลวดลายค่อนข้างซับซ้อน ลวดลายของยุคนี้ตอนต้นมีบทบาทในพิธีกรรมและการเฉลิมฉลองต่อมากลายเป็นลวดลายที่ใช้กันทั่วไป สมัยนี้เลิกใช้ลวดลายสัตว์ร้ายของสมัยก่อนหน้า เปลี่ยนจากลวดลายประดับประเภทลายสัตว์ลายนกและลวดลายเรขาคณิตกลายมาเป็นลวดลายที่เหมือนจริงและเน้นเล่าเรื่องเหตุการณ์ เช่น การเดินรำ การล่าสัตว์ ฉากสงครามการรบ นอกจากนี้ในยุคขุนขิวจ้านกั้ว กระบวนการสร้างสรรค์เป็นอิสระมากขึ้น ส่งผลให้ลวดลายจากยุคสัมฤทธิ์ค่อย ๆ เปลี่ยนจากลายสัตว์ร้ายและสัตว์อื่น ๆ กลายเป็นลายลักษณะรูปทรงเรขาคณิต เป็นลวดลายนามธรรม(abstract) ที่มีลักษณะแตกต่างกันหลากหลาย ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบประเภทแถว รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ลวดลายในยุคนี้ใช้กับเครื่องสัมฤทธิ์เครื่องเงิน และทอง หัตถกรรมลงยา และเสื้อผ้าอาภรณ์ การก่อสร้างและอื่นๆลวดลายที่นิยมใช้เป็นลายเชิงสัญลักษณ์ เช่น ลายมังกรขดลวดลายงูขด ลวดลายการรบพุ่ง ลายการจับปลา ลวดลายปีกเรขาคณิต ต่อเนื่องขนาดเล็ก ลายปักสถูป ลายล่าสัตว์ ลายมังกร ลายนก ลายเส้น และลายขมวดลายปม เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.3 ลายยุคขุนชีวิตและยุคจันทรวัว

3.4 สมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่น

ในยุคราชวงศ์ฉินและฮั่น เริ่มมีการทำเครื่องเงินเครื่องทอง จนเป็นที่แพร่หลายนอกจากเครื่องสัมฤทธิ์ ทั้งยังมีการก่อสร้างอาคารเพิ่มขึ้น และการแกะสลักหินก็ก้าวหน้าขึ้น ลวดลายประดับของสมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่น มีเนื้อหาสาระที่อุดมสมบูรณ์มากขึ้นกว่าสมัยขุนชีวิตจันทรวัว มีหลายแง่มุม เช่น ชีวิตขุนนาง กายกรรมการเต้นรำ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าและตำนาน ธรรมชาติและท้องฟ้า ฯลฯ สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงจากการมุ่งเน้นเกี่ยวกับเทพเจ้าจีนแต่เดิม ในสมัยราชวงศ์ฮั่นกลับให้ความสำคัญกับเรื่องราวชีวิตจริง ลวดลายเริ่มค่อยๆเป็นรูปเป็นร่างขึ้น มีองค์ประกอบกระชับมากขึ้น ลวดลายเรียบง่ายแต่นัยยะละเอียดมีกำลังใช้รูปทรง ข้าวหลามตัด สีเหลี่ยมจัตุรัส หรือสมมาตร อสมมาตร ประกอบกัน รูปคนยุคนี้มีความหลากหลายอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน มักใช้กับรูปเหมือนเป็นภาพสะท้อนชีวิตมนุษย์โดยเน้นเนื้อหาเรื่องราวเป็นสำคัญ เช่น ฉากสงครามประดับบนหินแท่งต้นเป็นหลัก อาทิ ครอบสันกระบี่เบื้องหลังคาลายประดับภายนอกอาคารและภาพจิตรกรรมฝาผนังหลุมฝังศพ มีการใช้ลวดลายภาพเขียนบนผ้าไหมตกแต่งภายในฉากกั้นห้องและเครื่องนุ่งห่มอีกทั้งพุทธศาสนาได้เผยแผ่มาสู่จีนในราชวงศ์ฉินและฮั่น ศาสนาพุทธได้ผสมผสานกับความเชื่อฮินฮายดั้งเดิมและตำนานเรื่องเล่าต่างๆ ซึ่งส่งเสริมท่วงทำนองของลวดลายตามชนบเกิดความหมายเชิงสิริมงคลขึ้นจำนวนมากนอกจากนี้มีการใช้อักษรตัวหนังสือลายมือเขียนเป็นลายประดับส่งผลให้เกิดลวดลายประดับให้เลือกใช้มากมายทั้งเหมือนจริงและเหนือจริงลวดลายเชิงสัญลักษณ์มีลวดลายงู

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในตำนาน ลายหงส์มังกร ลายสัตว์เทพทั้งสี่ตั้งปรากฏให้เห็นจากลวดลายแกะสลักบนกรอบสันหลังคาลายเมฆ ลายสัตว์ทุกชนิด มีกวาง เต่า แพะเสือดอ มัง ปลา ค้างคาวม้า เป็นต้น ลายเส้นและลวดลายเทพเจ้า อาทิ ลวดลายชกลกชิวชอบข่ายการใช้ลวดลายขยายเพิ่มมากขึ้นและลวดลายประดับมีการพัฒนามากอย่างไม่เคยมีมาก่อน เปิดหนทางใหม่ของการประดับตกแต่งแก่สมัยต่อมา

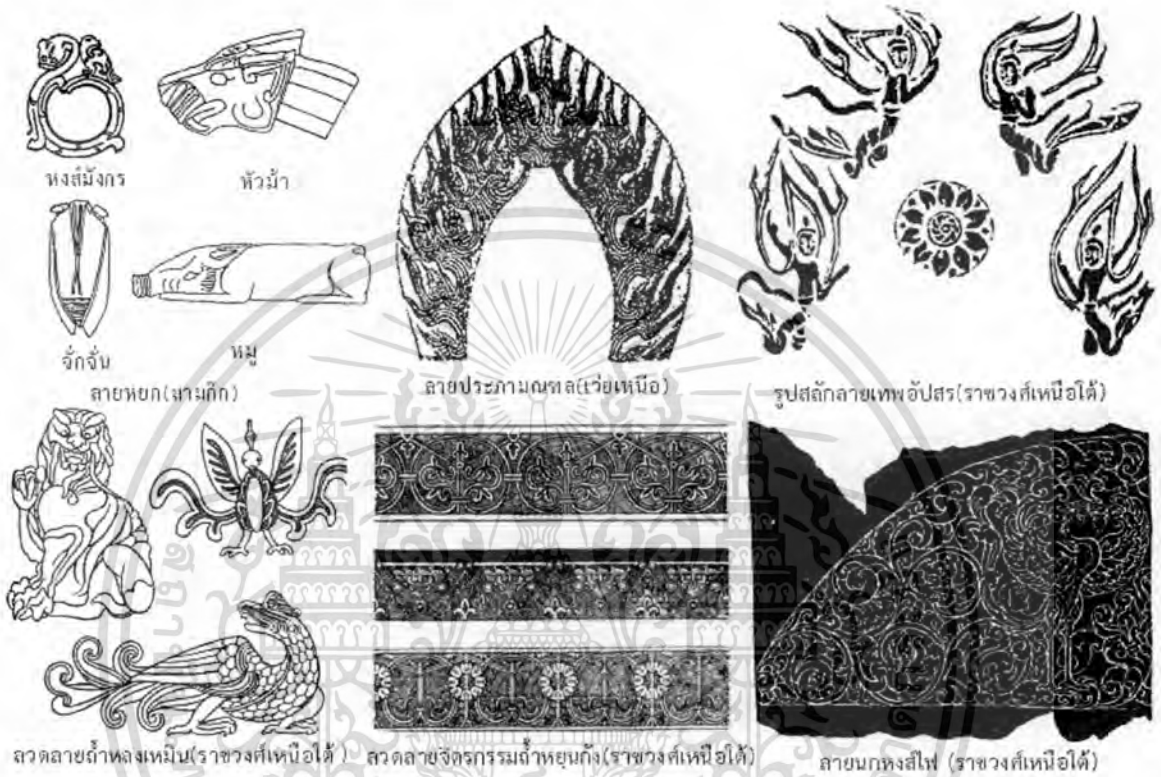
ภาพที่ 3.4 ลวดลายประดับสมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่น

3.5 ยุคสามก๊ก สมัยราชวงศ์เว่ย ราชวงศ์จิ้น และราชวงศ์ เหนือ-ใต้

สมัยราชวงศ์ เว่ย ราชวงศ์จิ้น และราชวงศ์เหนือใต้ เป็นช่วงเวลาแห่งการแตกแยก และสงคราม มีศึกเล็กศึกน้อยเกิดขึ้นบ่อยเกิดความไม่สงบในสังคม แต่พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง ถือเป็นยุคแห่งศาสนา นอกจากนี้ยังเป็นยุคของการรวมชาติ รูปแบบลักษณะของช่วงเวลานี้เป็นวิธีที่ค่อนข้างชัดเจน แสดงให้เห็นความละเอียดอ่อนและความสมจริง เป็นภาพสะท้อนของความเป็นจริง บ่อยครั้งที่ ลวดลายประดับบนตัวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันก็แสดงถึงแนวโน้มทางสังคมในยุคนั้น สะท้อนให้เห็นถึงแง่มุมทางสังคมในด้านสุนทรียศาสตร์ ดังมีหลักฐานจากศึกษาด้านต่างๆ เช่น สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ ศาสนา ฯลฯ ลวดลายตามขนบของยุคนี้อยู่ใต้อิทธิพลของศาสนาพุทธที่ยังรากลึก ท่วงทำนอง เนื้อหา และลวดลายมากมายเกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางคัมภีร์พุทธศาสนาต่างๆ ก่อให้เกิดลวดลายสิริมงคลสัมพันธ์ กับพุทธศาสนา ลวดลายต่างๆของคนรุ่นก่อนกับยุคสมัยนี้ส่วนมากไม่ต่างกัน แต่รายละเอียดบางอย่างที่เปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น ลวดลายประดับตกแต่งอย่างลายดอกสายน้ำผึ้งจีน หรือดอกบัวสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์หรือ ศีลธรรมจรรยาอันดีที่มีลักษณะลวดลายต่างชาติมาผสม ลวดลายสัตว์และพืชบรรจุในสี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือทรงกลมสมมาตรปรากฏ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทั่วไป แต่ ลวดลายสัตว์ดูไม่แข็งแรง ถูกข่มโดยผังแบบสมมาตร เกาหลีเหนือก็เอาไปเป็นแม่แบบ ยิ่งไปกว่านั้น รูปคนยังปรากฏภาพเทพอัปสรบนท้องฟ้าแสดงอำนาจเหนือมนุษย์ตามอุดมคติดอกไม้เริ่มปรากฏในลวดลาย ระหว่างยุคนี้ลวดลายเสื้อผ้าประสบความสำเร็จสูงสุด ใช้ลวดลายเชิงสัญลักษณ์ เช่น สิงโต สายหยุดจีน เทวดา และสัตว์ แนวต้นไม้ หงส์หยก แปดเซียะ สัตว์สิบสองนักษัตร เป็นต้น

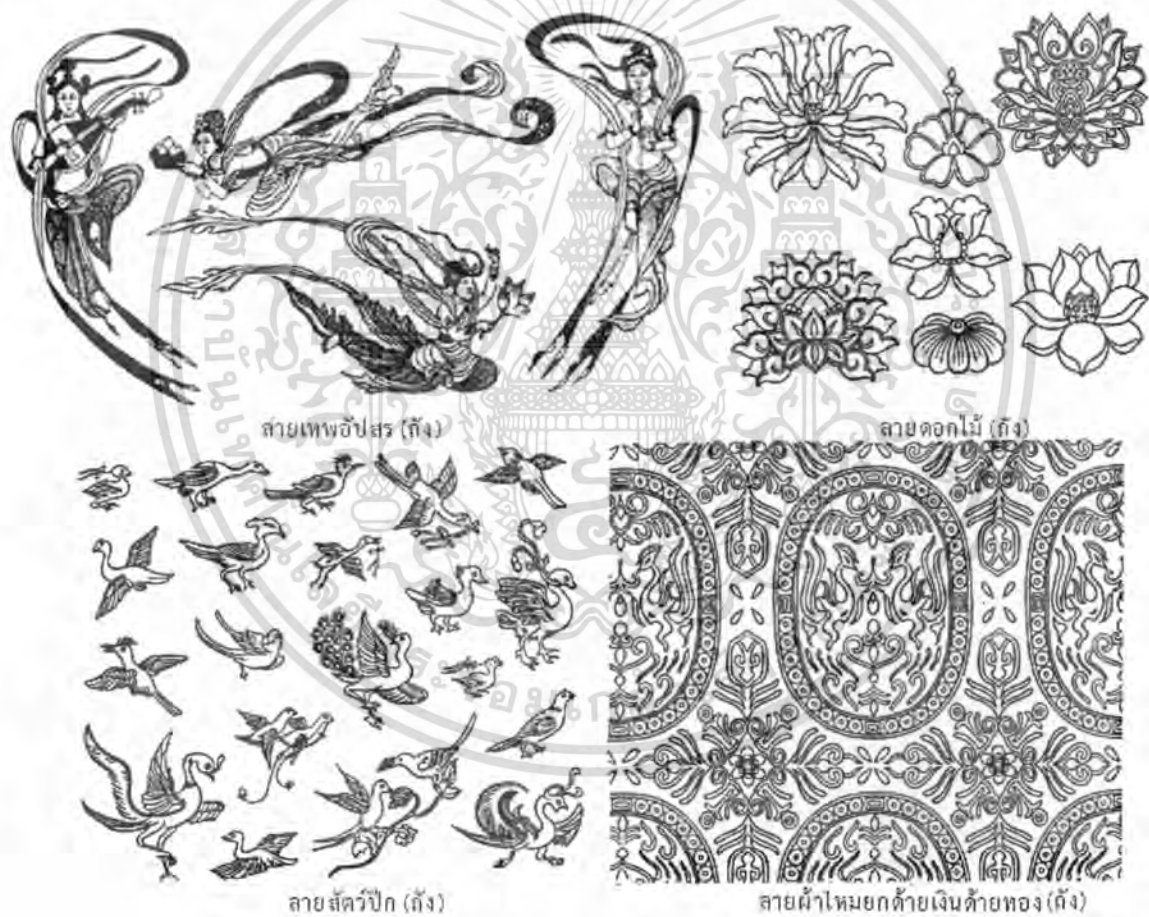
ภาพที่ 4.5 ยุคสามก๊ก สมัยราชวงศ์เว่ย ราชวงศ์จิ้น และราชวงศ์ เหนือ-ใต้

3.6 ราชวงศ์สุย และราชวงศ์ถัง

ราชวงศ์สุย และราชวงศ์ถังการปกครองแบบศักดินาสวามิภักดิ์ของจีน แผ่นดินเป็นปึกแผ่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน บ้านเมืองอยู่ในภาวะมั่นคง สังคมเจริญรุ่งเรืองทั้งเศรษฐกิจและวัฒนธรรม เช่นเดียวกับการแลกเปลี่ยนทางการค้าและวัฒนธรรมกับต่างชาติ อยู่ในช่วงหล่อมหลอมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับต่างชาติ และมีพัฒนาการทางลวดลายในยุคสมัยนี้ ลวดลายของราชวงศ์สุยปรากฏการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย นกมีการเจริญมากต่างจากลวดลายพื้นฐานของราชวงศ์เหนือลาย มีการใช้ลวดลายดอกไม้ใบไม้ จัดเรียงกระจายตัวอย่างชาญฉลาด ก่อให้เกิดลวดลายแตกต่างแปลกตา การใช้ลวดลายประสมประสานและลวดลายกลมกลืนเป็นลักษณะหลักของราชวงศ์สุย ลวดลายของราชวงศ์สุย และราชวงศ์ถังที่พัฒนามาเต็มที่แล้วจะดูมีชีวิตชีวา สีสันสดใสสวยงาม และหรูหรา ลวดลายโดยรวม ลวดลายโดยรวมของราชวงศ์ถังสะท้อนรูปแบบที่กลมมนเด่นชัดและมีรูปแบบไหลเลื่อน ศิลปะถูกจำกัดด้วยชนชั้น ลวดลายดอกไม้เข้ามาแทนที่ลวดลายสัตว์ ในกระแสหลักเต็ม ลวดลายมีความหลากหลาย ในเครื่องเบื่องเคลือบมีการใช้ลายเรขาคณิตประกอบกับลายสัตว์เป็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จุดๆ ลวดลายประดับตกแต่ง มีสีสันและความหลากหลายมีชีวิตชีวา มีลักษณะโดดเด่นไม่เหมือนใครในการย้อมผ้าไหม ดอกไม้ นก ลายเถาและลูกบิด ประกอบกันสร้างคุณค่าให้กับการตกแต่งประดับประดา นับแต่ราชวงศ์ฮั่นเป็นต้นมา ส่วนมากเป็นทำนองลายแกะ ม้า มังกรและนกหงส์ฟ้า พรรณไม้ตามพุทธศาสนา ลายเครือเถา ซึมซับลักษณะดอกและใบม้วนตามธรรมเนียมพรรณไม้ในศาสนาพุทธ พยายามสร้างแบบการตกแต่งเหมือนจริงในอุดมคติขึ้น ราชวงศ์ถังแทนที่จะเป็นลวดลายสีเหลี่ยมจัตุรัสต่อเนื่องกันสองรูปหรือสี่รูปแต่ให้วางหมุนตามใจชอบเกิดรูปทรงที่มีพลวัตแสดงอารมณ์สุนทรีย์ที่มีกำลังของธรรมชาติที่บรรจบกับทัศนคติความงามของสมัยราชวงศ์ถัง ลวดลายในระยะนี้มักเกี่ยวข้องกับ นก สัตว์ และดอกไม้ที่เป็นสิริมงคลต่างๆ และผสมผสานกับลวดลายเทพเทวดา(เซียน)ลวดลาย นกและสัตว์ที่เป็นสิริมงคล มักใช้เป็นคู่ในลักษณะสมมาตรซ้ายขวา นอกจากนี้ ธรรมเนียมต่างชาติเช่นระบาคณิตริกก็มีในลวดลาย ราชวงศ์ถังยังเล่นเรื่องสัญลักษณ์ของมังกรทะยานฟ้า

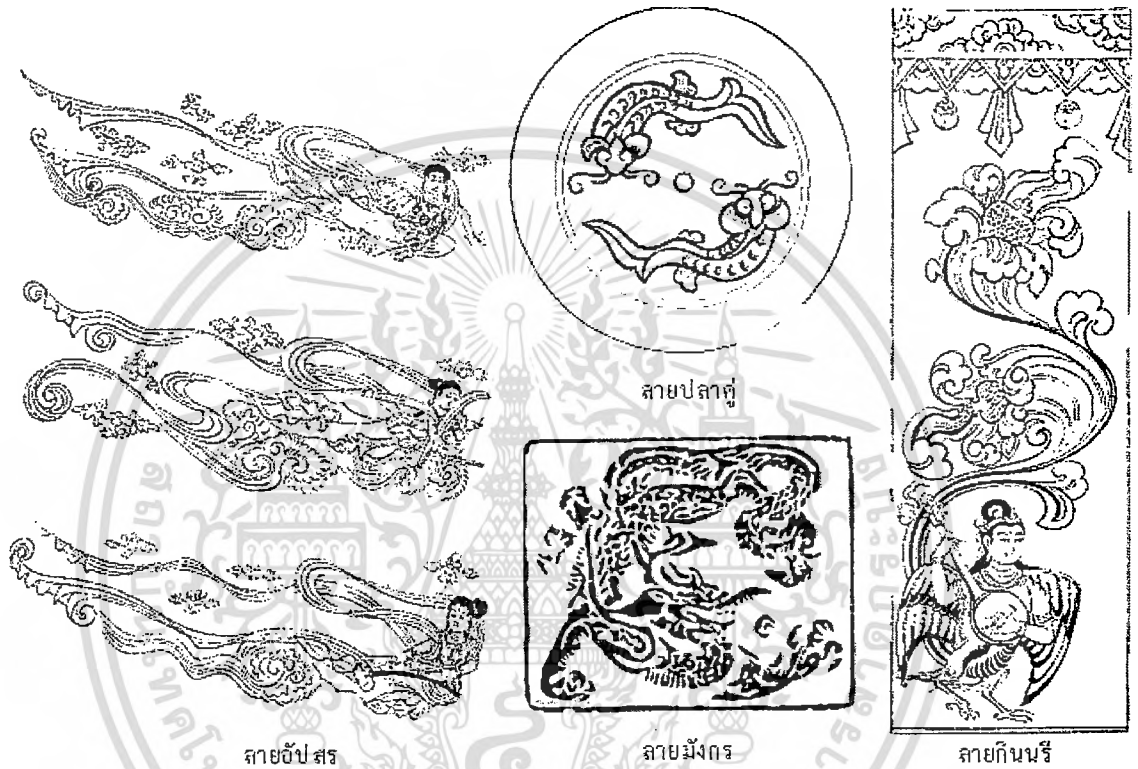

ภาพที่ 3.6 ราชวงศ์สุ่ย และราชวงศ์ถัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.7 สมัยห้ำราชวงศ์

ลวดลายประดับสมัยห้ำราชวงศ์ดำเนินรอยตามราชวงศ์ถัง ดูหรูหราและซับซ้อนยุ่งยาก เริ่มให้ความสนใจเทคนิคการประดับตกแต่งที่เปลี่ยนแปลงรูปทรงเกินจริงและบิดเบือน(distort) แต่ก็มีความเหมือนจริงสูง ลายดอกไม้เกินจริง ระบุได้จากกลุ่มดอกและใบที่เป็นตัวแทนลวดลายประดับหลัก นิยมใช้ลวดลายประดับเชิงสัญลักษณ์ ลายดอกไม้พุทธมงคล ลายสัตว์ เป็นต้น

ภาพที่ 3.7 ลวดลายสมัยห้ำราชวงศ์

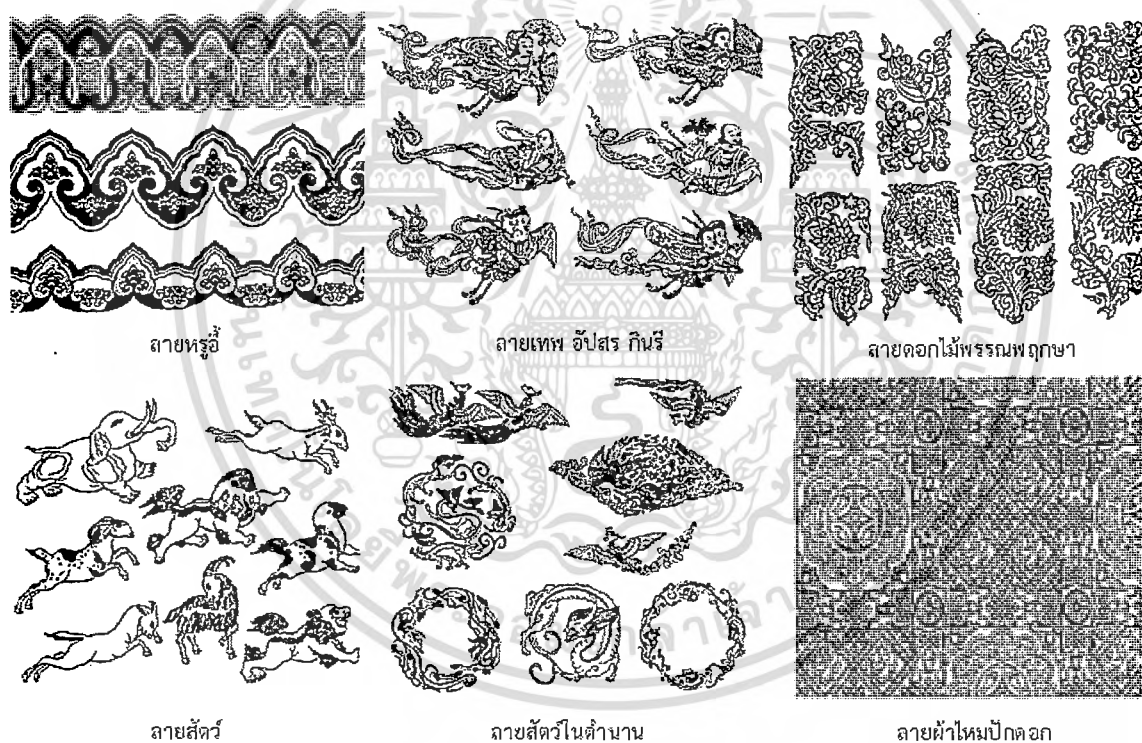
ที่มา : <http://soso.nipic.com/> วันที่ 20 เมษายน 2556

3.8 สมัยราชวงศ์ซ่ง

สังคมในระบอบศักดินาสวามิภักดิ์ในราชวงศ์ซ่งเป็นช่วงเวลาแห่งการเจริญรุ่งเรือง มีความมั่งคั่งทางทรัพย์สินเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รสนิยมมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ลวดลายในยุคสมัยนี้มีชื่อเสียงในด้านรูปทรงและสีสัน ธรรมชาติอันงดงามของยุคสมัย โดยรวมแสดงถึง รูปแบบธรรมชาติ (natural style) ฝีมือช่างสุนทรียภาพ ความงามที่ลุ่มลึก และคงที่ ลวดลายชุดดอกไม้ใบไม้ ลวดลายประดับสมัยราชวงศ์ซ่งได้ทำตามยุคราชวงศ์ที่เคยทำกันมา เช่น ใบไม้ประดิษฐ์เกินจริงและผลไม้ท่ามกลางมวลดอกไม้ เทคนิควิธีการใช้ทั้งแบบเหมือนจริงและเกินจริง การจัดองค์ประกอบมีชีวิตชีวา ลวดลายประดับในยุคราชวงศ์ซ่งมีชื่อเสียงในด้านความเหมือนจริง เนื่องจากในราชวงศ์ ซ่ง นิยมจิตรกรรมกันอย่างแพร่หลาย ลวดลายประดับจึงได้รับอิทธิพลนี้ด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดอกไม้ลายถมดำนิยมอย่างไม่เคยมีมาก่อน ลวดลายก็นิยมเช่นนั้นด้วย อีกทั้ง สมัยราชวงศ์ซ่งยังแสวงประโยชน์จากรูปแบบจากภายนอก เช่น ผ้าของอาณาจักร ไบแซนไทน์ โดดเด่นด้วยรสนิยมของราชภัฏผสมกับรสนิยมความงามของนักวิชาการ ระหว่างยุคนี้มีความแตกต่างระหว่างศิลปะหัตถกรรมของราชสำนักและชาวบ้าน ก่อให้เกิดรูปแบบที่แตกต่างกันสองรูปแบบ สมัยนี้นิยมใช้ลวดลายประดับเชิงสัญลักษณ์มีลวดลายหญ้า ดอกไม้ พุทรมงคล (宝相花纹 baoxiang pattern) ลวดลายผลไม้ ลวดลายดอกไม้ ลวดลายดอกโบตั๋น ลวดลายคน ลวดลายทางศาสนา ลวดลายหงส์มังกรและลายสิ่งสสารสัตว์ การใช้งานในลวดลายประดับสมัยนี้แพร่หลายมากในการตกแต่งกระเบื้องเคลือบ ที่มีมากมาย และไม่ซ้ำกัน ลวดลายประดับหลักที่ใช้โดยทั่วไป เช่น ปลา นก และดอกไม้ เด็กเล่น ทิวทัศน์ภูมิทัศน์ ฯลฯ และในกรณีมีรูปทรงโดดเด่น ลายขด, ลายใบไม้เครือเถาหลายหัว เมฆ(หรือ) ลายสวางค์ ลายกลีบบัว ฯลฯ ใช้ประดับตกแต่งตัดขอบสำหรับการตกแต่งในลวดลายชั้นรอง แกะสลัก ขุด ขีดโดยช่างฝีมือ ส่วนจิตรกรรม และประติมากรรม ใช้เทคนิคที่แตกต่างกันในลวดลายบนสิ่งของ เพื่อแสดงแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของรูปแบบที่สวยงามและการใช้งาน

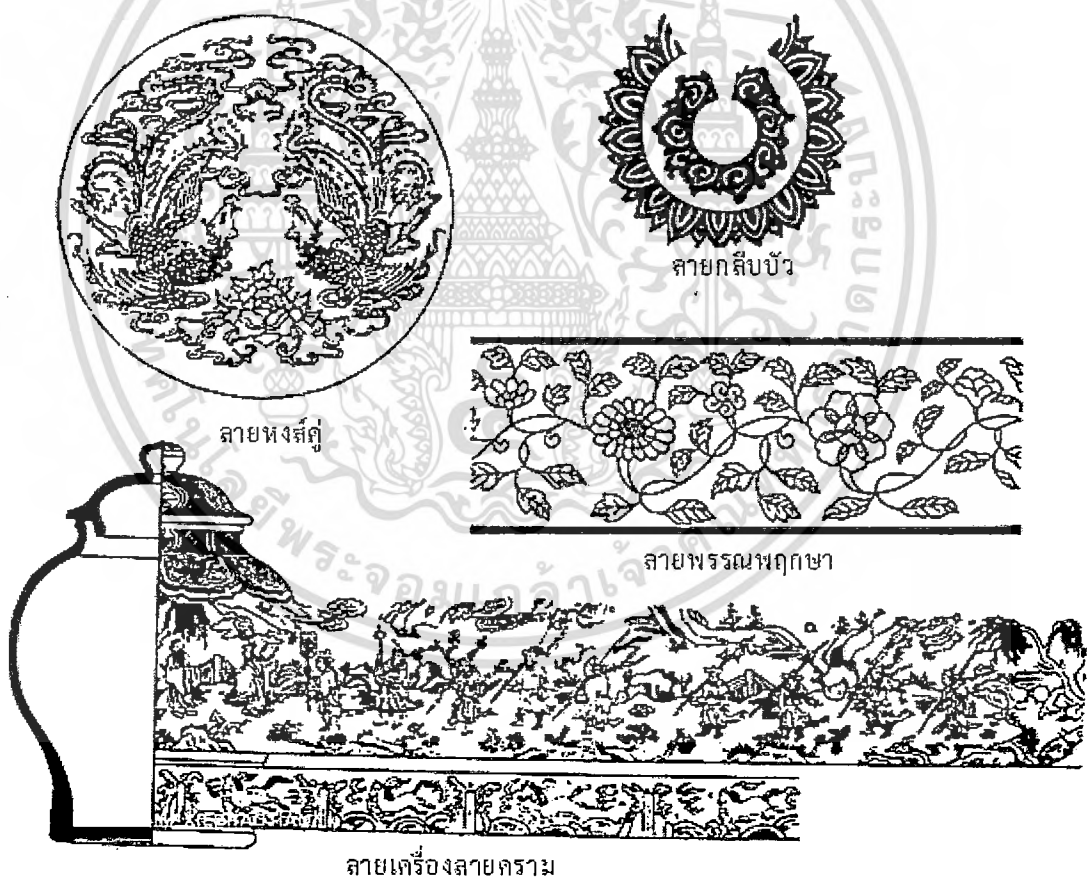

ภาพที่ 3.8 ลวดลายสมัยราชวงศ์ ซ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.9 สมัยราชวงศ์เหลียว ราชวงศ์จิน และราชวงศ์หยวน

ในยุคราชวงศ์เหลียว ราชวงศ์จินและราชวงศ์หยวน ร่วมสมัยกับ ราชวงศ์ซ่ง ลวดลายประดับของราชวงศ์หยวนหรือชนชาติมองโกเลียเป็นชนิดลวดลายที่แตกต่าง สะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการงวัฒนธรรมชนกลุ่มน้อยเข้ากับวัฒนธรรมจีนได้เด่นชัดที่สุดลวดลายที่มีต่อมาสะท้อนถึงลักษณะเด่นของชาติพรรณวรรณาที่เรียบง่าย มีกำลัง และมีความสุขสนุกสนานส่วนมากเป็นลวดลายดอกไม้ ลวดลายใบไม้ดอกไม้โตๆ ปรากฏในข้าวของเครื่องใช้จำนวนมาก ลายดอกไม้และอักษรชื่อ(monogram) ขณะที่ลวดลายตามชนบมีการพัฒนาอย่างเห็นชัด ในช่วงเวลานี้ รูปแบบชนส่วนน้อยก็ได้มีสีสรรหลากหลายเพิ่มขึ้นด้วย ลวดลายประดับตกแต่งราชวงศ์หยวน มีปรากฏเป็น ลายปลา ลายนกฟีนิกซ์คู่ ลายมังกรคู่ เป็นต้น ลวดลายเชิงสัญลักษณ์มีการเพิ่มมากขึ้น ลวดลายมีการผสมผสานสัญลักษณ์สิริมงคลเพิ่มมากขึ้นลวดลายเชิงสัญลักษณ์ดังกล่าว เช่น ลวดลายหงส์และมังกร ลวดลายหงส์คู่ ลวดลายเปิดแมนดารินคู่(หรือนกยวนยาง) ลวดลายผีเสื้อและดอกไม้ ลวดลายดอกไม้พรรณพฤกษา

ภาพที่3.9 ลวดลายประดับราชวงศ์หยวน

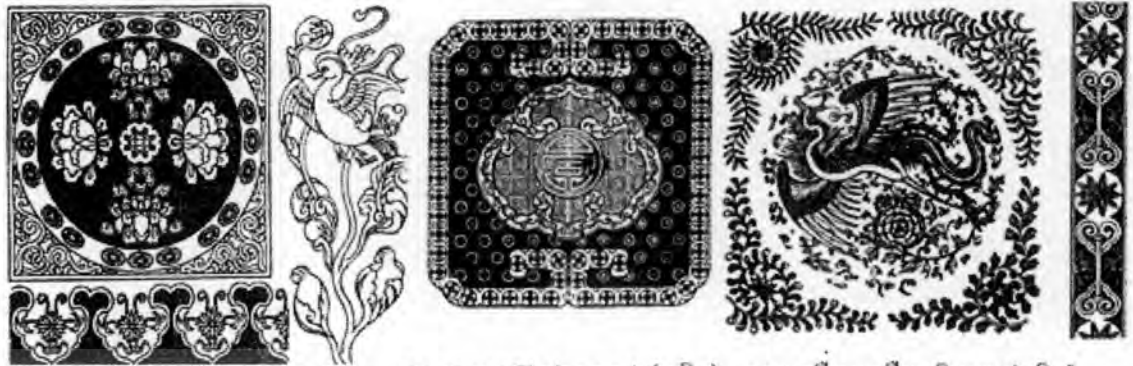
ที่มา: <http://soso.nipic.com/search.aspx?q=%D4%AA%B4%FA&t=tk> วันที่ 14 เมษายน 2556

3.10 สมัยราชวงศ์หมิง และราชวงศ์ชิง

ระหว่างราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิงเป็นสังคมสมบูรณ์ภายใต้การปกครองของจีนวาระสุดท้าย เป็นจุดสูงสุดของพัฒนาการทางงานลวดลายประดับตามชนบ แบบจำลองลวดลายในราชวงศ์หมิงและชิงคงไว้ซึ่งลวดลายยุคก่อนหน้า และคงไว้ซึ่งลักษณะเฉพาะประจำชาติ ซึมซับรูปแบบภายนอกมากมาย รับเทคโนโลยีใหม่ได้แก่การถลุงเหล็กหรือคร้วของเนตมาใช้ ซึมซับรูปแบบวัฒนธรรมต่างชาติ ประกอบกับความเจริญพัฒนาของการทำเครื่องเคลือบดินเผา ผ้าปัก งานอิฐ งานไม้ส่งเสริมให้มีเนื้อหาที่หลากหลาย เกิดการเปลี่ยนแปลงทางลวดลายประดับ ทำให้เกิดความโดดเด่นกว้างขวางในทุก ๆ ส่วนของสิ่งที่เป็นในชีวิตประจำวัน นับแต่เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกทุกอย่าง

การประยุกต์ใช้งานลวดลายประดับได้กว้างขวางมากมาย สมัยราชวงศ์หมิงและชิงใช้ลวดลายประดับที่มีสัดส่วนขนาดใหญ่ มีสีสันหลากหลาย ลวดลายสัตว์มีใช้ทั่วไป เช่น สิงโต นกยูง ค้างคาว นกกระเรียน นกอินทรี ไก่ฟ้าสีทอง ยูนิคอร์น ไม้ดอกไม้ผล เช่น บัว เบญจมาศ โบตัน กล้วยไม้ มอร์นิงกลอรี ฝ้าย สน เห็ดหลินจือ ลูกท้อ ทับทิม แพร์ แอปเปิ้ล องุ่น ฯลฯ ใช้ผสมผสานกันให้เกิดลวดลายประดับเพิ่มมากขึ้นและหลากหลายขึ้น เช่น ผสมผสานลายนกก ดอกไม้และแมลงให้เกิดความน่าสนใจเพิ่มขึ้น ยังนิยมใช้ลวดลายเชิงสัญลักษณ์(representative ornament) ได้แก่ ลวดลายสิริมงคล ลายพิมพ์สัตว์ ดอกไม้ ลวดลายทางศาสนา ลวดลายภาพบุคคล ลายอัฐมงคล เช่น ลายภาพข้าวของเครื่องใช้ในฐานะสัญลักษณ์สิริมงคลกันอย่างแพร่หลาย เช่น ลายวัตถุโบราณ หิน เครื่องเคลือบดินเผา นาฬิกา ขาหยั่งสามขา ถ้วย แก้ว จาน หม้อ อ่าง ขวด รูปเขียน เป็นต้น ที่เรียก ลายวัตถุโบราณ(博古紋) ใช้อัฐมงคลที่ลัทธิเต๋ายึดตามหลัก"มรรคแปด" เป็นต้น

กล่าวได้ว่าลวดลายประดับยุคนี้ล้วนเป็นลวดลายสิริมงคล ลวดลายของราชวงศ์หมิงและชิงใช้ท่วงทำนองสีแดงกันอย่างแพร่หลาย รูปหุ่น(figure) ต้องมีความหมาย ซึ่งเป็นความหมายมงคล รูปร่างที่เป็นมงคล(auspicious figure) ธรรมเนียมที่เป็นมงคล คำอวยพรแพร่หลาย มีผลกระทบต่อมิติสังคมวัฒนธรรม ในช่วงที่ประกอบลวดลาย มีการใช้ลวดลายมากมายหลากหลายทั้งคิดจินตนาการ หยิบยืม ผสมผสานคละเคล้ากันไป เช่น องค์ประกอบของนกและดอกไม้ นกและแมลง นอกจากนี้ ยังนิยมนำไปใช้สร้างงานออกแบบข้าวของเครื่องใช้กัน เช่น ลวดลายที่มีต้นกำเนิดจากวัตถุโบราณราชวงศ์ชิง มรรคแปดที่ใช้ก่อให้เกิดองค์ประกอบของพรแปดประการ ลวดลายในราชวงศ์หมิง ประณีต สง่างาม ใช้งานได้ดี พิเศษ และเป็นการประดับตกแต่งอย่างงดงามหรูหรา ดอกไม้และเรื่องราวตุ่มรวย และแตกต่าง จุดสนใจอยู่ความหมายของลวดลายมากกว่า ลวดลายราชวงศ์ชิง มีการทดสอบใช้งานบ่อยครั้งเป็นอย่างดี มีสีสันสดและหรูหรา องค์ประกอบซับซ้อน และลวดลายประดับมีแนวโน้มไปทางสัญลักษณ์

ลายประดับสถาปัตยกรรม(หมิง) ลายลงยาCloisonné (หมิง) ลายเครื่องเคลือบดินเผา(หมิง)

ลายฐานเสา(หมิง)

ลายแกะสลักไม้ (หมิง)

ลายเครื่องเคลือบดินเผา(ชิง)

ลายกระต่ายตัด(ชิง)

ลายร้อยกุมาร(ชิง)

ภาพที่ 3.10 ลวดลายสมัยราชวงศ์หมิง และราชวงศ์ชิง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

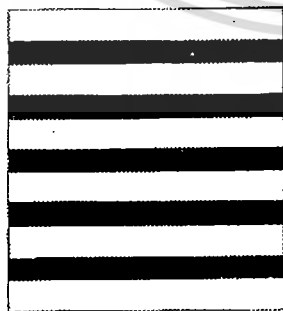
สัญลักษณ์และความหมายของลวดลายประดับจีนตามชนบ

ลวดลายประดับจีนกำเนิดจากรูปเขียนตกแต่งบนภาชนะเครื่องใช้เป็นอันดับแรก แล้วจึงพัฒนาไปใช้ประดับตกแต่งวัตถุข้าวของเครื่องใช้ต่างๆในชีวิตประจำวัน ลวดลายประดับจีนตามชนบแบ่งได้เป็น

4.1 ลวดลายเรขาคณิต (几何纹样 Geometric pattern)

ลวดลายเรขาคณิตของจีน พบว่าเกิดขึ้นครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์(primitive) มีการประยุกต์ใช้อย่างหลากหลาย ลวดลายประเภทนี้ได้แก่ เส้นตรง เส้นคู่เส้นหยัก(zigzag)เส้นโค้ง เส้นแถบ เส้นขดเกลียว ลายกลม ลายขมวดเกลียว ฯลฯ และรวมถึงลวดลายนามธรรม(abstract pattern) ด้วย ลวดลายเรขาคณิตมักใช้ในข้าวของเครื่องใช้นับพันแบบที่เป็นสัมฤทธิ์หรือเป็นเครื่องเคลือบในภายหลังเป็นต้น ยุคแรกๆมีรูปทรงเรียบง่ายชัดเจน ต่อมาในยุคหินใหม่ตอนปลายมีรูปทรงซับซ้อนขึ้น ในสมัยราชวงศ์ซางและโจวก็กลายเป็นลวดลายประดับประดับประดาขั้นสูงที่สลับซับซ้อน ภายหลังราชวงศ์ฉินและฮั่น ลวดลายเรขาคณิตก็กลายเป็นลวดลายตกแต่งธรรมดาที่ปรากฏเห็นทั่วไป

4.1.1 ลายเส้นแถบ(弦纹)เป็นลายประดับตามชนบที่เรียบง่ายที่สุด ลวดลายประกอบเข้าด้วยกันอย่างอิสระ ด้วยเส้นสั้นๆ เช่น เส้นตั้ง เส้นนอน เส้นทแยง เส้นโค้ง เส้นกว้างเส้นแคบ เส้นเดี่ยว เส้นคู่หรือเส้นประเภทอื่นๆ อีกทั้งเส้นที่ต่อยอดไปเป็นลายขัดสาน เส้นตรง จุด หรือ เส้นเกลียวประกอบเป็นลวดลายเส้นgl เส้นเชือกที่ดูงดงาม เรียบง่าย ลวดลายนี้เป็นลวดลายตามชนบที่มีรูปแบบหลากหลายในวัฒนธรรมจีน มีใช้ในวงกว้างแทบทุกแขนง

弦纹拓片

吉流弦纹把杯(战国)

ภาพที่ 4.1ลายเส้นแถบ ลายเส้นแถบบนเครื่องปั้นดินเผาสมัยจ้านกั๋ว

ที่มา: 中国传统纹样图鉴 / ZHONGGUO CHUANTONG WENYANG TUJIAN., 古月,2010

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดก็ตาม อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.2 ลายสาน(席纹) ส่วนใหญ่ใช้เป็นลายตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาตั้งแต่สมัยหินใหม่ระหว่างการขึ้นรูปจะเกิดร่องรอยเหลือทิ้งไว้ได้เครื่องปั้นดินเผา ลายสานมักเป็นร่องสี่เหลี่ยมกว่าเป็นลายซ้อนกันสิบชั้นคล้ายส้อม เครื่องปั้นดินเผาสีเหลืองลายสานกันแน่น ต่อมาลายนี้แพร่หลายไปยังเครื่องใช้ต่างๆ เครื่องปั้นสีเขียวกากี้เต็มไปด้วยลายเป็นร่องเป็นแนวตามขวางสอดสานกันอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังแพร่กระจายไปในศิลปหัตถกรรมแขนงอื่นๆ ได้แก่ เสื้อผ้า การตัดกระดาษเจียนจื่อ(剪纸) จิตรกรรมเครื่องเคลือบดินเผาเช่น ถ้วยเคลือบลายสานของราชสมัยหย่งเจิน

ภาพที่ 4.2 ลายสาน

ที่มา: http://www.gogochina.cn/news/info_4528_1.html วันที่ 12 ธันวาคม 2556

4.1.3 ลายเชือก(绳纹) พบครั้งแรกในเครื่องปั้นดินเผาสมัยหินใหม่ ส่วนใหญ่ที่กานซู มีลักษณะบิดเป็นเกลียวเชือก จึงเรียกลวดลายเชือก เครื่องปั้นดินเผาที่ยังเปียกควั่นด้วยเชือก เกิดเป็นร่องรอยบนพื้นผิวที่ว้า แล้วนำไปเผาไฟ ในราชวงศ์ซาง โจวตะวันตก และสมัยชุนชิว มักใช้ลวดลายเชือกประดับหยกเมื่อสังคมพัฒนาไป ลายเชือกกลับมาปรากฏนิยมอีกครั้งในเครื่องเคลือบเนื้อแก้วสมัย ราชวงศ์หมิงและชิง ศิลปกรรมสาขาอื่นก็มีการประยุกต์ใช้ลวดลายเชือกเช่นกัน ได้แก่ หยก ทองเงิน เสื้อผ้า เครื่องเรือนและการตกแต่งอื่นๆ

ภาพที่ 4.3 แหวนลายเชือกยุคจ้านกั๋ว

ที่มา: 中国传统纹样图鉴 / ZHONGGUO CHUANTONG WENYANG TUJIAN., 古月, 2010

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.4 ลายตาข่ายเชือก (绳络纹) ประกอบด้วยลายเส้นหนึ่งหรือสองเส้นตัดกันเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าหรือรูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัดลายนี้มักใช้กับการตกแต่งภาชนะเช่น หม้อ ไห และ อื่นๆที่คล้ายกัน เสมอ ดูคล้ายอุปกรณ์มีเชือกพันรอบตัว ลวดลายนี้เป็นที่นิยมในสมัย ชุนชิว ถังและช่ง ในเครื่องเงินเครื่องทองหยก กระเบื้องเคลือบเนื้อแก้ว ลายประดับสถาปัตยกรรม เครื่องเรือน เป็นต้น

ภาพที่ 4.4 ภาทองแดงลายตาข่ายเชือกยุคจั้นกั๋ว

ที่มา: 中国传统纹样图鉴 / ZHONGGUO CHUANTONG WENYANG TUJIAN., 古月, 2010

4.1.5 ลายริ้ว (条纹) เป็นลายเส้นที่เรียกว่าเป็น "ลวดลายแถบริ้ว" เป็นลายหนึ่งที่ย่างที่สุดและใช้งานมากที่สุด เป็นลวดลายจีนตามขนบดั้งเดิม ลวดลายของเส้นสั้นๆ ประกอบเข้ากันอย่างอิสระ ทั้งเส้นตั้ง เส้นนอน เส้นขวาง เส้นโค้ง เส้นกว้าง เส้นแคบ เส้นเดี่ยว เส้นคู่หรือเส้นโครงข่ายและรูปทรงอื่น ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ลายसानตะกร้ายังสามารถมองเป็นลายริ้วประเภทหนึ่งได้ ความงามที่เรียบง่ายด้วยลายเส้นง่ายๆ ทั้งที่เป็นลายอิสระ หรือลายเป็นจุดๆ ที่หมุนวน หรือลวดลายที่มีองค์ประกอบซับซ้อน เป็นต้น หนึ่งในรูปแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีนที่มีพลวัตมากที่สุดลายมีหลากหลายมากทั้งหมดนี้สามารถเห็นได้ในการใช้งานลวดลายประดับ

ภาพที่ 4.5 หม้อลวดลายริ้วทแยง (วัฒนธรรมหม่าเจียเหยา ประเภทหม่าฉ่าง)

ที่มา: 中国传统纹样图鉴 / ZHONGGUO CHUANTONG WENYANG TUJIAN., 古月, 2010

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

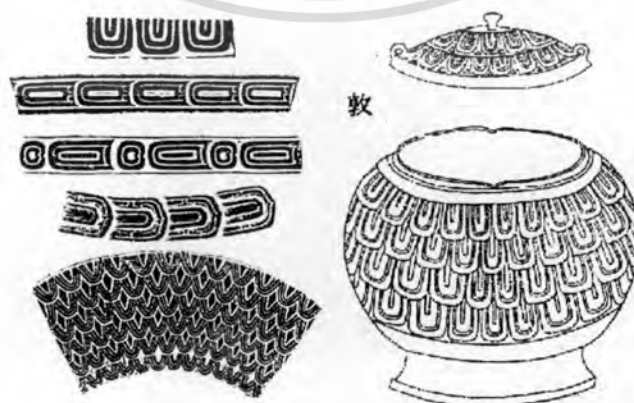
4.1.6 ลวดลายพันปลา หรือลายซิกแซก (曲折纹) พบครั้งแรกในเครื่องปั้นดินเผา ประกอบด้วยเส้นบิดล้อมเหมือนคลื่นน้ำด้วยระดับสุนทรียภาพซับซ้อนขึ้นของยุคบรรพกาล(primitive)มีการใช้เส้นสายจำนวนมากก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแก่ลวดลายเขียนหรือลายแกะบนเครื่องปั้นดินเผา เครื่องสัมฤทธิ์ เครื่องนุ่งห่ม ลายแกะมักอยู่ด้านบนบนเครื่องปั้นดินเผาปลายยุคหินใหม่ การเขียน หรือทำลายประทับบนเครื่องปั้นดินเผาเป็นที่นิยม วัฒนธรรมหยางเส่าและอื่นๆ เช่น หม่าฉ่าง

ภาพที่ 4.6 ลาย ซิกแซก ไหลายซิกแซก (วัฒนธรรมหม่าเจียเหยา แบบหม่าฉ่าง)

ที่มา: 中国传统纹样图鉴 / ZHONGGUO CHUANTONG WENYANG TUJIAN., 古月, 2010

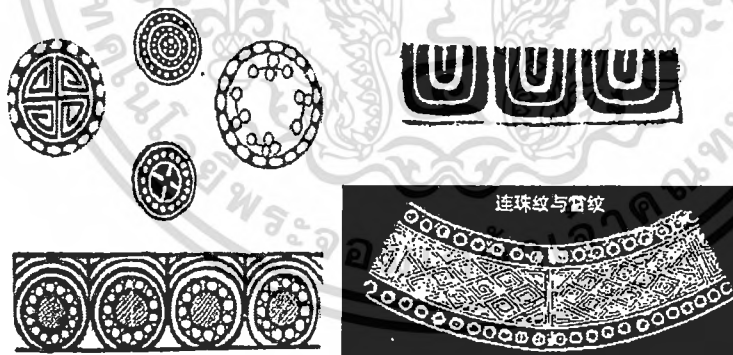
4.1.7 ลายเกล็ดปลาตามตั้ง(垂鳞纹)เป็นลายที่มีองค์ประกอบประเภทสานกัน ลวดลายเป็นเส้นหนาเรียงซ้อนด้วยเส้นบาง ๆ คล้ายเกล็ดลำตัวงูทับซ้อนต่อเนื่องเป็นวง ขนานในแนวตั้ง ซ้อนกันสองสามคู่ขนาดเดียวกันหรือสลับจึงหว่า อาจทำเป็นสองแถว บางครั้งเรียกลายวงแหวนคู่ก็มี ลวดลายดังกล่าวอาจทำเป็นวงแหวนมีน้ำหนักร ใช้ตกแต่งทั่วพื้นผิวเป็นลวดลายประดับหลัก บริเวณท่อนกลางลำตัวของวัตถุลงมา มักใช้เป็นลวดลายประดับแบบหนึ่งที่ใช้ตกแต่งเครื่องสัมฤทธิ์ แพร่หลายในช่วงปลายราชวงศ์โจวตะวันตกและยุคชุนชิว ในช่วงปลายราชวงศ์โจวตะวันตก ประดับตกแต่งภาชนะสัมฤทธิ์ใสน้ำดื่มหม้อตั้ง (鼎) และตระกร้ากู่(簋)

ภาพที่ 4.7 ลวดลายเกล็ดตามตั้ง เครื่องสัมฤทธิ์สมัยราชวงศ์โจว ลวดลายเกล็ดตามตั้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.8 ลายลูกปัด(连珠纹)ลายสร้อยมุก ลายเม็ดประคำ ลายวงแหวน ลายวงดอกไม้ ก็เรียก เป็นลายประดับเรขาคณิตจีนมีรูปร่างเป็นวงกลมหรือวงรีที่เชื่อมต่อกันเป็นแถวเป็นแนว เป็นวงโค้ง ล้อมเป็นวงกลมขนาดใหญ่ หรือโค้งเป็นรูปตัวเอส เป็นวงกลมขนาดเล็กจำนวนมากภายในวงกลมใหญ่ มีลวดลายตกแต่งอื่น ๆ บางส่วนเป็นวงกลมที่บีบวงกลมกลวงอยู่ตรงกลาง เริ่มปรากฏในเครื่องปั้นดินเผาหม่าฉ่างวัฒนธรรมหม่าเจียเหยา นิยมใช้กันในยุคสัมฤทธิ์ สมัยราชวงศ์เซี่ยก็มีจอกสามขาลายลูกปัดตกแต่งเป็นแถวเดียวหรือสองแถว ล้อมรอบคั่นด้วยลายเส้นแถบ สมัยราชวงศ์ซางลายลูกปัดประกอบด้วยวงกลมกลวงขนาดเล็กในช่วงปลายราชวงศ์ซางปรากฏลายลูกปัดมีศูนย์กลางร่วมกันจากนั้นลายลูกปัดมักจะเป็นรูปแบบหลักของแถวหรือแนวขอบ(ที่ใช้ในงาน) ในสมัยราชวงศ์โจวใช้ลายลูกปัดไม่มากลายลูกปัดกลายเป็นที่นิยมในประเทศจีนในราชวงศ์จิ้น ยุคสามก๊กเวลานั้นลายลูกปัดมีฐานะเป็นลายชั้นสอง ตกแหน่งบนหรือล่างของลายตารางทั้งสองด้าน ซ้ำ 5-7 ครั้ง การผสมลายลูกปัดเข้าด้วยกันเริ่มนิยมในสมัยราชวงศ์สุยและถังมักจะใช้ลายลูกปัดเป็นลายขอบตกแต่งเครื่องเคลือบดินเผาเคลือบเครื่องเคลือบดินเผาสีขาวและฟ้ามากสมัยราชวงศ์ซ่งและหยวนลายลูกปัดได้รับในการพัฒนาเป็นลายลูกปัดขนาดเล็กในวงกลมขนาดใหญ่ด้วยและแม้แต่ลายวงกลมใหญ่ยังล้อมวงกลมเล็ก 3 - 5 วง ลายลูกปัด อาจกล่าวว่าเป็นหนึ่งในลวดลายเรขาคณิตที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ตั้งแต่ เสื้อผ้า, ผ้าเครื่องเรือน ไปจนถึงสถาปัตยกรรม มีความหมายว่า ถาวร, ตลอดไป

ภาพที่ 4.8 ลายลูกปัดลายลูกปัด(เป็นขอบประกอบด้วยลายสายฟ้า)

4.1.9 ลายวน(旋涡纹) ลายนี้เกิดขึ้นในชนบจีนตั้งแต่เริ่มแรก พบครั้งแรกในเครื่องปั้นดินเผาบ้านขางบ้างก็เรียกลายน้ำวนลายวงแหวนหรือลายเกลียวจัดเป็นลายดงามลายหนึ่งในชนบจีน ลายวนเกลียวเลียนแบบมาจากธรรมชาติลวดลายวนไม้ได้พบแต่ในจีนยังมีปรากฏในวัฒนธรรมโบราณอื่นๆ ทั่วโลก แต่ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์มีอิทธิพลต่อกันเลย เพราะลวดลายดังกล่าวเป็นลวดลายที่พบประสบได้ทั่วไปในธรรมชาติ เช่น ลายวนของคลื่นน้ำ วงปีต้นไม้ ขนสัตว์ และรูปทรงพืชและสัตว์อื่นๆ มีการแพร่หลายเพราะการตระหนักรู้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของคนถึงพลังของรูปทรงนี้จุดกำเนิดของความคิดของ ลวดลายน้ำวนเกิดจากการใช้ส่วนโค้งเดียวกัน มีวงกลม อยู่ใจกลางดูคล้ายน้ำวน ลวดลายขดน้ำวน วนรอบกันเป็นหน่วยๆ จัดเรียงเป็นระเบียบในแนว45องศา เป็น ลวดลายที่ซับซ้อนและมีพลวัตมากมักใช้ลายในเครื่องปั้นดินเผา กระเบื้องเคลือบ เครื่องสัมฤทธิ์ หยก และ ข้าวของเครื่องใช้อื่นๆ ใช้สื่อเชิงสัญลักษณ์ถึงความกลมกลืนทางธรรมชาติ

ภาพที่ 49 ลายวน

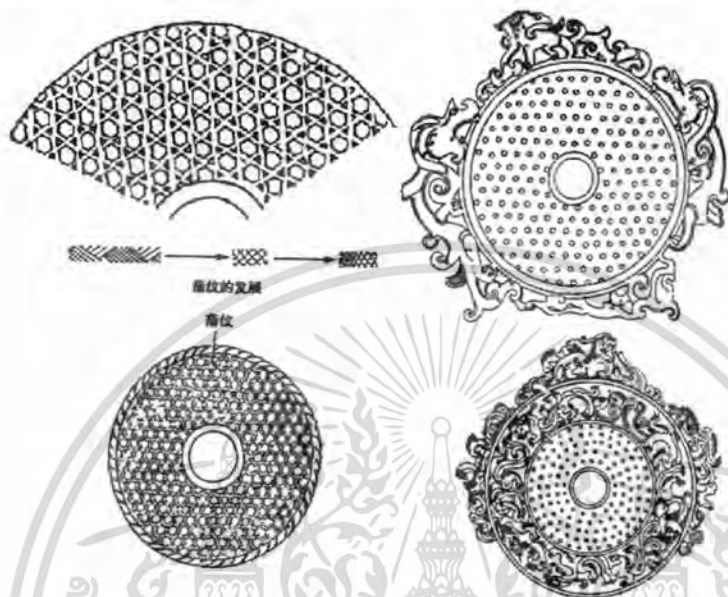
4.1.10 ลายเม็ดลายถั่ววงอก หรือลายเครื่องหมายจุลภาค(谷纹)เป็นลายสามัญในเครื่องมือโบราณ ลาย นี้คล้ายอักษรตัว e เส้นวนโค้งและเส้นนอน หรือจุดมีหางขนาดเล็ก ประกอบกันคล้ายตัวหนอน มีความ เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับอารยธรรมการเกษตรของจีน เมล็ดธัญพืชเป็นพื้นฐานการอยู่รอดของมนุษย์ ลวดลาย ประดับดังกล่าวแสดงถึงคำอธิษฐานปรารถนาเกี่ยวกับการเก็บเกี่ยวเมล็ดพืชลวดลายประดับก่อให้เกิด ความหมายแก่เครื่องมือการเกษตร สื่อความหมายทางดีเกี่ยวกับการเก็บเกี่ยว ลายนี้นิยมมากในช่วงสมัยจ่า นกว่าอ ฉิน และฮั่น หลังจากยุคชวงค์ฮั่นนั้นไม่พบใช้กันอีก

ภาพที่ 4.10 ลายถั่ววงอก ลวดลายถั่ววงอกในหยกรูปทรงต่างๆ สมัยราชวงศ์โจว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.11 ลายผู่ (蒲纹) เป็นลายตารางหกเหลี่ยม แบบที่ใช้ในลายสานที่นึ่งหวาย จากตารางกริด ที่เกิดความหนาแน่นของเส้นส่วนที่ติดกันเป็นเว้นที่ว่าง ตูคล้ายถูกยกนูนขึ้น แบ่งได้สองประเภท เป็นลายถี่และลายห่างๆ ลายผู่บางครั้งสลักเป็นเส้นขนานลึก ลายผู่เป็นที่นิยมในสมัยราชวงศ์ฮั่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหยก

ภาพที่ 4.11 ลายผู่หยกลายผู่คราของค์ฮั่น

4.1.12 ลายป๋ม (乳钉纹) ลายแบบนี้พบในเครื่องสัมฤทธิ์ขาง และต่อมาในยุคชุนชิวจ้านกว๋อ ฉินและฮั่น มักใช้เป็นลายตกแต่งหยก ลายห้วนมักก็เรียก ป๋มหรือตุ่มจ๊กเรียงในแนวนอนได้หลายวิธี เป็นระเบียบหรือไม่สม่ำเสมอ หรือจัดเรียงเป็นระเบียบเรียบร้อยในแนวทแยงแบบลายผู่บนพื้นผิวที่ว่าง เริ่มปรากฏครั้งแรกในภาชนะประกอบพิธีเพื่อแสดงความนิยมในความเป็นแม่ เช่น ดิ่งลายป๋มสี่เหลี่ยมจัตุรัสในปลายราชวงศ์ซาง) และเพื่อบูชาอ้อนวอนให้มีบุตรเต็มบ้าน ความหมายในเชิงประชากรคั้ง

ภาพที่ 4.12 ลายป๋ม ลายป๋มในดิ่งสัมฤทธิ์(ขาง)ตอนปลาย

ที่มา: 中国传统纹样图鉴 / ZHONGGUO CHUANTONG WENYANG TUJIAN., 古月, 2010

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.13 ลายขดเหลี่ยม(回纹) ลวดลายคล้ายคลิบหนีบกระดาดตามชื่อเรียก มาจากลักษณะรูปเรขาคณิตขดเป็นเหลี่ยมพบตามเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องสัมฤทธิ์ ลวดลายนี้ เป็นเส้นขดเรขาคณิต เป็นแถวๆ สลับจิ้งหะ(positvee negative) ลวดลายดังกล่าวนี้คล้ายกับอักษรจีน(回, 回) ที่หมายถึงกลับคืน จึงเป็นสัญลักษณ์ที่หมายถึง “การเกิดใหม่”(ธวัชชัย ดุยสุจริต 2545:205) ถ้าอยู่กันเป็นคู่เรียกว่าลายขดเหลี่ยมวนขวา (对对回纹)เป็นสัญลักษณ์บ่งบอกโภคทรัพย์(wealth)และความโชคดี ดังนั้น จึงเรียกลายขดเหลี่ยมต่อเนื่องนี้ว่า ลายเกียรติยศและความมั่งคั่งที่ไม่มีวันสิ้นสุด ลวดลายนี้มีกำเนิดมาจากเครื่องปั้นดินเผาสมัยราชวงศ์ซังซาง และกลับมานิยมอีกภายหลังในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง ลายขดเหลี่ยมแสดงถึงวิถีชีวิตสังคม ทุกระดับเป็นลายใช้ในการเย็บปักถักร้อย (embroidery) แกะสลักไม้ กระเบื้องดินเผา เครื่องเงินเครื่องทอง เครื่องสัมฤทธิ์ เครื่องเรือน เสื้อผ้า ศิลปะการตัดกระดาดของจีน ลายประดับประติมากรรมหินและสถาปัตยกรรม มักใช้เป็นแถบตรงชาย ขอบ หรือริม เช่นลายผ้าทอ

ภาพที่ 4.13 ลายขดเหลี่ยมในภาชนะดินเผาสมัยจ้านกั๋ว และภาพลายเส้นลายขดเหลี่ยม

ที่มา: 中国传统纹样图鉴 / ZHONGGUO CHUANTONG WENYANG TUJIAN., 古月, 2010

4.1.14 ลายเมฆ (云纹)ลวดลายเมฆเป็นลวดลายพื้นฐานตามชนบทที่สุด สมัยโบราณใช้การตกแต่งบ่งบอกถึงเมฆบนสวรรค์ เนื่องจากในการทำเกษตรสมัยโบราณอาศัยความชื้นและฝน เมื่อไม่มีเมฆจะไม่มีฝน เมื่อไม่มีฝนก็ไม่มีคามอุดมสมบูรณ์. ดังนั้น กษัตริย์โบราณจึงทำพิธีบูชาเมฆขอฝน จึงแกะสลักลายหนึ่งเพื่อเคารพท้องฟ้าสองเพื่อขอฝน ในที่สุดก็จะกลายเป็นลวดลายประดับไปแบ่งได้เป็น เมฆลอยเดี่ยว(单岐云) เมฆคู่(双岐云) เมฆสามก้อน(三岐云) เมฆตะขอ(勾云纹) ลายหมู่เมฆ(朵云纹) ลายกลุ่มเมฆ(云头纹) ลายเมฆน้ำ(云水纹) คลื่นเมฆ(流云纹)เมฆสามงม(三叉云) เป็นต้น ลายนี้แบบโบราณถูกค้นพบบนเครื่องทองสัมฤทธิ์สมัยราชวงศ์ซาง (商朝) ประกอบด้วยคู่ของลายที่ขดเป็นแบบธรรมดา แต่ละคู่ไม่เชื่อมต่อกัน หลังจากนั้นแต่ละคู่ก็เริ่มมาเชื่อมต่อกัน เพิ่มความประณีตยิ่งขึ้น และพัฒนามาเป็นลวดลายประแจจีนต่อไปลายเมฆบนเสื้อผ้าใช้วิธีพิมพ์ และย้อม ให้เกิดหลากสี ระดับความสามารถในลวดลายธรรมชาติลายเมฆมักมีลักษณะจากลิกไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต้น บางครั้งมีการไล่น้ำหนักเส้น ลายเมฆมักใช้กับหยก เครื่องสัมฤทธิ์ กระเบื้องเคลือบ เครื่องเรือนหรือเป็น ลวดลายประดับพิเศษ

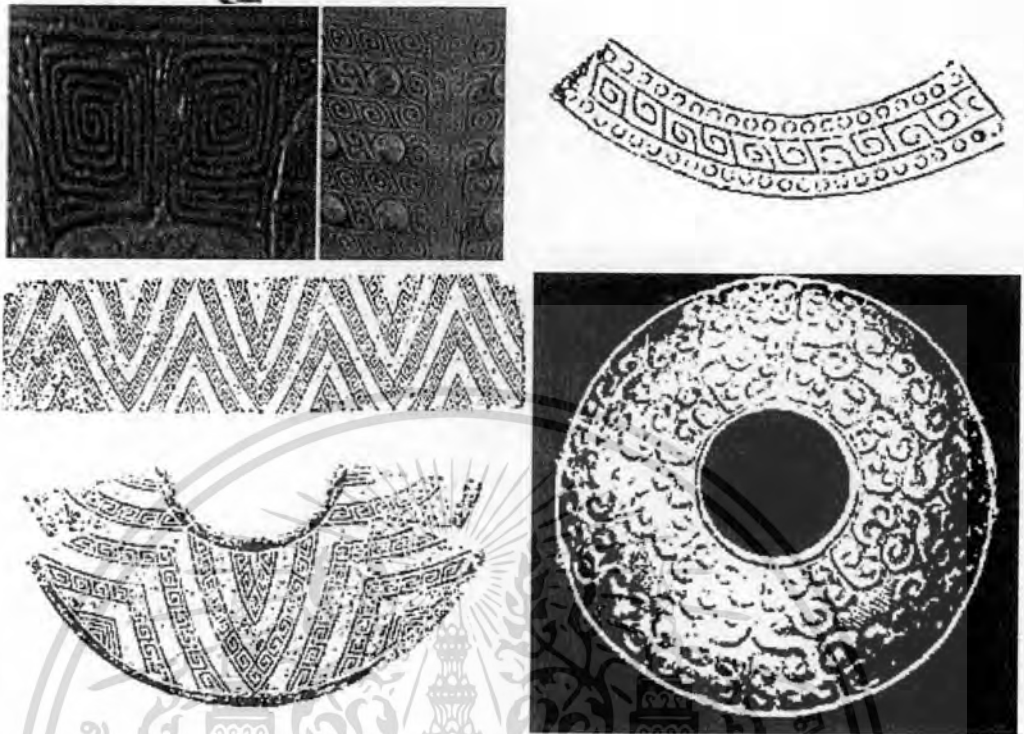

ภาพที่ 3.14 ลายเมฆเครื่องถมลายเมฆยุคฮั่นตะวันออก (หม่าหวางตุ้ย หูหนาน ฉางซา) ลายเมฆ

4.1.15 ลายเมฆสายฟ้า (云雷纹) มีพื้นฐานเป็นลายธรรมชาติที่มาปรับเป็นลายเส้นเรขาคณิตเป็นลายที่

ค่อย ๆ ถูกพัฒนามาจากรูปสัญลักษณ์อักษรจีนโบราณที่เป็นตัวแทนของ ก้อนเมฆ ๑ สายฟ้า ๒ และหมุนวน ๓ ประกอบกันขึ้นเป็นเมฆและสายฟ้าหมุนวน ซึ่งจะพัฒนาต่อไปเป็นเป็นเส้นคดหรือลายประแจจีนต่อไปต่อไป นอกจากนี้ยังมีผู้บอกว่าลายหยินหยางก็เป็นสัญลักษณ์ของสายฟ้าหมุนวน (Williams 1974: 120) เสียงฟ้าร้องสำหรับเกษตรกรชาวจีน เป็นสัญลักษณ์มีความสำคัญต่อพวกเขาอย่างยิ่ง เพราะพวกเขาต้องพึ่งพาน้ำฝนในการดำรงชีวิต และเสียงฟ้าร้องก็แสดงว่าจะมีฝนตก ฝนถือเป็นของขวัญจากสวรรค์ที่ช่วยนำความอุดมสมบูรณ์มาให้ลายลายเมฆสายฟ้า มีลักษณะเป็นเรขาคณิตประกอบด้วยเส้นหมุนวนขดเป็นเกลียวในกรอบสี่เหลี่ยม เรขาคณิตประกอบด้วยคู่ของลายขดเหลี่ยมแบบโบราณแต่ละคู่ไม่เชื่อมต่อกัน ต่อมาลายแต่ละคู่ก็เริ่มมาเชื่อมต่อกันและมีความประณีตยิ่งขึ้น เกิดเป็นเส้นลวดลายรูปทรงเรขาคณิตต่อเนื่องที่เรียบง่ายสง่างามมักพบในเครื่องสัมฤทธิ์และหยกของราชวงศ์ซางและโจว ลายเมฆสายฟ้ามักอยู่ในภาพพิมพ์ ตราประทับ เครื่องแกะสลัก ลายเขียนสี และงานฝีมืออื่นๆ บางครั้งเป็นลวดลายเสริมหรือประกอบลายหลัก ในหน้ากากสัตว์มังกร นัก มักมีช่องไพล่หว่างแม่ลาย ก่อให้เกิดผลด้านความงามที่สง่างามหรูหราและซับซ้อน พร้อมกับช่วงสงครามลวดลายเมฆสายฟ้ามีพัฒนาการไปเป็นหมู่เมฆในท้ายสุดก่อเกิดเป็นลวดลายประแจจีนที่เป็นสัญลักษณ์ทางสิริมงคล ที่แสดงถึงความต่อเนื่องอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.15 ลายเมฆสายฟ้า

4.2 ลวดลายสัตว์ (动物纹样 Animal pattern)

ลวดลายสัตว์พบในยุคก่อนประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมาก เช่น ปลา สุนัข ที่มีลักษณะนามธรรม (abstract) นอกจากนี้ยังมีสัตว์ในตำนานหรือสัตว์ที่เป็นสิริมงคล ได้แก่ ลวดลาย มังกร หงส์ไฟ(phoenix) กิเลน เทาเทีย(饕餮) เป็นต้น สัตว์เหล่านี้นำไปใช้ในหลากหลายรูปแบบอย่างชำนาญ บางลวดลายเช่น เทาเทียปกติใช้ในยุคสัมฤทธิ์ตอนต้น คนรุ่นหลังไม่มีใครใช้ ลวดลายอื่นๆ ก็มีการพัฒนาไปตามยุคสมัยและสังคมเศรษฐกิจบ้างก็เปลี่ยนรูปร่างไปเช่น มังกร ลวดลายสัตว์ชนิดเดียวกันยังแตกต่างกันไปตามยุคสมัย เช่นเดียวกัน ลวดลายสัตว์ใช้หลากหลายสาขา ทั้งงานหยก เครื่องเงิน เครื่องทอง จิตรกรรมภาพพิมพ์ เครื่องเคลือบดินเผา กระจก ตัด การตกแต่ง เครื่องเรือน เสื้อผ้า ประติมากรรม ฯลฯ ล้วนใช้ลวดลายสัตว์เป็นปกติ

4.2.1 ลายชื้อ(虬纹) เป็นสัตว์ในตำนาน เป็นบรรพบุรุษของมังกร มีสี่ขา หางยาว ไม่มีเขาคงหัว คล้ายสัตว์เลื้อยคลาน ลายมังกรชื้อมีตาและจมูก คิ้วบางคอบหนา มีขนาดใหญ่ ลำตัวใหญ่ ลำตัวคดโค้ง อุ้งตีนหงาย นิยมกันในช่วงสมัยฤดูใบผลิและใบไม้ร่วง ลายมังกรชื้อสมัยราชวงศ์ฮั่นไม่แตกต่างกันมากกับสมัยจ้านกั๋ว ลายมังกรชื้อยุคซ่งมีจมูกกว้างและค่อนข้างเป็นสามมิติ มังกรชื้อยุคราชวงศ์หยวน ปากกว้าง และสูง มีเปลือกตา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตา จมูกและปากถูกกดต่ำ ใบหน้ามีสัดส่วนหนึ่งในสาม รูปร่างสดใสงดงาม ยุคราชวงศ์ซิง ลายมังกรชื่อมีการเขียนเหมือนจริงเพิ่มเข้ามา แต่ภาพดูจิตซีดไร้ชีวิตชีวา ลวดลายมังกรชื่อเป็นผลจากแนวคิดที่ยอดเยียม เพราะคนโบราณได้สร้างสรรค์ผสมผสานจินตนาการ และความเกินจริง ดังนั้น ลวดลายสัตว์เลื้อยคลาน หางยาว หัวไม่มีเขา จึงได้เพิ่มไปในลวดลายมังกรชื่อ

ภาพที่ 4.16 หยกลวดลายชื่อ สมัยราชวงศ์ โจ้วตะวันตกและสมัยราชวงศ์ฮั่น

4.2.2 ลายมังกร(龙纹)มังกรเป็นสัตว์ในตำนานของจีน ตลอดระยะเวลาในประวัติศาสตร์จีน มังกรถือเป็นสัญลักษณ์ประจำชาติจีนมายาวนาน เป็นสัตว์สิริมงคลของจีนโบราณ และเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจ มังกรยังเป็นหนึ่งในสิบสองนักษัตรของจีนด้วย มังกรเป็นสัตว์วิเศษขจัดภูติผีปีศาจและสิ่งชั่วร้ายต่างๆได้(ซานติภักดีคำและนวรรตน์ภักดีคำ 2553:21)คงอยู่มาช้านานในจีนโบราณ เป็นสัญลักษณ์ที่แพร่หลายและทรงอิทธิพลที่สุดในบรรดาลวดลายตามชนบ มังกรมีลำตัวยาว ลำตัวมีเกล็ดบนหัวมีเขา มีเขาสามารถเดินได้ ยังคำรามเป็นคลื่นไฟ สามารถเรียกลมเรียกฝนได้ บ้างว่า"ลมหายใจของมังกร ที่ระบายออกทางปาก นั้นมีลักษณะเป็นน้ำและเป็นไฟไปก็มี"(ส. พลายน้อย2556, 80) ในยุคราชวงศ์ซาง มีจารึกคำว่า "มังกร" ในกระดุกเสียงหาย ในพิธีกรรมบูชาสังเวศสมัยต้นๆ มีเรื่องเกี่ยวกับมังกรเพียงเล็กน้อย ในวรรณกรรมโบราณ"ซานไห่จิง(山海经)²⁴ จัดเป็น"มังกรเรียกฝน(乘雨龙) ในตำนานสงครามมังกร(龙战丁野) กล่าวว่ามังกรมีเลือดสีดำ

มังกรมีหลายชนิดและมีชื่อเรียกแตกต่างกันไป(ซานติภักดีคำและนวรรตน์ภักดีคำ 2553:21)ลักษณะมังกรแปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ดังปรากฏในชื่อต่างๆ ได้แก่ จักรพรรดิห้าเล็บบ้าง เจ้าสี่เล็บ เจ้าสามเล็บ²⁵ เป็นต้น ก่อนหน้าที่มังกรจะรูปร่างแน่นอน ก็มี สามเล็บ เช่นเดียวกันก็มีสองขาบ้างสามขาบ้าง ภายหลังจึงมีสอง

²⁴ เป็นบันทึกตำนานโบราณสมัยราชวงศ์ฉินเกี่ยวเรื่องต่างๆได้แก่ ตำนาน , ภูมิศาสตร์ , สัตว์ , พืช , แร่ธาตุ , ศาสดา , ศาสนา , ประวัติ , ยาพื้นบ้าน , ชาติพันธุ์ของจีนโบราณ

²⁵ มังกรห้าเล็บหมายถึงจักรพรรดิ มังกรสี่เล็บหมายถึงพระราชวงศ์และมังกรสามเล็บคือขุนนางซานติภักดีคำและนวรรตน์ภักดีคำ (2553: 93)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขาสีเล็บ สมัยราชวงศ์หมิง มังกรก็มีสี่เล็บ ในสมัยชิงเป็นปกติที่จะพบเห็นมังกรห้าเล็บ ในสมัยราชวงศ์หมิง มังกรมีหัวเป็นวัว ลำตัวเป็นงู เขากวาง จมูกสิงโต ปากลิง เกล็ดปลา ราชวงศ์ชิง กำหนดชัดเจนว่า มี เก้า ลักษณะ คือ เขาเหมือนกวาง หัวคล้ายอูฐ ตาคลายปีศาจ ลำตัวเหมือนงู ท้องคล้ายงูทะเลในตำนาน เกล็ดปลา กรงเล็บเหมือนอินทรี ฝ่ามือคล้ายเสือ หูคล้ายวัว ปัจจุบันนักประวัติศาสตร์ที่ได้ศึกษาวิจัยมานานพบว่า มังกรมี กำเนิดมาจากรูปเคารพในสมัยบรรพกาล(primitive)อันเกิดจากการสังเคราะห์จากสัตว์หลากหลายประเภทมี ตำนานว่าหวงตี้หัวหน้าเผ่าโบราณที่รวบรวมเผ่าต่างๆเข้าด้วยกัน ได้นำเอาส่วนต่างๆของเครื่องหมายประจำเผ่า (totem) ที่รวมกัน เช่น ส่วนหัวจากสัญลักษณ์ของชนเผ่าวัว ลำตัวจากเผ่างู เกล็ดและหางจากเผ่าปลา เขาของ เผ่ากวาง และเท้าของเผ่านก เป็นต้น นำมาสร้างเป็นมังกรเพื่อเป็นเครื่องหมายประจำชาติตั้งนั้น มังกร จึงเป็นเครื่องหมายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของชนเผ่าพันธุ์ต่างๆและความเป็นปึกแผ่นขอแผ่นดินจีน ต่อ มาสัญลักษณ์นี้ก็กลายเป็นสัญลักษณ์ของจักรพรรดิด้วย ถือว่าจักรพรรดิเป็นมังกรจุติลงมา มังกรจึงกลายเป็น สัตว์พิเศษและสัตว์ชั้นสูง(แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย 2550 :6-7)มังกรแบ่งตามลักษณะ ได้ดังนี้

4.2.2.1 ลายมังกรเจียว(蛟龙纹) มังกรเจียวเป็นมังกรน้ำในตำนานจีนสามารถควบคุมฝนและน้ำท่วม ได้ ดูคล้ายมังกรทั่วไปแต่เขาสั้น บ้างก็ไม่มีเขา ด้านหลังไม่มีลาย มีเกล็ดทั่วทั้งตัว ตัวมีสี่เรื่องๆห้าสี ได้แก่ น้ำ เงิน เหลือง แดง ขาวและดำลายมังกรเจียวเป็นการตกแต่งในยุคสัมฤทธิ์ แพร่หลายในยุคราชวงศ์โจวตะวันตก เป็นลวดลายหลักในข้าวของเครื่องใช้

4.2.2.2 ลายมังกรมีปีกอิงหลง (应龙纹) มังกรในตำนานที่มีปีก ในสมัยโบราณ กล่าวกันว่ามังกรเป็น สัตว์เลี้ยงของจักรพรรดิลายมังกรอิงเป็นลายมังกรอีกชนิดที่พบการแกะสลักหยกในยุคจ้านกั๋วและการ แกะสลักหิน จิตรกรรมผ้าไหม และเครื่องเคลือบลงเงาของ ยุคฮั่น ในชนบวัฒนธรรมจีน มังกรอิง สามารถเรียก เมฆทำฝนได้ เป็นเทพที่ที่ดูแลการมาของฝน

4.2.2.3 ลายมังกรไม่มีเขา หรือมังกรชิง(螭龙纹) มังกรชิงรู้จักกันอีกชื่อว่า ชิงหูหลง(螭虎龙) หัวและ กรงเล็บของมังกรชิงดูไม่คล้ายกับมังกร ตามตัวไม่มีเกล็ด รูปร่างมีพอมมีอ้วน งานออกแบบมีอิสระและยืดหยุ่น รูปร่างเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย ลายนี้พบครั้งแรกในเครื่องสัมฤทธิ์สมัยราชวงศ์ซางและโจว และนิยมใน ยุคชุนชิวจ้านกั๋ว ในสมัย ราชวงศ์ซางมีการทำหยกเลียนแบบของโบราณ ภายหลังพบได้บ่อยในเครื่องเคลือบ ใช้แพร่หลายตามอาคาร(เช่น ประตูหน้าต่าง) เครื่องเรือน เครื่องเคลือบดินเผา หยกและลายประดับเสื้อผ้า

4.2.2.4 ลายมังกรมีเขาหรือมังกรฉิว(虬龙纹) ตำนานโบราณกล่าวว่า มังกรฉิวเป็นลูกมังกรมีเขารูปร่างเหมือนปลาหางเหมือนงู ฉิวเป็นลูกลายมังกรฉิว ประยุกต์ใช้เป็นลวดลายประดับสมัยสัมฤทธิ์ตอนต้น นอกจากนี้ เครื่องเรือนและ เครื่องเคลือบดินเผาก็นิยมใช้กัน

4.2.2.5 ลายมังกรเขียว(青龙纹) เรียกอีกอย่างว่า มังกรดำหรือซังหลง(苍龙) เกิดขึ้นพร้อมกับลัทธิเต๋า และเผยแผ่ไปในวงกว้าง ในบันทึกของลัทธิเต๋า กล่าวว่า " ฟันคว้นออกเป็นกลิ่นหอม เสียงดังกัมปนาท บินถลา สูงแปดช่วงเสา เดินทางทั่วทั้งสี่มุมกรก ยืนหยัดซ้ายมือขวา" เป็นหนึ่งในสี่สัญลักษณ์สัตว์เทพของจีน รู้จักกันในนาม มังกรเขียวทิศตะวันออก ที่เรียก ตงฟางซังหลง หรือ ตงฟางซังหลงใช้มากในราชวงศ์ฉินและฮั่น สมัยราชวงศ์ฮั่นจะเป็นมังกร เขียว

นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งลวดลายมังกรตามรูปแบบลีลาทำทางที่แตกต่างกัน ได้แก่

4.2.2.6 ลายมังกรนั่ง หรือจั่วหลง(坐龙纹) หมายถึง ลายมังกรในท่านั่งหมอบ หันหน้าตรง อยู่ในท่าเงยขึ้น ใต้คางมังกรปกติไม่มีลูกไฟ กรงเล็บหันไปสี่ทิศทาง ลายมังกรนั่งในราชวงศ์หมิงและชิง ทั้งคู่ถือเป็นลายมังกรระดับสูงสุด มักพบในเครื่องแต่งกายสมัยหมิงและชิง สวงวนไว้สำหรับจักรพรรดิและใช้ได้แต่ในท้องพระโรงหลวงเวลาราชการกับชุดของจักรพรรดิ ลายสมดุคล้ายขวา ไม่ต่างจากลายเป็นหลง(奔龙纹)

4.2.2.7 ลายมังกรมังกรม้วนตัว(蟠龙纹) เรียกอีกอย่างว่าลายมังกรขด(盘龙纹) ลายมังกรม้วนตัว เป็นลายมังกรหมอบพื้นโดยไม่ปรากฏตัว มังกรม้วนตัวไปตามรูปทรง(กลม) มังกรขดตัวไปตามลายเมฆ ลายมังกรม้วนตัวนี้เป็นลายตกแต่งที่มีมาตั้งแต่ยุคสัมฤทธิ์ตอนต้น ลายมังกรผ่นนี้ใช้เป็นรายละเอียดตกแต่งสถาปัตยกรรม เป็นลายสามัญโดยเฉพาะของโบสถ์และพระราชวังในสมัยหมิงและชิง นอกจากนี้ยังใช้ตกแต่งในงานเครื่องเรือน เครื่องเงินเครื่องทองหยก และอื่นๆ

4.2.2.8 ลายมังกรตื่นเมฆ(云龙纹) เป็นลายผสมระหว่างมังกรกับเมฆ แสดงลายมังกรเป็นหลักเห็นหัวมังกร หางและกรงเล็บผสานกับเมฆ ลายนี้มาจากตำนานมังกรโผล่ออกมาจากก้อนเมฆยามกลางวัน ลายมังกรตื่นเมฆพบครั้งแรกในเครื่องเคลือบดินเผาสมัยราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่งครั้นถึงปลายราชวงศ์ถังและยุคและสมัยห้าราชวงศ์เครื่องเคลือบดินเผาสี่ก็มีลายมังกรตื่นเมฆแล้ว สมัยราชวงศ์หยวน หมิงและชิง ลายนี้ก็เป็นลายสามัญไปแล้วดังนั้นการใช้งานจึงหลากหลายนอกเหนือไปจากเครื่องเคลือบดินเผา อาทิ เสื้อผ้า เครื่องเรือนพระราชวัง การแกะสลักหยก และงานฝีมือ ที่กลายเป็นลายปกติสามัญ

4.2.2.9 ลายกลุ่มมังกร(团龙纹) เป็นลายมังกรชนิดหนึ่ง ที่มีรูปมังกรในรูปทรงกลม หรือมังกรเกาะกลุ่มในทรงกลม มีต้นกำเนิดในสมัยนราชวงศ์ถัง มีหลายรูปแบบ เช่น "กลุ่มมังกรนั่ง" กลุ่มมังกรทะยานขึ้น(升龙

团)" กลุ่มมังกรลอยลงมา(降龙团)" เป็นต้น มังกร เกาะกลุ่มกันอย่างมีเอกภาพ(unity)ของ เป็นที่นิยมใช้กันแพร่หลายมากในสมัยราชวงศ์ หมิงและชิง รูปแบบเครื่องแต่งกายคนชั้นแครรอง ในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง ได้แก่ มังกรถวน แปดตัวมังกรถวนสิบตัว มังกรถวนสิบสองตัว มังกรถวนสิบหกตัว เป็นต้น บางลายอาจแทนลายด้วยวงของลายคลื่น ลายหรุอิ เป็นต้น นกจากเสื้อผ้าแล้ว ยังใช้ลวดลายในเครื่องเคลือบดินเผา หยก ฉากกั้น งานไม้เคลือบเงา จิตรกรรม และรายละเอียด

4.2.2.10 มังกรเยื้องย่าง เรียก สิงหลง(行龙) ลายมังกรสิงหลง (行龙纹) ลวดลายมังกรโบราณชนิดหนึ่ง จัดเป็นพวกมังกรห้าเล็บกำลังก้าวอย่างอยู่กับที่ เป็นลวดลายประดับใช้กับเสื้อผ้า การเย็บปักถักร้อย งานตกแต่งและสถาปัตยกรรม

4.2.2.11 ลายมังกรกนกหรือเฉาหลง(草龙纹)เป็นลายตรงตำแหน่งกลางประเภทหนึ่งรู้จักกันในชื่อลายเครือเถาพันก้าน เฉาหลงเป็นภาพของหัวมังกร ตัว และหางที่มีลักษณะเป็นเครือเถา ในระดับสูงขึ้นไป เป็นรูปแบบที่เน้นประโยชน์ใช้สอย(function) ลายนี้เป็นลายตกแต่งแท้ๆ

4.2.2.12 ลายมังกรเอี้ยวตัว(拐子龙纹)กลายมาจากลายมังกรหญ้าเฉาหลง แต่ต่างจากลายมังกรหญ้าเฉาหลง เป็นการผสมระหว่างสี่เหลี่ยม วงกลมเส้นตรง ปรากฏตัวที่มุมสี่เหลี่ยม เส้นตรงเรียบ ลายมังกรเอี้ยวตัวนี้ มักใช้เครื่องเรือนไม้และการตกแต่งภายในราชวงศ์หมิงและชิง เช่นเดียวกับลายหยกหน้าตู้

4.2.2.13 ลายมังกรคู่เล่นมุกไฟ(二龙戏珠纹)มักทำเป็นมังกรห้าเล็บสองตัวกำลังแย่งมุกไฟ หรือลูกบอลทองคำ "มุก" หมายถึงพระอาทิตย์ มุกบนไฟจึงอยู่ในตำแหน่งเหนือน้ำทะเล มุกไฟมาจากลูกปัดสารภีหรือ ลูกปัดอริชฐาน บ้างก็ว่ามุกไฟก็คือมังกรนั่นเอง ลายนี้เกิดขึ้นหลังจากศาสนาพุทธเข้ามาในจีนสมัยราชวงศ์ถังและช่งในสมัยราชวงศ์ชิ่ง มักทำเป็นลายมังกรห้าเล็บตามกฎอย่างเคร่งครัดเพื่อแสดงความนับถือราชินิกุล เป็นลายมงคลทั่วไปลายหนึ่งมีการใช้หลากหลาย นิยมใช้แพร่หลาย ในเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม การตกแต่งสถาปัตยกรรม หยก และเครื่องเคลือบดินเผา เครื่องเรือนและการตกแต่งภายในพบได้ซ้ำกว่า บางโบสถ์ก็ใช้ลายนี้ แต่องค์ประกอบจะค่อนข้างเรียบง่าย รูปมังกรจะเรียบง่ายตกแต่งอยู่เหนือลายเมฆหรือลายน้ำ

4.2.2.14 ลายมังกรคู่อยู่ยืนนาน (二龙戏寿) เป็นลายในสมัยราชวงศ์หมิงและชิงคล้ายกับลายมังกรคู่เล่นมุกไฟแต่ทำเป็นมังกรคู่ประจันหน้ามีอักษรอายุยืนนาน(寿)คั่นเพราะลายนี้สะท้อนถึงคำอธิษฐานขอให้อายุยืนและสมหวังของผู้คนเป็นการอวยพรให้อายุยืนคำว่าอายุยืนนานสื่อถึงรูปทรงที่ยาว บางครั้งจะพบว่าใช้ลายมังกรเฉา ลายนี้พบเห็นได้บ่อยตามฉากบังลม เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม

ภาพที่ 4.17 ลวดลายมังกรลักษณะต่างๆ และลวดลายมังกรท่วงท่าต่างๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2.3 ลายหงส์หรือนกฟีนิกซ์(凤鸟纹)หงส์ในตำนานโบราณจีนถือเป็น”จักรพรรดิแห่งมวลปักษี (Emperor of all bird)”(Williams 1974: 323) เชื่อกันว่าเป็นสัตว์ที่สามารถล่วงรู้ความวุ่นวายในโลกมนุษย์ ดังนั้นหงส์จะปรากฏต่อเมื่อแผ่นดินสงบร่มเย็น (ศานติภักดีคำและนวรรตน์ภักดีคำ2553:21) หงส์เป็นนกที่มีความศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติเป็น 1 ใน 4 ชนิดของจตุรทิศสัตว์เทพ²⁶ หงส์เป็นนกที่มีรูปแบบครอบคลุมลักษณะหลากหลาย มีการค้นพบภาพหงส์ที่แหล่งวัฒนธรรมเหอหมู่ตู้(河姆渡)ในยุคหินใหม่ มีตำนานเกี่ยวกับนกชนิดนี้มากมาย เริ่มจากนกสีด้าเกิดแต่ราชวงศ์ซาง ต่อมาหงส์กลายเป็นภาพผสมของสัตว์ต่าง ๆ ในจินตนาการ หัวไก่ ลำคออย่างงู คอเต่า หางปลา และ สูงหกฟุตจีน(尺) มีห้าสีหงส์ยุคชุนชิวจ้านกั๋วมีหางยาว และกรงเล็บหนายาว ในสมัยราชวงศ์โจวก้เป็นที่รู้จักในนามของ "ยุคแห่งหงส์" ในสมัยฉินและฮั่นได้ผนวกรกสีชาติเข้ากับหงส์ที่ดูอ่อนโยนไว้ใน"จตุรทิศสัตว์เทพ"หงส์สมัยราชวงศ์ถังมีรูปร่างเหมือนเป็ด ไม่มีหาง หงส์หลังจากราชวงศ์ถังและซ่ง ลักษณะหายบทุกก่อนหน้าหายไป นกหงส์เปลี่ยนแปลงไปมีลักษณะหรือวิจิตรขึ้น จงอยเป็นปากนกอินทรี ขาเหมือนนกกระเรียนหางที่ม้วนแทนที่ด้วยหางที่แผ่กว้าง ในสมัยราชวงศ์หยวนซิงและหมิงรูปร่างของหงส์ค่อยๆ คงที่อย่าง ช้ำๆ

หงส์มีหงอนอย่างไก่ตัวผู้ ตาเรียบบางเฉียงขึ้น “ลูกตาหงส์สีแดง” ตูรูปร่างงามสง่ามากขึ้นมีรูปร่างยาวเหมือนไก่ฟ้าสีทองหัวหงส์เหมือนไก่ฟ้า มีปีกใหญ่ ขาเหมือนนกกระเรียนทวดปากเหมือนนกแก้ว หงส์มีขนสวยงามดั่งนกยูง มีแวนนกยูงที่ปลายหางหรือเป็นเส้นโค้งม้วนปลายลายเครือเถา(卷草)และตกแต่งภายในของปีกด้วยขนนกเป็ดน้ำแมนดาริน หรือ เป็ดยวนยาง(鸳鸯)ตัวผู้หงส์แบ่งตามสีขนได้5ชนิดคือขนแดงขนม่วงขนเหลืองขนเขียวและขนขาวมีเสียงร้องคล้ายเสียงขลุ่ย ไม่กินแมลงที่มีชีวิตไม่จิกต้นไม้ที่ยังเขียวสดไม่อยู่เป็นกลุ่มเป็นฝูงไม่ยืนเร่ร้อนไปตามที่ต่างๆเนื่องจากหงส์เป็นหัวหน้าของสัตว์ปีหึ่งปวงเมื่อหงส์บินนกกต่างๆจะบินตามิ (ศานติ ภักดีคำและนวรรตน์ ภักดีคำ 2553:89)

ลายหงส์ เป็นลวดลายตามขนบดั้งเดิมของจีน ชาวจีนนับถือบูชานกชนิดนี้ ในฐานะสัญลักษณ์ของความโชคคิ เป็นสัญลักษณ์สิริมงคลมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างเรื่องเล่าและตำนาน เดิมหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ของไฟในการบูชาขัณฑ์ เพราะหงส์มีเกิดขึ้นจากกองไฟ กล่าว คือ หงส์หนุ่มสาวเมื่อเกิดมาได้ 3วันก็จะบินจากไป

²⁶ ดู 4.2. 4

อาศัยอยู่ที่อื่นเป็นอิสระโดดเดี่ยว จนมีอายุได้ 500 ปี จึงสิ้นอายุขัย ก็จะบินตรงไปยังดวงอาทิตย์²⁷ เพื่อให้ความร้อนแผดเผาร่างเป็นเถ้าถ่านถือเป็นการบูชาขุขัตตนเอง ถือว่าหงส์เกิดจากดวงอาทิตย์และไฟ

หงส์ เป็นสัญลักษณ์สิริมงคลของกษัตริย์ในลัทธิเต๋าสื่อถึงความรุ่งเรืองโชคคดียุคคดียุค นอกจากนั้นในระบบศักดินายังถือเป็นศิลปะการปกครองประเทศของจักรพรรดิที่ประสบความสำเร็จยกย่องหงส์ให้เป็นสัญลักษณ์ของจักรพรรดินี้จากลักษณะความสง่างาม เครื่องขั้ว น่ายำเกรงของมัน และยังถือเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ ความสุขและ ความรัก เป็นสัญลักษณ์เชิงความงามความดีงามความสงบสุขและสิริมงคล สมัยโบราณเปรียบเทียบกับคนมีคุณธรรม นอกจากนี้ หงส์ยังหมายถึงหยินหรือพลังฝ่ายสตรีจึงใช้เป็นสัญลักษณ์ของราชินี เทียบเท่ามังกรซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของจักรพรรดิปัจจุบันนี้หมายถึงความสงบสุขและโชคดี

ตั้งแต่สมัยโบราณลวดลายหงส์ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายใน เครื่องปั้นดินเผา เครื่องสัมฤทธิ์ จิตรกรรมฝาผนัง ตราประทับ ตัวครอบกระเบื้องหลังคา การเย็บปักถักร้อย ผ้า เครื่องสัมฤทธิ์ หยก เครื่องเงิน เครื่องทอง การตกแต่งสถาปัตยกรรม การแกะสลักไม้ และอื่นๆชุดเจ้าสาวที่ปักลายหงส์หมายถึงนางเป็นจักรพรรดินีในวันนั้น

ลวดลายหงส์ที่นิยมกันมีหลายแบบ ยกตัวอย่างได้ดังนี้

4.2.3.1 ลายหงส์คู่ (夔凤纹) เป็นลายจีนตามชนบแบบหนึ่ง มักพบเป็นสัตว์ที่มีรูปร่างกายเป็นนก โดยทั่วไป มีความหมายเชิงสิริมงคล ส่วนมากที่ใช้สำหรับเครื่องสัมฤทธิ์ เครื่องทองและเงิน เครื่องเคลือบดินเผา เครื่องเรือนลายการย้อมและพิมพ์เสื้อผ้าอาภรณ์

4.2.3.2 หงส์คู่ร้องเป็นลวดลายหงส์ตัวผู้และตัวเมียร้องเพลงด้วยกันหงส์มักมีเป็นคู่ตัวผู้กับตัวเมียเพ็ง (夔) คือหงส์ตัวผู้หงส์คือหงส์ตัวเมีย (凰) รู้จักกันในนามเพ็งหวง ตัวผู้และตัวเมียดูคล้ายกัน ทั้งรูปร่างและเสียงหงส์คู่ร้อง หมายถึง ความสุขสันติหรือการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขนิยมใช้เป็นคำอวยพรแต่คู่สมรส(จิตรรา ก่อฉันท เกียรติ 2540: 48)

4.2.3.3 หงส์คู่บินประคองวงกลมมีคำว่าความสุขสองชั้น คือ เพ็งหวง ไหลอี หมายความว่าความสุขสองชั้น หงส์ในภาพดูคล้ายไก่ ทั้งหัวและตัว ที่ต่างคือส่วนกลางภาพ เพื่อคงไว้ความมีสีสันของวัฒนธรรมพื้นถิ่น

4.2.3.4 หงส์คู่มังกรลายหงส์ มักใช้งานร่วมกับลายมังกร²⁸ มักพบเห็นเป็นสัญลักษณ์งานมงคลสมรส เสมอแทนความหมายขอให้มีความสุขสถาพรเพื่อเป็นการแสดงความเคารพต่อเจ้าบ่าวและเจ้าสาว หงส์กับ

²⁷ บ้างว่าบินเข้ากองไฟ

มังกรก็ถูกนำไปใช้เป็นเครื่องหมายของชีวิตคู่ที่สมบูรณ์พลสุขหงส์จะเป็นสัญลักษณ์แห่งฝ่ายหญิง และมังกรจะเป็นสัญลักษณ์แห่งฝ่ายชายผู้มีพลังอำนาจ หงส์กับมังกรอยู่คู่กันก็จะเป็นสัญลักษณ์แห่งความสมดุลระหว่างฝ่ายหญิงกับฝ่ายชาย คือ ระหว่างฝ่ายหญิงกับฝ่ายชาย บ่อยครั้งมักปรากฏลายหงส์มังกรกับไข่มุกอยู่ด้วยกัน

4.2.3.5 ลายหงส์กับดอกโบตั๋น(凤穿牡丹)เป็นลวดลายมงคลหนึ่งตามชนบจีนอีกลาย ถือว่าหงส์เป็นราชาในหมู่มวลนก หมายถึง ราชาแห่งดอกโบตั๋น ความร่าเริง สง่างาม และความรุ่งเรือง ดำเนินพื้นบ้านมักมีเรื่องหงส์แทรกกลางดอกโบตั๋นหงส์กับ ดอกโบตั๋นเป็นอาทิ หงส์บินอยู่กลางดอกโบตั๋น สองแถว ๆ ละ แปด ดอกซ้อนกัน ตัวหนึ่งหันหัวไปทางซ้าย อีกตัวหันไปทางขวา ลวดลายนี้มักใช้ในเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม งานเย็บปักถักร้อย เครื่องเงินเครื่องทอง เครื่องเรือน และอื่นๆ ลวดลายนี้หมายถึงชีวิตที่มีความสุข เป็นสัญลักษณ์ของโชคดีและความรุ่งเรือง

4.2.3.6 ลายหงส์แห่งภูเขาตัน(丹山彩凤)หงส์ใจ (彩凤)เป็นหนึ่งในลวดลายมงคลแบบดั้งเดิม ต้นชาน หมายถึงภูเขาสีขาวที่รู้จักกันในชื่อชื่อชาน(赤山)เป็นเขาที่มีหมอกสีแดง ดังลำน้าที่ว่า"นาเขียว หยกขาว เขาแดง"ต้นชานจึงหมายความว่า หงส์แห่งเขาแดง ลวดลายนี้ หมายถึงโชคดี สวยงาม

4.2.3.7 ลายหงส์แดงแห่งนหาอาทิตย์(丹凤朝阳)เป็นลวดลายมงคลหนึ่งตามชนบจีน กล่าวกันว่าสีแดงคือ(ตัน)หงส์²⁹ สีเขียวคือนกหลวน(鸾)³⁰ หงส์หลวนเป็นนกศักดิ์สิทธิ์ หงส์แดงเป็นนกในตำนานชนิดหนึ่งหัวและปีกเป็นสีแดงจัดองค์ประกอบภาพเป็นนกหงส์หันหน้าประจัญดวงอาทิตย์สีแดง ลวดลายการตกแต่งนี้สื่อถึงความสวยงาม ปราศจากความเจริญรุ่งเรืองสำนวนตาดนึ่งเงาหยางอุปมาว่าไม่ไร้ซึ่งคนดี คนมีความสามารถจะออกมาทุกครั้ง

4.2.3.8 ลายร้อยนกราวะหงส์(百鸟朝凤纹)³¹เป็นอุปมาสมัยเก่าว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์และสากลโลกล้วนฟังพวจักรพรรดิ เป็นผู้ที่ควรให้การคารวะหงส์ถือว่าเป็นราชาในหมู่นก ช่วยปกป้องคุ้มครองหมู่มวลนก ดังนั้นนกทั้งหลายจึงแสดงคารวะด้วยการสละขนที่สวยงามที่สุดแก่หงส์ ส่งให้หงส์สวยสง่างาม เมื่อถึงวันเกิด บรรดาหมู่มวลนก ต่างพร้อมใจกันมาคารวะอวยพร เป็นลวดลายที่สื่อถึงความรุ่งเรืองและความสุข

²⁸ เช่นที่เรียก ลายหงส์ร้อนมังกรร่า

²⁹ ต้นหงส์(丹凤)

³⁰ นกในตำนานประเภทหงส์

³¹ บทลำน้าไปเหนี่ยวเงาฟิ่ง(百鸟朝凤)

ลายหงส์คู่กับควายอาทิตย์(แหล่งวัฒนธรรมเทพยดุ๋ชุกไห่ใหม่)

เครื่องตั้งโต๊ะลายหงส์(ซาง)

หยกสายหงส์ (โจวตะวันออก)

ผ้าฝ้ายหงส์ (จ้านกั๋ว)

เครื่องตั้งโต๊ะลายหงส์(จีน)

หยกสายหงส์กับมังกร(เมี่ยน)

สายหงส์กับดอกโบตั๋น(ฉิง)

สายหงส์คู่กับดอกโบตั๋น(เซ่ง)

ลายหงส์แดงหงษาอาทิตย์ (หมิง)

พานลายหงส์ (ชิง)

กระดาดลายหงส์กับดอกโบตั๋น(สมัยใหม่) กระดาดตัดลายหงส์คู่กับดอกไม้ควายคู่ทองจีน (ที๋เมี่ยน)

ภาพที่ 4.18 ตัวอย่างลวดลายหงส์ยุคต่างๆ

ที่มา : 中國鳳紋圖案, 濮安國, 台湾: 萬里機構, 2001

4.2.4 ลายจตุรทิศสัตว์เทพ(四神纹)เป็นหนึ่งในลวดลายมงคลจีน ตามชนบทโบราณ ประกอบด้วย มังกร เขียว หงส์แดง เสือขาว และเต่าดำแต่เดิมสัตว์ทั้งสี่หมายถึง สี่ดาวบนท้องฟ้า ต่อมา หมายถึงทิศทั้งสี่ สี่ฤดูกาล และสี่สิ่ง มังกรเขียวบางครั้งเรียกอีกอย่างว่ามังกรดำหมายถึง ทิศตะวันออกฤดูหนาว แทนสีเขียวหงส์หมายถึง ทิศใต้ ฤดูใบไม้ผลิและแทนสีแดง เสือหมายถึงทิศตะวันตกฤดูร้อนแทนสีขาวเต่า หมายถึงทิศเหนือ ฤดูหนาว ใบไม้ร่วง แทนสีดำ ในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตกได้เปรียบเทียบสัตว์เทพทั้งสี่กับธาตุต่างๆได้แก่ มังกรดำคือธาตุไม้ เสือขาว คือ ธาตุทอง หงส์แดงคือธาตุไฟ เต่าดำคือ ธาตุน้ำสมัยสามก๊ก ราชวงศ์จิ้น ราชวงศ์เหนือใต้ ราชวงศ์สุย และถึงนิยมกันมากในราชวงศ์ฮั่นใช้ลวดลายนี้กันมากในกระจก ทองแดง และเครื่องเซิน(แลคเกอร์แวร์) หิน แกะสลักงานฝีมือกระเบื้องชายคาบ้านแลที่หลุมฝังศพและฝังศพ

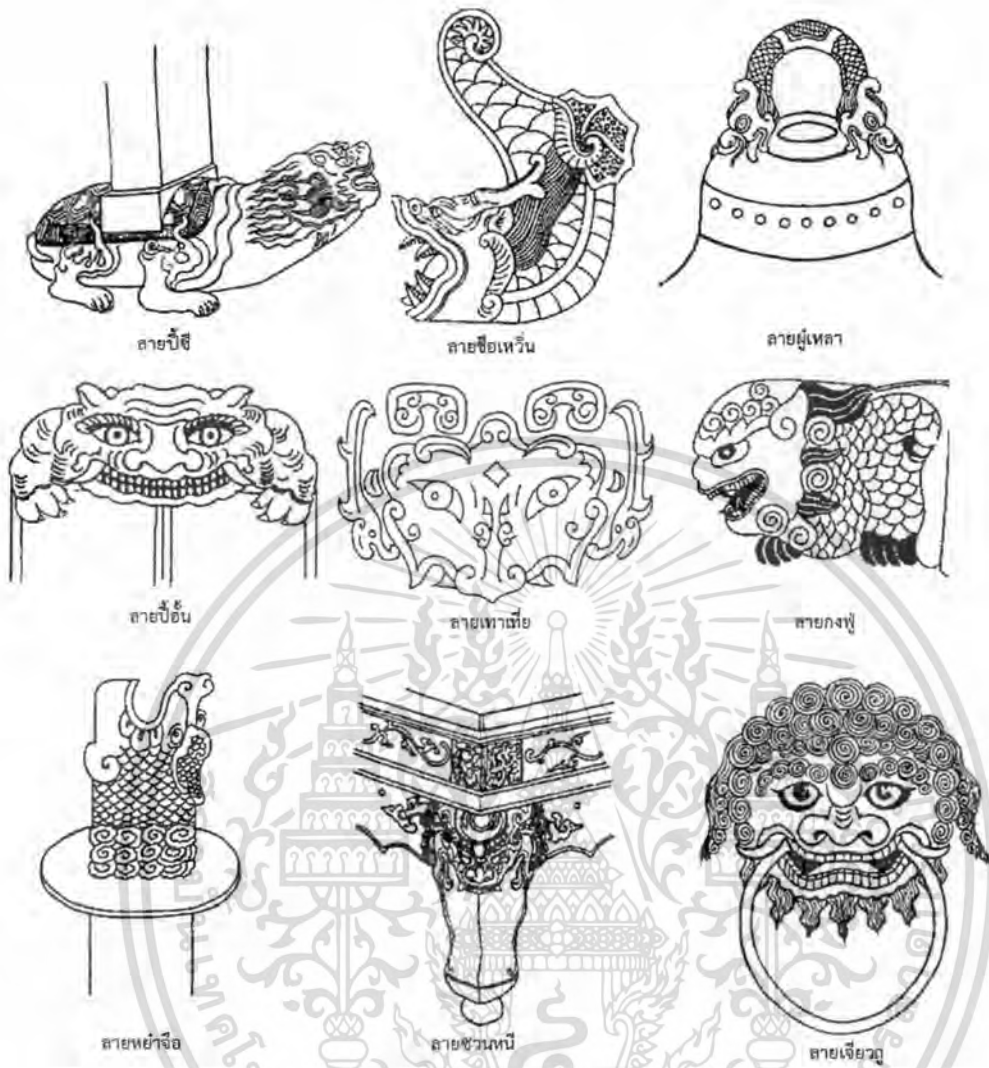
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.19 ครอบล้นกระเบื้องลวดลายจตุรทิศสัตว์เทพ

ที่มา: :中国传统纹样图鉴 / ZHONGGUO CHUANTONG WENYANG TUJIAN., 古月, 2010

4.2.5 ลายลูกมังกร ตำนานกล่าวว่ามังกรมีลูกเก้าตัว(龙生九子) เป็นที่ถกเถียงกันถึงจำนวนมังกรมาช้านาน ตัวเลขจำนวนเก้าเป็นเพียงจำนวนสมมติ แต่ทั้งมังกรและลูกมังกรมีพัฒนาการต่ออย่างเนื่อง แม้ว่าจำนวนลูกมังกรแตกต่างกัน แต่จำนวนลูกมังกรเก้าตัวเป็นยอมรับกันทั่วไปลูกมังกรทั้งเก้า ได้แก่ลูกมังกรปี่ซี ซือเหวิน ซือเหวิน ผู่เหลา ปี่อัน เทาเทีย กงฟู หยาจื้อ ชวนหนี่ และเจียวู ลูกมังกรแต่ละตัวมีลักษณะผิดแผกแตกต่างกันและไม่เหมือนมังกรเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงการไม่บรรลุนิติภาวะของลูกมังกรจึงไม่อาจกลายร่างเป็นมังกรได้สมบูรณ์ลายลูกมังกรทั้งเก้านี้ พบประดับตามสถาปัตยกรรมต่างๆ ในจิตรกรรม และประติมากรรมทั่วไปในประเทศจีน ตลอดจนเครื่องดนตรีและศาสตราวุธสะท้อนถึงความเชื่อในตำนานโบราณและความเชื่อถือในเรื่องโชคกลางที่มีมานานลูกมังกรทั้งเก้านี้เนื่องจากสืบทอดเล่าขานกันมาหลายชั่วอายุคนจึงมีชื่อและประเภทต่างๆ แตกต่างกันไปจากที่กล่าวมาด้วย(ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล 2552: 150-151)

ภาพที่ 4.20 ลายลูกมังกรทั้งเก้า

4.2.5.1 ลายปี่ซี(虬虬纹)เป็นสัตว์ในตำนานจีนโบราณ เป็นลูกมังกรรูปร่างคล้ายเต่า หัวเป็นมังกร ลำตัวเป็นเต่า จึงมีอีกชื่อเรียกว่า หลงกุกุ หรือเต่ามังกร แต่มีข้อแตกต่างอยู่สองจุด คือ มีพินคมเรียงเป็นแถวที่ เต่าไม่มี และจำนวนและรูปร่างของกระดองแตกต่างจากของเต่าบ้างว่ามีลำตัวเป็นสิงโต ปี่ซีมีลักษณะทรงพลัง จึงมีความสามารถแบกรับน้ำหนักได้ดี ตามตำนานว่าหลังของปี่ซีใช้แบกน้ำหนักภูเขาเพื่อช่วยป้องกันน้ำท่วม ในสมัยพระอวี ภายหลังเมื่อสามารถแก้ปัญหา น้ำท่วมได้แล้ว พระเจ้าอวีเกรงว่าจะเกิดเหตุการณ์ซ้ำอีกจึง จึงสร้าง แผ่นศิลาจารึกเหตุการณ์วางไว้บนหลังของปี่ซี แต่เนื่องจากหินมีน้ำหนักมากเกินไปจะแบกได้ ปี่ซีจึงขยับไปไหนไม่ได้ ดังนั้น จึงเห็นปี่ซีรับน้ำหนักอาคาร ยืนสี่เท้าหันหน้าออก ตามความเชื่อของจีนที่ว่า“เต่า” เป็นสัญลักษณ์แห่งการมีอายุยืน ปี่ซี จึงถือว่าลูกมังกรปี่ซีเป็นสัญลักษณ์แห่งการมีอายุยืนและเป็นสัญลักษณ์แห่งความสิริ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มงคล ในทางสถาปัตยกรรม และนำรูปแบบของปี่ซึ่งมาเป็นฐานรองรับป้ายหินจารึก ป้ายหินสลัก ที่เขียนโดย กษัตริย์ ซึ่งเป็นศิลปะใช้ตกแต่งในพระราชวัง ถ้ำ และ สุสาน ตั้งแต่สมัยราชวงศ์หมิงเป็นต้นมา ในเครื่องเรือนก็ มีการนำลายลูกมังกรปี่ซึ่งมีารองรับขาโต๊ะขนาดใหญ่เช่นกัน(จิตร ก่อพันธ์เกียรติ 2540: 185) นอกจากนี้ มีการ นำมาใช้ในประติมากรรมหรือศิลปะการตัดกระดาษ

4.2.5.2 ลายชื้อเหวิน(虬吻纹)เป็นลูกมังกรตัวที่ สอง ลักษณะภายนอกมีหัวเป็นมังกร ปากกว้าง ลำตัว ล้วนรูปร่างคล้ายมังกร มีปีกที่หางเป็นปลา(飞鱼) มีลักษณะนิสัยชอบมองทิวทัศน์ และชอบกลืนกินสิ่งของต่าง ๆ เชื่อกันว่ามีความสามารถในการดับไฟ ชอบกลืนกินไฟดังนั้นในทางสถาปัตยกรรมโบราณของจีนจึงนิยมนำมา ประดับที่จั่วหลังคาทั้งสองด้าน ของพระราชวัง หรือพระอารามหลวง เพื่อเป็นเคล็ดในการป้องกันไฟไหม้ ใน บันทึกสมัยราชวงศ์ถังก็กล่าวไว้เช่นเดียวกันว่าชื้อเหวินเป็นสัตว์ทะเลประหลาดได้ถูกวางหลังคารอาคารสมัย ราชวงศ์อื่น เพื่อปกป้องโครงสร้างอาคารจากอัคคีภัย ปัจจุบันมังกรชนิดนี้ยังคงพบได้ตามหลังคาชาวบ้านทั่วไป แบบดั้งเดิมเพื่อปกป้องผู้อยู่อาศัยจากอัคคีภัยด้วย

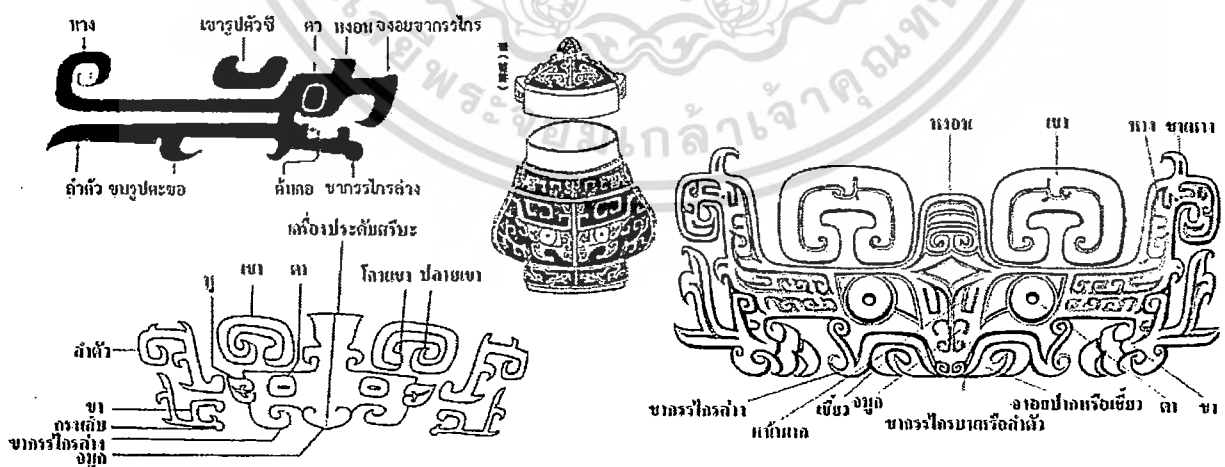
4.2.5.3 ลายผู้เหลา(蒲牢纹)เป็นลูกมังกรตัวที่ สาม รูปร่างคล้ายมังกร แต่ขนาดเล็กกว่ามังกร มี ลักษณะนิสัยชอบร้องเสียงดังกังวานอาศัยอยู่ริมทะเล กล่าวกันว่าสัตว์ทั่วไปกลัวปลาวาฬ เป็นอย่างมาก ทุก ครั้งที่ผู้เหลาเจอปลาวาฬ ก็จะคำรามเสียงดังกังวานเพื่อไล่ปลาวาฬ ดังนั้นเองจึงนิยมนำรูปแบบของผู้เหลา มา ประดับตกแต่งเป็นหุระฆัง เพื่อให้เสียงของระฆังดังกังวานไปไกล ว่ากันว่าในสมัยราชวงศ์หมิง มีพิธีทางศาสนา ครั้งใหญ่ โดยได้เคาะระฆังของวัดเป่ากั๋วในเวลาตีหนึ่งสิบห้านาที สามารถส่งเสียงดังกังวานได้ไกลถึง 30 กิโลเมตร หรือราว ๆ 5 กิโลเมตร

4.2.5.4 ลายปี่อัน(狻猊)ปี่อัน เป็นลูกมังกรตัวที่ สี่ มีรูปลักษณ์ภายนอกคล้ายเสือ มีพละกำลัง ไม่มี ลำตัว กล่าวกันว่า ปี่อันนิสัยชอบออกมาพุดเพื่อความเป็นธรรม ซ้ำขาดด้วยความเป็นธรรม ในสมัยโบราณใช้ เป็นสัญลักษณ์ติดอยู่ที่ประตูคุก หรือที่คานด้านนอกประตูของห้องโถงพิจารณาคดีของศาล เพื่อให้คนที่ มองเห็นเกิดความเกรงขาม ชื่อปี่อันยังมีความหมายที่ดีด้วยและยังเป็นคำพ้องเสียงกับคำที่มีความหมายว่าคุ้ม ชังสื่อถึงความยุติธรรมและโปร่งใส ดังนั้นจึงใช้สำหรับการตกแต่งของวังโบราณและเรือนจำในสมัยโบราณ

4.2.5.5.ลายเทาเทีย(饕餮纹)เทาเทีย เป็นลูกของมังกรตัวที่ ห้า มีรูปลักษณ์ภายนอกที่ดูร้าย ตาโต ปากกว้าง มีความโลภในทรัพย์สิน“และตะกละตะกลามในอาหาร”(Welch 2008:123) บ้างว่าเทาเทียนั้นก็คือ

“เกียรติมูช”³² เทาเทียเป็นลวดลายที่น่าสนใจแก่การศึกษา มีทั้งลักษณะเป็นภาพส่วนใบหน้า และรูปร่างด้านข้างทั้งตัว แบบที่แสดงเป็นใบหน้าที่มีลายละเอียดเป็นสัตว์อื่น ๆ ประกอบด้วย เช่นมังกรขุย(Willets 1965: 96) มักปรากฏภาพใบหน้าเทาเทียบนภาชนะเครื่องสัมฤทธิ์สำหรับดื่มกิน เป็นรูปสัตว์ร้ายนัยน์ตาแหลม มีจมูก ปาก เขา และกรงเล็บ และส่วนประกอบจากนก และสัตว์ต่าง ๆ บางคนว่ามีลักษณะเหมือนมังกรโบราณ ขุยหลง(夔龙) บางครั้งเทาเทียก็ถูกจัดเป็นหน้ากากสัตว์ร้าย(Monster masks) ชื่อเทาเทียอาจมาจากการบูชาอัญเชิญด้วยโลหิต และ/หรือ เป็นการปรัมเรื่องความตะกละตะกลาม เป็นเคล็ดเตือนใจให้กับผู้ที่ใช้เครื่องสัมฤทธิ์ ไมโลภในทรัพย์สิน ไม่คดโกง ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลที่นิยมใช้เครื่องทองสัมฤทธิ์ ส่วนมากมักจะเป็นขุนนาง และผู้ที่มีฐานะทางสังคม บ้างก็ว่าเป็นแค่ลวดลายประดับไม่มีความหมายแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามเทาเทียนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับเกียรติมูชของฝ่ายฮินดู ที่กำเนิดจากดวงตาที่สามของพระศิวะ มีลักษณะสัตว์ร้ายที่มีแต่หน้ากับเขน กำลึงกลืนกินตัวเอง ไม่มีขากรรไกรล่างเช่นกัน มักใช้เป็นลวดลายประดับบนแจ้วหรือคานตามเวทสถานและอาราม เพื่อให้ปกป้องคุ้มภัยจากสิ่งชั่วร้าย(Welch 2008: 144-145)

ลวดลายเทาเทียมักพบทั่วไปในสมัยราชวงศ์ซางและโจวเช่นบนดิ่ง ในสมัยนั้นเทาเทียมีรูปร่างคล้ายมังกร เสือ และแกะผสมกัน ตูสุซุม สง่าและลึกลับ เป็นลายโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องสัมฤทธิ์หรือหยก สมัยโบราณก็พบลายเทาเทียตกแต่งในอาคาร ครอบกระเบื้องก็มี ลายเทาเทียยังพบในเครื่องเรือนสมัยแรกๆ ก็นักโบราณคดีพบลายเทาเทียบนเครื่องเรือนลักษณะเดียวกับภาชนะสำหรับวางสำหรับอาหาร(蟬纹俎) นอกจากนี้ยังมีค้นพบเครื่องดนตรี และกระจกสัมฤทธิ์ขนาดใหญ่สมัยราชวงศ์ซางที่ถูกตกแต่งด้วยลายเทาเทีย

ภาพที่ 4.21 ลายละเอียดของลวดลายประดับเทาเทีย

³² หรือที่ไทยเรียก หน้ากาล

4.2.5.6 ลายกงฟู (蚣蚣纹) เป็นลูกของมังกรตัวที่หก มีนิสัยชอบน้ำเป็นอย่างมาก ในทางสถาปัตยกรรมจึงนิยมนำมาทำเป็นปลายท่อระบายน้ำ เช่นที่พระราชวังโบราณกู่กงในกรุงปักกิ่ง บริเวณฐานยกระดับของตำหนักว่าราชการโดยรอบ จะมีท่อระบายน้ำโดยรอบ และปลายท่อจะเป็นหัวมังกร จึงเป็นที่มาของคำว่า “ สู่ยหลงโถว ” (水龙头) ถ้าแปลตามตัวอักษรจีนก็แปลว่า “ หัวมังกรน้ำ ” หรือแปลเป็นภาษาไทยว่า “ ก๊อกน้ำ ” นั่นเองหรือบางทีพบเป็นหัวเสาสะพาน

4.2.5.7 ลายหย่าจื่อ (睚眦纹) เป็นลูกของมังกรตัวที่เจ็ด มีลักษณะนิสัยดุร้าย โกรธง่าย มีรัศมีแห่งการสังหาร ในสมัยโบราณ นิยมนำมาทำเป็นด้ามอาวุธ หรือลวดลายเป็นอาวุธ เพื่อให้ผู้ใช้อาวุธมีความฮึกเหิม เป็นการเพิ่มพลังใจ และสร้างความกล้าหาญให้กับผู้ใช้อาวุธ

4.2.5.8 ลายชวหนี่ (狻猊纹) เป็นลูกของมังกรตัวที่แปด มีรูปลักษณะภายนอกคล้ายสิงห์โต มีนิสัยชอบอยู่นิ่ง ไม่เคลื่อนไหว ชอบนั่งมองดูควันไฟ และเปลวไฟ ดังนั้นเองในสมัยโบราณจึงนิยมนำรูปชวหนี่มาประดับที่กระถางธูป หรือกระถางเผาไม้หอม บางคนว่าเป็นอิทธิพลจากพุทธศาสนา

4.2.5.9 ลายเจียวถู (椒图纹) เจียวถูเป็นลูกของมังกรตัวที่เก้า มีลักษณะนิสัยปิดตัวเอง ไม่ชอบให้ใครเข้ามาในถ้ำที่อยู่อาศัยของตน ปกตินิยมนำเจียวถูมาติดไว้ที่ประตูบ้าน ประตูชอย (สมัยก่อนตามชอกชอยจะมีซุ้มประตู) เพื่อป้องกันภัยอันตราย หรือสิ่งที่ไม่เป็นมงคลต่าง ๆ ไม่ให้เข้ามาภายในหรือตกแต่งหน้ากลอง

4.2.6 ลายกิเลน (麒麟纹) เป็นลวดลายมงคลที่นิยมใช้กันมาก เป็นสัตว์ในตำนานจัดอยู่เป็น 1 ใน 4 สัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ มังกร หงส์ กิเลน และเต่า มีชื่อเรียกตามลักษณะที่ปรากฏว่า ม้ามังกรบ้าง บ้างก็ว่ากิเลนมีหัวเหมือนสุนัข แต่มีกายเป็นกวาง หางเป็นวัว เท้าเป็นกีบเหมือนม้ามีเท้าเล็บ หายใจพ่นเป็นไฟคำรามเป็นเสียงฟ้าผ่า มีสีกาย 5 สี คือ แดง เหลือง น้ำเงิน ขาว และ ดำ มีขนแผงคอหลากสี ขนใต้ท้องมีสีเหลือง มีเขาข้างขมับ ตัวผู้มีเขาเดียว บางครั้งพบสองเขาหรือสามเขา ส่วนตัวเมียไร้เขา กิเลนสามารถเดินบนผิวน้ำได้กิเลนในราชวงศ์ซิง มีลักษณะผิวเป็นเกล็ดปลา กิเลนมีอุปนิสัยนุ่มนวล นอบน้อมไม่ทำร้ายใคร เป็นสัตว์ที่ไม่มีอันตรายใดๆ มีคุณธรรมสูงมาก เวลาที่กิเลนเดินก็จะไม่เหยียบย่ำสิ่งมีชีวิตใดๆ แม้แต่หญ้าหรือวัชพืชบนดิน จนมีสมญานามว่า รุ่ยโซ่ว (瑞兽) แปลว่าสัตว์แห่งคุณธรรม” จึงเป็นสัญลักษณ์ของคุณธรรม ความสุภาพ ความดีงาม ความสมบูรณ์ของครอบครัว และชื่อเสียง ลากยศนานันปการลายกิเลนเป็นลายเด่นในสมัยราชวงศ์ซิงลวดลายนี้มักใช้ในประติมากรรม หยก การแกะสลักไม้ เครื่องเรือน กระจาดตัด เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ลายเย็บปัก โดยเฉพาะชุดขุนนางชั้นผู้ใหญ่ ในสมัยราชวงศ์ซิง

นอกจากนี้ ลายกิเลนยังเป็นลายพื้นบ้านที่นิยมกัน ผู้คนในสมัยราชวงศ์จิ้นตอนต้นเชื่อว่า กิเลนจะนำบุตรมาให้ เกิดเป็นลายลายกิเลนส่งบุตร(麒麟送子纹) ลายนี้เกี่ยวข้องกับกำเนิดของขงจื้อ ตามบันทึกสมัยราชวงศ์จิ้นตะวันตกกล่าวถึงมารดาของขงจื้อ เห็นกิเลนตอนตั้งครรภ์ สำรอกหนังสือหยกออกมา จากตำนานนี้เกิดการสร้างลวดลายเด็กขี่กิเลน มือหนึ่งถือดอกบัว หรือเป็นเด็กกอดสตรีขี่กิเลน กลายเป็นลวดลายประดับที่ใช้กันแพร่หลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยหมิงและชิง ลายนี้เป็นสัญลักษณ์หมายถึง ขอให้กิเลนนำบุตรชาย ผู้มีอำนาจวาสนาเมื่อเติบโตใหญ่มาให้ แสดงความปรารถนาให้มีบุตรหลานมากมาย

ภาพที่ 4.22 ลายกิเลน และลายกิเลนส่งบุตร

4.2.7 ลายสิงโต(狮纹) เป็นลวดลายสัตว์ตามขนบดั้งเดิม สิงโตถือว่าเป็นราชาของสัตว์ป่า มีบันทึกย้อนหลังไปถึงครั้งพระศากยมุนีพระพุทธเจ้าประสูติ เป็นสัตว์ที่คุ้นเคยจากการติดต่อค้าขายกับเปอร์เซีย ในสมัยราชวงศ์ถังเมื่อจีนเดินทางไปถึงเอเชียกลางก็อาจทำให้ได้เห็นสิงโตจริงๆ สิงโตเป็นที่นิยมในความกล้าหาญและมีกำลังแข็งแรง ดังนั้น จึงเกี่ยวข้องกับทางการทหารและการล่าสัตว์ สมัยราชวงศ์หยวนและหมิงนิยมทำลายประดับสิงโต หรือแม้แต่ตราประจำตำแหน่งด้วย ตามขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมจีน สิงโตช่วยขับไล่สิ่งชั่วร้าย สามารถป้องกันภัยพิบัติ ก่อนจะเกิดเหตุการณ์ร้าย ๆ ขึ้นตาสิงโตจะมีสีแดงหรือมีเลือดไหลออกมา ตั้งแต่นั้นจึงมักวางสิงโตหินในวัง วัด หอโบราณ อาคารสถานที่ราชการ และหน้าประตูที่อยู่อาศัย ตามบันทึกราชวงศ์หยวนมักวางสิงโตหล่อหรือสิงโตศิลาขาวแกะสลักไว้หน้าประตูเป็นคู่ ตัวขวาเป็นตัวผู้ ตัวซ้ายเป็นตัวเมีย ได้อึ้งเท้าสิงโตตัวผู้มีลูกบอลประดับลวดลาย ส่วนสิงโตตัวเมียกำลังประคองลูกของมันหรือมีลูกสิงโตคลอเคลียอยู่ใกล้ จำนวนลอนคลื่นบนหัวสิงโตขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าของอาคารที่มันอารักขา หลังจากราชวงศ์ถังและช่งรูปแบบลวดลายมงคลที่นิยม อาทิ ลายสิงโตคู่ (太师少师纹) เป็นลวดลายประกอบด้วยสิงโตตัวใหญ่ตัวหนึ่งตัวเล็กตัวหนึ่ง มักเห็นเป็นสิงโตตัวใหญ่โอบกอดลูกสิงโต กำลังเคล้าคลอหยอกกันอยู่ ตัวใหญ่เรียกให้ชื่อหมายถึง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปรมาจารย์ ตัวเล็กเรียก เช่าเป่าคือ องครักษ์น้อย ลายนี้หมายถึงความสำเร็จและเกียรติยศในหน้าที่ราชการเป็นรูปแบบที่พบในพระราชวังใหญ่มานานมักใช้ตกแต่งสถาปัตยกรรม การตกแต่งภายใน ลายตกแต่งฉากร้าน นอกจากนี้ยังพบในเครื่องหยก เครื่องเรือนและผ้าปักโดยทั่วไป

ในสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง มีการทำลายประดับสิ่งโตคาบดาบ(劍獅) อยู่หน้าที่อยู่อาศัยและเคหสถานมองเห็นจากระยะไกลเหมือนสิ่งโตคาบดาบ มีความหมายในเชิงขับไล่สิ่งชั่วร้าย เพื่อใช้ป้องกันภัย ทำหน้าที่คุ้มครองไม่ให้พลังร้ายเข้าบ้านจึง เป็นภายหลังถูกนำมาใช้ตกแต่งสถาปัตยกรรมและการตัดกระดาษ, ภาพวาดเรื่องราวเหนียนฮั่วในราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง ลายสิ่งโตคาบดาบนี้เป็นสัญลักษณ์การอวยพร เช่นเดียวกับหงส์และมังกร ลายนี้เป็นลวดลายประดับดั้งเดิมนิยมใช้ในศาสตร์ภูมิทักษา³³

ลวดลายประดับสิ่งโตพื้นบ้านที่นิยมกันมากอีกลายหนึ่ง คือ สิ่งโตเล่นลูกบอลถักลาย³⁴(獅子滾绣球纹)เป็น ตามบันทึกจีนศึกษา กล่าวว่า การขีดสิ่งโตพื้นบ้านเป็นที่นิยม มีคนแต่งเป็นสิ่งโต, คนหนึ่งถือลูกบอลถักลาย ขีดสิ่งโตเล่นลูกบอลถักลายลายเสียลายชนิดนี้ใช้โดยทั่วไปสำหรับเครื่องเรือนรายละเอียดการตกแต่งสถาปัตยกรรมหยก, เครื่องเงิน, รูปตัดกระดาษพื้นบ้านรูปมงคลที่พบบ่อยมากในราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง

ภาพที่ 4.23 ลายสิ่งโตที่นิยมกัน

4.2.8 ลายกวาง(鹿纹) คำว่ากวางในภาษาจีนพ้องเสียงกับคำว่า"ลู(鹿)"ที่หมายถึงเงินเดือนสูง(อวัชชัย ดุลยสุจริต 2545: 12)และยังพ้องเสียงกับชื่อเทพลก หนึ่งในสามเทพฮก ลก ชิว จึงกลายเป็นสัญลักษณ์แทนเทพลกไปด้วย(ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล 2552: 208) จึงตีความได้ว่าความหมายว่า ให้ร่ำรวย รุ่งเรืองมั่งคั่ง มีนัยว่าอวยพรให้มีอายุยืนนาน(จิตรา กอนันทเกียรติ 2539: 63) แต่กวางที่ใช้กันมากเป็นสัญลักษณ์ของการมีอายุยืนยาว(อวัชชัย ดุลยสุจริต 2545: 12) ลายกวางเป็นลายประดับตั้งแต่สมัยบรรพกาล กวางถือเป็นสัตว์

³³ หรือที่รู้จักกันในชื่อฮวงจู่

³⁴ มีสำนวน"สิ่ง โตปาลูกบอลถักลาย" หมายถึงการมีเพศสัมพันธ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดก็ตาม ห้ามนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มงคลในสมัยโบราณ ลายกวางมีหลายรูปทรง มากรูปแบบ หลากสีสันในการใช้ งานหยกสมัยราชวงศ์ซางเริ่มใช้ ลายกวาง หลังจากนั้นลวดลายก็มีเส้นสายเรียบง่าย มีชีวิตชีวา ลวดลายกวางเป็นที่นิยมใช้ในการประดับตกแต่ง เครื่องสัมฤทธิ์ในสมัยราชวงศ์โจวตะวันตกเครื่องสัมฤทธิ์แฉะครอบกระเบื้องหลังคาในสมัยชุนชิวจ้านกั๋ว ลาย กวาง ลายกวางได้อย่างได้ต้นไม้ ลายกวางวิ่ง เติลิตบนเขาลายกวางมักใช้ใน เครื่องเคลือบหรือเครื่องเซรามิก เครื่องสัมฤทธิ์อิฐเครื่องเรือนหินแกะสลัก และกระเบื้องตกแต่งสถาปัตยกรรม นอกจากลายกวางเดี่ยว ๆ เป็น ลวดลายตามขนบแล้ว ยังมีลายกวางในลักษณะเป็นสัญลักษณ์สิริมงคลด้วย ได้แก่

4.2.8.1 ลายกวางสิบตัว(十鹿纹) ลายกวางสิบตัวเกิดจากความเชื่อเรื่องห้าองค์ประกอบ³⁵ ป่ากั๋ว และ ดวงชะตาของชุมชนโบราณเรื่องโชคสิบประการ ได้แก่ "ที่หนึ่งโชคดีในปีเสือ(甲禄在寅)ที่สอง โชคดีในปี กระต่าย(乙禄在卯)ที่สาม โชคดีในปี งู(丙禄在巳)ที่สี่ โชคดีในปี ม้า(丁禄在午)ที่ห้า โชคดีในปีงู(戊禄在巳)ที่หก โชคดีในปี ม้า(己禄在午)ที่เจ็ดโชคดีในปีลิง(庚禄在申)ที่แปดโชคดีในปีไก่(辛禄在酉)ที่เก้าโชคดีในปีหมู(壬禄在亥)ที่สิบ โชคดีในปีหมู(癸禄在子)" โชคสิบประการนี้เป็นตัวแทนโชคกลางและความสุขในชีวิตคนความปราถนา ของผู้คนใน"โชคสิบประการ"จึงปรากฏในรูปการใช้ ลวดลายกวางสิบตัว ลวดลายกวางสิบตัวนี้มีการผสมผสาน ลายที่ไม่เหมือนกัน เหล่านี้ บ้างค้อมหัวกินหญ้า บ้างวิ่งเล่น ท่าทางไม่เหมือนกันเลย

4.2.8.2 ลายกวางนำโชค(福鹿纹)เป็นลายตามขนบหนึ่งในรูปมงคลที่เกี่ยวกับความโชคดีลวดลายที่ นิยมทำกันในช่วงปลายของราชวงศ์หมิง นอกจากนี้ชื่อเรียกลายนี้ยังพ้องเสียงกับคำว่าโชคดีและความมั่งคั่ง(福) ลายกวางนำโชคมักประกอบด้วยค่างควว ต้นบัวหรือเหมยและกวาง ลูกท้อแห่งความอมตะ ประกอบกันเป็น สัญลักษณ์ของการอวยพรให้มีโชคกลางและอายุยืนนาน เป็นรูปแบบที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมักจะปรากฏอยู่ใน ภาพวาด เครื่องเคลือบดินเผา กระดาษตัด ประติมากรรมภาพจิตรกรรมฝาผนัง ,เครื่องนอนเครื่องประดับ เป็น ต้น

4.2.8.3 ลายกวางกระเรียนแห่งฤดูใบไม้ผลิหรือที่เรียกว่าลิวเก้อถงชุน(六合同春) มีกวางและกระเรียน กลางองค์ประกอบของภาพที่ตกแต่งรอบๆด้วยต้นสนเป็นต้น ลายนี้เป็นการเล่นคำพ้องเสียงของลวดลายมงคล ต่างๆ" ลิวเก้อ(六合)" หมายถึง สวรรค์ โลกพื้นพิภพทั้งสี่ทิศ มีความหมายถึงความสงบสุขและรุ่งเรือง ในสมัย ราชวงศ์หมิงก็มีการใช้กระเรียนหกตัวกับต้นสนอันหมายถึงฤดูใบไม้ผลิ ลายนี้มีการ ใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วไป

³⁵ ห้าองค์ประกอบปรัชญาจีนได้แก่ ไม้(木) ไฟ(火) ดิน(土) โลหะ(金) น้ำ(水)

ในหยก เครื่องเรือนลวดลายตกแต่งสถาปัตยกรรม เครื่องเงิน, ผ้าผ่าน การตกแต่งภายในใช้ในฉากกั้นและ
ผ้าผ่าน นอกจากนี้ยัง นิยมใช้ในรูปแบบการตัดกระดาษพื้นบ้าน

ภาพที่ 4.24 ลายกวาง

4.2.9 ลายค้ำคาว(蟠蝠纹) คำว่า " ค้ำคาว(蝠) " และ " ความสุข(福) ในภาษาจีนมีเสียงพ้องเหมือนกันตั้งแต่สมัยโบราณมา ค้ำคาวเองก็ คือ สัญลักษณ์มงคลที่หมายถึงเทพฮก ดังนั้น ค้ำคาวจึงเป็นสัญลักษณ์ของความ สุข เพราะต้องการให้มีความสุขเหมือนกับค้ำคาวบนท้องฟ้า " ค้ำคาว " ก็ถือเป็นหนึ่งในลวดลายประดับจีนตามชนบ ลายค้ำคาวมีรูปแบบตกร่างกัน ลายค้ำคาวทั่วไป ได้แก่ ลายค้ำคาวโดด ๆ ค้ำคาวคู่หรือค้ำคาวห้อยหัว ค้ำคาวห้าตัวกับอักษรฝู(蝠) ค้ำคาวบินอยู่ล้อมอักษร" ฝู หมายความว่าให้ปัจจุบันมีความสุข" ค้ำคาวรวมเป็นกลุ่มหมายความว่าจะมีความสุขอดมสมบูรณ์มากขึ้น

นอกจากนี้ มีการพัฒนาลวดลายค้ำคาว โดยผสมผสานกับสัญลักษณ์อื่น ๆ มีมากมายหลากหลาย สามารถใช้ร่วมกับลายอื่นในความหมายเชิงเปรียบเทียบของความโชคดีและความสุข ลวดลายผสมสัญลักษณ์อื่น ๆ ที่พบมากที่สุด คือ ลวดลายห้าค้ำคาวกับอักษรชีว (แต่จีว) หรือโส้ว³⁶ (寿) ค้ำคาวห้าตัวมีความหมายตามลำดับ ได้แก่ หนึ่ง คือ อายุยืน สองคือ มั่งคั่งร่ำรวย สามคือ มีสุขภาพดีอยู่สุขสงบ สี่คือ มีศีลธรรมจรรยาดี และห้าคือ สบสไลได้มีตำแหน่งงานดี หมายถึง หน้าที่การงาน นอกจากใช้ลายค้ำคาวห้าตัวล้อมคำว่า "อายุ

³⁶ เป็นสัญลักษณ์แทนเทพชีว เช่นเดียวกับลูกท้อ หรือเห็ดหลังจื่อ

ยีนหรือข้าวหรือไส้”แล้วอาจใช้ผลท้อท้อแทนเทพข้าว หมายถึงค้ำคาวห้าตัววยพรให้มีอายุยืน ลายค้ำคาว และลูกท้อรวมกันจึงหมายความว่า "โชคดีอายุยืนนานปี(福寿延年)"

นอกจากนี้ยังมีลายอื่น เช่น

ลายค้ำคาว หินภูเขาข้าวและเห็ดหลังจื่อ ประกอบกันมีความหมายว่า“ปลอดภัยสมปราถนาทุกสิ่ง(平安如意)” ลาย”โชคดีมีอายุยืนสมปรารถนาทุกสิ่ง” ใต้คำว่า”ข้าว(อายุยืน)” มี 2 แบบ คือ อักษรหรืออี(如意)บนเมฆ หรือ ค้ำคาวบินกลับหัวใต้เมฆ ลายฮกลกข้าวมีรูปกาง³⁷ บนหลังมีเห็ดหลังจื่อกับ อักษร”ข้าวหรือไส้” ประดับบนปีกค้ำคาว

ลายค้ำคาวห้าตัวสลักรูปเครื่องหมายลวดิกะห้าอัน ล้อมอักษรฝู หมายถึง ขอให้มีความสุขห้าเท่าและมีอายุยืนนาน(รัชชिय ดุลยสุจริต2545:226)

ลายค้ำคาวและม้า ถูกเรียกว่า "ความสุขโดยทันที"

ลายค้ำคาวและเมฆบนวงกลมแดงหรือที่เรียกว่า "โชคท่วมทันสวรรค์(洪福齐天)" ที่หมายถึงมีความสุขยิ่งใหญ่ การวยพรให้มีโชคดีในวาระสำคัญ

ลายค้ำคาวประกอบกับลวดลายมงคลมักพบตามซ่าวของเครื่องใช้ขนาดใหญ่ ภาพเฉลิมฉลองปีใหม่ (เหินยีนฮั่ว) (เทศกาลฤดูใบไม้ผลิ)การแกะสลัก เครื่องเรือน ลวดลาย ตกแต่งสถาปัตยกรรม ผ้า เครื่องทอง และเงิน เป็นต้น ลายค้ำคาวเป็นลวดลายหนึ่งในความนิยมมากที่สุดนับตั้งแต่ราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง พบปรากฏตามเครื่องเรือน สะท้อนให้เห็นถึงความงามและความหมายที่ให้ความพึงพอใจแก่จิตใจอย่างแท้จริง³⁸

ภาพที่ 4.25 ลวดลายค้ำคาวประเภทต่าง ๆ

³⁷ เป็นสัญลักษณ์แทนเทพลกเช่นเดียวกับกางหรือเงินเหรียญ

³⁸ http://www.360doc.com/content/13/0904/16/13760192_312196150.shtml

4.2.10 ลายช้าง(象纹) เป็นลายทั่วไปในสมัยโบราณยุคสัมฤทธิ์รูปแบบหนึ่งใน ช้างเป็นสัตว์พื้นเมืองตอนใต้ของจีนมาช้านาน สมัยก่อนมีช้างทั่วแผ่นดินจีน แม้กระทั่งตอนเหนือที่อากาศหนาว ชนชั้นสูงมักเที่ยวป่าออกล่าช้าง(หวีซซียดูลยสุจริต 2545: 73) มีบันทึกการล่าช้างสืบทอดกันมาจากวรรณคดีสมัยราชวงศ์ซางว่า ถิ่นอาศัยยุคนั้นมีช้างอยู่ นับแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นถึงสามก๊กและจิ้น กล่าวว่าในมณฑลภาคกลางยังมีช้างอยู่ในสมัยราชวงศ์ซ่ง พระราชวังมีโรงเลี้ยงช้างคอยดูแลช้าง สำหรับขบวนฉลองพิธีสังเวชน เป็นสัตว์กตัญญู เป็นสัญลักษณ์ของความแข็งแรง และฉลาด มักเทียบได้กับสิงโต เสือดาวและเสือโคร่ง(หวีซซียดูลยสุจริต 2545: 74) ลวดลายพบตามเครื่องสัมฤทธิ์หยก เครื่องเคลือบดินเผา ลวดลายช้างมักใช้เป็นลายหลัก แพร่หลายในสมัยราชวงศ์ ซางและโจว ลายช้างสมัยแรกๆมักจะประกอบด้วยสัญลักษณ์สิริมงคลมีโชคและมีความสุขสงบได้แก่ ภาพช้างมีแจกันบนหลัง คำว่าแจกันเป็นคำที่พ้องเสียงกับคำว่าฝังที่แปลว่าสุข การที่บรรทุกแจกันบนหลังเปรียบเหมือนแบกโลกไว้บนบ่า หรือสื่อถึงการพบพานแต่สิ่งใหม่ๆ (万象更新)มักเขียนเป็นรูปเด็กขี่ช้างถือขอสับเพราะเชื่อว่าการขี่ช้างเป็นสัญลักษณ์ของความสุข การใช้ลายช้างก็เพื่อแทนความปรารถนาที่ต้องการชีวิตที่ดีขึ้น

ภาพที่ 4.26 ลายช้าง

4.2.11 ลายหนู(鼠纹) หนูเป็นสัตว์ประจำปีนักษัตรปีแรกของปฏิทินจีน เนื่องจากตามตำนานกล่าวว่า หนูขี่หลังวัวมา เมื่อสัตว์ต่างๆ เรียงแถวตามลำดับปี หนูได้กระโดดออกมาเป็นสัตว์ตัวแรกของลำดับทั้งหมด

หนูแพร่พันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว สามารถให้กำเนิดลูกจำนวนมาก อุปนิสัยว่องไวรวดเร็ว และเก่งในการหาอาหาร จึงมักเปรียบหนูกับการสืบเผ่าพันธุ์ ความมั่งมีและความอุดมสมบูรณ์เหลือเฟือ หนูเป็นสัตว์ที่ได้รับความนับถือมากในวัฒนธรรมจีน หนูเป็นสัญลักษณ์ของการเริ่มต้นใหม่ ความฉลาด และความขยันขันแข็ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นสัญลักษณ์ของความมั่งคั่งที่สะสมเพิ่มพูน(Welch 2008:142) มาจากการที่ชาวจีนเชื่อมโยงหนูกับเงินตรา เพราะเสียงหนูคล้ายอาหารกลางคืน เปรียบเสมือนมันกำลังนับเงิน(ธวัชชัย ดุยสุจริต 2545: 259)

เรื่องหนูแพร่พันธุ์ได้เร็วเป็นจำนวนมาก จึงมักพบลวดลายหนูประกอบในพิธีแต่งงาน เป็นศิลปะการตัดกระดาษพื้นบ้านประดับตกแต่งอาคารเป็นลวดลายเกี่ยวกับหนู เช่น ลวดลายหนูกับแดงโม ที่ทั้งสองสิ่งต่างแพร่พันธุ์ได้เป็นจำนวนมาก(Welch 2008:143) หรือลวดลายหนู เรื่อง "เจ้าสาวหนู" ซึ่งเป็นนิทานพื้นบ้านจีนที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย กล่าวกันว่า พ่อหนูต้องการหาสามีที่แข็งแกร่งที่สุดสำหรับลูก ได้ไปถาม พระอาทิตย์ สายลม ก้อนเมฆ และกำแพง แต่ในที่สุดก็พบผู้ที่เหมาะสมที่สุดคือ หนูในละแวกบ้านของตัวเอง³⁹

ลายนี้มีการ ใช้กับหยก เครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ หินแกะสลักนอกจากนี้ยังนิยมใช้ในรูปแบบการตัดกระดาษพื้นบ้าน

(हारखवर्त) ประดับลายหนู(हारखवर्त)

หินแกะสลักลายหนู(हारखवर्त)

หินแกะสลักลายหนู(ถัง)

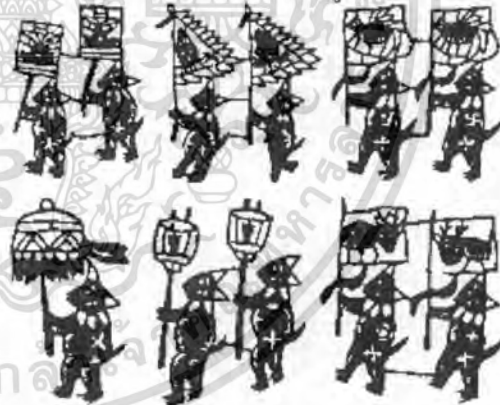

หินแกะสลักลายหนู(ถัง)

ฐานตะเกียงลายลายหนู

แม่พิมพ์ดินเหนียวลายหนูแต่งงาน

ศิลปะกระดาษตัดลายหนูแต่งงาน

ภาพที่ 4.27 ลายหนู

4.2.12 ลายวัวควาย(牛纹) คำว่าหนิว(牛).ในภาษาจีนหมายถึงสัตว์ประเภทวัวควาย(ธวัชชัยดุยสุจริต 2545:218) วัวหรือควายในวัฒนธรรมจีนเป็นสัญลักษณ์ของความขยันซื่อสัตย์ นอกจากนี้ยังเป็นสัญลักษณ์ของฤดูใบไม้ผลิเพราะชาวจีนเริ่มไถนาในช่วงนั้น((ธวัชชัยดุยสุจริต 2545:218)จึงอาจเห็นสัญลักษณ์นี้ในรูปภาพ

³⁹ http://www.canadapost.ca/cpo/mc/personal/collecting/stamps/2008/2008_jan_rat.jsf

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เด็กเลี้ยงควายกับควาย(Welch 2008: 139) วัวเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งในสิบสองนักษัตรจีน วัวควายเป็นสัตว์เลี้ยงเก่าแก่ที่สุดในโลก เป็นแรงงานพื้นฐานช่วยในการผลิตและชีวิตประจำวันของผู้คนโบราณในสังคมเกษตร เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการเพาะปลูก ไถนา และบรรทุกของ วัวควายถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในการทำการเกษตร การขนส่ง, และการทหาร ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อน สังคมโบราณให้ก้าวหน้า ลวดลายวัวควายเป็นลวดลายหลักในยุคสัมฤทธิ์ สมัยราชวงศ์ซาง อุตสาหกรรมการเลี้ยงวัวควายพัฒนาขึ้นในสมัยราชวงศ์ซาง วัวควายมีความสำคัญในชีวิตคนจึงสะท้อนออกมาในรูปลวดลายในเครื่องใช้ไม้สอยสัมฤทธิ์ ที่มีลักษณะเรียบง่าย ชัดเจน และเน้นองค์รวม ลวดลายนี้ยังเป็นลวดลายก่อนพัฒนาไปสู่รูปแบบอื่น ๆ เครื่องใช้สัมฤทธิ์ สมัยราชวงศ์ซางตอนปลายมีรูปร่างเพิ่มมากขึ้น วัวควายมีความความสัมพันธ์กับชาวจีน ในตำนานเกี่ยวกับบรรพบุรุษชาวจีน หยานตี้(炎帝)⁴⁰ เป็นวัวที่มีร่างกายเป็นคน ใช้วัวควายเป็นรูปเคารพ หยานตี้สอนคนให้ปลูกข้าว ใช้วัวควายช่วยปลูกธัญพืช จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมจึงบูชารูปเคารพวัวควายกับเทพสงครามในตำนานภายหลังการสถาปนาราชวงศ์ซาง อุตสาหกรรมวัวควายได้พัฒนาไป วัวควายเทียมเกวียน เข้ามาอยู่ในชีวิตประจำวัน วัวควายใช้ในการขนส่ง การบริโภค การทหาร บูชายัญและอื่นๆ วัวควายเป็นหนึ่งในสามของสัตว์ในครวัเรื่อน เป็นสัตว์บูชายัญหลักในสมัยราชวงศ์โจวตะวันตก หลังจากสมัยราชวงศ์โจวแล้ว จีนเข้าสู่สังคมสร้างชาติ ผู้คนและวัวควาย ใช้ชีวิตใกล้ชิดกัน และค่อยๆ กลับกลายเป็นสัญลักษณ์แห่งจิตวิญญาณของจีนในด้านการทำงานหนัก กล้าหาญ กรงูณา การเสียสละ ดังนั้น ทุกราชวงศ์ที่สืบต่อมาจึงมีการใช้ลวดลายวัวควายกันมาก ในสมัยราชวงศ์ถังมีธรรมเนียมการสร้างวัวสัมฤทธิ์นั่งหมอบขนานตามแนวทะเลสาบและแม่น้ำ ที่มีพื้นฐานมาจากตำนานการป้องกันน้ำท่วมของจักรพรรดิต้าหวีในสมัยราชวงศ์เซี่ย ธรรมเนียมนี้สืบทอดมาจนถึงสมัยราชวงศ์ซิง ดังเห็นได้จากวัวสัมฤทธิ์นั่งหมอบตามแนวทะเลสาบคุนหมิงในพระราชวังฤดูร้อนที่กรุงปักกิ่ง ตามที่จักรพรรดิเฉียนหลงทรงมีพระบัญชาจัดสร้าง หลังสมัยราชวงศ์ถังและซ่ง ลวดลายวัวเป็นลวดลายตกแต่งเครื่องเคลือบ เมื่ออุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผาเจริญเติบโต นอกจากนี้ ภาพลวดลายวัวบนกระดาดายังใช้กันแพร่หลายในพื้นที่บ้านจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปะการตัดกระดาด ภาพวัวที่มีชีวิตชีวาของจังหวัดลูเหลียงในมณฑลชานซี งานตัดกระดาดนี้ประกอบเข้ากับกิจกรรมในเทศกาลประจำปี แสดงถึงความยินดีของชนชั้นทำงานที่แสวงหาชีวิตที่ดีกว่าและเพื่อปิดเป้าสิ่งชั่วร้าย นับจากเครื่องสัมฤทธิ์เครื่องปั้นดินเผา ศิลปะการตัดกระดาด จิตรกรรม เสื้อผ้า ประติมากรรม ลวดลายวัวควายปรากฏในงานแทบทุกสาขา

⁴⁰ หยานตี้(ราว2000ปีก่อนค.ศ.)เทพแห่งการเกษตร เป็นเชื้อสายของเสินหนง ราชวงศ์ในตำนาน

ภาพที่ 4.28 ลายวัวควาย

4.2.13 ลายเสือ(虎纹) เสือของจีนเป็นเสือโคร่ง เป็นหนึ่งในจตุรทิศสัตว์เทพ เนื่องจาก”เป็นสัตว์ที่มีขนยาว”จึงเป็นสัญลักษณ์แห่งหยิน หรือเพศหญิงลายเสือนี้มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เป็นรูปเคารพประจำเผ่าเสือในสมัยบรรพกาล ที่ยังมีใช้มาจนถึงปัจจุบันในรูปสัญลักษณ์”หัวเสือขาว”เพื่อป้องกันเด็ก ๆ จากภัยอันตราย สิ่งชั่วร้าย เสือขาวยังเป็นหนึ่งในจตุรทิศสัตว์เทพในตำนานโบราณ ประจำทิศตะวันตก ในสมัยโบราณจึงมักทำเสือหยกหันไปทางทิศตะวันตก ผิงในหลุมศพผู้ตาย ตามตำนานพื้นบ้าน เสือมักจะเป็นตัวแทนของพลังกำลังอำนาจ และความกล้าหาญ ดังนั้นเสือนี้จึงถือสัญลักษณ์เสมือนผู้คุ้มครองหรือผู้ปกป้องรักษา(Welch 2008 :146-147) เสือในลายตาของคนโบราณยังเป็นมงคลแห่งความโชคดี เสือช่วยป้องกันภูติปีศาจและคุ้มครองชีวิต (จิตรา ก่อนันทเกียรติ 2539: 59)

สมัยราชวงศ์ซางใช้ลายเสือในเครื่องสัมฤทธิ์ เสือมีลักษณะเปิดปากกว้างและหางเสือน้วนขึ้นและลายเสือกู้ มีการนำลายเสือมาประยุกต์ใช้ตกแต่งเครื่องสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่อง ลายเสือนิยมจ้านกว่าผู้มีใช้กับกระเบื้องชามบ้าน มีทั้งลายเสือกูวิ่ง ลายเสือกูกระโดด ลวดลายแกะสลักหินสมัยราชวงศ์ชานมักจะใช้ลายเสือ สมัยราชวงศ์เหลียวมักทำลวดลายเสือเป็นฉากไล่ล่ากวาง หรือท่วงทำนองตามธรรมเนียมการล่าสัตว์ฤดูใบไม้ผลิที่นิยมในสมัยชาน(春水秋山) ในสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิงใช้ลวดลายเสือนั่งกรในฎีกาประกาศชื่อผู้สอบเข้ารับราชการได้ นอกจากนี้ ในสมัยชิงใช้ลวดลายเสือในการบอกตำแหน่งข้าราชการทหารชั้นสามหรือสี่

ลายเสือนิยมใช้เป็นลวดลายประดับตกแต่งหยก สถาปัตยกรรม กระจกขี้ตด และการเย็บปักถักร้อย คนโบราณนิยมใช้ลายเสือกับหมวก รองเท้าเด็ก ปักหัวเสือเพื่อเป็นสิริมงคลและขอให้แข็งแรง(จิตรา ก่อนันทเกียรติ 2539: 59) นอกจากนี้ ลายเสือนักจะเห็นทั่วไปตามพระภูมิเจ้าที่ประจำบ้านในเมืองเล็ก ๆ เรียกว่า ลาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เจิ้งจ่ายเสินหู(镇宅神兽纹) โดยวาดภาพเสือนบนเสาประตูเพื่อเป็นผู้พิทักษ์ปกป้องมิให้วิญญาณชั่วร้ายเข้ามาในบ้าน(รัวชชัยคุยสุจริต 2545: 249-250)

ภาพที่ 4.29 ลายเสือ

4.2.14 ลายกระต่าย (兔纹) เป็นสัตว์ที่นิยมมากในศิลปะจีน กระต่ายยังเป็นรูปเคารพของชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยในจีนเผ่าหนึ่ง กระต่ายถือเป็นสัตว์ประจักษ์ที่สี่ของจีน กระต่ายอาจสื่อถึงพระจันทร์ กระต่ายยังสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่ซีหวาง กระต่ายหยกดำย้าเป็นรูปเคารพศักดิ์สิทธิ์ของอิตถีเพศ เชื่อว่ากระต่ายสามารถสื่อสารกับเจ้าแม่ได้จากตำนานกระต่ายที่ตายอายุวัฒนะอยู่บนดวงจันทร์มีภาพวาดอายุกว่าสองพันปีที่วาดกระต่ายถือสาธและครก เป็นสัญลักษณ์ของความมีอายุยืนบางครั้งเรียกกระต่ายบนดวงจันทร์ว่า”กระต่ายหยก(玉兔)” โดยเล่นคำพ้องของเสียงหยกและพระจันทร์ในภาษาจีน(兔-玉) กระต่ายมีความสำคัญในลัทธิเต๋าในฐานะสัญลักษณ์ของความอมตะและอายุยืนยาวตำนานต่าง ๆ มักกล่าวว่ามีแต่กระต่ายเพศเมียที่เมื่อเลียหนอไม้ที่เพิ่งขึ้นก็จะตั้งท้อง แล้วจะคลอดลูกโดยการสำรอกออกมาทางปากข้าวของเครื่องใช้และเสื้อผ้า อารมณ์สตรีที่มีรูปกระต่ายมักถือว่ามีความสัมพันธ์กับพระจันทร์คือพลังหยินทางศาสนาพุทธฝ่ายจีนว่าพระพุทธองค์ทรงให้กระต่ายไปอยู่บนดวงจันทร์ เป็นรางวัลที่สละตนเป็นอาหารถวายพระองค์

มีภาพวาดชายสองคนมองชายชื่อถังหมา สำรอกกระต่ายออกมาสามตัวแทนลูกคนที่ถูกบังคับให้กินไป ภาพเด็กชายหกคนยืนล้อมโต๊ะบนโต๊ะมีชายคนหนึ่งยืนอยู่ตรงกลางแสดงถึงเทศกาลไหว้พระจันทร์ มีความหมายว่า ลูกของผู้ร่วมงานนั้นจะมีฐานะสูงทางสังคมและชีวิตเป็นสุข ลายกระต่ายเริ่มปรากฏในเครื่องสัมฤทธิ์ราชวงศ์โจวตะวันตก นอกจากนี้ยังมีปรากฏในหยก เครื่องประดับ เครื่องเคลือบดินเผา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.30 ลายกระต่าย.

4.2.15 ลายงู(虵纹) เป็นหนึ่งในห้าสัตว์ที่มีพิษร้าย จึงมีสมญาว่ามังกรน้อย(小龙) ผิวของงูที่ลอกคราบเรียกอีกอย่างว่า อาภรณ์ของมังกร แต่สถานะการเคารพบูชาระหว่างงูและมังกรต่างกัน มังกรเป็นสัตว์ในจินตนาการไม่มีอยู่จริง มนุษย์มีอิสระในการคิดจินตนาการถึงรูปทรงมังกร แต่เป็นสัตว์ที่ทุกคนพบเห็นและถ้าเป็นงูร้ายอาจถูกทำร้ายได้ คนจึงมีทัศนคติในทางไม่ดีกับงู งูในวัฒนธรรมจีนมีสถานะสูง เป็นรูปเคารพของชนเผ่าจีนโบราณ ทางใต้ของจีนมีลัทธิบูชา งูมีรูปเคารพเป็นที่นิยมบูชา ถือว่างูช่วยให้สภาพอากาศดีสำหรับการเพาะปลูก เทพประจำทิศทั้งสี่ช่วยบันดาลให้เกิดความร่มเย็นทุกฤดูกาล

งูในวัฒนธรรมจีนเริ่มปรากฏในรูปเคารพและตำนานบรรพชนผู้ก่อตั้งชนชาติจีนเกี่ยวกับผู้สืบทอดและหนี่งว่าที่มีร่างกายท่อนบนเป็นมนุษย์ท่อนล่างเป็นงู มีหลักฐานทางโบราณคดีจากเครื่องสัมฤทธิ์อายุเก่าแก่ไปถึงยุคหินใหม่ มีการพบลวดลายงูประดับบนภาชนะสัมฤทธิ์ประเภทติ่งจากแหล่งโบราณคดีลุ่มน้ำฉางโจวโบราณ มากกว่า 20 ลวดลาย มีลักษณะลวดทอน(graphic) เช่น ลายงูควบปลาหรืองูกำลังพันรัดสิ่งของอยู่ ลวดลายงูมีปรากฏในศิลปะราชวงศ์เซาง ในสุสานยุคชุนชิวก็มีการพบลวดลายงูที่คล้ายกันบนภาชนะสัมฤทธิ์ สมัยชุนชิวยังพบลายกบสู้กับงูเป็นลายเด่น ภายหลังก็มีเป็นลวดลายงูพันเต่าสมัยราชวงศ์ชอง ทำหน้าที่สัญลักษณ์แทนทิศเหนือของจตุรทิศสัตว์เทพ ศาลเจ้าเทพเจ้างูค่อยๆนิยมลดลงในสมัยราชวงศ์ชอง แต่ถึงปัจจุบันยังคงมีกระแสนิยมจาริกไปกราบไหว้บูชาอยู่ ทางตอนใต้แถบแต้จิ๋วในสมัยราชวงศ์ชอง ยังมีการไปบูชาสักการะเทพเจ้างูเพื่อสวดมนต์ภาวนาและบูชา ศาลเจ้าเต็มไปด้ว งู ลายงูมีใช้บนตั้งสัมฤทธิ์ หรือบนคาน ปมเงื่อนงูของชาวประมง ลัทธิความเชื่อเรื่องงูของจีนมีมายาวนานแม้จะเป็นเพียงในกลุ่มเล็ก ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

งูเป็นสัญลักษณ์ของสง่างาม อำนาจและโชคดี มีสิริมงคล งูยังเป็นสัญลักษณ์ของการแสวงหาความรักและความสุข ดังในนิทานพื้นบ้านแบบดั้งเดิมเรื่อง "นางพญางูขาว" นอกจากนี้ งูเป็นสัญลักษณ์การมีอายุยืนยาว สืบเผ่าพันธุ์และความมั่งคั่ง ในวัฒนธรรมจีนงูเป็นสัญลักษณ์ของการมีอายุยืนยาวเช่นเดียวกับเต่า⁴¹

ภาพที่ 4.31 ลายงู

4.2.16 ลายม้า(马纹) ม้าเป็นหนึ่งในปศุสัตว์ที่เก่าแก่ที่สุดในครัวเรือนคนโบราณ ใช้ในการผลิตทางการเกษตรการขนส่งและการเดินทาง ที่เป็นกิจกรรมหลักในสมัยโบราณ ดังนั้น ม้าและชีวิตคนโบราณจึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก นอกจากนี้ยังทำให้ ม้ากลายเป็นลวดลายหนึ่งตามชนบดั้งเดิมของราชวงศ์จีน

ม้าประกอบขึ้นด้วยวิญญานตัวแทนของประเทศจีนและจริยธรรมสูงสุดในวัฒนธรรมโบราณ ม้าเป็นสัญลักษณ์ของฐานันดรและอำนาจทางทหาร (Welch 2008:182) ม้ามีสถานะสูงมากในวัฒนธรรมจีน มีชุดสัญลักษณ์และความหมายเก่าแก่แต่ยังเต็มไปด้วยพลัง ม้าได้รับการยกย่องในฐานะจิตวิญญาณของชาติ สื่อถึงการดิ้นรน ปรับปรุงตนเองให้พัฒนาไปข้างหน้า คนโบราณถือว่าม้าราชาเป็นม้าอัศวิน มีจิตวิญญาณของแม่น้ำเหลืองเป็นศูนย์รวมแห่งลูกหลานจักรพรรดิเหลืองในคัมภีร์อี้จิงถือว่ามังกรคือเพศชาย และม้าคือเพศหญิง แต่ถึงสมัยต่อมาความเชื่อเปลี่ยนไป ม้ากลับเป็นสัญลักษณ์เพศชายและวัวเป็นสัญลักษณ์เพศหญิง(เว้าชัชยุดลยสุจริต 2545: 187) ลวดลายม้าจึงใช้สรรเสริญราชาและจิตใจอันศีกคักกล้าหาญแสดงความเป็นชายชาติบริสุทธิ เข้มแข็ง สดใสและอบอุ่นสูงส่งรุ่งเรืองพัฒนา ม้ายิ่งแสดงถึงพระมหากษัตริย์พ่อบรรพบุรุษยก และถอยกลับพระเจ้าอยู่หัวสุขภาพเมตตาทะเยอทะยานต้นแบบในขณะที่ก็มีความสามารถคุณธรรมและความสามารถพิเศษ

⁴¹ เข้าถึงได้จาก <http://book.sina.com.cn/cul/2013-01-14/115401418.shtml> วันที่ 11 พฤษภาคม 2556

อาจกล่าวว่านอกจากมังกร ชาวจีนส่วนใหญ่บูชาของสัตว์อื่นที่ไม่ใช่หงส์ตั้งนั้น ลวดลายม้าจึงพบใช้งานมากมายในเครื่องสัมฤทธิ์ เครื่องทอง และเงิน หยก เหยียบทองแดงกระจก ภาพวาด แกะสลัก รูปปั้น เสื้อผ้า เตียง ตัดกระดาษเท่ากับศิลปะหัตถกรรม สมบัติแห่งชาติที่ขุดพบในสุสาน ราชวงศ์ฮั่น"ม้าอย่างเหยียบบิน(马踏飞隼)" เป็นศิลปะผสมผสานรูปของม้า นอกจากนี้ จิตรกรรมของราชวงศ์ฮั่น กระเบื้องชายคาบ้าน ทองแดง แกะสลักลาย ยังม้าจำนวนมากในระหว่างราชวงศ์ถัง และซ่งทองแดง ทอง และเงิน หยก ประติษฐาน และการเขียนพู่กันรูปม้าจำนวนมาก ระหว่างราชวงศ์หยวน หมิงและชิง เครื่องเคลือบดินเผาม้าสักส่งเสริมใช้ มีฝีมือ ประณีต งานออกแบบที่ หายากคุณภาพงานเครื่องเคลือบดินเผา

4.2.17 ลายแพะหรือแกะ(羊纹) ภาษาจีนช้คำว่าแพะกับแกะเป็นคำเดียวกันใน เป็นหนึ่งในสามสัตว์ในคร้วเรือน นอกเหนือจากวัวและหมู(Welch 2008: 144) เป็นสัตว์หนึ่งในสิบสองสัตว์นักษัตร คำว่าแพะหรือแกะใน ภาษาจีนพ้องเสียงกับเสียงคำว่าพระอาทิตย์ ซึ่งเป็นสิ่งมีมงคลยิ่ง และยังหมายถึงเพศชายหรือพลังงานฝ่ายบวก ในหลักธรรมชาติของลัทธิเต๋า⁴² และความสุข

ลายแพะเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เป็นแหล่งอาหาร ตั้งแต่โบราณคนตีมนมและ สวมชนแกะ แกะหรือ แพะ ยังได้กลายเป็นลวดลายมงคลโบราณอย่างหนึ่ง ใน คำอวยพรแบบจีนโบราณแพะหรือแกะในสมัยโบราณ

⁴² หวงในหิน/หยาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สื่อถึงความดีและความงามเป็นรูปเคารพของเผ่าเก่าแก่ทางตะวันตกของจีน มีประเพณีจับแพะมาบูชาผู้สังเวยผู้ตาย ในสมัยราชวงศ์เซี่ยเริ่มมีการเลี้ยงแพะในครัวเรือนเช่นเดียวกับม้าวัวควาย หมูหมาและไก่ ในสมัยโจวมีการทำตราสัญลักษณ์ปศุสัตว์ขึ้น

ลายแกะหรือแพะ เป็นตัวอย่างของการเล่นคำพ้องเสียงพ้องรูป ที่ย้อนหลังไปได้ถึงสมัยราชวงศ์ช้านเมื่อแนวคิดเรื่องคำอวยพรให้โชคดีมีสิริมงคลถูกใช้แทนด้วยรูปแกะหรือแพะ เพราะการพ้องเสียงของอักษรที่เป็นลักษณะรูปหัวแพะที่มีความหมายว่า"งาม(美)" เป็นสัญลักษณ์ของความดีงาม แพะหรือแกะยังเชื่อมโยงกับความศรัทธาทางความสัมพันธ์ทางสายเลือด สันติ และความรุ่งเรือง อันเป็นลักษณะพลังบวก (หยาง)ในสังคมจีน

ก่อนราชวงศ์ช้านลายวัวควายมีมากกว่าลายแกะหรือแพะ หลังจากราชวงศ์ช้าน มีลายแกะหรือแพะเพิ่มขึ้น นับแต่สมัยตีกดาบร่ำเริ่มปรากฏลายแกะบนเครื่องปั้นดินเผา หยกแกะสลักระหว่างสมัยราชวงศ์เซี่ยและชาง ในยุควัฒนธรรมสัมฤทธิ์ ลายแพะเป็นลายตกแต่งเครื่องสัมฤทธิ์ที่สำคัญ "ภาชนะบรรจุเหล้าแกะสี่ด้าน" เป็นตัวแทนหลักของลายแกะยุคสัมฤทธิ์ในยุคราชวงศ์เซี่ยมีลายแพะสามตัวพ่อแม่ลูกกับพระอาทิตย์ เรียกลายนี้ว่า ชันหยางไคไท่(三阳开泰) หมายถึง สิริมงคลในวาระเริ่มต้นปีใหม่ เป็นสัญลักษณ์ว่าโชคดีกำลังจะมาเยือน

ในยุคขุนโจวจ้านกั๋วมีการใช้สัมฤทธิ์และเหล็กกันอย่างแพร่หลายลายแพะใช้ตกแต่งในเครื่องเหล็กและสัมฤทธิ์เครื่องสัมฤทธิ์ในยุคราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ช้านแกะสลักลวดลายแกะตัวเมียและลูกเป็นต้น จารึกอักษร"แพะนำโชค" ด้านบน ซึ่งมีความหมายมงคล หลังจากราชวงศ์ถังและซ่งลวดลายแพะแพร่ขยายไปใช้กับเครื่องเรือน เครื่องเคลือบ เครื่องทองเครื่องเงิน ประดิษฐ์ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม การพิมพ์ และย้อมสี และอื่น ๆ มีบางแบบเป็นลวดลายนามธรรมในงานเทศกาลคนโบราณเชื่อว่า แพะเป็นสัญลักษณ์ของโชคดี ความรุ่งเรือง(จิตรา ก่อนนทเกียรติ 2539: 64) ลายหัวแพะที่พบตามกระเบื้องครองหลังคา และในลายผ้าในเส้นทางสายไหมที่ลดทอนเป็นลายเรขาคณิต ลายแพะสามแพะสามตัวนิยมเป็นลวดลายในเทศกาลขึ้นปีใหม่ของจีนโดยเฉพาะในปีแพะ เช่น สามแพะรับฤดูใบไม้ผลิหรือ สามตะวันเบิกฟ้า ที่ใช้แพะสามตัวแทนพระอาทิตย์สามดวงเป็นการเล่นคำพ้องเสียง แต่ละดวงแทนอดีต ปัจจุบันอนาคต บางครั้งเป็นรูปแพะสมตัวเต็มหญ้าใต้ดวงอาทิตย์ แพะหมอบถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์ทางสายเลือดของเด็กๆ ของลัทธิขงจื้อ ดังนั้นจึงนิยมทำประติมากรรมแพะหมอบหน้าสุสาน แพะห้าตัวเป็นสัญลักษณ์ของเมืองกว้างโจวทางตอนใต้ของจีน จนมีสมญานามว่านครแห่งแพะ(หยางเฉิง)

ลายแพะหรือแกะเป็นหนึ่งในของลวดลายมงคลบนเครื่องเคลือบดินเผาสมัยโบราณ ลายแกะสลักเครื่องสัมฤทธิ์ในสมัยราชวงศ์ฮั่นลายแกะแสดงแบบแผนมาตรฐานของศิลปะการตกแต่งเป็นท่วงทำนองมงคล รูปมงคลมีหลายแบบลายแกะก็เป็นลายหนึ่งลักษณะเชิง มีเมตตา และมงคลของแกะใช้เป็นสัญลักษณ์มงคลลายแกะได้ถูกสะท้อนในศิลปะการตกแต่งจีน เช่น เครื่องสัมฤทธิ์เครื่องเคลือบดินเผาและการเย็บปัก เป็นต้น

3.2.18 ลายสิง(纹) สิงเป็นสัตว์ ที่มีธรรมชาติใกล้เคียงกับมนุษย์เหมือนเครื่องญาติ ดังนั้น ในสมัยโบราณคนจึงมีความรู้สึกความใกล้ชิดพิเศษกับสิง คำว่า"สิง"มีเสียงเหมือน "ตำแหน่งข้าราชการระดับสูง" ดังนั้น สิง ในที่สุดก็ กลายเป็นสัญลักษณ์ ของความโชคดี การส่งเสริมเลื่อนขั้น และสำหรับความก้าวหน้า ดังนั้นจึงเป็นที่รักของ ผู้คนกลายเป็นหนึ่งใน ลวดลายประดับตกแต่งแบบมงคลดั้งเดิม นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายใน เครื่องสัมฤทธิ์ หยก เครื่องเงินเครื่องทองและ อุปกรณ์ต่างๆ งานเย็บปักถักร้อย ศิลปะการตัดกระดาษ เครื่อง เรือประติมากรรม การทอผ้า การย้อมสี ฯลฯ ลวดลายมงคล ที่พบบ่อย เช่น สิงแบกลูกสิงบนหลังลายสิงขี่ม้า(马上封侯)หมายถึงการส่งเสริมเลื่อนขั้นให้ตำแหน่งสูงขึ้น ประกอบด้วยม้าและสิง บางครั้งเพิ่มจำนวนตัวเลขบน หลังม้าด้วยตัวต่อหรือผึ้ง "ผึ้ง" มีเสียงพ้องกับ "ตำแหน่งข้าราชการ" และ "สิง"ก็มีเสียงพ้องกับ ""ตำแหน่ง ข้าราชการระดับสูง" ลายนี้แสดงถึงความกระตือรือร้นต่อหน้าที่การงานรวมทั้งความปรารถนาที่ให้หน้าการที่ดี ลวดลายนี้มีทั่วไปในหน่วยงานโบราณด้านบน ฉากกั้น ผนังอาคาร และยังขอवादประดับตกแต่งใน เฟอร์นิเจอร์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตั้งลายลิง

กระเบื้องครอบสั้นหลังคาลายลิง(สั้น)

หิมแกะสลักลายลิง(ตั้ง)

ภาพพิมพ์ลายลิงถือลูกท้อ(ตั้ง)

ศิลปะตัดกระดาษลายลิงถือลูกท้อ

ภาพที่ 4.34 ลายลิง

4.2.19 ลายสุนัข(狗纹) สุนัขเป็นหนึ่งในสัตว์ประจำปีนักษัตรปีที่ 11 คือ ปีกจอก และเป็นสัตว์เลี้ยงในครัวเรือนที่เก่าแก่ของจีน ตามตำนานกล่าวว่าผู้ซีและหนีฮวาสร้างมนุษย์แล้วก็ได้สร้างสุนัขขึ้นก่อนสัตว์ใดๆ ตามความเชื่อของจีน สุนัขเกี่ยวข้องกับทิศตะวันตก (ธวัชชัยดุยสุจริต 2545: 246) มีการค้นพบรูปปั้นสัตว์เล็กๆ รวมทั้งสุนัขที่ฮวายหยาง ในเทอหนานที่ชื่อกันว่า เป็นภูมิสำเนาของผู้สี ดังนั้น ในภาพฉากครอบครัวแสดงความกลมเกลียวในครอบครัวความรุ่งเรือง และ และการสืบเผ่าพันธุ์ จึงมักพบภาพสุนัขปรากฏอยู่แทบเท่าเทพเจ้าครัวไฟจีน หรืออยู่ในวงล้อมเด็กๆ ถือหรือเล่นของมงคลในภาพศิลปะการตัดกระดาษเฉลิมฉลองปีใหม่เหียนฮัว(年画) ของจีน แต่สุนัขก็มีลักษณะที่น่าดูถูก จนถูกหยิบมาใช้ในคำตำราสุวาทของจีนจึงมักไม่ใคร่พบลวดลายตกแต่งสุนัขนัก แต่สุนัขที่มีลักษณะสง่างามกลับตรงข้าม ได้การใช้เปรียบกับตำแหน่งและสถานะอันสูง มีพบเก่าแก่ไปถึงสมัยราชวงศ์ฮั่นสมัยราชวงศ์ฮั่นมีการใช้ลายสุนัขในหยก เครื่องสัมฤทธิ์และภาพแกะสลักหินและพบรูปแบบที่คล้ายกันในผ้าไหมและสุสานราชวงศ์ถัง ที่อาจมีต้นกำเนิดมาจากเปอร์เซียผ่านทางสายไหมเครื่องเคลือบดินเผาราชวงศ์ซิง ก็มีลายประเภทดังกล่าว จักรพรรดิในราชวงศ์ซิงบางองค์ทรงโปรดปรานสุนัขพันธุ์ปักกิ่งที่เพาะพันธุ์ขึ้นให้มีรูปทรงคล้ายสิงโตจึงมักปรากฏลายสุนัขบนขวดยานัตถ์ที่เป็นกิจกรรมที่นิยมในสมัยนั้น

ลายสุนัข(สั้น)

ลายสุนัขคาบหู(สั้นตะวันออก)

ศิลปะกระดาษตัดลายสุนัข

เข็มขัดทองลายสุนัข(ตั้ง)

ภาพที่ 4.35 ลายสุนัข

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2.20 ลายหมู(猪纹) หมูหรือสุกรเป็นสัตว์ประจำนักษัตร ปีสุดท้ายของจีนเช่นเดียวกับปีกุนของไทย หมูเป็นสัตว์เลี้ยงในครัวเรือนชนิดหนึ่งของจีนตั้งแต่โบราณ มีอุปนิสัยเอาแต่กินและนอนไม่มีทักษะใดๆรูปร่างก็ไม่งดงามชวนมองต้องถูกฆ่าเป็นอาหารในท้ายสุด อย่างไรก็ตามก็ถือเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ในตำนานจีน เป็นสัญลักษณ์รูปเคารพดั้งเดิมดั้งเห็นได้จากเครื่องปั้นดินเผาเหอหมู่ตู้ ไปถึงสมัยราชวงศ์ซางและโจว หมูมีความสามารถในการแพร่พันธุ์บางครั้งสามารถตกลูกครอกหนึ่งเป็นโหล คนโบราณนับถือเทพสุกรในด้านการเจริญพันธุ์ ลายหมูยังหมายถึงอวยพรให้สอบเข้ารับราชการได้(คานตีกักตีคำและนวรตันกักตีคำ 2553: 220)

สัญลักษณ์เฝ้าหมู

ชามลายหมู(เหอหมู่ตู้)

เครื่องธัมมุตถ์ลายหมู(จาง)

ศิลปะคดกระดขงลายหมู

ภาพที่ 4.36 ลายสุกร

4.2.21 ลายกระรอก(松鼠纹) เป็ลายมงคลที่นิยมในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง ส่วนใหญ่ใช้สำหรับกระดาดตัด เครื่อง นอน เครื่องเคลือบ เครื่องประดับ ภาพวาด และ เป็นต้นหมายถึงความมั่งคั่งและเกียรติยศและความดีงาม กระรอกมักจะทำลวดลายประกอบกับสนหรือองุ่น ต้นสน แสดงถึงลักษณะหนูจีนตามคติ 12 นักษัตรจีน หมายถึง "เด็ก" พวงองุ่นแทนความหมายว่า "หลาย" เป็นสัญลักษณ์ของการเกี่ยวใหญ่ ความมั่งคั่งมาเยือนถึงประตูบ้าน เมื่อประกอบรวมความหมายต่าง ๆ เหล่านี้เข้าด้วยกันได้แก่ บุตร การเก็บเกี่ยวและความมั่งคั่ง จึงมักพบใช้เป็นลายมงคลกันมากบนเครื่องเคลือบดินเผาและงานตัดกระดาด งานฝีมือที่ใช้ลวดลายดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเครื่องลายครามเป็นศิลปะราคาแพง

ภาพที่ 4.37 ลายกระรอก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2.22 ลายกบ(蛙纹) วัฒนธรรมพื้นบ้านในประวัติศาสตร์ เรียก กบ และคางคก รวมกัน กบเป็นที่คุ้นเคยดีของชาวไร่ชาวนาในชนบท ชาวจีนเชื่อว่าไข่กบตกลงมาจากสวรรค์ในรูบน้ำค้าง คนจีนโบราณมองเห็นกบสัตว์ที่คุ้มครองป้องกันภัยและให้ศีลให้พรโลก. คำว่ากบในภาษาจีนออกเสียงพ้องกับชื่อ"หนี่วา(女娲)"ของน้องสาวจักรพรรดิฟู่ซี(伏羲)ในตำนาน ดังนั้น เผ่าหนี่วาจึงใช้กบเป็นรูปเคารพ อันแสดงความภาคภูมิใจของกลุ่มชนพื้นถิ่น เกิดจากการมาบรรจบกันของภาพสังคมาตาธิปไตยและสังคมใช้แรงงาน ตำนานหนี่วาสร้างโลกและมนุษย์สร้างอารยธรรมขึ้นมา หนี่วาก่อกำเนิดมนุษย์เปรียบดังกบที่แพร่พันธุ์ลูกมากลูกหลานเป็นจำนวนมาก ทบหวิ เป็นสัญลักษณ์ของการก่อเกิด ดังนั้น กบจึงกลายเป็นสัญลักษณ์การขยายเผ่าพันธุ์ลาย นอกจากนี้ยังเชื่อว่ากบเป็น”สัตว์แห่งดวงจันทร์”กบยังหมายถึงปกป้องทุกชีวิต(รัชชัชยตุลยสุจริต 2545:1-2) ลวดลายกบไม่เพียงเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินด้านศิลปะแก่ผู้คน แต่ยังประกอบด้วยนัยสำคัญในต้นฉบับ ความคิดดั้งเดิม รูปแบบทางวัฒนธรรม ความคิดทางศาสนา และวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ

ลายกบมี 2 ชนิด ได้แก่ แบบเหมือนจริงตามธรรมชาติและแบบลดทอน(abstrct)ในอารยธรรมโบราณ ลายกบในสมัยสังคมาคักดินาของจีนเป็นแบบเหมือนจริง ในเครื่องปั้นดินเผายุคหินใหม่ เราพบลายคนกบ ที่เปลี่ยนแปลงกลายเป็นลวดลายกบที่สวยงามมาก. แบบทางเรขาคณิต มีทั้งลายลูกกบและกบ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ บนเครื่องเคลือบดินเผามีภาพกบท้องบวมโตชัดเจน ในท้องมีลายจุดวงกลมหลายขนาดอยู่ จุดเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์แทนการก่อกำเนิด ลายเหล่านี้ เป็นลวดลายลดทอนให้มีลักษณะเรียบง่ายที่ช่างใช้เป็นท่วงทำนองหลักของงานเขียนลายประดับ แต่มีก็ลักษณะเด่นแตกต่างกันไป เช่นเครื่องปั้นดินเผาที่ขุดค้นพบในมณฑลซานซี สองชิ้น เขียนลายกบสีดำหัวเป็นรูปพระจันทร์ครึ่งดวง มีสองจุดแทนตา ตัวกลมมีลายจุดตกแต่ง จุดสีดำขนาดต่าง ๆ มีขาสี่ข้าง และโครงสร้างง่าย ๆ รูปแบบเรียบ ๆ ส่วนขามลายกบในมณฑลกลานซู มีรูปร่างเป็นลายตาราง หัวเป็นทรงรี ตาเป็นจุดดำ ตัวร่างกายแบ่งออกเป็นสองซีกมีสี่ขา สองเท้าหันไปข้างหน้า อีกสองเท้าหันไปด้านหลังเหมือนกำลังว่ายน้ำ เครื่องปั้นดินเผาลายกบจากการขุดโบราณคดีวัฒนธรรมหม่าเจียเหยยา สังคมปลายยุคดึกดำบรรพ์ มีลักษณะเป็นเรขาคณิตในเชิงสัญลักษณ์ ไม่มีหัวกบ มีแต่ลักษณะเท้ากบเท่านั้นยังคงอยู่ในท่าปิดไปจนแถว

ลวดลายกบมีการพัฒนายิ่งขึ้นกลายเป็นมาตรฐานของสังคมาคักดำบรรพ์ ลายกบจากเครื่องปั้นดินเผายังถูกต่อขยาย ไปเป็นภาพจิตรกรรมผนังถ้ำภาพเขียน ภาพวาด เครื่องใช้สัมฤทธิ์ กลองสัมฤทธิ์ เครื่องหยก การแกะสลักหิน เครื่องนุ่งห่ม รวมทั้งศิลปะพื้นบ้านสมัยใหม่ ได้แก่ ศิลปะการตัดกระดาษ เย็บปักถักร้อย ผ้า และอื่น ๆ เป็นต้น อุปกรณ์เกี่ยวกับน้ำและอาวุธที่ใช้ ของจีนโบราณยังมีการตกแต่งด้วยลวดลายกบ เช่นใน

สมัยจ้านกั๋ว นอกจากนี้ลวดลายกบยังปรากฏในชีวิตประจำวันของชนพื้นถิ่นในจีน เช่นเครื่องแต่งกายแบบดั้งเดิมของม้งมีลวดลายกบเพื่อหมายความในเชิงอวยพรให้มีลูกชายมากๆ มีการใช้ลายกบตกแต่งกลองพื้นผิวและร่างกายมากกว่าตกแต่งลายกบ แบบที่พบบ่อยคือกบ 4 - 6 กบหรือซ้อนกันออกไปจากบริเวณไหล่ หรือ "นั่งยองๆ" ซ้อนกัน 3 - 4 ชั้นลายกบเป็นลวดลายสามัญก่อนสมัยราชวงศ์ฉินและฮั่น หลังจากสมัยทั้งสองนั้นแล้วก็มีการใช้น้อยลง

ลายกบพม่าอ่าง (หันใหม่)

รูปกบหน้าเจี่ยเหยง(หันใหม่)

ลายกบบนเครื่องปั้นดินเผา (ฉิน)

ระฆังลายกบ(ยุคราชวงศ์)

ศิลปะจักรพรรดิบนบ้านลายกบ

ภาพที่ 4.38 ลายกบสมัยต่างๆ

4.2.23 ลายเต่า(龟纹) เป็นลวดลายมงคลโบราณ เต่าทะเลเป็นหนึ่งในตำนานสี่สัตว์เทพ เต่าเป็นตัวแทนของสรรพสิ่งที่กำเนิดในตำนานจีนโบราณ เป็นพาหนะบรรทุกหนังสือที่ผู้สืสร้าง จึงมักปรากฏเป็นภาพจิตรกรรมและประติมากรรม นอกจากนี้ยังเป็นสัญลักษณ์ของความมีอายุยืน เพราะเชื่อว่าเต่ามีอายุยืนถึงหมื่นปี คนจีนเชื่อว่าเต่าสามารถหยุดยั้งโชคร้ายและเคราะห์ สัญลักษณ์ของเต่าได้รับความนิยมนำไปใช้ในการตกแต่งลวดลายโบราณอย่างกว้างขวางในสังคมศักดินา พบใช้ในเครื่องสัมฤทธิ์โบราณเครื่องเคลือบดินเผาเครื่องประดับหยกและสถาปัตยกรรมการก่อสร้างตามปกติเป็นรูปสัตว์สี่เท้า หมอบ ยืดหัวออกลากหาง ด้านหลังเต็มไปด้วยลายจุดวงกลมหรือหรือรูปแบบน้ำวนเป็นต้นมักจะมีปลานกกระเรียนที่เป็นส่วนประกอบลวดลายมงคลเข้าด้วยกันหมายถึงอายุยืนนาน และความมั่งคั่ง เบี้ยหวัดในสมัยราชวงศ์ฮั่นมีการประทับตราเป็นลายเต่า สมัยราชวงศ์ถังก็ใช้วิธีนี้ด้วย นอกจากนี้ทางทหารก็มีการใช้ลายเต่าแยกลำดับชั้นอำนาจในการปกครองตลอดจนเป็นสัญลักษณ์ของการเลื่อนขั้นและเงินเดือนในสมัยราชวงศ์ถังและซ่ง การแกะสลักหินลวดลายมังกรและเต่าที่กระดานชนวนประกาศรายชื่อผู้สอบเป็นจอหงวนได้ บัณฑิตจอหงวนที่สอบคัดเลือกได้จะตั้งอันยืนคอยต้อนรับยืน อยู่ใต้บันไดพระราชวังตามลำดับ คนที่สอบได้ลำดับแรก หัวเต่าตรงบันไดทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถาปัตยกรรม กลายเป็นสัญลักษณ์มงคลอย่างหนึ่งในสมัยโบราณ หมายถึง ความสำเร็จ ลวดลายประดับรูปเต่าและนกกกระเรียน ปากคิบบีตหลังจื๋อบนใบบัวกำลังจะบิน เต่า ลายประดับเต้านกกระเรียนและเห็ดหลินจือตามขนบของจีนดั้งเดิม เป็นสัญลักษณ์ของการมีอายุยืนยาว มีความหมายที่เป็นเชิงการฉลองเทศกาล คำอวยพรมงคลและมีความหมายจากการป้องกันเสียงสื่อถึงเงินเบี้ยหวัดรายปี ลวดลายแบบนี้มักจะใช้ในการแกะสลักภาพวาด หยก สิ่งประดิษฐ์หัตถกรรมเช่นทองละเงิน เครื่องเคลือบดินเผา สถาปัตยกรรมและการตกแต่ง

เครื่องสัมฤทธิ์ลายเต่า(ข้าง) เครื่องสัมฤทธิ์ลายเต่า(ข้าง) ครอบสั้นหลังกาลายเต่าดำ(อื่น) ลายเต่ากับนกกกระเรียน

ภาพที่ 4.39 ลายเต่า

4.2.24 ลายปลา(鱼纹) เป็นรูปแบบลวดลายประดับจีนลายหนึ่ง มีทั้งลักษณะปลาตัวเดียวและรูปแบบอื่น ๆ ประกอบ เช่น ปลา และสาหร่าย ลายนกกกับลายปลา แรกๆ พบเห็นในช่วงยุคหินใหม่บนเครื่องปั้นดินเผาหลังจากพัฒนาต่อไปหลายร้อยปี ก็ค่อย ๆ ขยายไปยังสถาปัตยกรรม เครื่องหยก เครื่องทอง และเงิน เครื่องเคลือบดินเผา เครื่องสัมฤทธิ์ ประติมากรรม งานตัดกระดาษ ฯลฯ

ในภาษาจีนคำว่า"ปลา" และ "อุดมสมบูรณ์(余)" เป็นคำพ้องเสียงกัน บ่งบอกถึงความร่ำรวยและมีความสุข เป็นสัญลักษณ์ของความมั่งคั่ง(ร่วซซัยดูลยสุจริต 2545:141)ในความเชื่อของคนจีนโบราณปลานอกจากเป็นสัญลักษณ์มงคลหมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง และความสุขแล้ว เนื่องจากปลามีความสามารถในการสืบพันธุ์ดังนั้นปลาจึงเป็นสัญลักษณ์ของการมีลูกหลานมากมาย ลวดลายมงคลที่เกี่ยวกับปลา เช่น

4.2.24.1 ลายปลาทองคำ (จีซิ่งโหน่วหยี吉庆有余)มักใช้ ปลาทองคำเป็นคู่เป็นสัญลักษณ์ความเติบโต (ร่วซซัยดูลยสุจริต 2545:143) เป็นศิลปะพื้นบ้านที่นิยมใช้ในการตกแต่งฉาก ประตู หน้าต่างบ้านเรือนในช่วงเทศกาลปีใหม่ของจีน เป็นการอวยพรให้รุ่งเรืองมั่งคั่ง ปัจจุบันในเมืองและชนบทจีนเสื่อมความนิยมไปแล้ว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2.24.2 ลายปลาหลายตัว เรียก ลวดลายเงินทองเต็มบ้าน(金玉满堂) แสดงถึงความมั่งคั่งรุ่งเรืองของครัวเรือน เป็นการเล่นคำว่า ปลา กับ หยก(玉) มักพบตามลวดลายตกแต่งสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรม ฉากที่ใช้ทั่วไปและใช้ในงานเทศกาล เครื่องเรือน อุปกรณ์ข้าวของเครื่องใช้ งานตัดกระดาษ ฯลฯ โชคดีสมปรารถนา(吉祥如意)

4.2.24.3 ลวดลายเด็กอุ้มปลานั่งอยู่บนดอกบัวหรือถือดอกบัว เรียก ลวดลายมั่งมีทุกปี(年年有余) คำว่าดอกบัวในภาษาจีนมีเสียงพ้องกับคำว่าต่อเนื่อง(เหลือเงิน 连)จึงอุปมาว่าให้มีชีวิตรุ่งเรืองมั่งคั่งบ้างว่ามีความหมายถึงการอวยพรให้มั่งคั่งอุดมสมบูรณ์จากลูกชายที่ได้รับตำแหน่งสูงขึ้น(ธวัชชัยดุษฎยสุจริต 2545:141)

4.2.24.4 ปลาการ์พระโตดข้ามประตูมังกร(鲤鱼跳龙门)เป็นสัญลักษณ์ของโชคดี เดิมความหมายถึงชื่อเสียงเนื่องจากชาวจีนเรียกปลาการ์พว่า หลี่ ซึ่งมีเสียงคล้ายกับคำว่ากำไร ปลาการ์พจึงเป็นสัญลักษณ์ของความปารถนาจะได้ผลกำไรหรือประโยชน์จากการทำธุรกิจ นอกจากนี้ปลาชนิดนี้สามารถกระโดดไปยังตอนเหนือของแม่น้ำเหลืองที่ประตูมังกร จึงอุปมาถึงความสำเร็จในการสอบเข้ารับราชการ(ธวัชชัยดุษฎยสุจริต 2545:142) รูปแบบนี้ใช้กันอย่างแพร่หลายในการแกะสลัก การตัดกระดาษ การเย็บปักถักร้อยและเครื่องเคลือบดินเผา

ภาพที่ 4.40 ลวดลายปลา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3 ลวดลายพรรณพฤกษา นกและแมลง

เป็นงานออกแบบหลักในลวดลายสิริมงคลตามชนบแบ่งเป็น สอง ประเภท คือ ดอกไม้ต้นไม้ แมลงและ นกมีบางส่วนที่เป็นการผสมกันระหว่างลายดอกไม้และลายนก เครื่องใช้ไม้สอยลายนกและดอกไม้ เครื่อง สัมฤทธิ์เครื่องเงินเครื่องทอง เครื่องหยก เครื่องเคลือบดินเผา เครื่องเรือน เสื้อผ้า เครื่องเย็บปักถักร้อย กระຈก สัมฤทธิ์และสถาปัตยกรรม ลายนกได้แก่ นกกระจอก กางเขนและ กระจอกบ้านและ ไก่ฟ้าสีทอง, นกกระสา และอื่น ๆ ลวดลายผลไม้ดอกไม้มี ดอกบัวหรือดอกเหมย(梅花) ดอกบัว ดอกเบญจมาศ ดอกโบตันและ กล้วยไม้, ฝักบัว/มอร์นิงกลอรี, ไม้ไผ่, สน, เห็ดหลินจือ, ลูกท้อ(peach), ลูกแพร์, แอปริคอต ทับทิม ต้นฝ้าย (枇杷 Loquat) องุ่น ลวดลายแมลงทั่วไปมี ผีเสื้อ แมงมุมแตกต่างกับแมลงและดอกไม้มงคล เหล่านี้ที่เป็นมรดก ของวัฒนธรรมจีนตามชนบดั้งเดิมที่เกิดความหมายพิเศษในกระบวนการพัฒนา

4.3.1 ลายนานาบุปผา(百花纹) ลายมาลีดารดาษ(满花纹) หรือที่เรียกว่าลายหมื่นบุปผา(万花纹) กองหมื่นบุปผา(万花堆) ประกอบด้วยความหลากหลายของดอกไม้ ที่รวมไว้ด้วยกัน ลายพันบุปผา คือ รูปแบบ ของการวิวัฒนาการลายดอกไม้ในประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่พบมากในราชวงศ์หมิงและชิง ลายพันบุปผา ประกอบด้วยดอกโบตัน ดอกเบญจมาศ ดอกคาเมเลีย กล้วยไม้ กุลาบจีน บัว ลิลี เป็นต้น ขึ้นอยู่กับความ หนาแน่นของจำนวน ลายละเอียด สีสรรดอกบนพื้นหลัง ดอกไม้หลากสีสรรและลิลี แต่ละดอกแสดง เอกลักษณ์ของตน ลายนี้เป็นลวดลายที่สำคัญลวดลายหนึ่งของลายประดับจีนตามชนบ ส่วนใหญ่ใช้กับเสื้อผ้า การเย็บปักถักร้อย เติง เครื่องเคลือบ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง และการตกแต่ง

เครื่องเคลือบลายนานาบุปผา(หมิง)

เครื่องเคลือบลายนานาบุปผา(ชิง)

ภาพที่ 4.41 ลายนานาบุปผา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.2 ลายถวนฮัว(团花纹)หรือลายดอกกระพุ่ม

ลายถวนฮัว เป็นลวดลายที่มีลักษณะเป็นรัศมีหรือวนเป็นเกลียวในทรงวงกลม เป็นลวดลายสิริมงคลแบบหนึ่ง ลวดลายที่มีแนวคิดลึกซึ้ง นอกจากลายที่เป็นดอกไม้แล้วยังมีสัตว์ ตัวอักษร และตัวเลขแฝงอยู่ด้วย อาทิ ลายมังกรถวน (团龙纹)ลายหงส์ถวน(团凤纹) ลายถวนกัยบอักษรโช่ว(团寿纹) ล้วนเป็นลวดลายประกอบกันเป็นกลุ่ม ลายถวนฮัวหรือลายดอกกระพุ่ม มีทั้งดอกเล็กและดอกใหญ่ประกอบกัน ลายดอกเล็กมักเรียกอีกอย่างว่า”ลายลูกบอลดอกไม้(皮球花纹)” ที่เป็นลายสำคัญในการตกแต่งเครื่องเคลือบดินเผา ลวดลายนี้พัฒนาเต็มที่ในสมัยราชวงศ์สุยและถัง และเป็นที่ยอมรับต่อมาในสมัยราชวงศ์ซ่ง หยวน หมิงและชิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างราชวงศ์หมิงและชิง เกิดลวดลายนี้มากมาย ลวดลายมีหลายระดับและหลากหลายรูปทรง ประกอบด้วย ดอกท้อ ดอกบัว กลีบดอกไม้ ดอกไม้ใบไม้เป็นพวง ดอกลูกไม้ใบไม้จับกลุ่มเป็นทรง ขอบของรูปทรงมีความหลากหลาย เช่น ลายข้าวหลามตัด ลายทกละเอียด ลายดอกไม้ใบไม้ ลายครึ่งดอก ลายกลีบดอกไม้ขนาดเล็ก ลายตารางทแยง ลายข้าวหลามตัดซ้อน ลายวงกลมในตารางทแยง เป็นต้น ลวดลายนี้มักใช้ตามเครื่องสัมฤทธิ์ โบราณ เครื่องทองและเงิน หยก เครื่องเคลือบดินเผา ลายเย็บปักถักร้อยอุปกรณ์เครื่องเขียน เครื่องนุ่งห่ม เครื่องนอน เครื่องเรือนไม้สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และ การตกแต่งสัญลักษณ์ของความสามัคคีความสุข และการอวยพรให้โชคดี

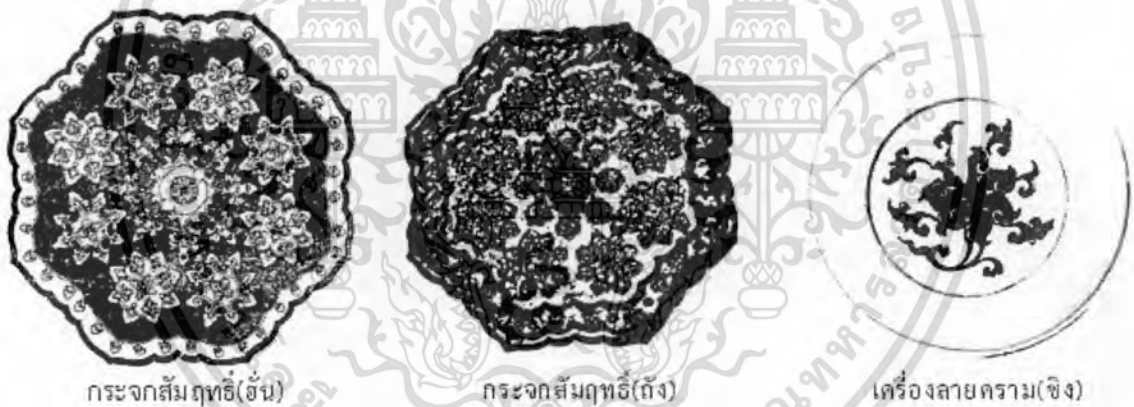
ภาพที่ 4.42 ลายถวนฮัวหรือลายดอกกระพุ่ม

4.3.3 ลายเป่าเซียงฮัว(宝相花纹)

ลายเป่าเซียงฮัวเป็นลายตกแต่งจีนตามชนบทยี่หนึ่ง เป็นลายดอกไม้และกลีบดอกไม้ประกอบกันตามคติความงามในวิถีพุทธ ลายเป่าเซียงรู้จักกันในสมญา “บุปผาสวรรค์อันล้ำค่า(宝仙花)” “บุปผาล้ำค่า(宝花花)”

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประกอบด้วยดอกโบตัน ดอกบัว เป็นหลัก เพราะลายที่เป็นดอกไม้ที่มีลักษณะหุหุราล้าค่า ลายเป่าเซียงฮัว มีความหมายมงคล เป็นสัญลักษณ์ของความมั่งคั่ง โชคดีมีความสุข ลายนี้มีกำเนิดมาจากศาสนาพุทธในสมัยต้น ตะวันออก แล้วพัฒนาปรับปรุงต่อมาจนเจริญสูงสุดในสมัยราชวงศ์ สุยถัง ชัง หยวน หมิง และชิง มีการเปลี่ยนแปลงไปแต่ละสมัย ลายเป่าเซียงฮัวนี้ ประกอบด้วยดอกโบตัน ดอกบัว เป็นหลัก อยู่ใจกลางรายล้อม ด้วยดอกไม้อื่นหลากหลายชนิดและขนาด จัดเรียงในรูปทรงกลม เป็นวงซ้อน ๆ กัน ดู หุหุรา งดงาม รูปแบบหลักมีสองรูปแบบแรกเป็นทรงกลม เป็นสัณฐานแปดเหลี่ยม มีดอกบัวเป็นหลัก ดอกบัวห้ากลีบ ในแต่ละก้าน ประดับด้วยก้านดอกบัวเล็กๆสามดอกตรงกลางมีทรงกลมเล็กๆ แปดลูก กับดอกไม้เล็กๆแปดดอก ซ้อนเรียงกันเป็นชั้นๆอีกแบบหนึ่งเป็นรูปทรงกลีบดอกบัวบานซ้อนกันครึ่งด้าน ลวดลายเป่าเซียงฮัวมีใช้หลากหลายใน เครื่องเคลือบดินเผาเครื่องสัมฤทธิ์ เครื่องทอง และเครื่องเงิน หยกหินแกะสลักผ้า เย็บปักถักร้อย วัตถุทาง ศาสนาพุทธ ลวดลายสถาปัตยกรรม ลวดลายจิตรกรรมฝาผนังที่ตุนหวง และการตกแต่งภายใน ฯลฯ ลายนี้เป็น ที่นิยมในผ้าทอ หัตถกรรม และลวดลายตกแต่งสถาปัตยกรรมสมัยถึง

กระจกสัมฤทธิ์(ฮั่น)

กระจกสัมฤทธิ์(ถัง)

เครื่องลายคราม(ชิง)

ภาพที่ 4.43 ลายเป่าเซียงฮัว

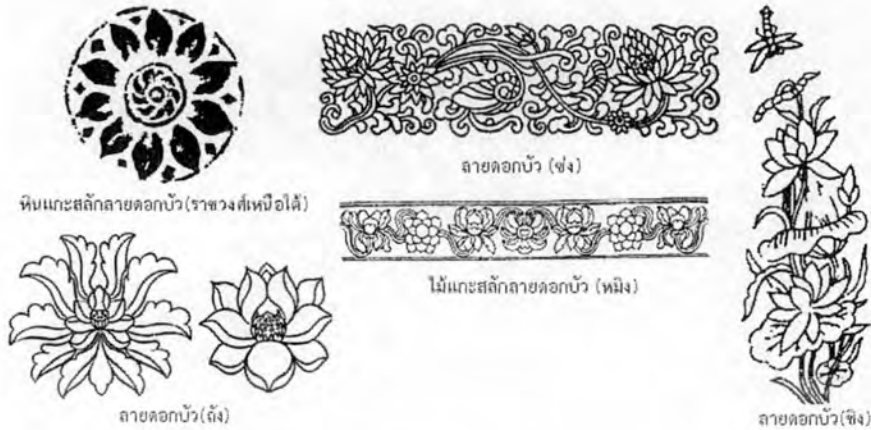
4.3.4 ลายกลีบดอกลูกพลับ(ชื่อดีเหวิน柿蒂纹) ลวดลายนี้เลียนแบบรูปร่างกลีบดอกของลูกพลับ แบ่งเป็นกลีบๆ แต่ละกลีบมีรูปทรงหลักเป็นวงรี ค่อนข้างบาน ด้านหน้านูนชัด คล้ายชั้วแต่ขลุ่ยฝักมีการเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อย รูปแบบนี้เป็นการตกแต่งรูปร่างกลมมีการใช้มากตรงปลายดาบสองคม ฐานเสามีห้า กลีบ หกกลีบเป็นส่วนใหญ่ สี่กลีบเป็นส่วนน้อยปกติแกะเส้นต้นแต่ขัด นอกจากนี้ยังพบในหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น ป้านน้ำชาอิซิง (宜兴紫砂壶) ของมณฑล เจียงซี ที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการดื่มชาของจีน นิยม ใช้ลายนี้มาตั้งแต่ปลายสมัยราชวงศ์หมิง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.44 ลายกลีบดอกลูกพลับ

4.3.5 ลายดอกบัว(莲花纹) ดอกบัวหรือ เหลียนฮัว(莲花) มีชื่อจีนโบราณว่า ฝูฉี(芙蕖) หรือ ฝูหรง(芙蓉) ปัจจุบันเรียกเรียกเหอฮัว (荷花) เป็นดอกไม้จีนโบราณ เป็นดอกไม้ของผู้มีคุณธรรม เป็นสิ่งบริสุทธิ์เป็นสัญลักษณ์ของคุณธรรมแห่งวิญญานอันสูงส่ง ดอกบัวเมื่อบานเต็มมีขนาดใหญ่ เป็นไม้ประดับที่มีชื่อเสียง รากบัว และ ใบ กินได้ ดอกบัวสีน้ำเงินหมายถึงสะอาดและถ่อมตน ดอกบัวหนึ่งหนึ่งหรือสองดอกมีใบอยู่บนก้านคเดียวกันหมายถึง ประารถนา หัวใจ และความกลมกลืนร่วมกัน เมื่อดอกบัวมีจำนวนมาก เป็นสัญลักษณ์ของความรุ่งเรือง(รัชชัชย ดุลยสุจริต 2545:134) ภายหลังจากที่มีการนำพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแพร่ในจีน ดอกบัวในฐานะสัญลักษณ์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมงคล ดอกบัวได้กลายเป็นลวดลายหลักทางพุทธศิลป์ มีการใช้ตกแต่งผนัง ถ้ำกันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ ลวดลายดอกบัวทางพุทธศาสนาโดดเด่นเป็นที่นิยมกันมาก ใช้กันอย่างแพร่หลายในการแกะสลักหิน เครื่องเคลือบดินเผา กระจกสัมฤทธิ์ เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม จิตรกรรมฝาผนังและศิลปตกแต่งแขนงอื่นๆ ลวดลายดอกบัวกลายเป็นที่นิยมกันตั้งแต่สมัยราชวงศ์เว่ย จีนและราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ และในที่สุดกลายเป็นหนึ่งในลวดลายมงคลในชนบจีนโบราณ การตกแต่งสมัยราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ถึงราชวงศ์ถัง ใช้ลายดอกบัวเป็นหลักราชวงศ์ถังกลายเป็นราชวงศ์สองไป นับจากราชวงศ์หยวนถึงราชวงศ์ชิง ลายดอกบัวก็มีการเปลี่ยนแปลงแตกไปหลายรูปแบบ และมักประกอบกับลายสัตว์อื่นๆ เช่น ดอกบัว สัตว์ปีกปละสระน้ำ ดอกบัว ปลาและสระน้ำ เป็นต้น ดอกบัว อักษรจีนและนกยวนยางหรือเป็ดแมนดาริน เป็นสัญลักษณ์อายุพรในงานแต่งงาน

ภาพที่ 4.45 ลายดอกบัว

4.3.6 ลายกลีบบัว(莲瓣纹) เป็นลายมงคลจีนตามชนบ เป็นลายตกแต่งที่มีพื้นฐานพัฒนามาจาก ดอกบัวส่วนใหญ่เป็นกลีบบัวเป็นหลัก ลายกลีบบัวเริ่มในสมัยจ้านกั๋ว โดดเด่นในยุคราชวงศ์เหนือราชวงศ์ใต้ไปถึง สมัยราชวงศ์ซ่ง โดยรวมเป็นที่นิยมในยุคสมบูรณาญาสิทธิราช ลายกลีบบัวในสมัยขุนซิวจ้านกั๋วใช้เป็ยลวดลาย หลักในงานประติมากรรมสามมิติ ในยุคราชวงศ์เว่ยและจิ้น ลวดลายกลีบบัววางซ้อนกันแกะเป็นแถวและกด เป็นลวดลายแสดงประสิทธิภาพการตกแต่งเครื่องใช้ไม้สอยที่ส่วนคอ ส่วนท้องและเท้า ระหว่างสมัยราชวงศ์ถัง และซ่งใช้พิมพ์ลวดลาย หลังราชวงศ์หยวนลายกลีบบัวใช้เป็นลายพิเศษ มักใช้เป็นขอบปาก บ่า หรือไหล่ท้องแต่ เปลี่ยนเป็นการเขียนสี ลายกลีบบัวอาจแบ่งตามจำนวนแถวเป็นชั้นเดียว สองชั้นและหลายชั้นแบ่งตามรูปทรงได้ เป็น กลีบแหลม กลีบมน กลีบโค้ง เดี่ยว กลีบโค้งคู่ กลีบหงาย กลีบซ้อน กลีบคลี่ เป็นต้น เป็นต้น ลายกลีบบัว ใช้มากในการทำเครื่องเคลือบดินเผา เครื่องทองเหลืองเครื่องหยก, ประติมากรรม การแกะสลักหิน เครื่องเรือน และของตกแต่งบ้าน และในสาขาอื่นๆ มีความหมายว่า รุ่งเรืองปลอดภัยและมีสุขภาพดี

ภาพที่ 4.46 ลายกลีบบัว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.7 ลายต้นสายน้ำผึ้ง(忍冬纹honeysuckle) หรือรู้จักกันในนาม “จินหยินฮัว(金银花) ไม้พุ่มยืนต้น ไม่ผลัดใบ และมีใบมันวาว เดิมในสมัยราชวงศ์ฉินและฮั่น ใช้ใบต้นสายน้ำผึ้งเป็นยา ในสมัยราชวงศ์หมิงใช้หน่อ ในทางการแพทย์ลายต้นสายน้ำผึ้งได้รับการเผยแพร่ตามแนวเส้นทางสายไหมมาสู่ทิศตะวันออก ลวดลายที่เกิดขึ้นพร้อมกับการเกิดพุทธศิลป์เพิ่มขึ้นในประเทศจีน ต่อมาพัฒนาเป็นรูปแบบการตกแต่งแบบจีนที่มีอิทธิพล ต่างถิ่นแดนไกล(exotic) ต้นสายน้ำผึ้งมีคุณสมบัติของพืชจำศีลในฤดูหนาว นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ในงาน พุทธศิลป์ ลายดอกสายน้ำผึ้งหมายถึง ความเป็นอมตะของจิตวิญญาณ ชีวิตนิรันดร์ลายดอกสายน้ำผึ้งปรากฏ ขึ้นในปลายราชวงศ์ฮั่นตะวันออก ต่อมาในราชวงศ์เว่ยและจิ้นได้นำลวดลายนี้มาใช้จนเป็นที่นิยม ครั้นถึงในช่วง ราชวงศ์เหนือ และราชวงศ์ใต้ ก็เป็นที่นิยมสูงสุดภายหลังจากราชวงศ์ถัง ได้พัฒนาลวดลายไป เป็นลายเครือเถา ลายนี้จึงก็ค่อย ๆ ถูกแทนที่ โดยลายเครือเถาในยุคทวารวดีจะรู้จักลายนี้ในชื่อลายเครือเถาที่นิยมกันในสมัย นั้นลายต้นสายน้ำผึ้งมีการ ใช้ตกแต่งกันอย่างแพร่หลาย ในเครื่องทอง และเครื่องเงิน อุปกรณ์ ข้าวของ เครื่องใช้ เครื่องเรือน เสื้อผ้า ภาพวาดและ งาน ศิลปะ เช่นจิตรกรรมและประติมากรรม เป็นต้น

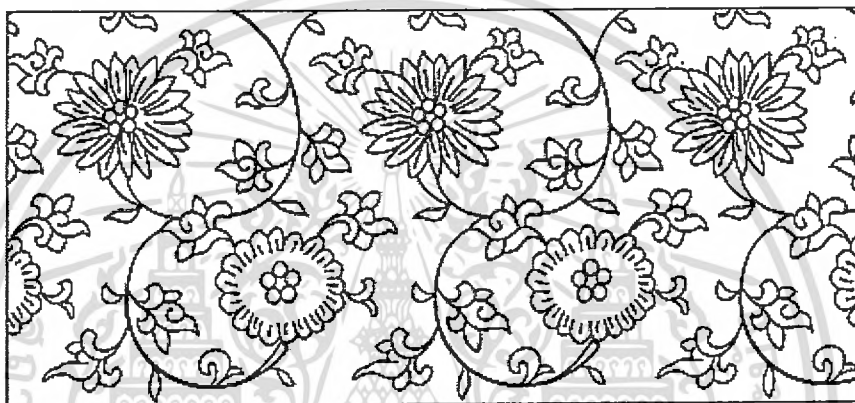
ภาพที่ 4.47 ลายดอกสายน้ำผึ้ง

ที่มา: <http://baike.baidu.com/view/1329442.htm> วันที่ 16 สิงหาคม 2556

4.3.8 ลายเครือเถา(缠枝纹) ก่อนสมัยราชวงศ์จิ้นและถึงในประเทศจีน ลวดลายพรรณพฤกษาไม่มีใคร นิยมใช้มากลายพรรณพฤกษาเริ่มมีเข้ามาตามหลังการเข้ามาของพุทธศาสนา ลายเครือเถาจีนมีพื้นฐานมา จากลายเมฆตามชนบรวมเข้ากับการใช้งานอย่างใหม่ลายเครือเถาเรียกอีกอย่างว่า"ลายเถาว์ลย์หมื่นปี(万寿藤)" "ลายเส้นวน(转枝纹)" "ลายเส้นเชื่อม(连枝纹)"เป็นลายมงคลเถาว์ลย์ดั้งเดิม มีต้นแบบมาจากเถาไอวี เถากก เถาวีสที่เรีย (Wisteria) ต้นสายน้ำผึ้ง บอสตันไอวี องุ่นเป็นต้นพืชเหล่านี้เป็นไม้มงคล ลายเครือเถา มีลีลา งดงาม ชัดเจน ภาพมีชีวิตชีวา หรรษา สง่างาม สัญลักษณ์ความปรารถนาสิ่งดีไม่มีที่สิ้นสุด ลายเครือเถาเริ่มมี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในเครื่องเงินสมัยจ้านกั๋ว ลายนี้พัฒนาเต็มตัวในราชวงศ์ฮั่น แพร่หลายในราชวงศ์ถัง ราชวงศ์ซ่ง ,ราชวงศ์หยวน ราชวงศ์หมิง และราชวงศ์ชิง ลายเครือเถามีความหลากหลาย ลวดลายทั่วไป ได้แก่ "ลายเครือเถากับดอกบัว" และ"ลายเครือเถากับดอกเบญจมาศ" และ "ลายเครือเถากับต้นโบทัน" และ"ลายเครือเถากับบองุ่น" หรือ"พันเกี่ยวลายเครือเถาต้นทับทิม" และลายเครือเถาลิลลี่" หรือ"ลายเครือเถากับอัญมณี" และ "ลายเครือเถากับ รูปสัตว์และนก" ลายเครือเถาเป็นลวดลายตกแต่งสำคัญของศิลปะจีนโบราณ ใช้ในการแกะสลัก เครื่องเคลือบดินเผา เครื่องเรือน เครื่องใช้ไม้สอย เย็บปักถักร้อย เย็บปักถัก ร้อย เครื่องหยก เครื่องเงิน เครื่องทอง กระจกสัมฤทธิ์ ภาพวาด การตัดกระดาษ เม็ดหิน และศิลปกรรมอื่น ๆ แม้ขนมไม้ และนาฬิกา

ภาพที่ 4.48 ลายเครือเถากับดอกเบญจมาศสมัยราชวงศ์หมิง

ที่มา: http://dolcn.com/data/cns_1/article_31/paper_311/pgra_3112/2010-11/1289468704.html วันที่ 16 สิงหาคม 2556

4.3.9 ลายก้านขด(卷草纹 scroll design) อีกอย่างว่าลายเส้นม้วน ลายใบม้วน เป็นลายหนึ่งในลวดลายจีนตามชนบท วิวัฒนาการมาจากลายต้นสายน้ำผึ้ง ที่เป็นเส้นโค้งขดข้อยต่อเนื่องของคลื่น รูปร่างงออย่างใบหญ้าเป็นหลัก แนวคิดขององค์ประกอบคือลำต้นพืช ที่โค้งเหมือนเส้นคลื่นเสียง รวมถึงเส้นหยักโค้งสัมผัสกัน สี่เหลี่ยมอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดคลื่นอย่างซ้ำๆ แล้วเส้นสัมผัสโค้งใบหญ้าหรือมือเกาะของเถาวัลย์ ขดลวดลาย ตกแต่งขึ้นรูปลายนี้มักใช้เป็นลวดลายตกแต่งเสริมพิเศษ นิยมในสมัยราชวงศ์ถัง สมัยห้าราชวงศ์ ญี่ปุ่นเรียกว่า ลายหญ้าราชวงศ์ถังใช้ในหยก เครื่องเงินเครื่องทอง เครื่องกระเบื้องเคลือบ กระจกสัมฤทธิ์ เครื่องเรือน สิ่งทอ จิตรกรรมฝาผนังถ้ำ ศิลปะการตกแต่ง และสถาปัตยกรรมสาขาอื่นๆ

ภาพที่ 4.49 ลายกิ่งก้านขด

ที่มา: <http://sucai.redocn.com/shiliangtu/1451407.html> วันที่ 16 สิงหาคม 2556

4.3.10 ลายกิ่งก้าน(折枝纹) เป็นลายที่มีทำนองเกี่ยวกับกิ่งก้านดอกไม้และนกประกอบกัน เป็นลวดลายจีนตามชนบ ลายประเภทนี้รวมถึง ลายกิ่งก้านผลไม้ ลายกิ่งก้านดอกไม้และปักษา เป็นต้น ลายกิ่งก้านโดยทั่วไป ได้แก่ ลายกิ่งก้านดอกท้อ ลายกิ่งก้านบัว ลายกิ่งก้านโบตัน ลายกิ่งก้านทับทิม ลายกิ่งก้านลิ้นจี่ เป็นต้น องค์ประกอบขององค์ประกอบอย่างลายกิ่งก้านอาจเป็นได้ทั้งดอกไม้ หรือผลไม้ อย่างหนึ่งอย่างใด และสามารถประกอบกับภาพนภคผสมผสานองค์ประกอบเพียงแบบเดียวหรือมากกว่า อย่างกลมกลืน พบทั่วไปในกระเบื้องดินเผาราชวงศ์ซ่งและราชวงศ์ถัง ครั้นถึงสมัยราชวงศ์หยวนราชวงศ์หมิง และราชวงศ์ชิงก็เป็นที่ยอมรับแพร่หลายเพิ่มมากขึ้น ลายกิ่งก้านเป็นลวดลายหลักที่ใช้กับเครื่องเคลือบดินเผาจิตรกรรมฝาผนังผ้าไหมทอลายเครื่องนุ่งห่ม ผ้าบาติกเครื่องเรือน เป็นต้น ลายนี้ในเครื่องเรือน เครื่องเคลือบดินเผา และผ้า จัดเป็นศิลปะชั้นสูง ลวดลายมักตกแต่งบนภาชนะ ขอบริม หรือส่วนปาก ส่วนใหญ่ใช้วิธีแกะสลักหรือเขียนสี

ภาพที่ 4.50 ลายกิ่งก้านบนเครื่องลายครามรัชสมัยจักรพรรดิหย่งเจิ้น ยุคราชวงศ์ชิง

ที่มา: <http://www.jmyibo.com/news/201106/1934.html> วันที่ 16 สิงหาคม 2556

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.11 ลายใบกล้วย(蕉叶纹) ใช้ใบกล้วยเป็นองค์ประกอบหลักลายใบกล้วยปรากฏครั้งแรกบน เครื่องสัมฤทธิ์สมัยราชวงศ์ซาง และราชวงศ์โจว ในราชวงศ์ ถังและซ่งขยายไปสู่การแต่งกาย กระຈก หยก ลายตกแต่ง สถาปัตยกรรมอื่นๆ ลายใบกล้วยเป็นสัญลักษณ์ปกครองในประเทศจีนโบราณ บริเวณตอนกลางของประเทศจีน ใบกล้วยสไบสื่อถึงสัญลักษณ์อำนาจอันรุ่งเรืองสี่ประการ ในสมัยโบราณ ลายใบกล้วยใช้โดยผู้ปกครองและผู้มีฐานะมั่งคั่ง ลวดลายใบกล้วยประสบความสำเร็จในงานเครื่องเคลือบดินเผาอย่างด้วยเทคนิคการแกะสลัก และ ทาสี ถาวร เครื่องเคลือบดินเผาหลงฉวนและจิ่งเต๋อเจิ้นยุคราชวงศ์ซ่งใช้ลายใบกล้วยเป็นลายลำดับรองตรงคอ แจกันลายดอกท้อ ส่วนสมัยราชวงศ์ หยวน หมิงและชิงใช้ลายใบกล้วยบนเครื่องลายครามสีแดงเขียนสีบนคอ และฐานของแจกัน เขี้ยว กอกเหล้า และข้าวของเครื่องใช้อื่น ๆ อย่างกว้างขวาง

4.3.12 ลายผลไม้(瓜果纹) เป็นชนิดของลวดลายประดับในลักษณะต่าง ๆ มีลายผลไม้ ช่อดอกไม้และ ลายนานาบุปผาเป็นหลัก ลวดลายลายผลไม้ทั่วไปที่เป็นลายมงคลทั้งหมดค่อนข้างเป็นที่คุ้นเคยโดยทั่วไป เช่น ลายองุ่น ลายทับทิม ลายลิ้นจี่ ลายแตงโมลายลูกพีช และลายแอปเปิ้ล ลายเชอร์รี่ ลายเหล่านี้อยู่ภายใต้อิทธิพลของแนวคิดมงคลแบบดั้งเดิม นิยมแพร่หลายในสังคมลายผลไม้ใช้งานหลักในเครื่องหยก เครื่องทอง และเครื่องเงิน เครื่องเคลือบดินเผา ลวดลายตกแต่ง ภาพวาด เครื่องเรือนเครื่องประดับ ประติมากรรมใน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเครื่องเคลือบดินเผาและเครื่องเรือนที่ใช้มากที่สุดปรากฏในราชวงศ์ซุ่ย และราชวงศ์ถัง ต่อมาในราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่ง พบได้ตามเครื่องเคลือบดินเผา เครื่องสัมฤทธิ์ เครื่องทอง และเครื่องเงินข้าวของเครื่องใช้ พบ ลวดลายที่เกี่ยวข้องกับองุ่น เด็กเล่นองุ่น เด็กเล่นทับทิมเป็น ในราชวงศ์หยวน ราชวงศ์หมิง และราชวงศ์ชิง ลายผลไม้มีเพิ่มขึ้นเกิดการผสมระหว่างของจริง และ สัญลักษณ์ กลายเป็นลวดลายมงคลสีสันสวยงามเป็นจำนวนมาก ลวดลายผลไม้หลากหลายและวิธีจัดองค์ประกอบลวดลายสามารถแบ่งคร่าว ๆ ได้เป็น

ลายใกล้ชิดกัน ลายที่แยกจากกัน ลายกระจายและลายที่สม่ำเสมอ ประกอบกันเป็นสัญลักษณ์หมายถึง ลูกหลานมากมายและฮก ลก ชิว ทั้งสองหมายถึงโชคลาภมงคลปรารถนาสะท้อนแนวคิดเรื่องความปรารถนาชีวิตที่ดีขึ้นของสังคมโบราณ

ลายปักลวดลายผลไม้ (ชิง)

หมอนกระเบื้องเคลือบลายผลไม้

ภาพที่ 4.52 ลายผลไม้ต่างๆ

4.3.13 ลายลูกท้อหรือลูกพีช(桃纹) ลูกท้อแทนเป็นสัญลักษณ์มงคลในวัฒนธรรมจีนโบราณ เป็นสัญลักษณ์ของอายุยืน ในตำนานกล่าวว่าซีหวางหมู่เทพมารตรปลุกต้นไม้ท้อ ต้นไม้นี้อายุ 3,000 ปี จึงจะออกผลให้ลูกและ ลูกท้อจึงมีอายุยืนยาว ซีหวางหมู่ให้ลูกท้อที่ออกใหม่เป็นการเฉลิมฉลองปีใหม่ จึงกลายเป็นความธรรมเนียมต่อมาของคนจีนว่า การให้ลูกท้ออวยพรวันเกิดก็เพื่อให้มีอายุยืนยาว จะเห็นได้ว่าลูกท้อในจีนมีความหมายพิเศษทางวัฒนธรรม ชาวจีนใช้งานลายลูกท้อมานาน ลายลูกท้อเริ่มใช้ในราชวงศ์เซี่ย ราชวงศ์ซาง และราชวงศ์โจว ลายลูกพีชกลายเป็นลวดลายตกแต่งที่นิยมใช้ลายหนึ่ง ปัจจุบันนี้ ลายลูกพีชยังคงมีการ ใช้กันอย่างแพร่หลายในการตกแต่ง . ไม่ว่าจะเป็น เครื่องปั้นดินเผา เครื่องสัมฤทธิ์ เครื่องทองและเครื่องเงินเครื่องหยก การพิมพ์ การเย็บปักถักร้อย ผ้าไหม การแกะสลัก เครื่องเรือนเป็นต้นลายลูกท้อพบได้ทั่วไปในจีน แสดงถึงความนิยมได้ชัดเจน

กาเครื่องลายครามลายลูกท้อ (ชิง)

ภาพที่ 4.53 ลายลูกท้อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.14 ลายผลทับทิม(石榴纹) ทับทิมมีถิ่นกำเนิดแถบอิหร่าน ชาวจีนได้เดินทางสำรวจไปทางตะวันตกของประเทศแล้วนำเมล็ดทับทิมกลับมาด้วย สำหรับชาวจีนโบราณ ทับทิมเปรียบเสมือนเด็กมากมาย ผลทับทิมจึงนับเป็นลวดลายมงคล มีการใช้แพร่หลายใน เครื่องปั้นดินเผาเครื่องทองและเครื่องเงิน จิตรกรรมฝาผนัง ผ้าบาติก การเย็บปักถักร้อย, เสื้อผ้า และการตกแต่งอื่น ๆ ลายทับทิม เริ่มพบครั้งแรกใน เครื่องปั้นดินเผาสามสีสมัยราชวงศ์ถัง และ ค่อยๆ ขยายไปยัง พื้นที่อื่น ๆ ระหว่างราชวงศ์ซ่ง ราชวงศ์หยวน ราชวงศ์หมิง และ ราชวงศ์ชิง ลายผลทับทิมได้รับความนิยมมาก ทั้งพิมพ์และแกะสลักลวดลายประกอบเกี่ยวกับลวดลายที่มีความหมายอื่น เช่น ดอกไม้ ฝ้ายเสื้อ บัว กับ อุ่น เสียงคำว่า " หู(胡) "คล้ายคำว่า " ฟู(福) ที่แปลว่าโชคดี" อุ่น เป็นสัญลักษณ์ของลูกหลานมากมาย และเมื่อรวมกับทับทิม จะหมายถึง'ลูกมากมายโชคมากมี ' ทับทิมรายล้อมด้วย ดอกไม้ บ้างเป็นดอกตูมล้อมด้วยทับทิม

ลายผลทับทิมกับคทาห่อ

ลายปักลวดลายผลทับทิม(จีน)

ลูกทักไม้ลายผลทับทิม

ภาพที่ 4.54 ลายผลทับทิม

4.3.15 ลายองุ่น(葡萄纹) เป็นลายหนึ่งที่ยอดนิยมอย่างแพร่หลายในวัฒนธรรมจีนแต่เดิมและเป็นลวดลายมงคล หมายถึงเด็กจำนวนมาก องุ่นมาจากทางตะวันตกของประเทศจีนในสมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ ฮั่น หัตถกรรมลายองุ่นปรากฏขึ้นในพระราชวังหลวงสมัยราชวงศ์ฉิน เป็นภาพจิตรกรรมฝาผนัง ในสมัยราชวงศ์ฮั่นตอนต้นมีการใช้ลวดลายองุ่นในผ้าไหม ผ้าฝ้าย การแกะสลักหินและ ลวดลายประดับตกแต่งรถศึก สมัยราชวงศ์ใต้และราชวงศ์เหนือพบว่าการกระจกลายองุ่นและลวดลาย ในช่วงสมัยราชวงศ์ถัง รัชสมัยพระเจ้าถังเกาจงใช้ลายองุ่น บนกระจกและเครื่องสัมฤทธิ์ ในช่วงรัชสมัยพระนางหวู่เจ้อเทียน(บูเช็กเทียน) มีการผสมผสานระหว่างของลวดลาย องุ่นและสัตว์ หรือ สัตว์ทะเลบนลายกระจกภายหลัง ค่อย ๆ หายไป หลังสมัยราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่ง ลวดลายองุ่นเป็น ลวดลายประดับที่มีการใช้กันอย่างแพร่หลายในการตกแต่งเครื่องแต่งกาย เครื่องเคลือบดินเผา เครื่องหยก ภาพฟู่กันจีนและการเขียนตัวอักษร สถาปัตยกรรม

ประติมากรรม ศิลปะการตัดกระดาษและสาขาอื่น ๆ ลายอ่อนกลายเป็นส่วนสำคัญของลวดลายประดับจีนตาม
ชนบ

ภาพที่ 4.55 ลายอ่อน

4.3.16 ลายแตงโมอ่อน(แก้วเตี้ยเหมือนหมื่น瓜 瓜绵绵)เป็นลวดลายมงคลตามชนบจีนรูปแบบหนึ่ง มี
บทกวีจีนกล่าวเปรียบเทียบว่าบรรพบุรุษของราชวงศ์โจวคล้ายผลแตงโมอ่อนค่อย ๆ เติบโตทุกปี ดังนั้น กษัตริย์
ควรสืบทอดอำนาจก่อนจะสวรรคตคนรุ่นหลัง จึงใช้แตงโมอ่อนเป็นการอวยพรด้วยคำมงคลแก่ผู้อื่น ๆ ต่อๆ กัน
มา ให้บุตรหลานมี ความเจริญค้ำหน้าไปใช้กับ ลวดลายสิริมงคลและยังแบ่งออกเป็นสองประเภท หนึ่งคือ
องค์ประกอบของแตงโมและเถาวัลย์ แตงโมมีใบบนเถาวัลย์ อีกหนึ่งเป็นลวดลายแตงโมและผีเสื้ออยู่ด้วยกัน
รูปแบบดังกล่าว พบบ่อยใน ราชวงศ์ซิง คำว่า"เตี้ย(แตงแตงโมอ่อน)" และ "เตี้ย(ผีเสื้อ)" ฟ้องเสียงกัน, แตงโม มี
เมล็ดมาก ดังนั้น คติพื้นบ้านมักจะ ลวดลายตกแตง แตงโมอ่อน หมายถึงบุตร หลานเจริญรุ่งเรือง

ภาพที่ 4.56 ลายแตงโมอ่อน

4.3.17 ลวดลายลูกพลับ(柿子纹) มีประวัติศาสตร์อันยาวนานมากในวัฒนธรรมจีนดั้งเดิม สามารถพบ
ลวดลายลูกพลับในกระຈกสัมฤทธิ์ของราชวงศ์ฮั่นและราชวงศ์ถัง ราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ซิง ลูกพลับมักจะใช้
ร่วมกับองค์ประกอบ อื่น ๆ นอกเหนือจากลูกพลับเพียงอย่างเดียว มีความหมายเชิงเปรียบเทียบเป็นการอวยพร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โชคตี ลูกพลับ(栌)ภาษาจีนอ่านว่าซือ ซึ่งพ้องเสียงว่า ชื่อ(事) ที่แปลว่าการทำงานหรือเรื่องราว ดังนั้นในคำอวยพรใดที่มีความหมาย ทุกๆประการ เช่นคำว่า ชื่อชื่ออยู่ดี(事事如意) แปลว่า สมความปรารถนาในทุกประการ ดังนั้นจึงมีความหมายว่าโชคตีในกิจการงานทุกอย่างพลับ 2 ลูก หยกหนึ่งแท่งและหฺรู้อี้(如意) มีความหมายถึงสมปรารถนาในทุกอย่างลูกพลับ และ ลิ่นจี ผสม ความหมายถึง"ผลกำไรสูง" เป็นการอวยพรแสดงความยินดีแก่นักธุรกิจส่วนใหญ่ลวดลายลูกพลับใช้ เป็นหลัก ใน กระจก เครื่องเคลือบดินเผา เครื่องเรือน ผ้าบาติก และการตกแต่ง อื่น ๆ ที่มีความหมาย ทุกอย่างไปได้ และ สิ่งที่คนต้องการ

ภาพที่ 4.57 บ้านน้ำชาลายลูกพลับ (สมัยปัจจุบัน)

ที่มา : <http://www.mudiao.com.cn/wiki/detail-369-1211.htm> วันที่ 20 สิงหาคม 2556

4.3.18 ลายโบตัน(牡丹纹) หมายถึงดอกไม้แห่งความร่ำรวย มียศศักดิ์ ดอกโบตันสวยงามสง่า เนื่องจากความงามของสี กลิ่น และรสชาติของดอกโบตัน สมัยราชวงศ์ถังจึงได้ เปรียบไว้เป็น"ราชันย์ของดอกไม้" นับแต่ต้นราชวงศ์ถัง ดอกโบตันเป็นที่นิยมขึ้นชอบในวัฒนธรรมจีนมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรือง ดั่งงามและมั่งคั่ง ดอกโบตันในสมัยราชวงศ์ซ่งเป็นสัญลักษณ์แสดงเกียรติยศ ความมั่งคั่ง นับแต่ราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่งเป็นต้นมา ลวดลายนี้ก็กลายเป็นสัญลักษณ์แทนยศฐานะเงินตราและโชคลาภ แพร่หลายทั้งในราชสำนักและสังคมอย่างกว้างขวาง ไม่เพียงแต่รูปแบบหลากหลาย ยังประกอบไปด้วยวัสดุ ลักษณะ และสไตล์ และการตกแต่งโดดเด่นมากมาย แต่ยักรวมถึงความหมายมีค้อย ๆ ชัดเจน ลายดอกโบตันเข้ามาในงานหัตถกรรมจีนดั้งเดิมในทุกสาขา ไม่ว่าจะเป็นเครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องสัมฤทธิ์ กระจก หยก เครื่องปั้นดินเผา ประติมากรรม ภาพวาดฟู่กันจีนและการเขียนตัวอักษรฟู่กันจีน ศิลปะการตัดกระดาษ ผ้า ผ้าบาติก เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ ลวดลายประดับนี้ประกอบด้วยภาพของกิ่งไม้กิ่งเดียว สองกิ่งสมมาตร หรือ กิ่งที่เชื่อมต่อกันสมมาตร ฯลฯ มักจะประกอบกับ หิน ดอกท้อ ดอกฟั่งพวย(长春花) ดอกนาร์ซิสซัส(水仙)หรือแดฟโฟดิลส์ นก แจกัน นกยูง และอื่น ๆ ลายดอกโบตันกับดอกฟั่งพวย กับหิน กับดอกนาร์ซิสซัส เป็นลวดลายสัญลักษณ์ที่หมายถึงการอวยพรให้มั่งคั่ง อายุยืนนาน ดอกโบตันกับดอกนาร์ซิสซัส หมายถึงมีมั่งมีเงินตรา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และเกียรติยศฐานะ ดอกโบตันกับหงส์ อยู่ด้วยกัน หมายถึง โชคดี มั่งมีเงินตรา และเกียรติยศฐานะ หงส์บิน
 ด้านนอกดอกโบตัน นอกจากนี้ลายดอกโบตันกับนกยังหมายถึงความมั่งคั่งต่างๆนานา อีกทั้งนี้สัญลักษณ์สื่อถึง
 มั่งคั่งและโชคดียังถูกใช้ในงานแต่งงาน และเป็นสัญลักษณ์ของความรัก เป็นลวดลายตามชนบ ตั้งเดิมของ จีน
 ที่นิยมมากที่สุด ลวดลายดอกโบตันไม่เพียงเป็นดอกไม้มงคลที่สวยงาม ที่แสดงถึงชีวิตที่เป็นสุข แต่ยังคงค่อยๆ
 กลายเป็นตัวแทนที่โดดเด่น สัญลักษณ์ ของศิลปะพื้นบ้านจีน

เครื่องเคลือบฉายโบตัน(หง)

ศิลปะกระดาษตัดลายโบตัน

ลายโบตันกับล้อมอักษรตัว

ภาพที่ 4.58 ลายดอกโบตัน

4.3.19 ลายดอกไฮเดรนเยีย(绣球花纹) ได้ชื่อตามลักษณะความคล้ายคลึงกันกับดอกไฮเดรนเยีย
 ดอกไฮเดรนเยียเป็นลวดลายประดับมงคลจีนตามชนบ มักมีขนาดของรูปแบบที่แตกต่างกัน ลวดลายมีลักษณะ
 เป็นวงกลมหรือวงรี วางสุมกระจายบนอุปกรณ์ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ แทนสัญลักษณ์มงคลของการกลับมาอยู่
 ร่วมกัน ลายดอกไฮเดรนเยียส่วนใหญ่จะใช้ในเตียงเสื่อผ้าเครื่องเคลือบดินเผา เครื่องเรือนและ ข้าวของ
 เครื่องใช้อื่น ๆ เป็นลายมงคลมีชนิดและรูปร่างเป็นกลุ่มหนึ่งดอก กลุ่มสองดอก กลุ่มแปดดอก กลุ่มสิบ กลุ่มสิบ
 สองดอกกลุ่มสิบหกดอกและยี่สิบสี่ดอก แต่ละกลุ่มแสดงมงคลแต่ละอย่าง ถ้ามีสองดอกจะเรียก “ลายดวง
 ดอกไม้คู่(双球纹)” แต่หากมีดอกไม้เล็กๆหลายๆดอกเรียกว่าจะเรียก”ดอกกไฮเดรนเยียทุกหนแห่ง(遍地绣球
)”หรือ “พุ่มเงินพุ่มทอง (金钱葬)” มักพบบนเครื่องเคลือบดินเผาจึงต่อเงินในเตาเผาสมัยราชวงศ์ชิง

ลายดอกไฮเดรนเยีย(หง)

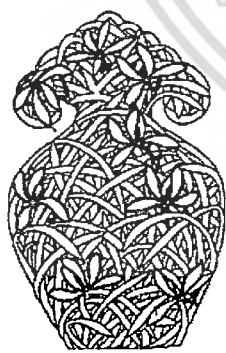
จานกระเบื้องเคลือบฉายดอกไฮเดรนเยีย

ภาพที่ 4.59 ลายดอกไฮเดรนเยีย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.20 ลายดอกกล้วยไม้หรือหลานฮัว (兰花纹)

คนโบราณถือว่า กล้วยไม้เป็นดอกไม้ที่สง่างาม สูงส่ง ทรงคุณธรรม ดังนั้น กล้วยไม้จึงเป็น สัญลักษณ์ของผู้ทรงคุณธรรม ยังเป็นสัญลักษณ์ของมิตรภาพที่สูงส่ง ภาพดอกกล้วยไม้ที่เลื้อยเกี่ยวพันกันกันอันหมายถึงความรักใคร่ชอบพอกัน(ศานติภักดีคำและนวรรตน์ภักดีคำ 2553:217) กล้วยไม้ปกติมักใช้เป็นสัญลักษณ์ของฤดูร้อนสลับกับดอกบัวได้(Welch 2008:34) ลายกล้วยไม้เกิดจากความนิยมในธรรมชาติ แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมกับทุกด้านของชีวิต เป็นหนึ่งในลวดลายตกแต่งแบบจีนตามชนบ นิยมใช้ลายดอกกล้วยไม้มาใช้เป็นขอ(同心之言) ในพิธีแต่งงาน มีความหมายว่า รักใคร่กลมเกลียวเป็นหนึ่งเดียวกัน(ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล 2553: 297) นอกจากลายดอกกล้วยไม้แล้วในองค์ประกอบมักจะเกี่ยวข้องกับดอกไม้มีกลิ่นหอม⁴³ ไม้ไผ่ ท้อ เบลูจมาศ ประกอบกับสัญลักษณ์ของความมั่งคั่งของครอบครัวและทุกสิ่งทุกอย่างสมปรารถนา(หรืออิ) จะใช้ในการแสดงความยินดีกับความสำเร็จของลูกหลาน แต่เมื่อนำมาใช้คู่กับดอกไอริส จะเรียกว่า จื่อหลาน(芝兰) จะให้ความหมายว่าทรงคุณธรรมและมีมิตรภาพแท้จริง(Welch 2008:34) ดอกกล้วยไม้ ดอกเบญจมาศ ดอกเหมย และไผ่อยู่รวมกันมีความหมายว่า สี่สุภาพชน(四君子) ชาวจีนถือว่าเป็นดอกไม้ของสุภาพชนที่อ่อนโยน นอบน้อม (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล 2553: 297) ลายดอกกล้วยไม้ใช้กับภาพวาดพู่กันจีนและอักษรประดิษฐ์ หยก เครื่องเรือน ไม้แกะสลัก ผ้า การเย็บปักถักร้อย เครื่องแต่งกาย ฯลฯ ลายดอกกล้วยไม้เป็นที่นิยมในสมัยราชวงศ์เว่ยและจีนเผยแพร่ออกไปยังสมัยราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่ง ถึงจุดสูงสุดในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง

ลายดอกกล้วยไม้ในกรอบน้ำเต้า(ชิง) จิตรกรรมดอกกล้วยไม้

ภาพวาดพู่กันดอกกล้วยไม้

ศิลปะตัดกระดาษลายกล้วยไม้

ภาพที่ 4.60 ลายดอกกล้วยไม้

⁴³ เรียกว่า หลิ่นก้วยจี้ฟาง(兰桂齐芳)

4.3.21 ลายดอกบ๊วยหรือดอกเหมย(梅花纹) เหมยหรือบ๊วยเป็นต้นไม้ดอกสีขาว ชมพูหรือแดงจัดอยู่ในตระกูลแอปริคอต(prunus) เป็นสัญลักษณ์ของความงามสดใส บริสุทธิ์ และหมายถึงชีวิตใหม่ของวัยสาว ต้นเหมยเป็นต้นไม้ชนิดแรกที่ผลิดอกในปลายฤดูหนาวบานในฤดูใบไม้ผลิ เป็นสัญลักษณ์ของการมาถึงของฤดูใบไม้ผลิ(ปิยะแสง จันทวงศ์ไพศาล 2552: 229) และเป็นสัญลักษณ์แห่งตรุษจีน รวมทั้งสัญลักษณ์แห่งความสุข (सानติ ภักดีคำและนวรรตน์ ภักดีคำ 2553:217) นอกจากนี้ เหมย ยังเป็นหนึ่งในสามสหายฤดูหนาว(岁寒三友)⁴⁴ เพราะแทงกิ่งก้านจากต้นเก่ามาออกดอกในฤดูหนาว ดังนั้นคนโบราณจึงเชื่อว่า เหมยไม่รู้จักแก่และยืนยง แทนค่าคุณสมบัติที่ดั่งาม นอกจากนี้ กลีบห้ากลีบของดอกท้อยังแทนความหมายในเชิงอวยพรห้าประการ ได้แก่ ฮก(โชค) ลก(หน้าที่การงาน) ชิว(อายุยืนนาน) สุข(ความสุข) ฝู(ความมั่งคั่ง) ลวดลายดอกเหมยเริ่มปรากฏในสมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่น ในสมัยราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่งก็เผยแพร่อย่างรวดเร็ว ครั้นถึงสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิงจึงกลายเป็นลายที่นิยมกัน ลายนี้ใช้ในหยก ประติมากรรม เครื่องนุ่งห่ม เครื่องประดับจิตรกรรม เครื่องเรือน สถาปัตยกรรม การตกแต่งภายใน ฯลฯ ลายดอกเหมยอาจใช้เดี่ยวๆ หรือ ใช้กับลายอื่น ได้แก่ นกสาลิกา(喜鹊magpie)⁴⁵ โบตัน ดอกไม้ไฟ(爆竹) และอื่นๆ ลายดอกเหมยกับนกเขวสวรรค์หางดำ(หวนไต้เหนี่ยว)อุปมาว่าให้สามมีและภรรยารักกันใคร่กัน มีสุขภาพและอายุยืนนาน(齐眉祝寿) ลายดอกท้อ กับโบตันหมายถึงข่าวดีต้นฤดูใบไม้ผลิ หรือใบไม้ผลิ ลายดอกเหมยกับ ฝู แสดงความรื่นเริงฉลองการมาถึงของฤดูใบไม้ผลิ

ภาพเขียนพู่กันดอกบ๊วยหรือดอกเหมย

ลายสามสหายฤดูหนาว

ลายนกเขวสวรรค์หางดำกับดอกท้อ

ภาพที่ 4.61 ลายดอกบ๊วยหรือดอกเหมย

⁴⁴ ดอกสน ไม้ไผ่และดอกท้อไม้เขียวในฤดูหนาว ดังนั้น จึงเรียกว่า สามสหายแห่งฤดูหนาว

⁴⁵ เชื่อว่าเป็นนกที่นำโชคมาให้

4.3.22 ลายดอกกระจัดหรือหลิงฮัว⁴⁶(菱花纹) ลายดอกกระจัดจัดเรียงดอกกระจัด เป็น สองวิธี ได้แก่ แนวตารางหรือรูปกระจัดในแนวทแยง ลายดอกกระจัดดูหรูหราสง่างามสำหรับผู้ที่ยิยม ใช้ในเครื่องทองและเครื่องเงิน เครื่องเคลือบดินเผา เครื่องสัมฤทธิ์ เครื่องแต่งกาย เสื้อผ้าผ้า แทนบุชบาบรรพบุรุษและข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน แบบมาตรฐานของหน้าต่างของสถาปัตยกรรม โบสถ์วัดวาอารมและงานออกแบบด้านอื่น ๆ สมัยราชวงศ์ถัง นิยมแกะสลักลายดอกกระจัดบนกลางกระจกสัมฤทธิ์มากเป็นอย่างยิ่งในสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง ยังมีคนใช้ลายนี้ในเครื่องลายครามวิหารพระโพธิสัตว์ มัญชุศรี ในมณฑลเหอเป่ย์ ก็มีหน้าต่างลุกรังไม้แกะสลักลายดอกกระจัดที่เก่าแก่ที่สุดอยู่เช่นเดียวกับดอกบัว ดอกกระจัดก็เป็นสัญลักษณ์ ของความมีคุณธรรมและความเป็นสิริมงคล

ช้องลมลายดอกกระจัด

บ้านชาลายดอกกระจัด

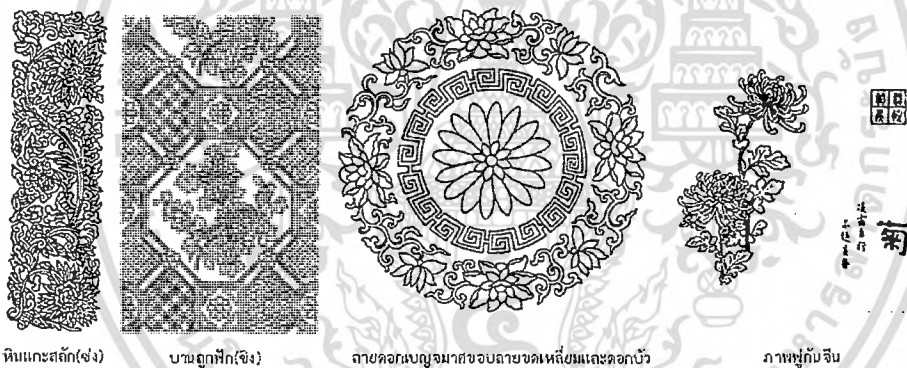
ภาพที่ 4.62 ลายดอกกระจัด

4.3.23 ลายดอกเบญจมาศ(菊花纹) ชาวจีนโบราณเรียกดอกเบญจมาศต่างๆกันไป⁴⁷เป็นดอกไม้จีนดั้งเดิมชนิดหนึ่ง จีนเรียก จวีฮวา(菊花) หรือที่คนไทยรู้จักในชื่อดอกเก๊กฮวย เป็นดอกไม้มีกลิ่นหอมและมีสรรพคุณทางยา สามารถต้มน้ำดื่มเพื่อบำรุงร่างกาย เชื่อว่าช่วยมีประโยชน์ในการบรรเทาอาการชุนมัวให้สงบลงได้ ทำให้อายุยืน จึงได้สมญาว่า ราชาแห่งความสะอาด สง่างามและอายุยืน ชาวจีนจึงใช้เป็นสัญลักษณ์แห่งสิริมงคล”ชิวหรือชิว(寿)” ซึ่งหมายถึงความยั่งยืน(ศานติ ภักดีคำและนวรรตน์ ภักดีคำ 2553:196) เนื่องจากดอกเบญจมาศออกดอกในเดือนเก้าของปฏิทินจันทรคติจีน สัมพันธ์กับกับเลขเก้าและฤดูหนาว ดังนั้น ในสมัยราชวงศ์หมิงระหว่างเดือนเก้า หรือเดือนเบญจมาศ(菊月) มีการจัดพระราชพิธีดอกเบญจมาศถวายพระจักรพรรดิเสด็จประพาสอุทยานชมดอกเบญจมาศนานาพันธุ์ที่จัดเตรียมไว้(Welch 2008:24)

⁴⁶ พืชตระกูล Water chestnut, Water caltrops

⁴⁷ 节华、朱熹、延年、阴成 เป็นต้น

ลายดอกเบญจมาศใช้โดดๆหรือใช้ร่วมกับลายนกดต่างๆ คำว่า ดอกเบญจมาศกับอาศัย(居)ออกเสียงคล้ายกันในจีนทำให้เกิดสำนวน"อยู่อย่างสงบและทำงานอย่างมีความสุข (安居乐业)"คนโบราณถือว่าดอกเบญจมาศเป็นดอกไม้สัญลักษณ์ที่ใช้ในการอำนวยการพรให้อยู่เย็นงในสภาวะต่างๆ นอกจากนี้ยัง ใช้ในการอุปมาถึงบุคคลที่มีคุณธรรมอันสูงส่ง ในวัฒนธรรมจีนแบบดั้งเดิมนอกจากนั้นดอกเบญจมาศยังเป็นสัญลักษณ์ของความมีอายุยืนนาน และวิเวกสันโดษ บ่งบอกถึงความสงบสุข ลายดอกเบญจมาศและต้นสนบนข้าวของต่างๆ วยพรวันเกิด มีความหมายว่า "อยู่อย่างไร้กังวลมีชีวิตยืนนาน(菊松永存)⁴⁸" ดอกเบญจมาศกลางพงไฟ หรือ อยู่บนหิน หรือแม้แต่อยู่ลำพังโดดๆ เป็นสัญลักษณ์ของฤดูหนาวอันแสนหตุและหนทางในการปลีกวิเวกจากเรื่องทุกขใจ สู่ถึงการสรรเสริญความสงบ ความยินดีในชีวิตเรียบง่ายใกล้ชีวิตธรรมชาติ เป็นพวงทำนองที่นิยมเป็นแม่ลายประดับตกแต่งสมัยสาธารณรัฐของจีนในทศวรรษที่ 20และ30(Welch 2008:25) ลายดอกเบญจมาศนิยมใช้กว้างขวางเพื่อตกแต่งผ้า เครื่องเคลือบดินเผา เครื่องทองเครื่องเงิน หยก เครื่องประดับจิตรกรรม สถาปัตยกรรม การตกแต่ง และอื่น ๆ

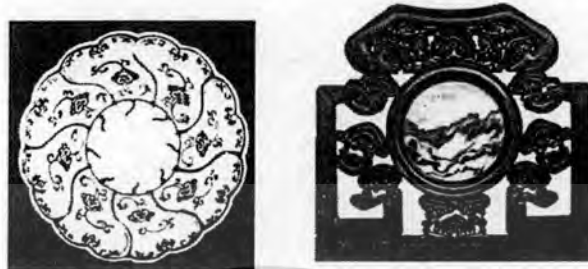

ภาพที่ 4.63 ลายดอกเบญจมาศ

4.3.24 ลายเห็ดหลังจื่อ(灵芝纹) มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Ganoderma lucidum* (Fr.) Karst ซึ่งมีชื่อเรียกต่างๆ กันไปตามท้องถิ่นเช่น เห็ดหมื่นปี เห็ดอมตะ เห็ดจวักงู เห็ดหลังจื่อเป็นเห็ดที่มีสีน้ำตาลแดงไปจนถึงสีน้ำตาลม่วงและดำ หมวกเห็ดมีลักษณะคล้ายพัดและอาจมีรูปร่างคล้ายถั่วแดงหรือไต ผิวหมวกจะมีลักษณะเป็นมันเงา ดอกเห็ดที่สมบูรณ์จะมีสีน้ำตาลแดงดูคล้ายหินลายเมฆสีม่วง คนโบราณเชื่อว่าเป็นไม้เกิดแต่เทวดา เป็นสัญลักษณ์สิริมงคลของความมีอายุยืน ความดีงามและโชคดี เห็ดหลังจื่อจัดว่าเป็นพืชสมุนไพร มีการเพาะเลี้ยงในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก เห็ดหลังเป็นสัญลักษณ์ของความปรารถนาสมความปรารถนาทุกประการ

⁴⁸ เล่นความหมายของคำว่าดอกเบญจมาศและต้นสนในภาษาจีน

(如意) ดังนั้น ลายเห็ดหลังจื่อจึงใช้กันแพร่หลายในเครื่องทอง เงิน ไม้แกะสลัก หยก เครื่องเคลือบดินเผาเครื่อง
เรือน สถาปัตยกรรมและแขนงอื่นๆ บางครั้งอาจใช้ร่วมกับลายไผ่ พืช แดฟฟอดิล เป็นต้น

จานกระเบื้องลายครามลายเห็ดหลังจื่อ (หมิง) หนักเก้าอี้แกะสลักลายเห็ดหลังจื่อ(ชิง)

ภาพที่ 4.64 ลายเห็ดหลังจื่อ

4.3.25 ลายนก(鸟纹) เป็นลวดลายประดับจีนตามชนบทที่สำคัญมาก ลวดลายนกส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับ
พันธุ์แตกต่างกันไป เช่น นกปรอดอุปมาตั้งผู้สูงวัย หมายถึงอยู่ด้วยกันจนแก่เฒ่า นกสาธิตาสัญลักษณ์การเฉลิม
ฉลองเทศกาล เป็ดแมนดารินแสดงถึงความรักและความสุข นกยูงหมายถึงอยู่อย่างโอ้อ่ามั่งคั่ง เป็นต้น ลายนก
สามารถสืบย้อนกลับไปถึงช่วงยุควัฒนธรรมเหลียงตู(良渚文化)ที่ปรากฏมีหยกลวดลายนก ครั้นถึงสมัย
ราชวงศ์ซางและราชวงศ์โจวยุควัฒนธรรมสัมฤทธิ์เจริญรุ่งเรือง ทำให้ลวดลายนกได้รับความนิยมปรากฏในเครื่อง
สัมฤทธิ์ที่เรียบง่ายจำนวนมาก เช่น ลายกฐก ลายนกนางนวลและห่าน เป็นต้น หลังจากเข้าสู่ยุคสังคมศักดินา
ชนิดของลวดลายนกเกิดขึ้นจำนวนมากในทุกพื้นที่ของชีวิต สะท้อนถึงผลิตมั่งคั่งของสังคม นอกจากนี้ใน
ประเพณีพื้นบ้านยังใช้งานลายนกประดับตกแต่งในข้าวของหลาย ๆ อย่าง วัตถุทางศาสนายังปรากฏมีลวดลาย
นก ลายนกส่วนใหญ่ใช้ในเสื้อผ้า สิ่งทอ เครื่องทอง และเครื่องเงิน เครื่องหยก เครื่องสัมฤทธิ์ เครื่องเรือน
สถาปัตยกรรมและการตกแต่ง การแกะสลัก จิตรกรรม ศิลปะการตัดกระดาษ ศิลปะพื้นบ้านและงานฝีมือ ฯลฯ
ศิลปะของลวดลายนกรับจำนวนมากประณีตและซับซ้อน เป็นการตกผลึกของวัฒนธรรมที่ยอดเยี่ยมของจีน

ห้ามกริชกระดุกสัตว์แกะสลักลายนก
(วัฒนธรรมหม้อเหลียงตู)

เครื่องปั้นดินเผาลายนก(ซาง)

กรอบเงินหลังลายนก
(จั้นกั๋ว)

ลายนกนางเซิน(ซ่ง) เครื่องลายคราม ลายนก(หมิง)

ภาพที่ 4.65 ลายนก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.26 ลายนกกระเรียน(鹤纹) เป็นลายมงคลจีนตามชนบดั้งเดิม ในสมัยโบราณชั้นชนนกระเรียน มากจนเรียกว่า "กระเรียนเทวดา" กระเรียนในวัฒนธรรมจีนแบบดั้งเดิมถือเป็น "อมตะ" อาจจะเป็นความปรารถนาที่จะบินอมตะ ความอมตะมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งสิ้น ดังนั้น จีนจึงเรียกกระเรียนว่า กระเรียนเทวดา เห็นได้ชัดจนถึงความรักและเทิดทูนนกระเรียน วัฒนธรรมจีนแบบดั้งเดิมถือว่านกระเรียน แสดงถึงอายุยืนที่ยาว นกระเรียนสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตกแทนความปรารถนาจะมีอายุยืนนาน ลวดลายกระเรียนนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในสถาปัตยกรรม การตกแต่งภายใน ประติมากรรม หินแกะสลัก เครื่องทอง หยก กระจกสัมฤทธิ์ ภาพวาดทางศาสนา ภาพวาดเฉลิมฉลองปีใหม่ และเครื่องเคลือบดินเผา เป็นต้น โดยเฉพาะภาพวาดเฉลิมฉลองปีใหม่ใช้งานสูงสุดนับจากสมัยราชวงศ์ถัง ลวดลายกระเรียนมีการนำไปใช้กับข้าวของอุปกรณ์เครื่องใช้ของแม้จะมีปริมาณเล็กน้อยแหล่งโบราณคดีวัฒนธรรมหย่างเสา ในราชวงศ์ซ่งเตาเผา มีเครื่องใช้ไม้สอยรูปนกระเรียนคู่กางปีกฝูงนกระเรียนบินในเมฆมีมาก เขียนชื่อกระเรียนก็มีแต่หาได้ยาก ราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง มีข้าวของเครื่องใช้ลายนกระเรียนหงอนแดงในสวน รูปร่างดูสง่างาม เครื่องเคลือบดินเผาสีเหลือง สีเขียว และเครื่องลายครามขาเตาเผาของจิ่งเต๋อเจินมีสีสันสวยงาม มีการเขียนลายนกระเรียนมากมายพร้อมบทกวี ลายนกกระเรียนบินผ่านเมฆ สือถึงยก ลก ชิว ลายนกกระเรียนจับกลุ่มใกล้ท้อ หมายถึง ความทรูหราสง่าและชีวิตยืนนาน ลายนกกระเรียนกับต้นสนหมายถึงต่ออายุให้ยืนนาน

ครอบกระเบื้องสังคัลดา(จ้านกั๋ว) จิตรกรรม(สมัยห้าราชวงศ์)

ลายนกกระเรียนสีฉวี(ฉิง)

กระจกสัมฤทธิ์ลายเขียนชื่อกระเรียน(หมิง)

ศิลปะกระดาดาศิต ลายนกกระเรียน

ภาพที่ 4.65 ลายนกกระเรียน

4.3.27 ลายเหยี่ยว(鹰纹) นกเหยี่ยวเป็นนกที่บินล่าเหยื่อ มีจะงอยปากและกรงเล็บคม สามารถบินสูงมาก ๆ โดยเฉพาะมีเป้าหมายเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดเล็ก สัตว์เลื้อยคลานและแมลง เหยี่ยวมีความหลากหลายของสปีชีส์ แต่ทั้งหมดมีคุณสมบัติลักษณะบินได้ดีแต่ดูร้ายในสายตาผู้คน เหยี่ยวเป็นตัวแทนของอำนาจ สถานะ ความกล้าหาญ ความ ศักดิ์สิทธิ์และอายุยืน ดังนั้น ลายนกเหยี่ยวจึงใช้เป็นลวดลายมงคลจีนตามชนบโบราณ ชนเผ่าโบราณจีนบางเผ่า มีการบูชารูปเคารพและใช้สัญลักษณ์ของนกเหยี่ยว มีการขุดค้นพบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปเคารพแกะสลักลายนกเหยี่ยวของสมัยซางเป็นจำนวนมาก ที่เป็นสัญลักษณ์ของจิตวิญญาณนักรบในสมัยราชวงศ์ซาง กระจกในยุคสัมฤทธิ์ตอนต้นมีการแกะสลักลายเหยี่ยว แสดงความนิยมลายเหยี่ยวคู่ของคนโบราณ หมายถึงจิตใจอันสูงส่งของเหยี่ยว มีความไฝ่ฝันทะยานเยี่ยงนกเหยี่ยวและเรียนรู้ความต้านทานภัยอันตรายแบบเหยี่ยว และสงบเหมือนเหยี่ยวอยู่เหนือโลก ลายเหยี่ยวยังใช้กันอย่างแพร่หลายในสถาปัตยกรรม การตกแต่งภาพจิตรกรรมฝาผนัง อวูธ เสื้อผ้า ครุภัณฑ์ หยก เครื่องเงินเครื่องทอง เป็นต้น

ภาพที่ 4.67 ลายนกเหยี่ยว

4.328 ลายไก่ฟ้าสีทอง (锦鸡纹) ไก่ฟ้าสีทองเป็นไก่ฟ้าชนิดที่มีขนสีอันดูฉูดฉาดและสวยงาม ลายไก่ฟ้าสีทองเป็นลวดลายไก่ฟ้าดั้งเดิมของจีน ไก่ฟ้าสีทองเป็นสัญลักษณ์โชคกลาง เกียรติยศและความมั่งมีที่นิยมกันในชนบททางวัฒนธรรมจีน สื่อถึงความดีงามและความเจริญรุ่งเรืองที่ส่งผลไปถึงอนาคต นอกจากนี้ยังไก่ฟ้าสีเงินหลังเงินหางดำ(白雉)เป็นตราสัญลักษณ์ของข้าราชการพลเรือนชั้นหนึ่งและสองในสมัยราชวงศ์หมิงตอนต้น (Welch 2008:80) ลายไก่ฟ้าสีทองแรกพบบนเครื่องปั้นดินเผาสมัยโบราณที่เน้นรูปแบบธรรมชาติ วิวัฒนาการทางสังคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลายประดับ ดังเห็นได้จากเครื่องปั้นดินเผาสีเทาราชวงศ์ฮั่นตะวันออกในพิพิธภัณฑ์กู่โจว นอกนี้ลายไก่ฟ้าสีทองยังแพร่หลายกันในเย็บปักถักร้อย จิตรกรรม สถาปัตยกรรม ตุ๊กตาดินเผา เครื่องนอน เสื้อผ้า เครื่องเคลือบ หยก เป็นต้น การเย็บปักถักร้อยและเครื่องนุ่งห่มของชนเผ่าม้งในประเทศจีนมักตกแต่งด้วยลายไก่ฟ้าสีทองลายต่างๆ เช่น "ไก่ฟ้าสีทองกับผีเสื้อบินโฉบ" "ไก่หยอกแมงมุม" เป็นต้น รวมถึงตกแต่งด้วยขนนกไก่ฟ้าสีทองบนกระโปรงเครื่องนอนใหม่ ลายไก่ฟ้าสีทองบนเครื่องนอนใหม่จะหมายความว่าให้มีลูกหลานมากมายเหมือนแม่ไก่ไม่มีความอุดมสมบูรณ์ในการแพร่พันธุ์ จิตรกรรมอักษรฟู่กันที่มี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชื่อเสียง เช่น ภาพไก่ฟ้าสีทองกับพุดตาน(芙蓉锦鸡图)⁴⁹ ของจ้าวจี(赵佶)ในสมัยจักรพรรดิฮุยจงแห่งราชวงศ์ซ่ง และภาพไก่ฟ้าสีทองกับต้นกล้วยและบัว(蕉梅锦鸡) ของหวังหลี่(王礼)ในสมัยราชวงศ์ซ่งซึ่งแสดงฝีมือการวาดภาพอันยอดเยี่ยมที่ยังเหลืออยู่ในโลก หยกและกระเบื้องเคลือบในสมัยราชวงศ์หมิง มักใช้ลวดลายไก่ฟ้าสีทองกับพืชพรรณต่างๆ อาทิ โบตัน หรือกับกลุ่มหิน ลวดลายไก่ฟ้าสีทองและดอกโบตัน หมายความว่า มากมายด้วย โชคลาภ ความมั่งคั่งและเกียรติยศบารมี ลวดลายไก่ฟ้าสีทองประกอบกับดอกไม้และพรรณพฤกษา สื่อถึงการประดับตกแต่งสิ่งที่สมบูรณ์ในตัวเองอยู่แล้ว(锦上添花) เสมือนเติมดอกไม้บนลูกไม้หรือปิดทองให้ดอกกลีล

หีบศพในสุสาน(สมัยจั้นกั๋ว)

ภาพจิตรกรรมขุกัน(ซ่ง)

ลายปักผ้า(ซ่ง)

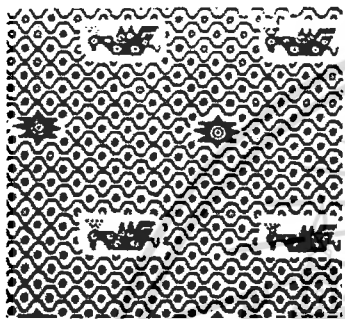
ภาพที่ 4.68 ลายไก่ฟ้าสีทอง

4.329 ลายนกยูง(孔雀纹)เป็นลวดลายดั้งเดิมที่นิยมกันมาก เป็นนกขนาดใหญ่ ที่มีท่วงท่าเอื้องอย่างสง่างาม ถือเป็นราชาแห่งผืนนก เชื่อกันว่าความสวยงามและสีสันของนกยูงเป็นสัตว์ต้นแบบของหงส์ของจีน(ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล 2553: 201) มีการค้นพบการใช้ลวดลายประดับรูปนกยูงมาตั้งแต่โบราณในผ้าที่ขุดค้นพบจากแหล่งโบราณคดีหม่าหวังตุ้ย นกยูงถือได้ว่าเป็นนกหายากในสมัยราชวงศ์ถัง เริ่มปรากฏเป็นลวดลายในสมัยราชวงศ์ซ่ง เมื่อถึงสมัยจักรพรรดิเจี่ยแห่งราชวงศ์หมิงได้เป็นที่นิยมมาก สมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ซิ่งเป็นลวดลายประดับเคลือบดินเผาที่นิยมกัน นกยูงเป็นนกที่คนชื่นชอบมากเนื่องจากความสง่างามและภาคภูมิ สื่อถึงฐานะและความมั่งคั่ง นกยูงใช้เป็นตราสัญลักษณ์ของข้าราชการพลเรือนชั้นสามและสี่ในสมัยราชวงศ์หมิงตอนต้น นอกจากนี้นกยูงยังเป็นสัญลักษณ์เกี่ยวข้องกับพระโพธิสัตว์มีนุชสี เจ้าแม่กวนอิม และ พระสกันท์เทพผู้ปกป้องรักษาพุทธศาสนาของจีน (Welch 2008 :78-79) ตามตำนานว่าเป็นนกกมกแห่ง"นวลักษณ์(九德)"

⁴⁹ ดอกโบตัน หรือฝูหนง (芙蓉cotton rose) บางครั้ง หมายถึงบัว(Lotus)หรือ ดอกHibiscusก็ได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงให้เห็นถึง ความสง่างามและสวยงามควบคู่ไปกับแนวทางนกยูง โดยเฉพาะยามที่นกยูงรำแพนหางทอดเป็น สัญลักษณ์ของความสงบสุข และโชคดี นอกจากนี้นกยูงยังเป็นสัญลักษณ์ของขุนนางฝ่ายบุ๋น(文宦, ศานติ ภักดี คำและนวรรตน์ ภักดีคำ 2553:219)หรือข้าราชการพลเรือน ลายนกยูงถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในเครื่องเคลือบดินเผาเสื้อผ้า เตียง กระจกสัมฤทธิ์ ศิลปะการตัดกระดาษ เป็นต้น ลายนกยูงกับต้นบัวบ่งบอกสถานะอำนาจและความมั่งคั่ง ในสมัยราชวงศ์ชิงมีลวดลายผ้าชื่อ หงตั้งฮัวหลิง(红顶花翎) ลักษณะเป็นลายขนนกยูงประดับแจกันวางข้างมุกสีแดง (Welch 2008 : 79)

ผ้าลายนกยูง(หม่าหวางต๋วย)

กระจกสัมฤทธิ์ลายนกยูง(ตั้ง)

แจกันลายครามลายนกยูง(หมิง)

ลายปักผ้าลายนกยูง(เชิง)

ภาพที่ 4.69 ลายนกยูง

4.330ลายนกปรอดจีน (白头翁纹) นกปรอดจีนหรือเรียกอีกอย่างว่านกหัวขาว(白头鸟) เป็นนกชอบร้องเพลงมีถิ่นทางทางตอนใต้และแถบอุษาคเนย์(Welch 2008:68) รูปร่างงดงามมีขนขาวบนหัวเหมือนคิ้วคนแก่ นกปรอดถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของการมีอายุยืนมาตั้งแต่โบราณแต่ก็มีใช้หมายถึงชีวิตความรักของสามีภรรยา อยู่กันจนแก่เฒ่า จนกว่าความตายมาพรากจากกัน ลายนกปรอดจีนมักจะประกอบด้วยภาพนกสองตัวแสดงถึงความรักอันลึกซึ้งของภรรยา ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามยาก สมความหมายของ”อยู่กันจนแก่เฒ่า” ลายนกปรอดจีนส่วนใหญ่ใช้ในเครื่องเคลือบดินเผา ภาพวาดพุทักันจีนและตัวอักษร และการเย็บปักถักร้อย งานศิลปะแขนงเหล่านี้ใช้สีอย่างมีพลัง ลวดลายนี้แสดงออกมาได้สดใสมีชีวิตชีวก่อให้เกิดความงามเพิ่มขึ้น ลายนกปรอดจีนอาจใช้ร่วมกับสัญลักษณ์สิริมงคลอื่น ๆ เสริมความหมายสิริมงคลประกอบกัน เช่น ลายนกปรอดจีนกับดอกโบตั๋น(白头富贵)หมายถึงอวยพรให้มีอายุยืนครองฐานะตำแหน่งและความสำเร็จตลอดไป หรือ ลายนกปรอดจีนกับกุหลาบจีน(白头长春) เป็นสัญลักษณ์สิริมงคลของความสดชื่นทุกฤดูกาล เป็นต้น

ภาพที่ 4.70 ลายนกปรอดจีน

4.3.31 ลายนกยวนยางหรือนกเปิดน้ำแมนดาริน(鸳鸯纹) เปิดแมนดารินเป็นนกสีที่คล้ายเปิดป่า ตัวเล็กกว่ากว่าเปิดอาศัยอยู่ในบ่อน้ำ เปิดแมนดารินตัวผู้เรียกยวน (鸳)เปิดแมนดารินตัวเมียเรียกยาง(鸯) ความรักของคู่เปิดแมนดารินจงรักภักดีต่อกันเหนียวแน่นไม่อาจแยกจากกันได้ เปิดแมนดารินตัวผู้ตัวเมียไม่อาจห่างกัน ลายนกเปิดน้ำหรือเปิดแมนดารินเป็นลายตกแต่งจีนลายหนึ่งตามชนบ ซึ่งโดยทั่วไปจะประกอบด้วยรูปคู่เปิดแมนดาริน และลายสิริมงคลอื่น ๆ พบครั้งแรกในลายผ้าของถ้าตุนหวง(Welch 2008:71) ลวดลายเปิดแมนดารินกับดอกบัวสำหรับตกแต่ง เรียกว่า "ลายเปิดแมนดารินเล่นน้ำในบึงบัว(鸳鸯戏莲)"ที่พบบ่อยเป็นเปิดเล่นน้ำรูปแบบนี้หมายถึง ความรักของสามีภรรยา อยู่คู่กันชั่วฉัวจินรันคร์เป็นลวดลายมงคลแบบดั้งเดิมของการเฉลิมฉลองเทศกาลมงคล ลายนี้ใช้กันแพร่หลายในหลายทาง ทั้งการเย็บปักถักร้อย เครื่องแต่งกายผ้าไหม เครื่องสัมฤทธิ์ เครื่องเงินเครื่องทอง หยก ประดิษฐ์ ภาพวาดฟู่กันจีนและตัวอักษร เครื่องเคลือบดินเผา ที่นอนประติมากรรม ฤกษ์เครื่องหอมในเทศกาลแข่งเรือมังกร เครื่องเรือน สถาปัตยกรรม ฯลฯ ชาวของเครื่องใช้คู่แต่งงานใหม่แต่ละชั้นตกแต่งด้วยลวดลายรูปเปิดแมนดารินคู่ มีจุดมุ่งหมายคือปราถนาให้คู่แต่งงานใหม่มีความสุขตลอดชั่วกาลนาน

ภาพที่ 4.71 ลายนกยวนยางหรือนกเปิดน้ำแมนดาริน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.32 ลายนกกางเขนจีน(magpie喜鹊纹) นกกางเขนจีนเป็นนกที่ผู้คนชื่นชอบอย่างลึกซึ้งมาตั้งแต่อดีตกาลคนจีนถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของการอวยพรให้มีโชค มีลาภ ตามตำนานพื้นบ้านจีน ทุกวันที่เจ็ดในเดือนที่เจ็ดทางจันทรคติของทุกปี นกกางเขนจีนทั้งหมดจะบินมาสร้างสะพานที่ทางช้างเผือกเพื่อเชื่อมต่อกับสาวทอผ้า และหนุ่มเลี้ยงควายที่อยู่ทั้งสองด้านของสะพาน สะพานมักจะถือเป็นสัญลักษณ์ของการแต่งงานระหว่างชายหญิงนอกจากนี้ คติพื้นบ้านส่วนใหญ่ได้อุปมาอุปไมยกับเรื่องที่น่ายินดีตามชนบทนิยมตัดกระดาษเป็นลวดลายกางเขนจีนประดับตกแต่งในงานแต่งงาน เป็นรูปสาธิตาคู่หรืออักษร ซวงซี่(双喜) หรือมงคลคู่ ในความหมายเดียวกันว่า ความสุขเป็นสองเท่า ลวดลายนกกางเขนจีนไม่ใช่รูปแบบสำหรับตกแต่งบ้านใหม่เท่านั้น ยังเป็นรูปวัฒนธรรมทั่วไปที่มักพบในภาพวาดจีนแบบดั้งเดิมเนื่องจากนกกางเขนจีน หมายถึงผู้นำข่าวดี มาจึงมักมีการใช้ร่วมกับลายอื่น เช่น ลายนกกางเขนจีนกับดอกบัวหมายถึงความสุขแค่เพียงปลายตา เพราะคำว่าเหมยออกเสียงพ้องกับคำว่าควี้ แล้วยังมีลายกางเขนจีนกับดอกไม้ไฟ ที่หมายความว่า “ข่าวดีช่วงต้นฤดูใบไม้ผลิ” และ “ข่าวดีฤดูใบไม้ผลิอันสดใส” เป็นต้น ใช้กันอย่างแพร่หลายใน หยก เครื่องเงินเครื่องทอง เครื่องเคลือบดินเผา ผ้าไหม เสื้อผ้า เครื่องเรือน ที่นอน และไม้แกะสลัก เป็นต้น เป็นลวดลายหนึ่งที่คนจีนนิยมใช้ในการประดับตกแต่ง

จานลายคราม(จีน)

ศิลปปะติดกระดาษ

ภาพที่ 4.72 ลายนกกางเขนจีน

4.3.33 ลายนกแก้ว(鸚鵡纹) เป็นลวดลายชนิดหนึ่ง สามารถพบได้ในเครื่องเรือน เครื่องเงิน และอุปกรณ์เครื่องเขียน เป็นต้น ลวดลายนี้มีต้นกำเนิดในสมัยราชวงศ์ซางและราชวงศ์โจว ลายนกแก้วในสมัยราชวงศ์ซาง เช่นหยกลายนกแก้วมีองค์ประกอบง่าย ๆ เส้นคมชัดจะงอยปากของนกผอมคกรักษาลักษณะของราชวงศ์ซาง ลายนกแก้วกลายเป็นที่นิยมมากในสมัยราชวงศ์ถังและซ่ง หมายความรักที่มีความสุขลายนกแก้วทั่วไปประกอบด้วย นกแก้วคู่เป็นหลัก เสริมด้วยดอกไม้และการตกแต่ง อื่น ๆ เทคนิคหลักคือการเขียนภาพสี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แกะสลัก เป็นต้น ขณะที่มีการขุดพบหมอนรูปแบบนกแก้วสมัยราชวงศ์ถัง ในเตาเผาฉางซา เทคนิคการตีแปรง
 พู่กันคมชัดไหล สดใสเป็นธรรมชาติสมจริง มีชีวิตชีวาขุดพบหมอนลายแกะสลักรูปนกแก้ววนกระหากับไข่มุก
 จากเตาเผาราชวงศ์ถังในมณฑลเหอหนาน ชี้นั้นแก้วจะสับดกระพือปีกเคลื่อนไหวอย่างมีชีวิตชีวา
 ตั้งแต่สมัยห้าราชวงศ์ถึงสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือนิยมลายนกแก้วมากแม้แต่เหยือกกรุปนกแก้ว มักเรียกว่าหม้อ
 นกแก้ว(雙鸞壺) ในมองโกเลียและหลินเกอ พบหม้อนกแก้วสีเขียวอมเหลืองและหม้อนกแก้วสีเหลือง

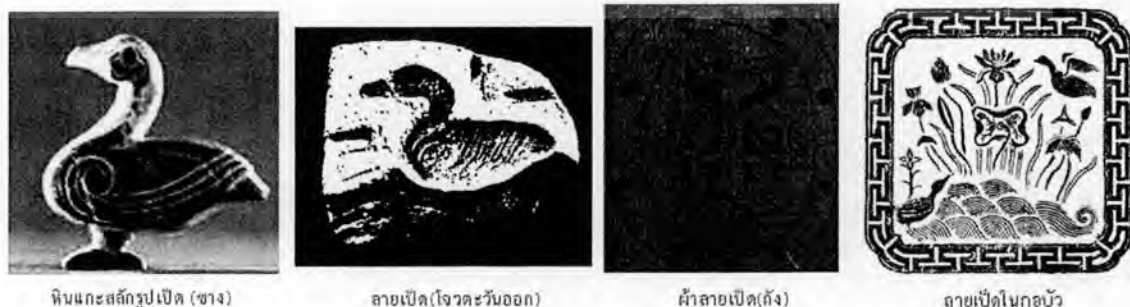
4.3.34 ลายนกแก้ว(雁纹) เป็นนกเป็ดน้ำ(野雁) เป็นนกชนิดที่อพยพมาที่เรียก หงส์น้ำ(鸿雁) หรือนก
 ตะวันออก นกกลายเป็นสัญลักษณ์ของความโชคดี คุณธรรมและดีงาม นกแสดงถึงความรัก มิตรภาพ การ
 เดินทางไกล เนื่องจากความสำคัญของวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม นกเป็นสัตว์ปีกที่ยอมรับฤดูหนาวและอพยพ
 เดินทางประจำปีเป็นปกติ จึงถือว่าเป็นนกมงคล การตกแต่งเครื่องเคลือบดินเผา ลวดลายนกแก้วเกี่ยวข้องกับลาย
 หงส์(凤)และเครื่องเคลือบดินเผา ลายนกเป็ดน้ำมีมือเหมือนจริง ยังเป็นรูปแบบการตกแต่งเครื่องลายครามจีนชนิด
 หนึ่งในแบบดั้งเดิม นกเป็นลวดลายธรรมชาติในชีวิตประจำวันของผู้คน ใช้ตกแต่งมากในภาชนะอาหาร
 สัมฤทธิ์โบราณ(เช่นตัง)และสิ่งข้าวของเครื่องใช้อื่น ๆ ลายนกแก้วมีแบบต่างจากนกเป็ดน้ำซึ่งประกอบด้วยนก
 ร่วมกับลายอย่างมากมาย เช่น นกกับกก รูปแบบลายนกแก้วของแต่ละราชวงศ์มีลักษณะของตัวเอง เช่น ลาย
 นกบินคาบกกในสมัยราชวงศ์ซ่ง ลายนกแก้วในตังกกในสมัยราชวงศ์หมิงและซิง ลายนกแก้วใช้สำหรับเสื้อผ้า
 เครื่องเคลือบ การเขียนพู่กันภาพและอักษรการตัดกระดาษ การแกะสลัก และตกแต่งต่างๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.74 ลายห่าน

4.3.35 ลายเปิด(๙๕๕)เปิดเป็นสัตว์เลี้ยงในครัวเรือนชนิดแรกนอกบ้าน เป็นแหล่งอาหารสำคัญในสังคมเกษตร เปิดธรรมชาติปรากฏขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้คน เครื่องสัมฤทธิ์สมัยราชวงศ์ซางและสมัยจ้านกั๋ว มีรูปคล้ายลายเปิดอยู่ด้านบน จะงอยปากแบน หางเป็นแนวตั้ง บินไปเป็นหมู่ เป็นรูปตัววี นอนเชื่อง อยู่ในท่าเดิน ภายหลังรูปเปิดถูกนำไปตกแต่งเครื่องมือ เครื่องใช้จีน เครื่องเคลือบดินเผาลายเปิดและร่วมกับลายทั่วไปบ้างมีเปิดแยกออกจากกันเป็นตัวหลัก บ้างก็ผสมกับรูปอื่น เช่น เปิดกับดอกบัว และ กก ที่ผสมกับนกอินทรีมีแต่น้อยมาก ลายเปิดมีใช้มากในสมัยราชวงศ์ซาง เครื่องเคลือบดินเผา เช่น จิ้งเจ้อเต็ง ผลิตเครื่องเคลือบดินเผาประดับลวดลายเปิดจำนวนมาก บางลายที่มีเปิดสองหรือสี่ตัวเป็นคู่ล้อมรอบด้วยหญ้าและดอกบัวสีขาว เช่นเดียวกับที่ลวดลายเปิดสามตัวเล่นน้ำในกอบัว นอกจากนี้ก็มีลายเปิดคู่กับไฟ และเปิดกับบัวและไข่มุก โดยสรุปองค์ประกอบลวดลายเหล่านี้ องค์ประกอบกระชับ ส่วนใหญ่แฝงความคิดและมีชีวิตชีวาสำหรับสององค์ประกอบต่อเนื่องกัน น ลวดลายจะเคร่งครัดแม่นยำมากขึ้นและงานประณีตขึ้น จนถึงสมัยราชวงศ์หยวนราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง องค์ประกอบได้กลายเป็นแบบเปอร์เซียไป นอกจากเครื่องสัมฤทธิ์และเครื่องเคลือบดินเผา ลายเปิดยังถูกใช้ในผ้าเครื่องประดับหยก เครื่องตกแต่งบ้าน กระจก และอื่น ๆ ตัวอย่างเช่นผ้าไหมลายสี่ราชวงศ์ถึงก่อนหน้านี้นี้ปรากฏงานเย็บปักลายเปิดเป็นแถวเป็นแนวต่อกัน มีลักษณะหยาบและถี่ ดูเป็นแบบเปอร์เซียอย่างเห็นได้ชัด

ภาพที่ 4.75 ลายเปิด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3.36 ลายไก่(鸡纹) ไก่ครองตำแหน่งพิเศษในวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีน ใน 3,000 ปีที่ผ่านมา มีหลักฐานว่าในกระดุกพญากรรมของจีนมีเรื่องเกี่ยวกับการเกิดของ "ไก่" ชาวจีนเชื่อว่าไก่มิคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ มีการศึกษา พร้อมพรังสรรพกำลัง กล้าหาญ ซื่อสัตย์และมีมนุษยธรรม อันเป็นสัญลักษณ์ของวีรบุรุษผู้กล้าและเป็นสัญลักษณ์ของโชคดี คุณธรรมของไก่ และความกล้าหาญ ได้รับการชื่นชมจากผู้คนมาตั้งแต่สมัยโบราณ แม้แต่ในยามเกิดสงคราม เช่น ในปี 1937 ไก่ถูกนำมาใช้เปรียบเทียบจิตวิญญาณนักรบของเหล่าวีรบุรุษในช่วงเวลาผ่านไปทุกซีกจากภาวะสงคราม

ไก่เป็นเพียงสัตว์ปีกชนิดเดียวในนักษัตรจีน ไก่ในคติพื้นบ้านเกี่ยวข้องกับดวงอาทิตย์ เปรียบเสมือน พละกำลัง หรือ เพศ ชาย หรือ หยาง ในคติของลัทธิเต๋า ไก่ทั้งตัวผู้ตัวเมียจึงมีอำนาจในการขับไล่สิ่งชั่วร้าย ดังนั้น จึงปรากฏภาพไก่บนพื้นสีแดงในเครื่องแต่งกายนักบวชเต๋า ที่เป็นสัญลักษณ์แทนพระอาทิตย์ ลายไก่สีแดงบนประตุนั้นจึงมุ่งหมายไว้ป้องกันอัคคีภัย ไก่สีขาวมักวางอยู่เหนือโถงศพเพื่อขับไล่วิญญาณชั่วร้าย หรือทำเป็นไก่ดินเผาทั้งไว้ในสุสาน นอกจากนี้ยังมีการใช้ลายไก่ประกอบกับลายอื่น เช่น ไก่กับเด็ก และไก่คาบปลา ซึ่งมีความหมายว่าให้มีลูกหลานและเงินทองมากมาย(Welch 2008:85) นอกจากนี้ ไก่ตัวผู้(公鸡) หมายถึง ตำแหน่งขุนนาง(ศานติ ภัคดีคำและนวรรตน์ ภัคดีคำ 2553:140)

ลายไก่ปรากฏขึ้นแรกสุดในงานเซรามิก ขวด ผาหม้อชามและภาชนะอื่น ๆ ในราชวงศ์ชั่นอย่างไรก็ตาม เริ่มมีการผลิตเครื่องเคลือบดินเผาลายไก่อย่างเป็นล่ำเป็นสันในสมัยราชวงศ์หยวนลวดลายบนเครื่องเคลือบดินเผาลายไก่ ในสมัยราชวงศ์หมิง มีมากมาย และกลายเป็นรูปแบบหลักของเครื่องปั้นดินเผาของยุคนี้ สมัยราชวงศ์ชิงมีความก้าวหน้าเปลี่ยนแปลงในข้าวของเครื่องใช้ที่ตกแต่งด้วยลายไก่เมื่อเทียบกับราชวงศ์หมิง เมื่อคนมองโกเลียหลังจากรวมกับชนภาคกลาง ตนต้อง ไม้บรรทัดของการสนับสนุนที่แข็งแกร่งสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผา รวมทั้งเทคโนโลยีการผลิตเครื่องเคลือบดินเผาปรับปรุงทุกวัน และค่อย ๆ เปลี่ยนทัศนคติสุนทรียะ อุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผาดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยการเขียนสีเครื่องเคลือบลายคราม กับเครื่องดินเผาไม่เคลือบมีลักษณะขององค์ประกอบ เรียบง่าย จังหวะสดใส ลายไก่ออกนอกใช้ใน เครื่องเคลือบดินเผาแล้ว ยังพบในหมอน ลายเย็บปักถักร้อย เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายการเขียนพู่กัน วาดภาพและตัวอักษรสถาปัตยกรรม การตัดกระดาษ เป็นต้น

ภาพที่ 4.76 ลายไก่

4.3.37 ลายนกนางแอ่น (燕纹) ในวัฒนธรรมจีนดั้งเดิมถือว่านกนางแอ่นเป็นผู้ส่งสารของฤดูใบไม้ผลิ สื่อว่ากำลังจะมีข่าวดีตามมา การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในด้านโชคลาภและความรุ่งเรือง นอกจากนี้ผู้คนยังมองว่า นกนางแอ่นคือตัวแทนความรักในฤดูใบไม้ผลิ ลายนกนางแอ่นโดยทั่วไปมักเป็นนางแอ่นกับต้นแอพรอคอทหรือ ต้นชิง(杏) เรียกว่าลายนกนางแอ่นในป่าแอพรอคอทฤดูใบไม้ผลิ(杏林春) โบราณว่า เมื่อดอกชิงบานคือยามฤดูใบไม้ผลิ อันเป็นเวลาสอบคัดเลือกเข้ารับราชการ ทั้งนี้ คำว่าชิง(แอพรอคอท)พ้องเสียงกับคำว่างานเลี้ยง เฉลิมฉลอง ดังนั้น ผู้นกนางแอ่นบินไปมาระหว่างต้นแอพรอคอทมักจะสื่อถึงเทียบรายชื่อผู้สอบคัดเลือกเข้ารับราชการ ซึ่งหมายถึงการประสบความสำเร็จในการสอบคัดเลือก

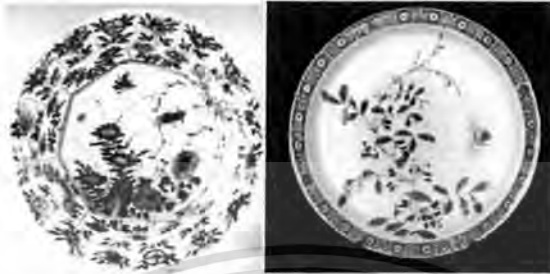

ภาพที่ 4.77 ลายนกนางแอ่น

4.3.38 ลายแมลงกับต้นไม้ใบหญ้า(草虫纹) แมลงอาศัยบนต้นไม้และในหญ้า ได้แก่ แมลงปอ จักจั่น มด ภู ผีเสื้อ เป็นต้น แมลงเป็นท่วงทำนองหลักของลวดลายแมลงกับต้นไม้ใบหญ้า เป็นลวดลายประดับดั้งเดิม เริ่มต้นในสมัยราชวงศ์เว่ย ราชวงศ์จิ้น ราชวงศ์เหนือและราชวงศ์ใต้ ครั้นถึงสมัยราชวงศ์ซ่งได้เพิ่มลายนกและดอกไม้เข้าไป ขยายการใช้งานไปยังเครื่องเคลือบดินเผาจากเริ่มต้นที่เป็นฉากประดับเท่านั้น ในราชวงศ์หมิงและชิงลายแมลงกับต้นไม้ใบหญ้ามักมีการใช้สูงสุด รูปแบบลวดลายได้พัฒนาถึงขั้นเจริญเต็มที่ พบมีการทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลวดลายแมลงและต้นไม้ใบหญ้าในเครื่องลายครามเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ลวดลายแมลงและต้นไม้ใบหญ้า ยังปรากฏในผ้าไหม เสื้อผ้า อุปกรณ์เครื่องใช้ในห้องพัก เครื่องเรือน เครื่องไม้เครื่องมือ จิตรกรรม จิตรกรรมฝาผนัง เครื่องเงินเครื่องทอง และเครื่องสัมฤทธิ์ ประติมากรรม ฯลฯ เป็นต้น

ภาพที่ 4.78 ลายแมลงกับต้นไม้ใบหญ้า

4.3.39 ลายผีเสื้อ (蝴蝶纹) ตั้งแต่สมัยโบราณ ผีเสื้อมีรูปทรงสวยงามสีสวยงาม ความงดงามที่ผู้คนชื่นชอบผีเสื้อเป็นแมลงที่สวยงามที่สุดในอาณาจักรแมลง มีสมญาว่า "ดอกไม้บิน" "แมลงสวยงาม" ความรักความซื่อสัตย์จงรักภักดีขอคู่พวกเขาชีวิตหนึ่งมีเพียงหนึ่งคนรู้ใจผีเสื้อเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมชั้นสูงดั้งเดิมของจีน สัญลักษณ์ของ ฤดูร้อน (Welch 2008 : 91) ความสุขและความรักวรรณคดีโบราณจีนมักจะบินผีเสื้อที่เป็นสัญลักษณ์ของอิสรภาพและความรัก นี้อธิบายถึงการดิ้นรนและไขว่คว้าอิสรภาพและความรัก พยางค์หลังของคำว่าผีเสื้อในภาษาจีนออกเสียงพ้องกับคำว่าตาย ดังนั้น ผีเสื้อจึงเปรียบได้กับอายุยืนนานดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจเลยที่คนจีนชอบลวดลายผีเสื้อ ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความคิดถึงลวดลายดั้งเดิมองค์ประกอบมักจะเป็นผีเสื้อสองตัวหรือผีเสื้อตัวเดียวรวมกับดอกไม้ต่างๆ และนก ผีเสื้อที่ถูกมองว่าเป็น สัญลักษณ์ ของความโชคดีสำหรับผู้คน ยังหมายถึงความซื่อสัตย์จงรักภักดีของสามีภรรยา (Welch 2008 : 91-2) ดังนั้นมักใช้ลายผีเสื้อตกแต่งเครื่องใช้ในชีวิตคนทำให้ลายนี้เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในเครื่องเงินเครื่องทอง เครื่องเคลือบ เสื้อผ้า เติง การเย็บปักถักร้อยกระจกทองแดง การตัดกระดาษ สถาปัตยกรรม ภาพวาด เครื่องเรือนและอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเครื่องเคลือบดินเผา เสื้อผ้า เครื่องเรือนใช้กันมาก สมัยราชวงศ์ซ่งและดอกไม้เริ่มปรากฏผลต่อลวดลายขึ้นเนื่องจากนกและดอกไม้ ชาวของเครื่องใช้มากมายในชีวิตประจำวันได้ตกแต่งด้วยลายผีเสื้ออันที่จริงสามารถใช้งานลายผีเสื้อเป็นลายหลักประกอบกับลายดอกไม้และนกนอกจากนี้ยังพบลักษณะของผีเสื้อ 2 ตัวบินอยู่ในกรอบวงกลม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.79 ลายผีเสื้อ

ที่มา: 中國歷代圖案彙編. 1970: 130.

4.3.40 ลายจักจั่น(蚱蜢纹) จักจั่น⁵⁰ เป็นแมลงที่ดูดกินน้ำเลี้ยงจากพืชเป็นอาหาร ชีวิตส่วนใหญ่อาศัยอยู่ใต้ดิน เวลากลางคืน ดูดน้ำเลี้ยงจากใบพืช จักจั่น คือเพศผู้สามารถทำเสียงได้จากด้านในลำตัวโดยการขยับปีก จักจั่นมีวงจรชีวิตเกิดจากไข่ แล้วกลายสภาพเป็นตัวอ่อนคล้ายหนอน ที่จะลงไปฝังตัวอยู่ในดินและใช้ชีวิตอยู่ใต้ดิน 17 ปี ตัวอ่อนหรือ "ดักแด้" ของจักจั่นก็จะคลานขึ้นมาบนพื้นดินและไต่ขึ้นไปเกาะอยู่ตามต้นไม้ต่างๆ และลอกคราบกลายเป็นจักจั่นอย่างสมบูรณ์แบบต่อไป ลักษณะเช่นนี้สัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องการเกิดใหม่ จักจั่นจึงเป็นสัญลักษณ์ของความตายและการกลับชาติมาเกิดเสมือนชัยชนะเหนือความตาย(Welch 2008: 93)

แนวคิดและลายจักจั่นเป็นสัญลักษณ์หลักของ "ชีวิตนิรันดร์" มีความสำคัญเป็นพิเศษในยุคสัมฤทธิ์ เช่น เครื่องสัมฤทธิ์ขางและโจว ซึ่งใช้สำหรับการพิธีกรรมเคารพบูชาทางศาสนา มีการตกแต่งเครื่องใช้สัมฤทธิ์ด้วยลวดลายจักจั่นเพื่อเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับจิตวิญญาณทางศาสนา สมัยราชวงศ์ชั้นมีการทำหยกลวดลายจักจั่นใส่ไว้ในศพผู้ตายเพื่อรักษาศพ หรือเพื่อให้กลับมามีชีวิตใหม่ นอกจากนี้ยังเป็นสัญลักษณ์ของสถานะทางสังคม ปัจจุบันเป็นสัญลักษณ์ของ "ความเยาว์วัยและความอมตะ"(Welch 2008: 93)

ลายจักจั่นเป็นลวดลายที่พบในศิลปะราชวงศ์ขาง นอกเหนือจากหนอน และดักแด้ ในช่วงต้นราชวงศ์ขางและราชวงศ์โจว ทำหน้าที่สื่อสารกับบรรพบุรุษและพระเจ้า สมัยราชวงศ์ขางและราชวงศ์โจวใช้ลวดลายจักจั่นกับพิธีกรรมบวงสรวงบูชาของในกิจการของรัฐและการทหาร การสงครามและบูชาบรรพบุรุษต่อเทพเจ้าที่มีความสำคัญเท่าเทียมกัน สะท้อนถึงโชคชะตาของพระเจ้าแผ่นดินและจุดมุ่งหมายทางการเมืองการปกครองด้วยใช้เป็นสิ่งอำนวยพรในการสงครามอย่างมีนัยสำคัญ มีการค้นพบหอกธนูและอาวุธสัมฤทธิ์อื่นๆ ที่มีลาย

⁵⁰ เรียกอีกอย่างว่า知了

ประดับเป็นลายจักจั่น เช่น คันธนูลายเขาจักจั่น รูปแบบจักจั่นถูกจารึกไว้ในอาวุธสะท้อนให้เห็นถึงความกลัวสงคราม พวกเขาอธิษฐานต่อพระเจ้าเพื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้คุ้มครอง แม้อยู่ในการต่อสู้ จักจั่นก็สามารถช่วยพรให้กลับมามีชีวิตใหม่ ลายจักจั่นส่วนใหญ่ประดับด้วยจักจั่นในรูปทรงสามเหลี่ยม รูปร่างยาวส่วนท้องไม่มีเท้า มีตากลมโตคล้ายกับดักแด้ล้อมรอบด้วยลวดลายสายฟ้าทุกด้าน รูปทรงจักจั่นมี 3 แบบได้แก่⁵¹

- ก. จักจั่นแบบไม่มีขา มีสามแบบ คือ รูปทรงหัวใจ รูปทรงลูกศร และรูปทรงเขาแกะ
- ข. จักจั่นแบบสองขา มีสองแบบ ได้แก่ แบบสองขาขนานไปกับลำคอด้านหน้า และแบบสองขาจากคอขนานไปทางด้านล่างของลำตัว
- ค. จักจั่นแบบสี่ขา รูปแบบพื้นฐานของรูปแบบจักจั่นสี่ขาขยายสี่เท้าออกจากคอ สองขาขึ้นสองขาลงหัวลำตัวและเท้าไม่มีลักษณะแบบจักจั่นสองขา
- ง. จักจั่นแบบอื่นๆ

ลายจักจั่นมักใช้ประกอบกับลวดลายสัตว์อื่น ๆ เช่น เทาเทีย มังกร รวมถึงนก ส่วนใหญ่จะใช้งานตามกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด องค์ประกอบสมมาตรตามแนวแกน องค์ประกอบลวดลายจักจั่นนี้มักจะให้พลัง สง่างาม มั่นคง ลายจักจั่นเป็นลวดลายประดับแบบหนึ่งในการตกแต่งเครื่องสัมฤทธิ์ของจีนโบราณ พบอยู่ในเครื่องสัมฤทธิ์ หยกเครื่องเคลือบดินเผา

ภาพที่ 4.80 ลายจักจั่น

4.4 ลวดลายสิริมงคล(吉祥纹样)

นอกจากลวดลายที่กล่าวแล้ว สามประเภท ยังมีลวดลายจีนตามชนบ่อีกประเภทที่แสดงถึงความยินดีเกี่ยวข้องกับมงคล คำอวยชัยให้พร ลวดลายชนิดนี้มีองค์ประกอบและความหมายเฉพาะเจาะจง เป็นส่วนขยาย

⁵¹ เข้าถึงได้จาก <http://zh.wikipedia.org/wiki/%E8%9D%89%E7%BA%B9> วันที่ 22 กันยายน 2556

เพิ่มเติมของลวดลายประดับจีนตามชนบ ลายมงคลหมายถึงลวดลายที่ความหมายลึกซึ้ง ลวดลายอันเกิดจากการฟ้องเสียงคำก็เป็นแบบหนึ่ง ลวดลายมงคลเริ่มต้นพัฒนาในสมัยราชวงศ์ถัง ราชวงศ์ซ่ง เพื่อใช้ในราชวงศ์หมิง และราชวงศ์ชิง ซึ่งลวดลายเกือบทั้งหมดตั้งใจให้มีความหมายเป็นมงคล ลวดลายมงคลมุ่งหมายให้มีความมั่งคั่ง โชคดี อายุยืนนานมีความหมายใช้งาน 4 ประเภท ผู่หรือฮก(富) หมายถึงความมั่งคั่ง ลู่หรือลก(祿) หมายถึงอำนาจวาสนา โช้วหรือชิว(壽)หมายถึงชีวิต และอุปมาสีประการ ได้แก่ พิขผลอุดมสมบูรณ์ทุกปี(年年丰收) คือ ความอุดมสมบูรณ์แทนด้วยความมั่งคั่งความสำเร็จ คือ โชคโลกแทนด้วยอำนาจบารมี ศานติสุข คือ อายุยืนนานแทนด้วยสุขภาพแข็งแรง การแต่งงาน มิตรภาพ ลูกหลานมากมายความสุขแทนด้วยการเฉลิมฉลอง เป็นต้น จิตวิญญาณและการรับรู้ด้านความงามของจีน เป็นองค์ประกอบสำคัญของลวดลายมงคลจีนตามชนบ อันมีความหมายทางวัฒนธรรมที่ลึกซึ้ง เป็นสิ่งที่ตีเเย่มอายุ 5,000 ปีของอารยธรรมจีน

4.4.1 ลายสวัสติกะ(卍字纹) เป็นลวดลายประดับจีนตามชนบดั้งเดิมลายหนึ่ง เครื่องหมายสวัสติกะ(卍) ในภาษาจีนอ่านว่า "ว่าน(万หมายถึงหมื่น)" เครื่องหมายสวัสติกะ(卍) เป็นเครื่องรางโบราณชนิดหนึ่ง ใช้เป็นเครื่องรางและสัญลักษณ์ทางศาสนา แทนพระอาทิตย์ หรือ ไฟ เครื่องหมายสวัสติกะ(卍) ไม่ใช่อักขระจีนแต่เป็นตัวอักขระสันสกฤต หมายถึงจุดมงคลแทนการเวียนว่ายตายเกิด หรือสังสารวัฏ คัมภีร์พระพุทธศาสนา เล่มที่สิบจากสิบสองเล่มว่า พระศากยมุนีพุทธเจ้ากลับเกิดใหม่พร้อมเครื่องหมายสวัสติกะ(卍) บนหน้าอกดังนั้น คนจึงเรียกภาพมงคลของลายอักขระสวัสติกะ ลายแบบนี้ว่า "มงคลทะเลเมฆ" สัญลักษณ์แห่ง ความอมตะ โชคดี ความสุขยืนนานและอายุยืนยาวหมื่นปี อักขระ"卍" เข้ามาหลังจากศาสนาพุทธได้เผยแพร่มีการแปลความเป็นคำว่า"ว่าน(万แปลว่าหมื่น)"ความครั้งแรกในราชวงศ์เว่ยเหนือ ต่อมาในสมัยราชวงศ์ถัง พระสงฆ์ อาทิ พระภิกษุสวนจ้าง(玄奘法師)⁵²หันมาเปลี่ยนคำแปลใหม่เป็นคำว่า"เตอ (德)" ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงหมายถึงการทำความดีอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ในรัชสมัยของจักรพรรดินี อู่ ของราชวงศ์ถัง หันกลับไปแปลเป็นคำว่า "ว่าน" อัน หมายถึง ผลบุญ มงคลทั้งหมดในโลก ต่อมาจึงได้ใช้ความหมายตามกรณีนี้ และมีการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับ"สวัสติกะ" อย่างมั่นคง ไปเป็นนิรันดร์ไม่แปรผัน ปิดเป่าสิ่งชั่วร้ายให้เกิดโชคดี เป็นมงคลสัญลักษณ์ของความโชคดี อักขระ"สวัสติกะ" มีเขียนสองชนิด ทั้งหันไปซ้าย มือและขวามือ แต่ทางพุทธศาสนาใช้ขวามือมากกว่าเพราะทางพุทธศาสนาขวามือถือเป็นทิศมงคล พิธีกรรมต่างๆจะขึ้นอยู่กับทิศขวามือ ลาย"สวัสติกะ" มักจะมีอยู่สี่มุมหรือโดยการขยายออกไปด้านนอก เพิ่ม คำว่า "出(ชู)" ที่ลายต่อเนื่องกันทั้งสี่ด้านเพื่อหมายความว่ามีที่

⁵² พระภิกษุสวนจ้าง(602-664) ราชวงศ์ถังพระสงฆ์และนักแปลที่เดินทางไปอินเดีย ค.ศ.629-64

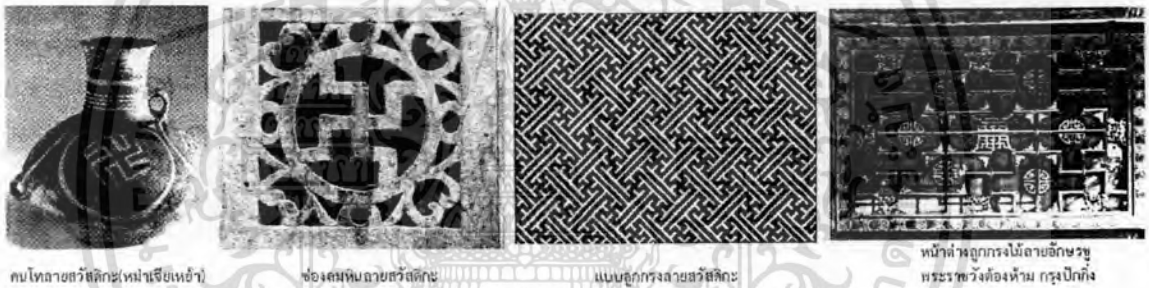
สิ้นสุด และความสุขยืนนานและอายุยืนยาวหมื่นปี ดำเนินต่อไปไม่สิ้นสุด จึงเรียกรูปแบบนี้อีกอย่างว่า "ว่านจื้อจิ้น(万字锦)หรือแถบอักษรว่าน" ลายสวัสดิกะใช้กันอย่างกว้างขวางในผ้า เสื้อผ้า เครื่องเคลือบดินเผา อิฐสลัก ไม้แกะสลัก กรอบหน้าต่าง จิตรกรรม เครื่องสัมฤทธิ์ เครื่องเงิน เครื่องทอง การพิมพ์และย้อมสี เครื่องเรือนคลาสสิก เช่น ข้างต้น เครื่องสัมฤทธิ์ ราชวงศ์ถังเครื่องเคลือบดินเผาราชวงศ์ซ่งผ้าไหมลายและ บานประตูแลดูลายสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง เป็นต้นทั้งหมดต่างใช้ลวดลาย "สวัสดิกะ" แต่ลายสวัสดิกะเหล่านี้ สูญเสียความหมายทางศาสนาดั้งเดิมไป แต่ที่เพิ่มขึ้น คือ อารมณ์และความสนใจใน สุนทรียภาพแห่งชาติแบบดั้งเดิมของจีน สัญลักษณ์ ที่ขอให้โชคดี มีแต่สิ่งดี ๆ

ในเสื้อผ้า สิ่งทอ มักจะใช้อักษร"卍" ประดับตกแต่งขอบริมหรือชายผ้า ที่มุมทั้งสี่ ใช้ซ้ำเป็นลายต่อเนื่องคล้ายลวดลายลูกโซ่ เป็นแถบอักษรตัวว่านแบบทิเบต สื่อถึงความสม่าเสมอต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีการปักอักษร"卐" ต่อเนื่องเป็นลวดลายประดับตกแต่งเสื้อคลุมจักรพรรดิ เหล่าบัณฑิตข้าราชการในสังกัดศักดินา การใช้งานลาย"สวัสดิกะ"ในเครื่องแต่งกายทิเบต เป็นที่แพร่หลายมาก สตรีทิเบตเชื่อว่าเป็นสิ่งมงคล เป็นสัญลักษณ์ของความดีจึงมักจะเย็บที่ด้านหลังเสื้อผ้า หรือ เป็นสิ่งประดับตกแต่งเพื่อบรรเทาภัยพิบัติและอธิษฐานขอให้มีความสุข ลายสวัสดิกะและลายประกอบอื่นๆ มีการใช้อย่างกว้างขวางในงานฝีมือเย็บปักถักร้อย ลายสวัสดิกะอย่างต่อเนื่องหรือแยกจากกัน ไม่เปลี่ยนแปลง เส้นสายสะท้อนให้เห็นถึง สเน่ห์ของวัฒนธรรมชาวบ้าน แบบดั้งเดิม ผู้หญิงทิเบตสวมใส่แถบผ้าคาดศีรษะและคาดเอวไว้แขวนกระเป๋าเข็มขัด เสื้อปักสื่อ ด้านบนรองเท้าแผ่นพื้นรองเท้า ฯลฯ มักจะมีการปรับเปลี่ยน ปักลาย "สวัสดิกะ" ในรูปแบบที่แตกต่างไป นอกจากนี้ ผ้าห่มของคู่แต่งงานใหม่ในวัฒนธรรมจีนยังตกแต่งด้วยลาย"สวัสดิกะ" เป็นสัญลักษณ์แห่งความสุข งานรื่นเริงเฉลิมฉลอง

ในอิฐแกะสลัก ไม้แกะสลักและการตกแต่งสถาปัตยกรรมต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการส่วนใหญ่ในการแกะสลักลายสวัสดิกะ ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นสูง หรือพลเรือนชาวบ้านในสังกัดศักดินามักตกแต่งประตูและหน้าต่างบ้านส่วนใหญ่ด้วยลูกกรงลาย"สวัสดิกะ" ทั้งสองสิ่งได้บูรณาการการใช้รูปทรงที่มีความหมายมงคลของ โชคดี มีความสุขขึ้นมาใหม่ แต่ในทางปฏิบัติ ยังมีหน้าที่ใช้สอยเรื่องอากาศและแสง ทำให้คุณค่าทางศิลปะและการปฏิบัติผสมผสานเข้าด้วยกันได้อย่างสมบูรณ์แบบ ผืนหน้าต่าง กรอบประตู หัวคานของอาคารพระอารามพุทธศาสนาในทิเบต มักจะตกแต่งด้วยลาย "สวัสดิกะ" บริเวณลูกฟักบานประตูและหน้าต่าง ก็มีลาย"สวัสดิกะ"ที่รูปทรงแตกต่างกันไปใช้ส่งมอบความหวังดีปรารถนาให้คนมีความสุขที่สื่อถึงความโชคดี ความมั่งคั่งและความอุดมสมบูรณ์ ที่ไม่มีสิ้นสุดอย่างแน่นอน(永不断头) ลายสวัสดิกะมีการนำไปใช้อย่างกว้างขวางมากขึ้นในเครื่อง

เรือนโบราณ เช่น บานของกรอบกระบังม่านฉลุลายของเตียงพระภิกษุในสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง ที่ช่าง
 ตู(上都)⁵³ หลังจากนั้น กล่องที่มีการแบ่งช่องและมีข้อ สดุดแบบต่างๆ ก็มีลายลักษณะเรียบง่ายของลายสวัสดิ
 กะ เครื่องเรือนโบราณที่เรียบง่ายสง่างาม และ เป็นระเบียบ ประณีต ยิ่งใหญ่ ด้วยทักษะที่น่าประทับใจของการ
 ผลิตเป็นคู่ไม่ซ้ำกัน

"สวัสดิกะ" มักจะเกี่ยวข้องกับดอกผักตบชวา เถาวัลย์ ลายเมฆหรือ รวมเข้าด้วยกันเป็นลวดลายแทน
 ด้วยอักษร"ว่าน(万)"ที่เกี่ยวข้อง ภาพทางวัฒนธรรมมากมาย เช่น ทุกสิ่งสมปรารถนาหรือว่านชื่อหรือ (万事如
 意) ทุกอย่างดี หรือว่านชื่อต้าจี(万事大吉) อายุยืนหมื่น ๆ ปี ไม่มีสิ้นสุดหรือว่านโช้วหฺวเจียง(万寿无疆) เกิด
 ใหม่ทดแทนอย่างธรรมชาติหรือว่านเซียงเกิงจิน(万象更新) เป็นต้น เช่น กลุ่มเมฆหรือ สีสัน กลายเป็น รูปลูก
 พลับใจกลางประดับตกแต่งด้วย "สวัสดิกะ" มีความหมายว่า ทุกสิ่งสมปรารถนา น้ำเต้าและลาย"สวัสดิกะ"ใช้
 รวมกัน มีความหมายถึง ให้มีบุตรหลาน หรือ ความรุ่งเรืองหมื่นรุ่น

ภาพที่ 4.81 ลายสวัสดิกะ

4.4.2 ลายหรือ (如意纹) หรือในภาษาสันสกฤตหมายถึง อนิรุทธ(阿那律) หรือ หมายความว่า เหมือนดั่ง
 คิดหรือเป็นดังต้องการ(ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล 2552: 118) พัฒนามาจาก และลายสลักเสาโบราณ ส่วน
 ใหญ่รูปร่างคล้ายรูปตัวเอส ทรงหัวใจ เห็นหลังจื่อที่มีรูปร่างเหมือนเมฆ คลื่น คล้ายกับรูปร่างของดาวไทใหญ่
 เป็นรูปมงคลวัตถุชนิดหนึ่งของจีนโบราณ คนโบราณใช้เป็นสัญลักษณ์ของความโชคดี มักเห็นร่วมกับรูปมงคล
 อื่น มักใช้เป็นลายประดับบนแจกัน หนังสือตัว บัตร เช่น ดอกโบตั๋น เป็นต้น หมายความว่าถึงความสงบสุขและ
 การวยชัยให้พร และความมั่งคั่งในระยะแรกพระภิกษุใช้บันทึกพระคัมภีร์ ถึงอนุชนรุ่นหลังต่อมา ใช้สำหรับ
 สุนทรียภาพและเครื่องเรือน จากการหน้าที่ใช้สอยของหรือก็กลายเป็นนามธรรมและกลายเป็นสัญลักษณ์
 ทั่วไปของวัดอุโมงค์จีน

⁵³ รู้จักกันในนามซานตู เมืองหลวงในฤดูร้อนของราชวงศ์หยวน(ค.ศ.1279-1368)

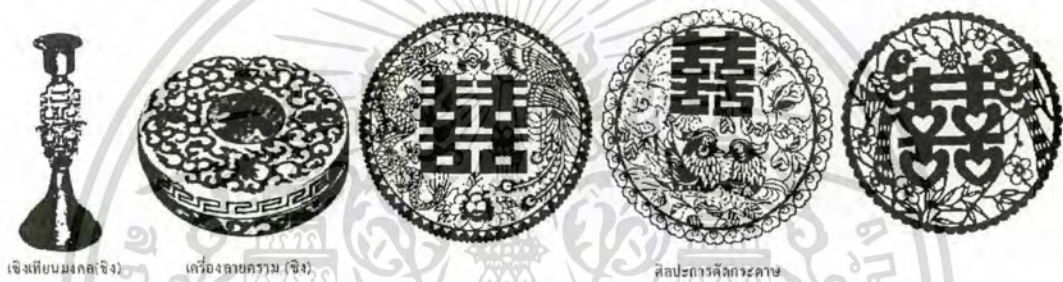
รูปทรงหรือผ่านกระบวนการพัฒนาเปลี่ยนแปลง สมัยราชวงศ์เว่ย และราชวงศ์จิ้นในสมัยราชวงศ์เหนือ ราชวงศ์ใต้ มีรูปร่างใบปาล์มเป็นครั้งแรก นำไปสู่การพัฒนาที่สำคัญในราชวงศ์สุยและราชวงศ์ถังพัฒนารูปร่าง ให้มีก้านแบนเป็นครั้งแรกที่พัฒนาด้านบนที่คอให้โค้งงอ เป็นรูปเมฆแบบสามหยักช่วงเวลาที่เกิดรุ่งเรืองของ ราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิงมีการพัฒนาหุ่ยวี เนื่องจากวัสดุที่มีค่าและมีฝีมือประณีตและเป็นที่ยอมรับมากในเวลา นั้น หุ่ยวีของหมิงและราชวงศ์ชิงมีรูปแบบหลายอย่างประกอบ เช่น เห็ดหลินจือ ค้างคาว ลูกท้อ เป็นต้น เห็ดหลิน จือหมายถึงสุขภาพและอายุยืน ค้างคาว หมายถึง ความโชคดี ความมั่งคั่ง ลูกท้อเปรียบได้กับมืออายุยืน หุ่ยวียัง เป็นสัญลักษณ์มีความหมายมงคลใช้ในการไล่ผีวิญญาณชั่วร้าย มักใช้เป็นสัญลักษณ์ของการให้พรความ ปราบปรามในความเป็นอยู่และอื่น ๆ ถือเป็นของขวัญอันล้ำค่าเผยแพร่ในหมู่สังคมสูงและเจ้าหน้าที่ ประจำใน ราชวงศ์ชิงข้าราชการในสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง ถวายหุ่ยวีเพื่อเป็นบรรณาการในข้อเสนอแก่เหล่าเชื้อ พระวงศ์ บางครั้งฝ่ายเจ้าแผ่นดินก็มักจะประทานหุ่ยวีเป็นรางวัล แก่เชื้อพระวงศ์และข้าราชการบริวาร ดังนั้น หุ่ยวี ค่อยๆ กลายเป็นอำนาจทางสังคมสูง และสัญลักษณ์ของความมั่งคั่งวัสดุที่ใช้ทำหุ่ยวีมีหลากหลาย ได้แก่ หยกสี ต่างๆ ทองเงิน เหล็ก เหล็ก กระจก งาช้างไม้และเครื่องเคลือบดินเผา เป็นต้น ทั้งนี้ ไม่ต้องพูดถึงความ หลากหลายของพื้นผิวของอื่น ๆ หุ่ยวีทำด้วยหยกขาว หรือไม้ไผ่และไม้ มีมากขึ้นกว่าสมัยก่อน ใช้ในการฉลอง วันเกิดของ เป็นของขวัญงานฝีมือเครื่องประดับหุ่ยวีมีต่าง ๆ นานา เช่น "ปมไส้ไก่แบบจีน"⁵⁴ คทาไม้หุ่ยวี เป็น ต้น ไม่เพียงเป็นความงามที่ประสบผลสำเร็จในเชิงองค์ประกอบแต่ถือว่าเป็นความกลมกลืนกัน ด้วยผล ดังกล่าว หุ่ยวีได้เพิ่มเสน่ห์ของชาติพันธุ์เข้าไปด้วยหุ่ยวีของราชวงศ์ที่ผ่านมา มีความหลากหลายเป็นอันมากประกอบด้วย หุ่ยวีหินประเภทหยก หุ่ยวีฝังหินไม้(嵌木嵌镶木镶嵌木镶嵌 inlay) หุ่ยวีไม้ธรรมชาติ หุ่ยวีทองคำ หุ่ยวีหยก หุ่ยวี ไม้กฤษณา เป็นต้นแบบดั้งเดิมส่วนใหญ่ผสมรูปภาพมงคลเช่นผลลูกท้อ เห็ดหลินจือ ค้างคาว เป็นต้นหุ่ยวี ประเภทนี้ มีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อน สวยงาม คือ ชิ้นงานที่ใช้หุ่ยวีอยู่ตรงกลาง

ภาพที่ 4.82 ลายหุ่ยวีแบบต่าง ๆ

⁵⁴ ได้แก่ ปมม้วนยาว(盘长结) ปมเหรียญทองแดง(铜钱结) ปมผีเสื้อ(蝴蝶结) ปมความรัก(喜结) ปมอายุยืนยาว(寿结)

4.4.3 ลายอักษรสมรส สี่(囍字纹) เป็นลายตกแต่งจีนแบบหนึ่งที่เป็นอักษร แปลว่า มีความสุขอ่านออกเสียงเป็นคำว่าสี่หรือสุข(喜)สองตัว มีความหมายว่า สุขเป็นสองเท่า เป็นสัญลักษณ์ในงานแต่งงาน หมายถึงความสุขของคู่วิวาห์ (จิตรกร ก่อ นันทเกียรติ2539: 146) เป็นลวดลาย ใช้กันอย่างแพร่หลายในเครื่องสัมฤทธิ์ เครื่องเคลือบดินเผา เครื่องเรือนไม้แกะสลัก เสื้อผ้าและ จิตรกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในพื้นที่เช่น การตัดกระดาษ , ภาพวาด เพื่อการตกแต่ง ที่มีความหมาย มีความสุข คู่ ความสุข และความสุขยังเป็น ลาย ที่เป็นที่นิยมในการตกแต่งบ้านเรือนพิธีเถลิง มีการพัฒนาในสมัยราชวงศ์ถังและราชวงศ์ แพร์หลายใน ราชวงศ์หมิง และราชวงศ์ชิง จวบจนถึงยุคปัจจุบัน ลายนี้มีลักษณะง่าย ๆ แต่ก็มี ความซับซ้อนศิลปะพื้นบ้านมักจะมีประยุกต์ลวดลายตามใจอิสระ ทำให้เกิดลายมากมาย

เชิงเทียบมงคลเจิง

เครื่องลายคราม (เจิง)

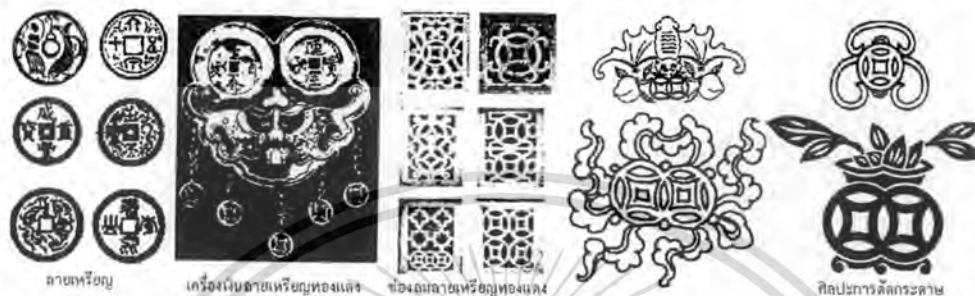
ศิลปะการตัดกระดาษ

ภาพที่ 4.83 ลายอักษรสมรส สี่

4.4.4 ลายเหรียญทองแดง (铜钱纹) หรือที่เรียกว่าลายเหรียญโบราณ(古钱纹) ถือเป็นรูปแบบลายประดับเงินตามชนบ มีชื่อลายเหรียญทองแดงตามลักษณะของเงินตราจีนสมัยโบราณ นับตั้งแต่ราชวงศ์ฉิน ที่ระบบจักรพรรดิและสกุลเงินมั่นคง หลังจากนั้นรูปแบบเหรียญ ก็เริ่มต้นนิยมใช้เป็นสัญลักษณ์ของความมั่งคั่ง ลวดลายนี้อยู่ในฐานวงกลมมีรูสี่เหลี่ยมจัตุรัสตรงกลางด้านใน เหมือนรูเหรียญทองแดงเงินที่ใช้ร้อยเป็นพวง ๆ ละร้อยอัน ในลายเหรียญทองแดงจะประกอบด้วยภาพหรืออักษรจีนจารึกเรียงกันสองถึงสี่แถว เช่น คำอวยพรคู่ บ่าวสาวว่า ให้มีชีวิตยืนยาวมีความร่ำรวยและเกียรติยศชื่อเสียง นอกจากนี้ พวงเหรียญทองแดงที่ร้อยเป็นสายร้อยเก้านัน ยังเป็นสัญลักษณ์ของความสุขอย่างไม่มีสิ้นสุด ลายเหรียญทองแดงปัจจุบันใช้เป็นเครื่องรางป้องกันภัยจากวิญญาณร้ายที่จะนำโรคภัยไข้เจ็บมาให้ (ธวัชชัย ดุลยสุจริต 2545: 54-55) บางครั้งใช้ลายคล้ายแก้วชิงดวงเป็นลายเหรียญ สามารถเป็นได้ทั้งลายหลักที่แยกจากกันบนพื้นที่ข้าวของที่ตกแต่งและยังสามารถนำมาใช้เป็นรูปแบบการตกแต่งเสริมรูปแบบอื่น ๆ ลายเหรียญกลายเป็นสัญลักษณ์ของธุรกิจเจริญรุ่งเรืองมั่งคั่ง นิยมใช้เหรียญคู่ เนื่องจากสัญลักษณ์เหรียญเงินนี้มีลักษณะคล้ายดวงตามนุษย์ และคำว่าเงินตราออกเสียงว่าเฉียนพ้องกับคำว่าข้างหน้าหรือสิ่งที่อยู่ตรงหน้าจึงมักจะใช้เป็นเหรียญคู่(双钱) เหมือนดวงตาคน เพื่อสื่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความหมายว่าให้ก้าวหน้าหน้ายิ่งขึ้นไป(ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล 2552: 120-121) ดังนั้น จึงเป็นที่ชื่นชอบของผู้คนทางธุรกิจมักจะใช้สำหรับประตูและหน้าต่าง เครื่องเรือนประติมากรรมสถาปัตยกรรม เครื่องเงินเครื่องทอง เครื่องเคลือบดินเผา หยก เครื่องสัมฤทธิ์ การเย็บปักถักร้อย การตัด กระจาดาช เครื่องนุ่งห่ม มีการประยุกต์ใช้ลายดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประตูและหน้าต่าง เครื่องเคลือบดินเครื่องเรือน เป็นส่วนใหญ่

ภาพที่ 4.84 ลายเหรียญทองแดง

4.4.5 ลายอักษร(文字纹) ข้อความจะถูกเขียนเป็นทำนองหลักของลาย เป็นลวดลายแบบดั้งเดิม ประกอบด้วยลายข้อความในตัวอักษรจีน รวมถึงข้อความที่ซ่อนอยู่ไม่เพียงแต่กลอนสุภาพ คำพังเพย ชื่อสกุล คำที่เกี่ยวข้องกับคำมงคล ลายอักษรสามารถสลับย้อนกลับไปยุคสัมฤทธิ์ ลวดลายมีการพัฒนาต่อมาในสังคมศักดินาสยามราชวงศ์อื่น ราชวงศ์ถัง ราชวงศ์ซ่ง และราชวงศ์หยวน ความสำเร็จปรากฏขึ้นตามความหมายสิริมงคล ซึ่งเกิดขึ้นถี่และแพร่หลาย เช่น ความโชคดี ยศถาบรรดาศักดิ์ อายุยืนนาน ความสุข ทรัพย์สินเงินตราที่เพิ่มมากขึ้น ฯลฯ ถูกนำมาใช้ประดับตกแต่งกันอย่างแพร่หลายในจิตรกรรม จิตรกรรมฝาผนัง การตัดกระจาดาช เครื่องสัมฤทธิ์ เครื่องเงินเครื่องทอง เครื่องเคลือบดินเผา สถาปัตยกรรม เครื่องเรือน เครื่องแต่งกาย ข้าวของเครื่องใช้ ในชีวิตประจำวันและเครื่องประดับ ภายหลังเมื่อมีเครื่องเคลือบดินเผาเพิ่มมากขึ้นในสมัยราชวงศ์ซ่ง เหล่าบัณฑิตนักวิชาการผู้ทรงความรู้ก็มีส่วนร่วมไปเนื้อหาลวดลายอักษรของเครื่องลายคราม โดยมีจำนวนมากเป็นบทกวี ลำนำ คำโคลง บทเพลง

ภาพที่ 4.85 ลายอักษร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.4.6 ลายมงคลแปด(八吉祥) มงคลแปด คือ ลายมงคลแปดของพุทธศาสนา(เป้าอี้ 2555:149) ลายที่รู้จักกันเป็นชุดเครื่องมือเครื่องใช้แปดสิ่งในศาสนาพุทธแบบทิเบต ลวดลายมงคลแปด มี สอง กลุ่ม มีลักษณะชัดเจนในสมัยหยวน(เป้าอี้ 2555:149)

กลุ่มแรกสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพระพุทธเจ้า หรือธรรม ประกอบด้วย หอยสังข์ ฉัตร ดอกบัว หม้อน้ำมนต์ ฆ้อง ปลาทอง⁵⁵ เงื่อนนิรันดร⁵⁶(ศรีวิตรสระ) ธรรมจักร ทุกสิ่งจะเกี่ยวข้องกับพระพุทธประวัติหรือพุทธศาสนา เป็นสัญลักษณ์ของวัตรมงคลแปดสิ่ง ที่สามารถขจัดปัญหา เคารห์ร้ายภัยพิบัติและอธิษฐานเพื่อความปลอดภัยและความสงบสุข

อีกกลุ่มเป็นของมงคลแปดในลัทธิเต๋าและเป็นอาวุธศักดิ์สิทธิ์ประจำกายของแปดเซียน ได้แก่ กลองปลากระป๋ิวพิเศษ กระเช้าดอกไม้ น้ำเต้า แผ่นป้ายคู่อินหยาง(阴阳板) ปาน พัดใบกล้วย ขลุ่ย ล้วนเป็นเครื่องมือขจัดปีศาจและอำนาจพร

ลวดลายมงคลแปดนี้แต่ละสิ่งล้วนมีความหมายกำกับ ได้แก่

มงคลที่หนึ่ง ธรรมจักร คือ วงล้อขนาดใหญ่ในสมัยอินเดียโบราณเป็นสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนาแดงเป็นวงล้อธรรมที่หมุนตลอดเวลา เปรียบดังชีวิตที่เวียนว่ายตายเกิดนิรันดรไม่มีที่สิ้นสุด

มงคลที่ สอง หอยสังข์ คือ เครื่องดนตรีพราหมณ์ประเภทหนึ่งที่มีจะใช้ ในพุทธศาสนาตามพุทธประวัติในพระสูตร พระสุรเสียงขององค์พระศากยมุนีพุทธเจ้ากังวานไปทั่วจตุรทิศประหนึ่งเสียงสังข์ ดังนั้นพระธรรม เป็นสัญลักษณ์แทนเสียงดังกัมปนาททะเลโลกหมายถึง โชคดี

มงคลที่สาม ฉัตร คือ ร่ม ที่ชนชั้นสูงอินเดียโบราณใช้ในยามเดินทางใต้แสงแดด ต่อมา พัฒนา เป็นวัตรทางศาสนาพุทธ หมายถึงผู้มีอำนาจสูงสุดร่มทางพระพุทธศาสนาครอบคลุมทุกอย่าง เปิดปิดได้อย่างอิสระเป็นสัญลักษณ์ของการป้องกันวิญญานชั่วร้าย ผู้คุ้มครองปกป้องพระธรรมการคุ้มครองสิ่งมีชีวิต ธรรมะยังอุปมาตั้งร่มที่ไม่หย่อนไม่ถึง แผลไปทั่วปราศจากข้อแม้นอกจากนี้ ชาวพุทธทิเบตเชื่อว่า ฉัตรเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจแห่งคำสอนของพระพุทธเจ้า

มงคลที่สี่ ฆ้อง(ธวัช) เป็นธรรูปทรงกระบอกของอินเดียโบราณชาวพุทธใช้ฆ้องเป็นสัญลักษณ์ของธรรมในฐานะท้องฟ้าศักดิ์สิทธิ์ จักรวาลอันบริสุทธิ์กรรมที่ส่งผลต่อสรรพชีวิต การแผ่เมตตา หมายถึงการแก้ปัญหาที่ต้นตอ หว่านพืชฉันใดย่อมได้ผลฉันนั้นศาสนาพุทธแบบทิเบตเชื่อว่า ฆ้อง คือ ศีล การแก้ปัญหา(มรรค?) ภูมิปัญญา

⁵⁵ บ้างว่าปลาคู่(เป้าอี้ 2555:149)

⁵⁶ เงื่อนปมไม่รู้จบ ก็เรียก(ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล 2553:225)

การปล่อยวางเมตตา สุญญตา(ว่างเปล่า ไม่มีไม่ยินดี(空无相无愿) ปฏิจจสมุปบาท(悟缘起)⁵⁷ ปราศจากอคติซึ่ง เป็นสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา ศาสนาแห่งการตรัสรู้

มงคลที่ห้า ดอกบัว(ปัทมา) ผุดจากโคลนตมโยไม่เปรอะเปื้อน ออกมาสะอาดบริสุทธิ์ อรุณเปรียบตั้ง ธรรมอันบริสุทธิ์เหมือนดอกบัวสด หอม สดชื่น จิตใจงาม คู่มือหลุดพ้นความทุกข์ยากของสรรพชีวิต สัญลักษณ์ ของความบริสุทธิ์ศักดิ์สิทธิ์ ชาวพุทธธิเบต เชื่อว่าดอกบัว เป็นเป้าหมายสูงสุดในการปฏิบัติธรรม สัญลักษณ์แห่ง ดวงตาแห่งสวรรค์(การบรรลุมรรคผล)

มงคลที่หก หมอน้ำมันต์(กลศ) เป็นสัญลักษณ์ พุทธศาสนาอันไร้พรมแดนบรรลุซึ่งปัญญาและความสุข ดังเช่นหมอน้ำมันต์ที่ไม่แตกไม่รั่ว พระสงฆ์ทิเบตมักจะกรอกน้ำ และ อัญมณีลงในขวด และฝังขวด ลงในหลุม หรือ ต้นไม้มงคล สัญลักษณ์ของความโชคดี นี้หมายถึงความสงบ ความมั่งคั่ง ความเป็นอมตะ .

มงคลที่เจ็ด ปลาทอง(สุวรรณมัสยา) เป็นตัวแทนพระธรรมอันมีพลังไม่มีสิ้นสุดเสมือนปลาในสายน้ำ เป็นอิสระไร้กังวลเป็นสัญลักษณ์ของ ความแข็งแรงมีชีวิตชีวา กระตือรือร้น เข้าใกล้โชคลาภห่างไกลสิ่งชั่วร้าย ชาวพุทธ ใช้ปลาทองอธิบายถึงโลกุตระ(การหลุดพ้นโลก)เสรีภาพและการปลดปล่อยของผู้ปฏิบัติธรรม พุทธ ศาสนาในทิเบตปลาทองเป็นสัญลักษณ์ของการบรรเทาปลดปล่อย ชีวิตนิรันดร์ การเวียนว่ายตายเกิดเป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นสัญลักษณ์ของดวงตา⁵⁸

มงคลที่แปด เงื่อนมงคล(ศรีวัตสะ) หรือเรียกว่า เงื่อนนิรันดร์ อุปมาว่าธรรมมีพลังอำนาจ สัญลักษณ์ ว่าทุกสิ่งกลับคืน ไม่มีที่สิ้นสุด อายุยืน

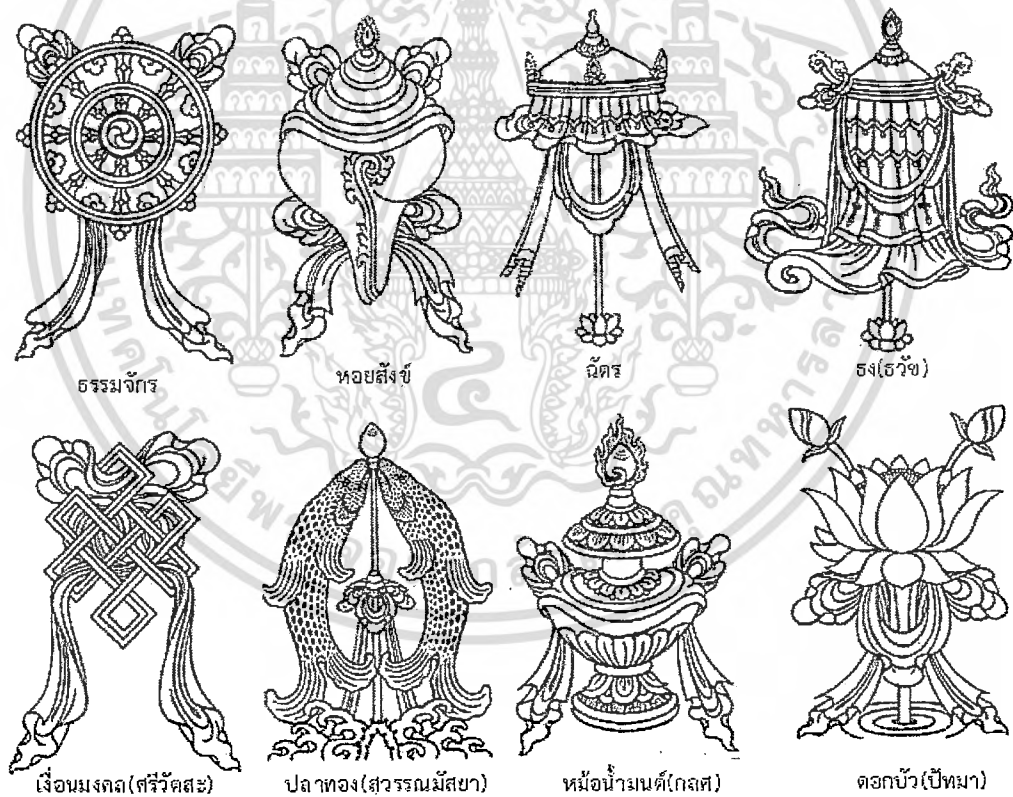
มงคลแปดมีใช้ในภาพจิตรกรรมฝาผนัง เครื่องเงินเครื่องทอง ประติมากรรม ไม้แกะสลัก หยกเครื่อง เคลือบดินเผา และอื่นๆ อาจใช้เป็นลายโดดๆหรือประกอบกันทั้งแปดสิ่งเข้าด้วยกันในลาย ลายมงคลแปดหา ยากที่สุดในเครื่องเคลือบดินเผาตลาดหลวงฉวน⁵⁹ และเครื่องเคลือบดินเผาเปลือกไข่จึงต่อเงินสมัยราชวงศ์ หยวน เทคนิคการดูลายการจัดลายที่ไม่มีระเบียบ สมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง ลวดลายมงคลแปดได้รับความนิยมนานบางครั้งมักเป็นองค์ประกอบบนหรือพันรอบ ๆ ก้านบัว และ บางครั้งมีสัญลักษณ์ ลูกปัด แทนที่เป็นหนึ่งในแปดลาย นอกจากนี้ยังถือว่าลายมงคลแปดเป็นลวดลายอวยพร

⁵⁷ เป็นชื่อพระธรรมหัวข้อหนึ่งในศาสนาพุทธ เรียกอีกอย่างว่า อิทัปปัจจยตา หรือ ปัจจยการ

⁵⁸ <http://www.zhfgwh.com/a/fupinbaike/67477.html>

⁵⁹ เขตหลวงฉวนอี นครเฉิงตู มณฑลเสฉวน

ลายมงคลแปดเป็นลายหลักที่มักจะถูกวางไว้ตรงกลาง ลายชั้นรองลงไปมักจะปรากฏตรงมูม ภายหลังกษัตริย์จากราชวงศ์หยวน ในรัชสมัยจักรพรรดิหย่งเล่อราชวงศ์ชิง เทคนิคพิมพ์ลายมงคลแปดไม่ค่อยปรากฏให้เห็นในรัชสมัยจักรพรรดิฉวนเต๋อ(宣德)⁶⁰ เทคนิคเครื่องเคลือบก็กลายเป็นแบบจุ่มสี ลายคราม เเบญจรงค์ และสีพาสเทล จนถึงสมัยจักรพรรดิเฉียนหลง(乾隆)และรัชสมัยจักรพรรดิเจียชิ่ง(嘉庆)ต่อมา ถูกครอบงำด้วยเทคนิคสีพาสเทล หลังจากสมัยราชวงศ์หยวน การจัดองค์ประกอบลวดลายมงคลแปดเป็นมาตรฐานมาก นอกจากนี้ยังมีคุณสมบัติสูงอีกด้วย ระยะเวลาต้นและช่วงกลางในสมัยราชวงศ์หมิงเรียงลำดับตามวงกลมไล่จากธรรมจักร หอยสังข์ ฉัตร ธง ดอกไม้ ปลา หมอน้ำมนต์ เงื่อนมงคล โดยช่วงปลายราชวงศ์หมิงและต้นราชวงศ์ชิงเริ่มเปลี่ยนแปลงลำดับเป็นธรรมจักร หอยสังข์ ฉัตร ธง ดอกไม้ หมอน้ำมนต์ ปลา เงื่อนมงคล ต่อมาในรัชสมัยของจักรพรรดิเฉียนหลง ราชวงศ์ชิง การใช้ลำดับแบบนี้มีการหยุดชะงักและการจัดลวดลายไม่เป็นระเบียบ

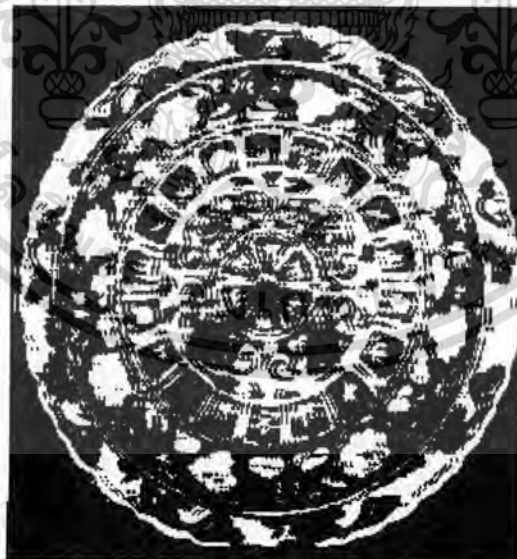

ภาพที่ 4.86 ลายมงคลแปด

ที่มา: <http://www.douban.com/note/171945737/> วันที่ 21 สิงหาคม 2556

⁶⁰ จักรพรรดิองค์ที่ห้าในราชวงศ์หมิง(ค.ศ. 1398-1435)

4.4.7 ลายสมบัติเบ็ดเตล็ด(杂宝纹) ลายตกแต่งมงคลทั่วไปที่พบบ่อยในข้าวของเครื่องใช้ เช่น กระຈก ส้มฤทธิ ภาพจิตรกรรม เครื่องเคลือบดินเผา เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ลายนี้เริ่มต้นในสมัยราชวงศ์หยวนแพร่หลายในราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง รูปแบบของลวดลายสมบัติเบ็ดเตล็ด มีหลากหลาย ในสมัยราชวงศ์ หยวนมีจอก เเหล้าโบราณสามขาสองใบ ห่วงโซ่สีเงิน แตร มุกไฟ เปลวไฟ พระอาทิตย์ หอยสังข์ ปะการัง เหยี่ยวทองแดงคู่ เป็นต้น ครั้นถึงสมัยราชวงศ์หมิง ได้เพิ่มรูปเมฆ เท็ดหลังจื่อ รูปฝางเซิ่ง(方胜⁶¹) โกวจุพาลัมพา(艾叶) ม้วนหนังสือ พู่กันจีน รูป หม้อตัง น้ำเต้าและอื่น ๆ เนื่องจาก ในลายนี้ ไม่มีกฎเกณฑ์แบบแผนสำหรับการเลือก ภาพลวดลายตามใจชอบ จึงเรียกว่าภาพลายลายสมบัติเบ็ดเตล็ด นอกจากนี้ ยังมีศิลปินพื้นบ้านเลือกใช้ลวดลายสมบัติแปดชิ้นโดยประกอบลายกันเข้าอย่างอิสระ ตามที่อ้างถึงข้างต้น จึงเป็นลวดลายแบบที่เรียกว่า " ผสม " แต่ก่อนหน้าี่ลวดลายแบบนี้มีจะแตกต่างกันมาก ในสมัยราชวงศ์หยวน ลายสมบัติเบ็ดเตล็ดส่วนใหญ่เป็นรูปแบบตกแต่งชั้นรอง การเปลี่ยนรูปทรงกลีบดอก ปรากฏตามไหล่หรือช่องเครื่องเคลือบดินเผา ลายสมบัติเบ็ดเตล็ดในสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง เว้นที่ว่างบนของลายหลัก มีการกระจายตัวของลายหลักมาก แม้ในราชวงศ์ชิงมีลายสมบัติเบ็ดเตล็ดที่เป็นลายหลักของการทำงาน ขณะที่สมัยจักรพรรดิหย่งเจินของราชวงศ์ชิงสามารถทำถ้วยเกาตั้ง(高足杯) เลียนแบบเครื่องลายครามลายแปดมงคลได้สำเร็จ แต่ลวดลายสมบัติเบ็ดเตล็ดยังครอบงำอยู่ด้วยรูปฝางเซิ่ง แท่งเงิน เปลวไฟ เป็นต้น

ภาพที่ 4.87 ลวดลายสมบัติเบ็ดเตล็ด เครื่องลายครามสมัยราชวงศ์หยวน

ที่มา: http://www.jdzdeyun.com/_uploadfile/image/20121222105325.jpg วันที่ 2 กันยายน 2556

⁶¹ รูปสี่เหลี่ยมทแยงมุมซ้อนกันสองรูป

4.4.8 ลายยันต์แปดทิศปากว่า (八卦纹) เป็นหนึ่งในลายประดับจีนทั่วไปทางศาสนาที่นิยมใช้ในกระจกสัมฤทธิ์และเครื่องเคลือบดินเผา ตามประวัติศาสตร์จีนว่าฝูซี(伏羲) หัวหน้าชนเผ่าโบราณได้สร้างยันต์แปดทิศปากว่าไว้ ปากว่ามีแหล่งกำเนิดทุกสรรพสิ่งอยู่ตรงกลาง ในคัมภีร์แห่งการเปลี่ยนแปลง อี้จิง(易经)กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงมีแหล่งกำเนิดทุกสรรพสิ่งแบ่งเป็นสองลักษณะ สองลักษณะก่อให้เกิดสี่ทิศ สี่ทิศก่อให้เกิดแปดสัญลักษณ์ แปดสัญลักษณ์แบ่งเป็นโชคดีและเคราะห์ร้าย(ทางโหราศาสตร์) โชคดีและเคราะห์ร้ายเกิดเป็นแหล่งกำเนิดทุกสรรพสิ่ง ลายยันต์แปดทิศปากว่าประกอบด้วยสัญลักษณ์เส้นประ(--)ของยิน(阴) และสัญลักษณ์เส้นขีด(—)ของหยาง(阳) เกิดเป็นสัญลักษณ์พื้นฐานปรากฏการณ์ธรรมชาติแปดอย่าง (เจิ้งชื่อเฉียง และหลิวจวิน เจิ้ง. 2556:51) ได้แก่

- เฉียน(乾)คือ ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ตำแหน่งฟ้า หมายถึง พ่อ และการสร้างสรรค์ ใช้สัญลักษณ์ ≡
- คุน(坤)คือ ทิศตะวันตกเฉียงใต้ ตำแหน่งแห่ง ดิน หมายถึง แม่ และการยอมรับ ใช้สัญลักษณ์ ≡
- เจิ่น(震)คือ ทิศตะวันออก ตำแหน่งสาย ฟ้า หมายถึง ลูกชายคนโต และการตื่นตัว ใช้สัญลักษณ์ ≡
- ชวี่น(巽)คือ ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ตำแหน่ง ลม หมายถึง ลูกสาวคนโตและความอ่อนโยน ใช้สัญลักษณ์ ≡
- ≡
- ขั่น(坎) คือ ทิศเหนือ ตำแหน่งน้ำ หมายถึง ลูกชายคนกลาง และความลึกลับ ใช้สัญลักษณ์ ≡
- หลี่(离)คือ ทิศใต้ ตำแหน่งไฟ หมายถึง ลูกสาวคนกลาง และการติดตามใช้สัญลักษณ์ ≡
- เกี้ยน(艮)คือ ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ตำแหน่งภูเขา หมายถึง ลูกชายคนเล็ก และความสงบ ใช้สัญลักษณ์ ≡
- ≡
- ตุ้ย(兑) คือ ทิศตะวันตก ตำแหน่งบึง(ทะเลสาบ) หมายถึง ลูกสาวคนเล็ก และความร่าเริง ใช้สัญลักษณ์ ≡
- ≡

ต่อมาได้ขยายไปเป็นเรื่องสิริมงคลแทนสภาพแวดล้อมที่ต่อสุขภาพ ขับไล่วิญญาณชั่วร้าย ปกป้องคุ้มกันจากสิ่งไม่ดี และใช้เพื่ออธิษฐานให้ศิลาให้พร ลายยันต์แปดทิศปากว่าปรากฏขึ้นครั้งแรกเป็นลวดลายตกแต่งกระจกสัมฤทธิ์ในสมัยราชวงศ์เว่ย ราชวงศ์จิ้น แล้วแพร่หลายไปจนถึงสมัยราชวงศ์ถัง สมัยห้าราชวงศ์ และสมัยราชวงศ์ซ่ง ลายยันต์แปดทิศปากว่าของเครื่องเคลือบดินเผาเริ่มในราชวงศ์หยวน พบมากในราชวงศ์หมิง และราชวงศ์ชิง หลี่เอ่อ(李耳)ผู้ก่อตั้งลัทธิเต๋าเป็นลูกหลานของเจ้าผู้ปกครองสมัยราชวงศ์ถัง ลัทธิเต๋ายังเจริญรุ่งเรืองในสมัยราชวงศ์ถัง ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากศิลปหัตถกรรมในสมัยราชวงศ์ถัง เช่น กระจกสัมฤทธิ์

โดยทั่วไปในระยะนี้ถูกครอบงำโดยลวดลายยันต์แปดทิศปากว่ากับลายสี่สัตว์เทพ ลายคลื่น และลายห้าภูเขา ศักดิ์สิทธิ์(五岳) เป็นต้น⁶² เครื่องเคลือบดินเผาตกแต่งลายยันต์แปดทิศปากว่ากลับมานิยมแพร่หลายอีกครั้งใน สมัยราชวงศ์หยวน ราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง มาจากความหลากหลายของศาสนาต่าง ๆ ในยุคราชวงศ์หยวน ที่อยู่ร่วมกันได้ เจ้าผู้ปกครองสมัยราชวงศ์หมิงหลายคนนับถือลัทธิเต๋า ลายยันต์แปดทิศปากว่าจึงเป็นที่ แพร่หลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ กล่าวได้ว่าราชวงศ์ชิงเป็นผู้อุปถัมภ์พระพุทธศาสนาและลัทธิ เต๋า เครื่องเคลือบดินเผาตกแต่งลายยันต์แปดทิศปากว่าในยุคนี้ ส่วนใหญ่เป็นการทำเทียมเลียนแบบของสมัย ราชวงศ์หมิง เครื่องเคลือบดินเผาหลัก ๆ ของราชวงศ์หยวนตกแต่งลายยันต์แปดทิศปากว่า คือเครื่องลายคราม จากหลงฉวนเหยา และชิงเหยา สมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิงมาจากสายผลิตในเจียงซี นอกจากนี้ ลวดลาย ยันต์แปดทิศปากว่า ยังใช้กับเสื้อผ้า หยก กระจกขัด และภาพจิตรกรรมฝาผนัง สื่อความหมายถึงสิริมงคลและ สุขภาพแข็งแรง กำจัดภัยอันตรายและป้องกันจากสิ่งไม่ดีต่างๆ

ลายยันต์แปดทิศปากว่า

พื้นหินถาปาว่า

กระจากลายห้าภูเขาศักดิ์สิทธิ์ปากว่า(ตั้ง) เครื่องลายครามลายปากว่า (ชิง)

ภาพที่ 4.88 ลายยันต์แปดทิศปากว่า

ที่มา: 中国传统纹样图鉴 / ZHONGGUO CHUANTONG WENYANG TUJIAN., 古月, 2010

4.4.9 ลายสุขบรรจบ(喜相逢) หรือที่เรียกอีกอย่างว่าปลาหยินหยาง เป็นลวดลายประดับเครื่องเคลือบ ดินเผาทั้งสีทั่วไปที่มาจากภาพกราฟิกคู่ตรงข้ามหยินหยาง ตรงกลางภาพแหล่งกำเนิดสรรพสิ่ง ภาพ องค์ประกอบแถบสองแถบคล้ายปลาประสานกลมเกลียวกัน เป็นรูปตัวเอสแปงวงกลมออกเป็นสองส่วนสองสี หมายถึงสวรรค์และโลกครึ่งหนึ่งสีดำครึ่งสีขาวสีขาวคือหยิน สีดำคือหยาง ในสีขาว มีจุดสีดำ หมายถึงใน หยางมีหยินและในสีดำมีจุดสีขาวหมายถึงในหยินมีหยางทั้งสองมีความหมายว่าต่างทำให้เกิดหยินหยางซึ่งกัน และกัน กล่าวกันว่าผู้ผู้นำชนเผ่าจีนภาคกลางสมัยโบราณ สร้างขึ้นโดยพัฒนามาจากลายยันต์แปดทิศปากว่า เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของโลก คือ การประสานกลมเกลียวกันของคู่ตรงข้ามหยินและหยาง มี การพึ่งพาซึ่งกันและ

⁶² ห้าภูเขาศักดิ์สิทธิ์ในลัทธิเต๋า ได้แก่ ไท่ซานในมณฑลซานตง ฮัวซานในมณฑลส่านซี, เหิงซาน ในมณฑลหูหนาน, เหิงซาน ในมณฑลชานซี, ชางซานในมณฑลเหอหนาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กัน และ ความเป็นอิสระ ลวดลายนี้ ใช้กันอย่างแพร่หลายสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง หมายถึง โชคดี มีสุขภาพแข็งแรง ใช้ปิดเป่าวิญญาณร้าย ขจัดอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ นอกจากนี้ มักจะสามารถพบเห็นใช้ตกแต่งเครื่องเคลือบดินเผา ในการตกแต่งสถาปัตยกรรม เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ภาพจิตรกรรมทางศาสนา เป็นต้น

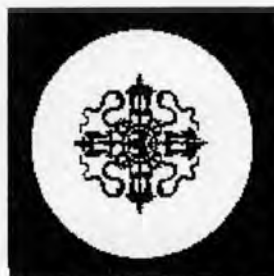
ภาพที่ 4.89 ลายสุขบรรจบ

ที่มา: 中国传统纹样图鉴 / ZHONGGUO CHUANTONG WENYANG TUJIAN., 古月, 2010

4.4.10 ลายตาลปัทม (宝杵纹) เป็นลวดลายประดับจีนตามชนรูปแบบหนึ่ง ส่วนใหญ่ใช้ในเครื่องหยก เครื่องเคลือบดินเผา พระพุทธรูป ผนังสีดำนในศาสนาสถาน สถาปัตยกรรมวัด ฯลฯ องค์ประกอบหลักของพิธีกรรมหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในทางศาสนาพุทธ เป็นภาพตาลปัทมสองหัววางขวางเป็นรูปกากบาท หรือที่เรียกว่า "ตาลปัทมกากบาท (十字杵)" นอกจากนี้ ยังมีการตกแต่งด้วยริ้วผ้าที่ลาย ตาลปัทมชนิดนี้เรียกว่า "ลายตาลปัทมมีริ้ว (结带宝样)" ใช้ "ขจัดความเจ็บปวดและชนะปีศาจ" เป็นวัตถุมงคลมีสิริมงคลมาก เริ่มต้นจากราชวงศ์หยวน ลายตาลปัทมมักนำไปใช้กับการตกแต่งอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ภายในขามลายครามสมัยราชวงศ์หยวนก็มีลายตาลปัทมแล้ว กลางสมัยราชวงศ์หมิงลายตาลปัทมก็เป็นที่แพร่หลายอย่างแท้จริง ในรัชสมัยจักรพรรดิเฉิงฮั้ว (成化) เตาเผาหลวงก็ผลิต เครื่องลายครามลวดลายตาลปัทมเป็นจำนวนมากปัจจุบันนี้ แก้วทรงตัน ในพิพิธภัณฑ์ พระราชวังต้องห้าม กรุงปักกิ่ง เป็นภาพตาลปัทมกากบาทในใจกลางของวงกลมตัวหนังสือภาษาสันสกฤต อยู่รอบ ๆ ทุกทิศคล้ายกลีบดอกไม้แปดกลีบ ภายในแต่ละกลีบเป็นตัวหนังสือภาษาสันสกฤต ตามแบบฉบับ เครื่องลายครามลายตาลปัทม

จานลายครามลายตาลปัทม (ชิง)

ภาพที่ 4.90 ลายตาลปัทม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.4.11 ลายสร้อยลูกประคำจีน(璎珞纹) สร้อยลูกประคำจีน หรือ สร้อยสังวาลเป็นเครื่องประดับสายสร้อยลูกปัดหยกโบราณ ลายสร้อยลูกประคำใช้ภาพสร้อยลูกประคำ หรือเครื่องประดับรูปแบบอื่น ๆ เพื่อเป็นตัวแทนระลึกลึง เป็นลวดลายมงคลทางศาสนาประเภทหนึ่ง สร้อยลูกประคำแต่เดิมเป็นเครื่องประดับพระศอหรือทรงอกพระพุทธรูปสมัยอินเดียโบราณชนิดหนึ่ง คล้ายสายสร้อยมุก ต่อมา พระพุทธศาสนาได้แพร่หลายเข้ามาในประเทศจีน ก็มีการนำสร้อยลูกประคำเข้ามาด้วย สร้อยลูกประคำสมัยราชวงศ์ถัง ได้กลายมาเป็นเครื่องประดับสตรี ผลิตจากวัสดุที่แตกต่างกัน มีเงิน ทอง อัญมณีหินสี เปลือกหอยมือเสือ ลูกปัดกระเบื้องเคลือบ ไข่มุก เป็นต้น ลายสร้อยลูกประคำเป็นที่นิยม ต่อมาส่วนใหญ่ลายสร้อยลูกประคำ ใช้ในทางศาสนา ในพระพุทธรูป และภาพจิตรกรรมฝาผนัง นอกจากนี้ยังพบเห็นบ้างในกระจกสีสัมฤทธิ์และเครื่องเรือน สมัยปลายราชวงศ์หยวน ได้ขยายขอบเขตไปยังการประดับตกแต่งข้าวของเครื่องใช้ ให้มีความหมายว่า ”สว่างสดใสเกินกว่าจะวัดได้ ธรรมที่ไม่มีขอบเขตอันสิ้นสุด” สำหรับเครื่องลายคราม ตั้งแต่ราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง มีความเชื่อที่หลากหลายทั้งเต๋าและพุทธศาสนา ดังนั้น จึงใช้งานลายสร้อยลูกประคำมากขึ้นในเครื่องลายคราม พบมากในเครื่องเคลือบดินเผา เครื่องลายคราม และเครื่องเบญจรงค์

ภาพที่ 4.91 ลายสร้อยลูกประคำจีน โสสมัยราชวงศ์หมิง

ที่มา: 中国传统纹样图鉴 / ZHONGGUO CHUANTONG WENYANG TUJIAN., 古月, 2010

4.4.13 ลาย ฮก ลก ชิวหรือ ฝู ลู่ ชิว สี่และความสุข (福祿寿禧) เป็นหนึ่งลายในลวดลายมงคลจีนตามขนบยังเป็นหนึ่งที่นิยมกันมากที่สุด ไม่ได้ขึ้นอยู่กับชนิดหนึ่งชนิดใดของการประดับตกแต่งหรือโดยฮกลกชิว หรือลวดลายความสุขสี่ประการ หรือเป็นการรวมกันในวัฒนธรรมจีนแบบดั้งเดิม ฮกลกชิว ความสุขสี่ประการที่ได้รับเป็นความปรารถนาในสิ่งดีงาม ที่ผู้คนไล่ตามไขว่คว้า ลายฮกลกชิวและความสุข จึงใช้กันอย่างแพร่หลายในสถาปัตยกรรมขนาดใหญ่ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง เครื่องเรือน เตียนนอนขนาดเล็ก ระแนงลูกกรง รวมถึงแหวน ลวดลายดังกล่าวใช้ในเกือบทุกพื้นที่ชีวิต ลาย ฮก ลก ชิวและความสุข เป็น สัญลักษณ์ของการให้มีโชคดีมีอายุยืนยาวมากมีความมั่งคั่งและรุ่งเรือง ทัศนกรรมลายฮกลกชิวและความสุข จึงมีหลาย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความหมาย หรือทั้งหมดล้วนได้รับความนิยมจากผู้คน หรือกลายเป็นส่วนประกอบสำคัญในชีวิตประจำวัน รูปแบบมงคล ที่พบบ่อย นอกจาก ฮก ลก ซิ่ว และความสุข คือ รูปแบบแยกเดี่ยว ๆ ของสี่เหล่านี้ นอกจากนี้ยังมี แบบที่เป็นดาวฮก ลก ซิ่ว สามดวงรวมกัน(福祿寿三星) หมายถึง เจ้าเมืองข้าหลวงในราชวงศ์ถัง ต่อมาหมายถึง บรรลुरूปร่างจนกลายเป็นเทพเป็นสัญลักษณ์ของการมีอายุยืนยาว มีโชคมีลาภและมีสุขภาพดี การผสมรวมกัน ของลวดลาย เช่น ลวดลายประกอบกับตัวอักษร นอกจากนี้ยังมี การผสมระหว่างการใช้สัญลักษณ์อุปมา กับ ลวดลาย เช่น ค้างคาว ที่หมายถึงฮก กวาง ที่หมายถึงลก ลูกท้อที่หมายถึง ซิ่ว ฮกคู่กับลก หรือผู้คู่ชวงฉวน (福祿双全) มักจะประกอบด้วยภาพค้างคาวและกวางโดยเล่นคำพ้องเสียง "ผู้(ฮก)" คำง่า" ค้างคาว " พ้องเสียงกับ คำว่า"ความสุข " ส่วน" กวาง " และ " ลิว(ลก " พ้องเสียงกับคำว่า " เงิน" ฮกคู่กับซิ่ว(福寿双全)หมายถึง "มี ความสุขและอายุยืนนาน"โดยเล่นคำพ้องเสียง "ผู้(ฮก)" " ค้างคาว " พ้องเสียงกับคำว่า" ความสุข "และ ใช้ลูก ท้อเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายถึงอายุยืน ฮกกับเด็ก(福增贵子)ส่วนใหญ่ประกอบด้วยภาพเด็กชายและ ค้างคาว โดยเล่นคำพ้องเสียง "ผู้(ฮก)" " ค้างคาว " พ้องเสียงกับคำว่า" ความสุข "และ" กุ้ย(桂)" กับ" กุ้ย(贵)"ที่ แปลว่าล้ำค่า เพื่อแสดงความยินดีที่มีลูกชาย เป็นต้น

ภาพที่ 4. 92 ลาย ฮก ลก ซิ่ว หรือ ผู้ คู่ ชิว สี่และมีความสุข

4.5 ลวดลายคน

ลวดลายคนมีพื้นฐานมาจากรูปภาพอัตลักษณ์บุคคลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบดั้งเดิมของจีน ลวดลายประดับภาพคนและการพัฒนาการสังคมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ด้วยแนวคิดสมัยบรรพกาลและ ตระหนักในข้อจำกัด กอปรกับความเชื่อทางศาสนา ลวดลายจึงเป็นนามธรรม เกิดภาพครึ่งคนครึ่งสัตว์ เช่น คน ตัวเป็นนก เมื่อสังคมก้าวหน้าขึ้นลวดลายลายเส้นง่ายๆกลายเป็นรูปคนที่มีรายละเอียดซับซ้อน หลังสมัย ถึงและซ่งลวดลายรูปภาพคนมีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น ในสมัยหมิงและชิงลวดลายมีมีชีวิตชีวา

4.5.1 ลายเทพอัปสร(飞天纹) เป็นลายประดับเงินตามชนบแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับศาสนา คือ คนธรรพ์ กับกนิริจากตำนานอินเดียโบราณ มีหน้าที่เล่นดนตรีเรียงระบำฟ้อนถวายแก่พระพุทธเจ้า ใน คนธรรพ์ กับกนิริสมัยราชวงศ์ซ่งอยู่คู่กันตามตำนาน ต่อมาเลื่อนเป็นหนึ่งในแปดเทพของทางพุทธศาสนาของจีน คนธรรพ์อาศัยอยู่ในสวนดอกไม้ของสวรรค์ด้านตะวันตก ที่มีกลิ่นฉม⁶³ คนธรรพ์มีหน้าที่บรรเลงดนตรีและรำ รำแต่ไม่สามารถเหาะเหินได้ สมัยต่อมาค่อยๆ เกิดความสับสนปนเปกันกับกนิริ ที่สามารถเหาะเหินบนฟ้าได้ ซึ่งตามตำนานอาศัยอยู่ทางทิศใต้ของเขาพระสุเมรุ ยามเล่นดนตรี เหาะเหิน ถือเครื่องดนตรี รำรำ ในนามของ" คีตเทพ" ลายเทพอัปสรได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของความโชคดีและความสุข หลังจากพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าสู่ประเทศจีน มีการใช้ลายเทพอัปสรในประติมากรรมและจิตรกรรมฝาผนัง ต่อมาจึงขยายไปยังหยก สัมฤทธิ์ หิน สถาปัตยกรรมและสาขาอื่นๆ และสื่อพลังของศาสนาโลกและความปรารถนาจะมีชีวิตที่ดีขึ้น ลวดลายเทพอัปสรที่โดดเด่นเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ถ้ำตุนหวง⁶⁴ มณฑลกานซู ภาพเป็นภาพสตรี รูปร่างท้วม แกว่งว้าย ล่องลอยร่างกายเคลื่อนไหวไหลเลื่อนอย่างอิสระเป็นธรรมชาติ

ภาพที่ 4.93 ลายเทพอัปสร

4.5.2 ลายใบหน้าคน(人面纹) พบปรากฏอยู่ในยุคหินใหม่ วัฒนธรรมหย่างเสาในกลุ่มแม่น้ำเหลือง เครื่องปั้นในช่วงต้นและกลางของยุคสัมฤทธิ์ในราชวงศ์ซางและราชวงศ์โจว แสดงรายละเอียดตกแต่ง มักลงสี แกะสลัก ใบหน้ามีลักษณะเหมือนมนุษย์จริง ใบหน้ากลม นัยน์ตาเปิดหรือปิด คิ้วและขอบตาสีดำตัดแถบขาว มีแถบดำคาคกลาง ปากและส่วนของศีรษะโค้งเหมือนตะขอ ปากเป็นเส้นทแยงตัดกันสองเส้น ลายนี้มีรากฐานมาจากชีวิตสังคมล่าสัตว์ สะท้อน การบูชาสัตว์ในช่วงแรกๆ ต่อมาในสมัยราชวงศ์ซาง มีการสร้างกระถางตั้งใบหน้า

⁶³ น่าจะเป็นป่าหิมพานต์ เขิงเขาไกรลาศของไทย

⁶⁴ ถ้ำหูนกขิง ซานซี ตำบล เป็นหนึ่งในสามถ้ำใหญ่ที่สุดของจีน ถ้ำมอเกา ในตุนหวง หลงเหมินวนลั่วหวาง กิโลเมตรทางตะวันตกของเมืองต้าหลง ซานซีถ้ำหูนกขิง เป็นถ้ำหลักในสี่ถ้ำ มีพุทธรูป สองร้อยห้าสิบสอง งานพุทธศิลป์เจริญสูงสุดในศตวรรษที่ห้าหก

คน ใบหน้าคนมีลักษณะเหมือนจริง ริมฝีปากหนา จมูกกว้าง หูใหญ่ คิ้วคมชัด รูปทรงนี้หลังสมัยราชวงศ์ซาง หาได้ยาก

เครื่องปั้นดินเผาปั้นโท(หินใหม่)

กระถางตั้งสมัยราชวงศ์ซาง

ภาพที่ 4.94 ลายใบหน้าคน

4.5.3 ลายนักระบำ() เครื่องปั้นดินเผาสดลายนักระบำเป็นลวดลายประดับแบบหนึ่ง จับเอาจากการเต้นระบำ เริ่มปรากฏในยุคหินใหม่ มีการใช้เทคนิคการเขียนสีเป็นลวดลายนักระบำในคนโทหูเดียวของวัฒนธรรมหม่าฉ่าง ด้วยลายนักระบำแบบนามธรรม แสดงฉากผู้คนเต้นระบำเป็นหมู่ เครื่องปั้นยุคหินใหม่นี้มักวาดลวดลายนักระบำด้วยสีดำบนพื้นผิวที่แบ่งเป็นสามกลุ่มแต่ละกลุ่มมีห้าคน จับมือกันเต้นอย่างเป็นระเบียบ ประณีต เครื่องปั้นดินเผายุคจ้านกั๋วถึงราชวงศ์ช้าน และราชวงศ์ช้านมักปรากฏลวดลายคนเต้นระบำ แต่มีการหายไป ฝีมือการเขียนและแกะสลักมีความชำนาญเต็มที่ เมื่อถึงยุคราชวงศ์เว่ย จิ้นและราชวงศ์เหนือใต้ ก็พัฒนาไปสำหรับงานจิตรกรรมการปั้นและการแกะสลักลวดลายคนเต้นระบำปรากฏในเครื่องปั้นดินเผาและกระเบื้อง ข ตลอดระยะเวลายาวนานยุค ราชวงศ์ถังและซ่งลายนักระบำใช้กันอย่างปกติ ก่อให้เกิดความหลากหลายและมากมายขึ้น

เครื่องปั้นดินเผาหม่าฉ่าง

เครื่องปั้นดินเผาหม่าฉ่าง

เครื่องถม(โจวตะวันตก)

ระบำหมอนไหม(จุนทิว)

ภาพสลักหิน(ราชวงศ์ช้าน)

ภาพที่ 4.95 ลายนักระบำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.4.4 ลายการละเล่นของเด็ก(嬰戏纹) เป็นลายที่นิยมกัน มักเป็นฉากเด็กเล่นกัน ปรากฏครั้งแรกในราชวงศ์ถังในเครื่องปั้นดินเผาฉางซา ภายหลังขยายไปยังจิตรกรรม เสื้อผ้าอาภรณ์ เครื่องเรือน การแกะสลักงานกระดาด การเย็บปักถักร้อยและสาขาอื่นๆ ลวดลายการละเล่นของเด็กมีเด็กเล่นลูกบอล เด็กเล่นกับกวาง เรือ ม้าไม้ไผ่ ม้า ตกปลาส ปะทัด มักมีลวดลายพรรณพฤกษาประกอบ การละเล่นของเด็กเริ่มต้นระหว่างยุคราชวงศ์หมิงและชิง ลวดลายการละเล่นของเด็กยุคราชวงศ์หมิงเป็นที่นิยมมาก ลวดลายมีสี่สัน ลวดลายมีตั้งแต่เด็กสิบหกคนไปจนถึงเด็กร้อยคนเล่นกัน เพื่อหมายถึงมีลูกหลานเต็มบ้าน เด็กชายถือก้านไม้ไผ่รูปมังกร หมายถึงมีโชคมีความสุข เด็กชายถือไม้ไผ่แดงรูปปลาหมายถึงมากมายมั่งมี ในสมัยราชวงศ์ชิงมีการแสดงฉากการเล่นของเด็กมากขึ้น เด็กเล่นโคมไฟ เล่นขี่ม้าส่งเมือง เข็มมังกรแสดงถึงวิถีชีวิตที่สนุกสนาน

ภาพที่ 4.96 ลายการละเล่นของเด็ก

4.4.5 ลายสตรี เป็นลวดลายที่มีผู้หญิงเป็นหลัก ในระยะแรกเป็นภาพนางกำนัลในพระราชวังและสตรีชั้นสูง เมื่อถึงยุคราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง ภาพสตรีชนชั้นฐานะกลางและล่างในชีวิตประจำวันก็กลายเป็นเนื้อหาของลวดลาย เช่น แสดงภาพหญิงเจ้าบ้านนั่งอยู่ตรงกลาง นางคนรับใช้ถือร่มบังแดดรอหญิงถือผ้าแดงผ่านไป ภาพเต็มตัวมีชีวิตชีวา สะท้อนชีวิตชนชั้นสูงสมัยฉงจินในวิถีชีวิตประจำวัน

ลวดลายสตรีเริ่มในยุคราชวงศ์เว่ย จิ้นและราชวงศ์เหนือใต้ ลวดลายในยุคนี้ปรากฏในภาพจิตรกรรม ประติมากรรม จิตรกรรมฝาผนัง ฯลฯ ระหว่างการพัฒนาในยุคราชวงศ์ถัง ความงามของภาพลวดลายนี้ความงามของสตรีอยู่ที่ความอวบท้วม ประสบความสำเร็จในทางจิตรกรรม และจิตรกรรมฝาผนัง ในยุคราชวงศ์ซ่ง เนื่องจากนิยมลวดลายนกและดอกไม้ ภาพสตรีจึงมีปรากฏน้อยในฉากนั้น งานจิตรกรรม งานเย็บปัก เครื่อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.98 ลายบัณฑิตชั้นสูง แจกันลายคราม(หมิง)

ที่มา: http://www.gogochina.cn/news/info_7686_1.html วันที่ 22 สิงหาคม 2556

4.4.7 ลายชาวไร่ชาวนา(农耕图) เป็นลายจีนตามชนบ่อีกแบบหนึ่ง ที่แสดงวิถีชีวิตการเกษตรอันอุดมสมบูรณ์ ชาวนาชาวไร่ในสังคมการเกษตร ที่ขยันขันแข็ง เป็นแรงงานหลักของสังคมและการพัฒนา ลวดลายนี้ค่อย ๆ แพร่หลายไป ลวดลายแสดงภาพของผลผลิต ชีวิตและการงานของผู้คนในไร่นานี้ ใช้ในงานจิตรกรรมฝาผนัง จิตรกรรม ประติมากรรม เครื่องเคลือบดินเผา หยกเครื่องเรือน ผ้าไหม และงานตกแต่งสาขาอื่นๆ จิตรกรรมฝาผนังที่ถ้ำตุนหวงมณฑลกานซู พบลวดลายชาวไร่ชาวนา แสดงด้านหนึ่งของการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจในสมัยราชวงศ์สุยและถัง ฉากชีวิตของชาวนาชาวไร่ในราชวงศ์ที่ผ่านๆ มาปรากฏใน จิตรกรรมและเครื่องเคลือบดินเผาจำนวนมาก เนื้อหาทั่วไปในลวดลายมีโคกระบือ การทำนาทำไร่ เรือ การจับปลา การล่าสัตว์ การบรรทุก ค้าขายสินค้า ทำเรือประมง การละเล่นเป่าโยง การตรากตรำพญากับอุปสรรค เป็นต้น จำลองสถานการณ์ชีวิตชาวนาชาวไร่จีนโบราณ ฉากตั้งโต๊ะแกะสลัก บ้านสวนไร่นา ชีวิตชาวนาชาวไร่ สมัยราชวงศ์ชิง

กระบือไถดินเผา(จีน)

เครื่องลายคราม(จีน)

ภาพ4.99 ลายชาวไร่ชาวนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.4.8 ลายทวารบาลจขงขุย (钟馗图) เป็นเทพประจำอำนวนยพรประจำบ้านตามคติพื้นบ้าน เป็นทหารอารักขาพระจักรพรรดิราชวงศ์ถังตอนต้น พื้นเพเป็นคนเขาจงหนาน ฉางอาน มักเขียนภาพด้วยหมึก ตากลมหน้าผากได้ส่วน หน้าตาบึ้งตึงดุร้าย แต่เป็นคนฉลาดเฉลียว มีความสามารถ และประสพการณ์มากมาย ปกติเป็นคนตรงไปตรงมา ตามตำนานว่า จขงขุยทำหน้าที่ทวารบาลคอยขับไล่ปีศาจจากจักรพรรดิ ดังนั้น ผู้คนนิยมใช้ภาพเพื่อขับไล่ภูตผี สิ่งชั่วร้าย หลังจากสมัยราชวงศ์ถัง ทุกวันปีใหม่จักรพรรดิจะให้ภาพจขงขุยเป็นธรรมเนียมเป็ลืบต่อกันมา จักรพรรดิคังซีแห่งราชวงศ์ชิง ขณะขึ้นชา ยี่สิบเจ็ดปีพระองค์ทรงวาดภาพจขงขุยลงบนด้านหนึ่งของแจกันอีกภาพเป็นจขงขุยกับปีศาจน้อยสองตน ตนหนึ่งถือเครื่องดนตรี อีกตนแบกดาบไว้บนไหล่ มีเมฆและภูเขาซ้อนกันเป็นฉากหลัง ภาพจิตรกรรมฝาผนังจขงขุยบูทรวงอำนาจ สองค่างกล่าวที่ว่า เหนือนกอินทรีมีพระเจ้า แม้แต่ภูคียังกลัวจขงขุย จิตรกรรมฝาผนังที่สดใสดงาม

มีบันทึกไว้ในหนังสือตำรามากมาย ภาพลวดลายจขงขุยจะแตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่จขงขุยสะกดปีศาจด้วยมือหนึ่ง ลายนี้ใช้สำหรับงานเครื่องเคลือบดินเผา หินแกะสลักภาพจิตรกรรมฝาผนัง ฯลฯ เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม ในรูปทวารบาลอำนวนยพรความสุขในชีวิต นอกจากนี้ ยังมีในภาพวาดพื้นบ้าน ปัจจุบันมีรูปจขงขุยปรากฏบนเครื่องลายครามหลายรูป

ภาพที่ 4.100 ลายทวารบาลจขงขุย

ที่มา: <http://www.qymssc.com/shop/2014/01/13/49396.html> วันที่ 2 กันยายน 2556

4.4.9. ลายคุณธรรมห้าประการ(五伦图) เป็นลวดลายจีนแบบหนึ่งยุคหลังจากการเกิดวิทยาการ ในสมัยราชวงศ์ซ่ง เผยแพร่ไปในเกาหลีเหนือ คุณธรรมห้าประการเป็นหลักจารีตสังคมของลัทธิ ขงจื๊อ ในจีน คุณธรรมห้าประการหมายถึง ความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล เป็นจริยธรรมหว่างข้ากับเจ้า พ่อลูก สามีภรรยา พี่น้อง เพื่อนฝูงสอดคล้องกับมุมมองของขงจื๊อที่ว่า บิดากับบุตรต้องมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน ข้ากับเจ้าต้องมีความยุติธรรม สามีกับภรรยาต้องมีความผูกพัน เด็กและผู้ใหญ่ต้องต้องมีลำดับอาวุโส เพื่อนฝูงต้องมีความจริงใจต่อกันคนจีนโบราณใช้หลักห้าชนิดอุปมาเปรียบเทียบกับหลักความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่สำคัญทั้งห้านี้ หงส์แทนความสัมพันธ์ข้ากับเจ้า นกกระเรียนแทนความสัมพันธ์พ่อลูก เป็ดแมนดารินแทนความสัมพันธ์สามีภรรยา นกเขี้ยวคราม⁶⁷ แทนความสัมพันธ์พี่น้อง นกขมิ้นจีน⁶⁸ แทนความสัมพันธ์เพื่อนฝูง ดังนั้น ลวดลายนกห้าชนิด จึงเรียกว่าลายคุณธรรมห้าประการ สะท้อนให้เห็นถึงหลักความสัมพันธ์ห้าประการในสังคมศักดินา จึงมักจะนำไปใช้กับภาพวาด การเย็บปักถักร้อย ภาพพิมพ์ เครื่องเคลือบดินเผา ภาพตกแต่งจิตรกรรมฝาผนัง สถาปัตยกรรม การตกแต่งภายใน ฯลฯ เพื่อที่จะมีส่วนร่วมควบคุมจัดระเบียบสังคมในขณะนั้น

ภาพที่ 4.101 ลายคุณธรรมห้าประการ กาน้ำชายุคจักรพรรดิหย่งเจิ้ง สมัยราชวงศ์ซิง

ที่มา: http://www.hxjw.cn/news/Article/szy/yysgd/jpsx/List_273.html วันที่ 3 กันยายน 2556

⁶⁷67 青鸟คือ นกblue bird น่าจะเป็นAsian Fairy Bluebird พบในทวีปเอเชียแถบประเทศอินเดีย จีน อินโดจีน มาเลเซีย และประเทศไทย

⁶⁸68 Golden Oriole

4.4.10 ลายแปดเซียนหรือโป๊ยเซียน(八仙纹⁶⁹) เป็นลวดลายทางศาสนาที่เกี่ยวกับเซียนทั้งแปดในลัทธิเต๋าได้แก่ จงหลี่เฉวียน หลี่เถียไกว่ จางกั๋วเหลา หลี่ตั้งปิน เฉากว๋อจี้วี่ หั่นเซียงจื่อ เหอเซียงกูและหลันไฉ่เหอ ยังรู้จักกันในนามของ แปดเซียนอวยพรอายุยืน(八仙祝寿)” รวมถึง “แปดเซียนข้ามทะเล” “แปดเซียนอายุยืนแข็งแรง(八仙棒寿)” เป็นต้น ตำนานโป๊ยเซียน มีบันทึกมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก สมัยราชวงศ์หมิงเป็นสัญลักษณ์สิริมงคล ใช้ในการอวยพรในวันเกิดให้มีสุขภาพแข็งแรง หลังจากยุคราชวงศ์หมิง ลายนี้กลายเป็นลายตกแต่งเครื่องเคลือบดินเผาโดยทั่วไป มักพบในเครื่องกระเบื้องจิ่งเต๋อเจิน⁷⁰ของราชวงศ์ชิง จนกระทั่งถึงยุคสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ยังเป็นที่นิยมมาก ปัจจุบันยังพบมากในเครื่องเรือน การแกะสลักไม้ จิตรกรรม จิตรกรรมฝาผนัง เครื่องเคลือบดินเผา ลวดลายสถาปัตยกรรมตกแต่งผนัง

ภาพที่ 4.102 ลวดลายสถาปัตยกรรมตกแต่งผนัง แปดเซียนข้ามทะเล

ที่มา: <http://www.nipic.com/show/1/75/4529236k6972bd16.html> วันที่ 3 กันยายน 2556

4.4.11 ลายของวิเศษของแปดเซียน (暗八仙纹) เป็นลวดลายที่ต่อยอดมาจากลายแปดเซียน ไม่ปรากฏภาพของเซียนทั้งหมด แต่แสดงเป็นรูปสัญลักษณ์ของวิเศษทั้งแปดอย่างแทนตัวเซียนทั้งแปด ได้แก่ ของใช้หรืออาวุธประจำกายของเซียนทั้งแปด คือ น้ำเต้า แทน หลี่เถียไกว่ พัดแทนจงหลี่เฉวียน ดาบแทน

⁶⁹ สำเนียงแต้จิ๋วของคำว่าปวยเซียน

⁷⁰ เมืองจิ่งเต๋อเจินถือเป็นนครหลวงแห่งเครื่องเคลือบดินเผา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลี่ตั้งปิ่น ป้ายหยกคู่แทนผู้เฒ่าเฒ่าจ้าวจิว ตระกร้าแทนหลั่นไฉ่เหอ กลองปลาแทนจางกั๋วเหลา ซลู่แทน หันเซียงจื่อ ย้งอาคารบัวแทน เทอเซียงกุ

ลายของวิเศษของแปดเซียนมักพบตามลวดลายตกแต่งสถาปัตยกรรมของลัทธิเต๋าตอนต้น ต่อมา ขยายไปใช้ในอาคารทั่วไป และภายหลังแพร่หลายไปยังจิตรกรรม จิตรกรรมฝาผนัง การแกะสลักไม้ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องเรือน และสาขาอื่นๆ ถือกวดลายสิริมงคลให้มีอายุยืนนาน ไข้ปวดเป่าถึงชั่วร้ายและ ภูติผีปีศาจ ลายนี้เป็นที่นิยมกันมากในยุคราชวงศ์หมิง

ภาพที่ 4.103 ลายของวิเศษของแปดเซียน

4.4.12 เทพธิดาหมากูอวยพรให้อายุยืน(麻姑獻壽) เป็นลวดลายประดับจินภาพนางฟ้าที่ที่แพร่หลายในลัทธิเต๋าเทพธิดาหมากู เป็นนางฟ้าในคติลัทธิเต๋าที่เลอโฉมคงความงามและสดสวยอยู่ตลอดกาล นางเกล้า มวยผม หรือสยายผมยาวถึงเอว โดยมากจะวาดนางมีเล็บยาวเป็นพิเศษ สำหรับเอาไว้เกาหลัง ใช้ตำไม้ไผ่คอน กระจาด มักเห็นพร้อมเด็กชายคนหนึ่งแบกผลท้อใหญ่ ปัจจุบันมีศาลเจ้าของหมากูในหลายที่ทั่วจีน มีถ้ำและ เทือกเขาต่างๆได้รับการต้อนรับอย่างดี ถือเป็นสิริมงคล ไต่ที่นางเดินผ่านกตั้งชื่อตามนาง ที่ ปรากฏภายใน เหตุการณ์สำคัญตอนอวยพรวันเกิดเจ้าแม่ซีหวังหมู่ตรงกับทุกวันที่ 3 เดือน 3 ตามปฏิทินจันทรคติจีนทุกปีซึ่งเป็นวันเกิดของเจ้าแม่ซีหวังหมู่ ไม่ว่าหมากูจะอยู่ ณ ที่ใด เมื่อถึงวันดังกล่าวก็จะรีบเร่งกลับมาให้ทันวันเกิดของ พระนางทุก ๆ ครั้ง หมากูจะเตรียมของขวัญอันล้ำเลิศไปถวายให้ นั่นคือ ผลท้อใบใหญ่ และสุราหลังจื่อ ที่มีรสชาติกลมกล่อมเหนือกว่าสุราสเลิศใด ๆ ภาพ ดังนั้นจึงมีการเชื่อมโยง หมากูกับวันเกิด มักเป็นภาพหมากู เหาะเหินไปในงานวันเกิด เจ้าแม่ซีหวัง การมอบพร้อมผของหมากูจึงเป็นที่พึงใจของผู้รับเป็นอย่างยิ่ง เพราะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นเสมือนการอวยพรชมเชยให้เธอมีความงามอันเป็นอมตะเหมือนนางฟ้าหมากู นอกจากนี้ ยังใช้แสดงความปรารถนาโชคดี มีทรัพย์สินมั่งคั่ง มีสุขภาพดีและ อายุยืนนานให้แก่สตรีลวดลายนี้ใช้ในเครื่องเคลือบดินเผา ไม้แกะสลัก ผ้าปัก จิตรกรรม จิตรกรรมฝาผนัง เครื่องเรือน และอื่นๆรูปร่างพร้อมกับผลท้อ หรือกระเจาดที่บรรจุดอกไม้หรือเห็ดลิงจือ เป็นอีกภาพที่รู้จักกันแพร่หลาย

ภาพที่ 4.104 ลายเทพธิดาหมากูอวยพรให้อายุยืน

ที่มา : http://www.kelamayl.com.cn/zt_btyh/2012-03/30/content_948964.htm วันที่ 22 กันยายน 2556

4.4.13 สองเทพเหอเหอะ (和合二仙) ในตำนานเทพของจีน มีสองเทพ เหอเหอะเป็นเทพเจ้าแห่งความร่ำรวยและความปรองดองในชีวิตสมรส ลวดลายสองเทพเหอเหอะจะมีทั้งภาพของเด็กผู้ชายสองคน และมีบ้างที่วาดเป็นภาพภิกษุชราสองรูป คนหนึ่งถือดอกบัว อีกคนถือกลองกลมค้อย ๆ แฉมฝาดอกและมีค้ำควาบิน ตามบันทึกประวัติศาสตร์กล่าวกันว่า ในราชวงศ์ถังถือว่า พระภิกษุสององค์ นั้นคือ “สี่เต๋อ”(拾得) และ “หันซาน” (寒山) เทพเหอเหอะทั้งสองต่างมีสีหน้ายิ้มแย้ม คนหนึ่งจะถือกลองทรงกลมหรือดรัม (ภาษาจีนเรียกกลองหรือดรัมนี้ว่า เหอ (盒)) ส่วนอีกคนจะถือดอกบัว (ภาษาจีนเรียกดอกบัวว่า เหอ (荷)) การที่คำทั้งสองล้วนแต่อ่านว่า “เหอ-เหอ” จึงเป็นการพ้องเสียงกับ “เหอ (和) ที่แปลว่า ระหว่าง และ กับ (合) ที่แปลว่า ร่วมมือ กลมเกลียว ความนิยมในการบูชาเทพเหอเหอ เริ่มครั้งแรกในสมัยราชวงศ์ซิง รัชสมัยของหย่งเจิ้งฮ่องเต้ ในงานแต่งงานมักมีป้ายเทพทั้งสอง เพื่ออวยพรแก่คู่บ่าวสาว เป็นสัญลักษณ์แห่งความรักกลมเกลียว และเป็นภาพที่มีความหมายที่ดีสำหรับการส่งมอบให้เป็นของขวัญแก่คู่บ่าวสาวในวันแต่งงานมากที่สุด เพราะการแต่งงานก็คือการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันของคนสองคน ที่จำเป็นต้องรักใคร่ปรองดองจึงจะฟันฝ่าอุปสรรคร่วมกันไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.105 ลายสองเทพเหอเหอ

ที่มา: <http://www.nipic.com/show/2/25/74d6ea3b68a654da.html> วันที่ 3 กันยายน 2556

4.4.14 ห้ากุมารได้ที่หนึ่ง(五伦图) เป็นลวดลายจีนตามชนบทที่มีต้นกำเนิดมาจากจดหมายเหตุยุคชุนชิว และบทกวีในสมัยหมิง ที่เกี่ยวกับการสอบข้าราชการในสมัยราชวงศ์หมิง ในการสอบคัดเลือกข้าราชการ ผู้อาวุโสปรารถนาให้บุตรหลานกระตือรือร้นในการเรียน ให้มีการศึกษาสูง เพื่อมีอาชีพการงานที่ดี ลวดลายนี้มักเป็นภาพเด็กแย่งหมวกกัน การแก่งแย่งหมวกกันเปรียบเสมือนการแข่งขันในการสอบ ศิลปินพื้นบ้านมักใช้ลวดลายนี้ในเทศกาล เปรียบเหมือนให้คำอวยพรแก่ญาติสนิทมิตรสหายให้บุตรหลานเป็นคนมีประโยชน์ ลวดลายนี้มักใช้ในเครื่องเคลือบดินเผา การแกะสลักไม้ เครื่องเรือน จิตรกรรมฝาผนัง จิตรกรรม การเย็บปักถักร้อย และสาขาอื่นๆ ลวดลายนี้เป็นสัญลักษณ์ของความคาดหวังสูงในตัวทายาท

ภาพที่ 4.106 ห้ากุมารได้ที่หนึ่ง

ที่มา: <http://www.gogochina.cn/uploadPic/news/2011/7/14/2011714953814196.jpg> วันที่ 3 กันยายน 2556

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.4.15 คนเลี้ยงควายกับเทพธิดาทอผ้าทอผ้า(牛郎织女) ตำนานเรื่องรักของชายคนเลี้ยงควายกับหญิงทอผ้าแพร่หลายและมีอิทธิพลต่อจีนโบราณ หนึ่งในสี่เรื่องรักกินใจของจีน มีการเล่าขานหลายสำนวนที่เหมือนกันคือหนุ่มหลังชายคนเลี้ยงควายรักกับจิวฉินวี่ ธิดาซีหวางหมู่ แต่ถูกพรากจากกันด้วยกฎสวรรค์ที่ห้ามไม่ให้มนุษย์กับเทพมีความสัมพันธ์กัน โดยซีหวางหมู่ได้สร้างกระแสน้ำคั่นระหว่างดินแดนสวรรค์และมนุษย์ แต่ก็ยังอนุญาตให้พบกันได้ปีละครั้ง ในวันที่เจ็ดเดือนเจ็ดตามปฏิทินจันทรคติจีน แต่คำอนุญาตก็ไม่พอเพียงต่อการกลับมาพบกันทั้งคู่ เพราะมีกระแสน้ำกั้นขวางไม่ให้ทั้งคู่ไปหากันได้ เนื่องจากไม่มีสะพานใดมาเชื่อมต่อระหว่างฝั่งถึงกัน หากแต่ได้หมู่นกนางเขนมาช่วย ในวันที่เจ็ดเดือนเจ็ด นกเหล่านี้บินกันมาเป็นฝูงใหญ่ ทอดกายเป็นสะพานเชื่อมต่อระหว่างสวรรค์กับโลกมนุษย์ ให้ทั้งคู่ได้พบกัน เมื่อทั้งคู่จำต้องถ่าลากันก็ร้องไห้กัน น้ำตาก็กลายเป็นฝนร่วงตกลงมา ลายนี้อาจเป็นภาพชายหนุ่มอยู่กับลูกน้อยหญิงชายสองคน ขณะที่ฝ่ายหญิงถูกพากลับสวรรค์โดยเทพมารดาของนาง บางครั้งก็อาจเป็นรูปชายหนุ่มหอบตะกร้ามีเด็กอยู่ข้างในสองคน ลายนี้มักเป็นลายประดับตกแต่ง ลายเย็บปัก เครื่องเคลือบดินเผา ภาพพิมพ์ไม้ ภาพแกะสลัก เป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความรักความผูกพันของสามีภรรยา นอกจากนี้ ยังสัมพันธ์กับกลุ่มดาวไม้กางเขนเหนือ(Vega)และดาวนกอินทรี (Altair) กลุ่มดาวไม้กางเขนเหนือหมายถึงเทพธิดาทอผ้า ส่วนดาวนกอินทรี หมายถึงคนเลี้ยงควาย มีดาวแฝดเล็กใกล้กับกลุ่มดาวไม้กางเขนเหนือ สองดวง อันหมายถึงบุตรทั้งสองของคนเลี้ยงควายกับเทพธิดาทอผ้า

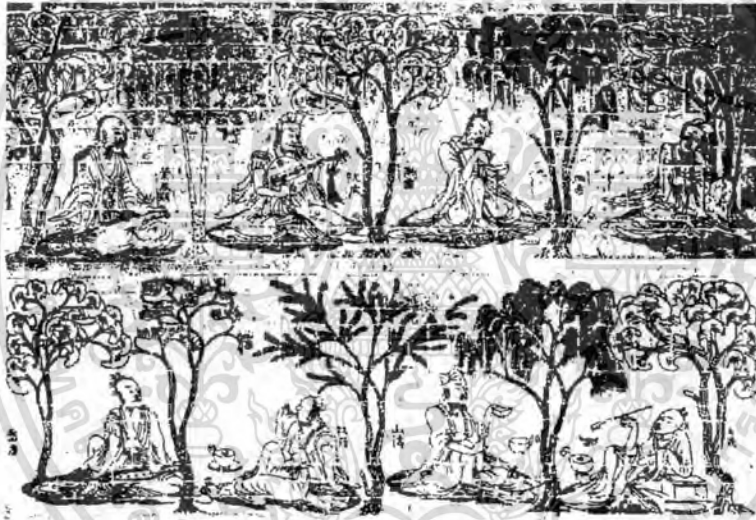

ภาพที่ 4.107 ลายคนเลี้ยงควายกับเทพธิดาทอผ้าทอผ้า ศิลปะการตัดกระดาษ

ที่มา: http://www.china.com.cn/culture/zhuanti/pwzgaq/2009-08/18/content_18358172.htm วันที่ 3 กันยายน 2556

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.4.16 เจ็ดบัณฑิตในป่าไผ่(竹林七贤)เป็นลวดลายตกแต่งที่มาจากเรื่องในความวุ่นวายทางเมืองในยุคเฉาเว่ย สมัยราชวงศ์เว่ย-ราชวงศ์จิ้น ก่อให้ผู้รักชาติเบื่อหน่ายและละทิ้งวงราชการ หันไปหาภาพทิวทัศน์ ใช้ชีวิตในธรรมชาติ คนกลุ่มนี้ได้แก่ซานเทา(山涛) หรวนจี(阮籍) เจี้ยคัง(嵇康) เซียงชีว(向秀) หลิวหลิง(刘伶) หรวนเว่ย(阮咸) หวังหรง(王戎) เป็นตัวแทนอภิปรัญญาที่รู้จักกันดีในสมัยราชวงศ์เว่ย-ราชวงศ์จิ้น มักเป็นฉากงานเลี้ยงกินดื่ม ร้องเล่นดนตรี ขับบทกวีในป่าไผ่ จึงเป็นที่มาของ “เจ็ดบัณฑิตในป่าไผ่” ลวดลายนี้มักใช้ในข้าวของเครื่องใช้ จิตรกรรม การแกะสลักไม้ ประติมากรรม เครื่องเรือน และงานตกแต่งขนานอื่นเครื่องกระเบื้องเคลือบลายครามจึงต่อเงิน สมัยราชวงศ์หมิงและชิงนิยมเรื่องนี้ และส่งต่อไปยังเครื่องลายครามและเครื่องกระเบื้องเคลือบหลากสีอื่น

ภาพที่ 4.108 ภาพกระเบื้องในสุสานสมัยราชวงศ์ใต้จากบนลงล่างซ้ายไปขวาแสดงฤดูใบไม้ร่วงสู่ใบไม้ผลิ กลุ่มบัณฑิตเริ่มจากหรวนเว่ย หลิวหลิง เซียงชีว เจี้ยคัง หรวนจี ซานเทาและหวังหรงตามลำดับ

ที่มา: http://www.pep.com.cn/czls/xs/ts/201104/t20110401_1031367.htm วันที่ 3 กันยายน 2556

4.4.17 สิบแปดบัณฑิต(十八学士) เป็นลวดลายบนภาชนะเครื่องใช้เริ่มในสมัยราชวงศ์ถัง เกี่ยวข้องกับบัณฑิตสิบแปดนายในประวัติศาสตร์ บัณฑิตทั้งสิบแปดจับกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนทัศนะกัน จึงรู้จักกันในนาม “วันสิบแปดบัณฑิตประชันทัศนะ” “สิบแปดบัณฑิตราชสำนักฉิน” ในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง ลายสิบแปดบัณฑิตกลายเป็นหนึ่งในลายที่นิยมในใช้การตกแต่ง โดยเฉพาะนิยมกันมากที่สุดสมัยจักรพรรดิคังซีของราชวงศ์ชิง นอกจากนี้ยังใช้ในงานเย็บปัก จิตรกรรมการแกะสลักหิน ฯลฯ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.109 ลายสิบแปดบัณฑิต กระเบื้องลายคราม สมัยราชวงศ์ชิง

ที่มา: <http://www.chinamingci.com/12/8933.shtml> วันที่ 4 กันยายน 2556

4.4.18 แก้วผู้เฒ่าแห่งเขาเสียงซาน(香山九老) ลายนี้มีผลกระทบทางวัฒนธรรมอย่างสูงประกอบด้วย ทิวทัศน์และอากาศธรรมชาติ จึงเป็นที่รู้จักกันมานาน แก้วผู้เฒ่าแห่งเสียงซานประกอบด้วย ไป๋จิวอี้(白居易) หูกั๋ว(胡果) จี้เจียว(吉皎) เจิ้งจวี(郑据) หลิวเจิน(刘真) จางหุน(张浑) หลูเจิน(卢贞) หลี่หยวนสว่ง(李元爽) และนักบวชเซ็นรวมเป็นเก้าคน ตามประวัติศาสตร์แล้ว ส่วงจี้มีถิ่นพำนักตลอดชีวิตอยู่น วัดเสียงซานไปทางใต้ 13 กิโลเมตรของเมืองลั่วหยาง มณฑลเหอหนาน ในวัย เจ็ดสิบสี่ปี ไป๋จิวอี้ได้เข้าร่วมกับหูกั๋ว จี้เจียว เจิ้งจวี หลิวเจิน จางหุน หลูเจินรวมเป็นหก ภายหลังหลี่หยวนสว่งอายุเข้าร้อยปี และนักบวชเซ็นวัยเก้าสิบห้าเข้ามาร่วมด้วย ทั้งหมดอยู่รวมกันมีงานเลี้ยงสังสรรค์ ร้องรำทำเพลง อย่างรื่นเริงสนุกสนาน ภาพแก้วผู้เฒ่าแห่งเสียงซานมักปรากฏตามภาพสีริมงคลฉลองปีใหม่(年画) ลายเย็บปัก เครื่องเรือนไม้แกะสลัก จิตรกรรมฝาผนัง เครื่องเคลือบดินเผา มีความหมายในเชิงอวยพรให้มีสุขภาพดี อายุยืนและชีวิตที่เป็นสุข

ภาพที่ 4.110 แก้วผู้เฒ่าแห่งเขาเสียงซาน

ที่มา: <http://artist.zhuokearts.com/nojmartist/arts.aspx?id=2440&p=11> วันที่ 4 กันยายน 2556

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.4.18 รูปชาวประมงตกปลา(渔家乐图)⁷¹ เป็นลวดลายจีนตามชนบทที่ส่วนใหญ่พบมากในเครื่องลายคราม ภาพเฉลิมฉลองปีใหม่เหนียนฮั่ว และเครื่องเรือน การเย็บปัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องเคลือบดินเผาและอื่นๆ ลวดลายนี้แสดงให้เห็นถึงความสุขของชาวประมงฉากชีวิตการทำงานอย่างมีความสุข บ้างดื่มฉลองการเก็บเกี่ยว และนั่งตกปลาบนเรือ กลางคืนร้องเพลง ความสงบสุขของรูปแบบนี้ การทำงานของคนใช้แรงงานฉากชีวิต และธรรมชาติ บูรณาการเข้ากันอย่างกลมกลืน แสดงถึงผู้คน แรงงาน การทำงานและชีวิตที่มีความสุขสนุกสนาน เป็นท่วงทำนองการเฉลิมฉลอง แพร่หลายมากในสมัยจักรพรรดิคังซีและเฉียนหลง โดยเฉพาะเครื่องลายครามสมัยจักรพรรดิคังซีเป็นที่นิยมอย่างยิ่ง ทั้งหมดใช้สีฟ้าอมเขียวสีฟ้าและสีขาว มีลักษณะงดงาม แจกกันเครื่องลายครามทรงสี่เหลี่ยมลายชาวประมงตกปลา ในรัชสมัยจักรพรรดิคังซีเป็นแบบมาตรฐาน นอกจากภาพวาดบนของขวดแล้ว ยัง จารึกบทกวีเจ็ดตัว⁷² แจกกันมีมูลค่าศิลปะสูงและ เป็นสมบัติที่หายาก นอกจากนี้ ยังมีที่ใส่ปากกาลายครามรูป ชาวประมงตกปลาสมัยจักรพรรดิคังซีกระถางสี่เหลี่ยมลายครามรูป ชาวประมงตกปลาสมัยจักรพรรดิคังซีเป็นเครื่องเคลือบดินเผาที่มีชื่อเสียง

ภาพที่ 4.111 ลายชาวประมงตกปลา แจกกันลายครามทรงสี่เหลี่ยม สมัยราชวงศ์ชิง

ที่มา:<http://taoci.findart.com.cn/show/276471> วันที่ 4 กันยายน 2556

⁷¹ ชาวประมงเป็นอาชีพหนึ่งในสี่อาชีพของสังคมศักดินา ได้แก่ ทำไร่ทำนา ตัดไม้ ตกปลา และबंधิต

⁷² ว่า"ร่ำสุราตกปลาในนทีสหยาเมาหลับพักผ่อน(得鱼换酒江边饮，醉卧芦花雪枕头)"ลงชื่อ "มู่ซืออู(木石居)"

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.4.19 เป่าขลุ่ยเรียกหงส์ (吹笙引凤) ลายเป่าขลุ่ยเรียกหงส์นี้มาจากเรื่องราวของชื่อเดียวกันในยุคชุนชิว ลูกสาวของฉินมู่กงในรัชสมัยฉิน ชื่อ นงยวีเป็นเด็กสาวอายุสิบห้า สุขภาพและอารมณ์ดี สามารถเป่าขลุ่ยเสียงเหมือนหงส์ ในคืนหนึ่งเมื่ออายุสิบห้า นางได้ยินเสียงดนตรีและเสียงนกร้องมาจากทิศตะวันออก กังวานต่อเนื่อง และฝันว่ามีวัยรุ่นคนหนึ่งมาบอกว่า เขาอาศัยอยู่ทางทิศตะวันออกที่เขาหัวซาน พระเจ้าต้องการให้ทั้งคู่แต่งงานกัน เมื่อฉินมู่กงทราบเรื่องจึงได้ส่งเด็กหนุ่มชื่อเซียวสือมาดูแลนงยวี ทุกวันทั้งสองต่างเล่นดนตรีด้วยกันบนตำหนัก คืนวันหนึ่งเมื่อทั้งคู่เล่นดนตรีอยู่ ก็มีหงส์และมังกรบินมา เซียวซี้่มังกร นงซี้่มังกร หายลับไปในเมฆทั้งคู่ จากตำนานนี้ ภาพเป่าขลุ่ยเรียกหงส์ใช้สำหรับการตกแต่งบ้าน ข้าวของเครื่องใช้ หยก ศิลปะการตัดกระดาษ ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนัง การแกะสลัก เป็นต้น ลายนี้เป็นสัญลักษณ์ความสมหวังในความรักและชีวิตแต่งงานที่มีความสุข

ภาพที่ 4.112 ลายเป่าขลุ่ยเรียกหงส์ กระดาษลัทธิธรรม สมัยราชวงศ์ถัง

ที่มา: 中国传统纹样图鉴 / ZHONGUO CHUANTONG WENYANG TUJIAN., 古月, 2010

4.4.20 หนี่วาซ่อมฟ้า(女娲补天) เป็นตำนานจีนโบราณเกี่ยวกับการกำเนิดมนุษย์ ตามตำนานเมื่อมีการสร้างโลกแยกออกจากสวรรค์ โลกไม่มีมนุษย์อยู่ หนี่วา(女娲) ปั้นดินเหลืองให้เป็นคนมีรูปร่างเหมือนตน หลังจากมนุษย์สืบทอดดำรงเผ่าพันธุ์ของตนแล้ว เทพสายน้ำและเทพแห่งไฟก็ทำสงครามแย่งเขตกัน ฝ่ายหลังแพ้ เอาหัวโหม่งโลก ฟ้าดินโกลาหล เกิดไฟป่าน้ำท่วมพุ่งออกมาจากใต้พื้นดินสัตว์และงูมีทั่วไป สถานการณ์น่ากลัวเกิดแก่มนุษย์ หนี่วาเห็นความทุกข์ยากของผู้คนจึงเสาะหาอัญมณีหลากสี มาเผาไฟให้หลอมละลายเพื่อไปอุดรอยแตกร้าวที่เกิดแก่โลก สู้กับเทพแห่งไฟโดยใช้น้ำท่วมดับ ฆ่างูและสัตว์ร้าย บรรเทาภัยพิบัติที่เกิดขึ้น หนี่วาเป็นสวดลายเสริมของลายท้องฟ้า มักปรากฏในภาพวาดโบราณ จิตรกรรม และไม้แกะสลัก หินแกะสลัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศาสนา สถาปัตยกรรม การตกแต่ง เครื่องเรือน การแกะสลักตกแต่ง และอื่น ๆ แสดงความปรารถนาที่จะพิชิต
 ธรรมชาติ การแสวงหาชีวิตที่ดี

ภาพที่ 4.113 ลายหน้าวาช่อมฟ้า ศิลปะการตัดกระดาษ
 ที่มา: <http://yzzgw7468.com/> วันที่ 4 กันยายน 2556

4.4.21 ฉางเอ๋อเหาะกลับดวงจันทร์(嫦娥奔月) ภาพฉางเอ๋อเหาะกลับดวงจันทร์วิวัฒนาการมาจาก
 ตำนานพื้นบ้าน อีกทั้งยังเป็นลวดลายประดับเงินแบบหนึ่ง เป็นลายเงินที่ยังหมุนเวียนใช้กันอยู่อย่างแพร่หลาย
 ฉางเอ๋อ หรือเรียกชื่อว่า เหิงเอ๋อ(姮娥)เป็นบุคคลในตำนาน ภรรยาของโฮ่วอี้⁷³ (后羿) นักยิงธนูแห่งสวรรค์
 ในยุคพระเจ้าเหยา ซึ่งมีดวงอาทิตย์ส่องแสงพร้อมกันถึง 10 ดวง ยังความเดือดร้อนแก่ผู้คนบนโลกมนุษย์
 อย่างมาก เง็กเซียนฮ่องเต้จึงมีบัญชาให้โฮ่วอี้ไปจัดการ ด้วยความคะนองโฮ่วอี้จึงใช้ธนูยิงดวงอาทิตย์ตกลงไปถึง
 9 ดวงด้วยกัน เป็นการกระทำเกินกว่าเหตุ จึงมีบัญชาให้เนรเทศโฮ่วอี้และฉางเอ๋อลงไปอยู่บนโลกมนุษย์ ทั้ง
 คู่จึงตกลงกันที่จะไปใช้ชีวิตอยู่บนโลกเช่นมนุษย์ธรรมดาทั่วไป แต่โฮ่วอี้ได้ใช้ฝีมือยิงธนูปราบปรามสัตว์ร้าย
 ต่าง ๆ รวบรวมเงินผู้คนยกย่องให้เป็นผู้นำ โฮ่วอี้ล้าพองใจจนลืมหิว ฉางเอ๋อสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงไปดังนี้
 แต่มีอาจหาทันได้ วันหนึ่ง โฮ่วอี้ได้นำอมฤตมาจากเจ้าแม่ซีหวางหมู่ หากใครได้ดื่มกินแล้วจะมีชีวิตเป็น
 ออมตะ เป็นหนุ่มสาวตลอดไป แต่โฮ่วอี้ได้ถูกเฟิงเมิ่ง ชายผู้แอบอิจฉาเขามาตลอดดักยิงตายที่หน้ากระโจมที่
 พัก ส่วนฉางเอ๋อเศร้าโศกเสียใจต่อการตายของโฮ่วอี้ นางจึงได้ตม่น้ำอมฤตนี้แต่เพียงผู้เดียว และเหาะ

⁷³ โฮ่วอี้เป็นนักยิงธนูในเทพปกรณัมจีน ได้ชื่อว่าเป็นผู้ยิงธนูดับดวงอาทิตย์ โดยธนูเพียงดอกเดียวทำให้ดวงอาทิตย์ตกลงมาถึง 9 ดวง

กลับไปยังคงจันทรังเดิม เรื่องราวของนางเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นที่มาของเทศกาลไหว้พระจันทร์ในคืนวันเพ็ญเดือน 8 หรือกันยายนตามปฏิทินสากล ภาพดวงเอ่อเหาะกลับดวงจันทร์ตามตำนานของคนโบราณ มักใช้ในจิตรกรรม พัด โคมไฟ ฉากกั้น จิตรกรรมภาพสีน้ำ เครื่องเคลือบดินเผา ใช้ตกแต่งสถาปัตยกรรม และภาชนะเครื่องใช้ อื่น ๆ

ภาพที่ 4.114 ภาพวาดดวงเอ่อเหาะกลับดวงจันทร์บนอิฐในสุสาน สมัยจ้านกั๋ว

ที่มา: http://www.dfsc.com.cn/sckb/2008/1126/article_2863.html วันที่ 4 กันยายน 2556

4.4.22 หลิวไห่เล่นตลกกับคางคก(刘海戏金蟾) หลิวไห่เล่นตลกกับคางคกเป็นลวดลายหนึ่งซึ่งสื่อความหมายในชนบจีน คำอวยพรอธิษฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในลัทธิเต๋าอยู่ในรูปคางคก เป็นเสมือนเทพคอยอำนวยพรด้านความมั่งคั่งแก่ผู้คน เทพแห่งความมั่งคั่งนี้บางครั้งเป็นคางคกสามขา คางคกในเชิงสัญลักษณ์จีนมีสองลักษณะ แบบหนึ่งคาบเหรียญทองที่สื่อว่าให้มีทรัพย์สิน มากมายเป็นทบทวีหรืออีกแบบคาบผลทับทิมที่สื่อถึงการมีบุตรหลานมาก ภาพหลิวไห่เล่นตลกกับคางคก เกี่ยวข้องกับเด็กชายหลิวไห่ผู้ทำนกออยู่ ณ ดวงจันทร์ บางครั้งจึงถือเป็นเสมือนเทพแห่งความมั่งคั่ง ภาพหลิวไห่เล่นตลกกับคางคกมักทำ เป็นรูปเด็กชายอ้วนท้วนซีหลังคางคกคาบเหรียญทองหรือเหรียญเงิน คอยเก็บเหรียญ ที่คางคกมักสำรอกออกมา บางครั้งเห็นเป็นภาพเด็กชายเก็บเหรียญร้อยด้วยเชือก มาตั้งแต่สมัยโบราณเพราะมันแสดงให้เห็นถึงความมั่งคั่งและอายุยืน ถ้าเป็นคางคกสี่ขาจะหมายถึงอายุยืนยื บางครั้งก็จะพบว่าคางคกกลายเป็นพาหนะของหนึ่งในแปดเซียนจางกั๋วเล่า ที่สื่อถึงการมีอายุยืนหลิวไห่เล่นตลกกับคางคกกลายเป็นทำนองทั่วไปที่งานกันหลังจากที่ราชวงศ์หมิง นอกจากนี้โดยทั่วไป อุปกรณ์เครื่องใช้ ภาพวาด การตกแต่ง สถาปัตยกรรม การเย็บปักถักร้อยการแกะสลักหิน แกะสลักไม้ และหยก ยังใช้รูปแบบนี้อยู่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.115 หลิวไห่เล่นตลกกับคางคก ศิลปะการตัดกระดาษ

ที่มา: <http://jky.qzedu.cn> วันที่ 4 กันยายน 2556

4.4.23 ร้อยกุมารเข็ดม้งกร (百子闹龙灯) ร้อยกุมารเข็ดม้งกรเป็นที่นิยมในช่วงปลายราชวงศ์ชิงและเป็นลายสามัญในยุคสาธารณรัฐ ลวดลายนี้เริ่มมีในราชวงศ์ชิง ลายร้อยกุมารเข็ดม้งกรปรากฏขึ้นในเทศกาลโคมไฟของราชวงศ์ชิง จะใช้กับอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ สถาปัตยกรรม ภาพวาด การตัดกระดาษและอื่น ๆ ที่จะแสดงประเพณียาวนานของวัฒนธรรมจีน ร้อยกุมารเข็ดม้งกร ประกอบด้วยดอกไม้ต้นไม้มงคลหนึ่งร้อยคนและม้งกรมีวัตถุประสงค์หลักเพื่ออธิษฐานขอฝน อธิษฐานให้มีความสุข ในเทศกาลหลงหวางเซียนอธิษฐานให้อากาศดี มีพืชผลในฤดูกาลที่จะมาถึงยังหมายถึงเทศกาลเฉลิมฉลอง ร้อยกุมารเข็ดม้งกรสื่อถึงการมีบุตรหลานมาก และความโชคดี

ภาพที่ 4.116 ร้อยกุมารเข็ดม้งกร จานเบญจรงค์ สมัยราชวงศ์ชิง

ที่มา: 中国传统纹样图鉴 / ZHONGGUO CHUANTONG WENYANG TUJIAN., 古月, 2010

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.6 ลวดลายวัตถุข้าวของเครื่องใช้

ลวดลายวัตถุข้าวของเครื่องใช้จัดเป็นลวดลายประดับจีนตามชนบประเภทหนึ่ง ลวดลายที่นิยมกันมี 5 ลายซึ่งเป็นการผสมกันได้แก่ สมบัติโบราณลวดลายทิวทัศน์ภูมทัศน์ลวดลายคลื่น ธิบั่นความสงบสุขลวดลายสัญลักษณ์ศาสตร์ทั้งสี่ แม้ลวดลายสมบัติโบราณมีส่วนเป็นจำนวนน้อยในลวดลายเหล่านี้แต่มีความสำคัญอย่างเด่นชัดเพราะมีผลต่อพัฒนาการของลวดลายอื่น ๆ

4.6.1 ลายสมบัติโบราณ(博古纹) เป็นลวดลายบนหยก หิน สัมฤทธิ์ ลวดลายข้าวของเครื่องใช้ นิยมใช้เป็นลวดลายประดับของจีนสมัยโบราณหลังจากยุคราชวงศ์ซ่งเหนือ ในห้องหนังสือพระราชวังหลงว่ง(宣和殿)ของราชวงศ์ซ่งเหนือ เก็บสะสมเครื่องสัมฤทธิ์จากราชวงศ์ซางถึงถึงจำนวนมากกว่าแปดร้อยชิ้น จักรพรรดิฮุยจงได้บัญชาให้เก็บบันทึกรวบรวมไว้ในจดหมายเหตุราชวงศ์หยวน(ค.ศ. 1107) อาทิ กระจกสามขาตั้ง(鼎) จอกจุน(尊) แท่งหมักจีน ชาหย่งหยี่(彝) เรือ ขวด หม้อ ที่วางขวดเหล้าเจวี่(爵) จอกจ้อ(觥) ตะกร้าไผ่กลมกุ่ม(篚) หนีบใส่ของ รวมแล้วมากกว่ายี่สิบประเภท เมื่อพิจารณาความต่อเนื่องของเวลา และความจำเป็นที่ต้องมีภาพประกอบและรายละเอียดสำหรับแต่ละชิ้น จึงเรียกข้าวของเหล่านี้ว่า ชวนเหอ(博古)หรือสมบัติโบราณ เนื่องจากจดหมายเหตุนี้รวบรวมขึ้นในสมัยซ่ง เครื่องสัมฤทธิ์ชุดใหญ่จึงจัดเป็นสมบัติโบราณ(博古) ภายหลังจากหมายถึงขยาย ตั้งรูปปั้น หยี ขวด หยก อักษรศิลป์ จิตรกรรม บอนไว ใช้เป็นทำนองการตกแต่ง ในผลิตภัณฑ์หลากหลาย มีความหมายว่า หรรษา สง่างาม ลวดลายนี้ปกติใช้กับเครื่องเรือน เครื่องปั้นดินเผา หยก จิตรกรรมฝาผนัง งานแกะสลัก การตกแต่งงานสถาปัตยกรรม

ภาพที่ 4.117 ลวดลายสมบัติโบราณ ลายแกะสลักเครื่องเรือน

ที่มา: www.zw-j.com วันที่ 4 กันยายน 2556

4.6.2 ลายทิวทัศน์(山水纹) เป็นลายประดับจีนตามชนบ ใช้ในเครื่องประดับ เนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ และทิวทัศน์เป็นหลัก อาทิ ทิวทัศน์ชนบท สวน ระเบียง ศาลา เป็นต้น ก่อนสมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่น มีข้อจำกัดในการลงสีจำนวนมาก พบเห็นลวดลายทิวทัศน์ไม่มาก บางครั้งถึงเห็นในงานแกะสลักและจิตรกรรมบ้าง หลังจากยุคราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่นจึงปรากฏลายทิวทัศน์มากขึ้น จนไปถึงจุดสูงสุดในระหว่างราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่ง ใน ปลายยุคราชวงศ์หมิงต่อสมัยราชวงศ์ชิงมีการใช้ลวดลายทิวทัศน์อย่างมาก งานฝีมือแปรรูปทิวทัศน์ในช่วงแรกยังแข็งเกร็งอยู่ หลังจากยุคราชวงศ์หมิงไป มีการจำลองแบบจริงมากขึ้น สีเริ่มเข้มข้นจัดจ้าน องค์ประกอบดีขึ้น ลวดลายทิวทัศน์บริเวณภูเขาปกติพบในจิตรกรรม เครื่องปั้นดินเผาภาพพิมพ์ ลายปัก ประติมากรรม เครื่องเรือนการแกะสลักไม้ กระจกสัมฤทธิ์ เสื้อผ้าอาภรณ์ ลวดลายทิวทัศน์สะท้อนถึงการเคารพในธรรมชาติ และความรักธรรมชาติ

ภาพที่ 4.118 ลายทิวทัศน์ ศิลปะการตัดกระดาษ

ที่มา: www.cswomen.cn วันที่ กันยายน 4 2556

4.6.3 ลายลายคลื่น(波浪纹) รู้จักกันในอีกชื่อว่าลายทะเล ส่วนใหญ่ได้รูปร่างมาจากคลื่นทะเล รูปร่างคล้ายวงน้ำ หรือคล้ายกระแสน้ำ ลวดลายคลื่นน้ำวน จึงรู้จักกันอีกอย่างว่าลายวน หรือลายทะเล ลายคลื่นมักใช้ในเครื่องเคลือบดินเผา จิตรกรรม จิตรกรรมฝาผนัง งานแกะสลักไม้ ใช้ในเครื่องเคลือบดินเผามากที่สุด เครื่องเคลือบดินเผาลายคลื่นพบครั้งแรกปรากฏในซากเครื่องรางดินเผาในสมัยหินใหม่ ที่เหอหนู่ตู หยูเหา มณฑลเจ้อเจียง เครื่องเคลือบดินเผาสีเทาในยุคราชวงศ์ซางและราชวงศ์ซางโจว กระเบื้องดินเผาเขียนสีสมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่น ส่วนใหญ่เนลายคลื่น ดำเนินอยู่มาจนสมัยราชวงศ์จิ้นตะวันตก นับจากราชวงศ์จิ้นตะวันออกถึงสิ้นสุดสมัยราชวงศ์เหนือใต้ ลวดลายคลื่นกลับไม่นิยมใช้กันอีกเลย ลายคลื่น กลับมาใช้อีกครั้ง

หนึ่ง ในงานกระเบื้องเคลือบของราชวงศ์สุยและราชวงศ์ถัง และเริ่มใช้กับลวดลายอื่น ๆ เช่น แจกันปลาว่ายน้ำ ในทะเล สมัยชว่นต่อก็มีการใช้กระเบื้องเคลือบลายคลื่นอย่างมากเช่นกัน

ภาพที่ 4.119 หม้อดินเผาลายคลื่นสมัยชุนชิว

ที่มา: 中国传统纹样图鉴 / ZHONGGUO CHUANTONG WENYANG TUJIAN., 古月, 2010

4.6.4 ลายริบบิ้น(绶带纹) หรือลายแถบผ้าไหม เช่นเดียวกับผ้าที่คนโบราณใช้ผูกมือจับและกระจก สัมฤทธิ์ เพื่อใช้งานและตกแต่ง เพราะคำว่า ริบบิ้น(绶)ออกเสียง โส่วพ้องกับคำว่า寿ที่หมายถึงชีวิต ดังนั้น หลังจากสมัยราชวงศ์ถัง จึงใช้เป็นลวดลายประดับตกแต่งที่มีการใช้งานหลากหลาย ในความหมายว่าโชคดี อายุ ยืน ลายแถบริบบิ้นใช้กันทั่วไปกับเครื่องประดับ เครื่องเคลือบดินเผา เครื่องสัมฤทธิ์ ประติมากรรม เสื้อผ้า อาภรณ์ และของตกแต่งอื่นๆ ลายริบบิ้นใช้งานสะดวกและเรียบง่าย นับแต่ สมัยราชวงศ์ฉินและฮั่นได้ใช้เป็น ลวดลายหลัก

ภาพที่ 4.120 ลายริบบิ้น เครื่องลายครามสมัยราชวงศ์หมิง

ที่มา: <http://www.1008610086.com> วันที่ 4 กันยายน 2556

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาวิวัฒนาการเชิงสัญลักษณ์และความหมายของลวดลายประดับเงินตามชนบเป็น การวิจัยเชิงพรรณนาโดยการสืบค้นองค์ความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการของลวดลายประดับเงินตามชนบในเชิง สัญลักษณ์และความหมาย มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาปรัชญาแนวคิดและความหมายของลวดลายเงิน
2. เพื่อศึกษาลักษณะรูปแบบลวดลายเงิน
3. เพื่อวิเคราะห์วิวัฒนาการของลวดลายเงิน

การวิจัยนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการพรรณนารายละเอียดของลักษณะวิวัฒนาการของลวดลายประดับเงินตามชนบ จากเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ได้แก่ ประวัติการเมือง และการศาสนาในยุคสมัยต่างๆของเงิน ก่อนยุคใหม่

ส่วนที่ 2 เป็นการจำแนกและแจกแจงประเภทลวดลายเงินในเชิงสัญลักษณ์และความหมายของ ลวดลายประดับเงินตามชนบโดยการพรรณนารายละเอียด คติความเชื่อและความหมายขององค์ประกอบทาง ศิลปะรวบรวมข้อมูลลวดลายเงินตามชนบ

5.1 สรุปผลวิจัย

ผลการศึกษาวิวัฒนาการเชิงสัญลักษณ์และความหมายของลวดลายประดับเงินตามชนบ สรุปได้ ดังนี้

5.1 วิวัฒนาการลวดลายประดับเงินตามชนบ

ลวดลายสมัยหิน ยุคสังคัมบรรพกาลเกี่ยวข้องกับการจับปลาสัตว์และการแสวงหาแหล่งอาหารทางเกษตรกรรม รวมถึงการสังเกตการณ์ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ลวดลายปรากฏเห็นตามเครื่องปั้นดินเผาของยุคนี้ และตามจิตรกรรมบนผนังถ้ำ มีลักษณะเด่นเป็นแบบเรียบง่ายไม่ซับซ้อน ลวดลายมีการแทนความหมายมากมาย

ลวดลายยุคสัมฤทธิ์ สมัยราชวงศ์เซี่ย ราชวงศ์ซางและราชวงศ์โจว มีทั้งที่เหมือนจริงและนามธรรม ฝีมือประณีตและเป็นระเบียบมากขึ้นตามลัทธิความเชื่อ ประยุกต์ลวดลายใช้กับเครื่องมือเครื่องใช้ผลิตภัณฑ์สัมฤทธิ์ ทั้งหมด

ลวดลายสมัยชุนชิว-จ้านกั๋ว ก่อนช่วงกระชับแต่ซับซ้อนในยุคชุนชิว-จ้านกั๋ว ลวดลายส่วนใหญ่ใช้ในพิธีกรรมและการเฉลิมฉลอง เปลี่ยนจากลวดลายสัตว์ต่าง ๆ เป็นลายเรขาคณิตและลวดลายนามธรรม

ลวดลายสมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่น เรียบง่ายแต่มีกำลัง มีลวดลายตกแต่งให้เลือกใช้มากมาย และขอบข่ายการใช้ลวดลายขยายเพิ่มมากขึ้น เกิดลวดลายความหมายเชิงสิริมงคล ลวดลายมีการภาพสะท้อนวิถีชีวิตมนุษย์

ลวดลายยุคสามก๊ก สมัยราชวงศ์เว่ย ราชวงศ์จิ้น และราชวงศ์เหนือ-ใต้ มีอิทธิพลของศาสนาพุทธและผสมผสานลวดลายสิริมงคลกับพุทธศาสนา ลวดลายไม่ต่างกับลวดลายยุคก่อนหน้า ลวดลายยุคนี้นิยมใช้กับเสื้อผ้ามาก

ลวดลายของราชวงศ์สุยปรากฏการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย ลวดลายของราชวงศ์สุย และราชวงศ์ถังที่พัฒนามาเต็มที่ มีชีวิตชีวา สีสันสดใส สวยงาม และหรูหรา ลวดลายถูกจำกัดด้วยชนชั้น ลวดลายดอกไม้สิริมงคลเข้ามาแทนที่ลวดลายสัตว์ มีอิทธิพลของต่างชาติเข้ามาผสม

ลวดลายสมัยห้าราชวงศ์ดูหรูหราและซับซ้อนยุ่งยากเหมือนสมัยก่อนหน้า แต่มีรูปทรงที่เกินจริง แต่เหมือนจริงสูงและเป็นลวดลายเชิงสัญลักษณ์

ลวดลายสมัยราชวงศ์ซ่ง มีชื่อเสียงในด้านรูปทรงและสีสัน งดงามเหมือนธรรมชาติ ฝีมือช่างงดงามที่ลุ่มลึกและคงที่ รูปแบบยุคนี้มีความแตกต่างกันระหว่างของราชสำนักและชาวบ้าน

ลวดลายสมัยราชวงศ์เหลียว ราชวงศ์จิน และราชวงศ์หยวน สะท้อนถึงลักษณะเด่นของชนชาติ เรียบง่าย มีกำลัง ใช้ลวดลายใบไม้ดอกไม้โตๆ และอักษรชื่อในข้าวของเครื่องใช้จำนวนมาก มีการพัฒนาลวดลายตามชนบอย่างเห็นชัด มีลวดลายเชิงสัญลักษณ์และลวดลายที่ผสมผสานสัญลักษณ์สิริมงคลเพิ่มมากขึ้น

ลวดลายสมัยราชวงศ์หมิง และราชวงศ์ชิงถึงจุดสูงสุดของพัฒนาการทางงานลวดลายประดับจีน ตามชนบ คงไว้ซึ่งลวดลายยุคก่อนหน้าและคงไว้ซึ่งลักษณะเฉพาะประจำชาติ ซึมซับอิทธิพลภายนอกและ รับเทคโนโลยีใหม่มาใช้ ลวดลายมีมากมายหลากหลายทั้งคิดจินตนาการ หยิบยืม ผสมผสานคละเคล้ากันไป ลวดลายประดับที่แพร่ล้าวนเป็นลวดลายที่มีความหมายเป็นสิริมงคล

5.2 สัญลักษณ์และความหมายของลวดลายประดับจีนตามชนบ การศึกษานี้แบ่งลวดลายเป็น 6 หมวดหมู่ มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ลวดลายเรขาคณิต เกิดขึ้นครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์มีการประยุกต์ใช้อย่างหลากหลาย ให้ความหมายเฉพาะเจาะจงเป็นการประดับตกแต่ง ลวดลายประเภทนี้ ได้แก่ เส้นตรง เส้นคู่เส้นหยัก เส้นโค้ง เส้นแถบ เส้นขดเกลียว ลายขมวดเกลียว ฯลฯ และรวมถึงลวดลายนามธรรมต่างๆด้วย ลวดลายประดับสมัยนี้ มักใช้ในข้าวของเครื่องใช้แบบที่เป็นสัมฤทธิ์หรือเป็นเครื่องเคลือบในภายหลังเป็นต้น ยุคแรกๆมีรูปทรงเรียบง่ายชัดเจน ต่อมาในยุคหินใหม่ตอนปลายมีรูปทรงซับซ้อนขึ้น ในสมัยราชวงศ์ซางและราชวงศ์โจว ลวดลายได้กลายเป็นลวดลายประดับชั้นสูงที่สลับบัซซูน ภายหลังราชวงศ์ฉินและฮั่น ลวดลายเรขาคณิตก็กลายเป็นลวดลายตกแต่งธรรมดาที่ปรากฏเห็นทั่วไป

ลวดลายสัตว์ พบในยุคก่อนประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมาก เช่น ปลา หมา ที่มีลักษณะนามธรรม นอกจากนี้ยังมีสัตว์ในตำนานหรือสัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์มีความหมายสิริมงคล ได้แก่ ลวดลายมังกร หงส์ไฟ กิเลน เทาเทีย เป็นต้น สัตว์เหล่านี้นำไปใช้ในหลากหลายรูปแบบอย่างชำนาญ บางลวดลายเช่น เทาเทียปกติใช้ในยุคสัมฤทธิ์ตอนต้น คนรุ่นหลังไม่มีใครใช้ ลวดลายอื่นๆ ก็มีการพัฒนาไปตามยุคสมัยและสังคมเศรษฐกิจ บ้างก็เปลี่ยนแปลงไปเช่น มังกร ลวดลายสัตว์ชนิดเดียวกันยังแตกต่างกันไปตามยุคสมัย เช่นเดียวกัน ล้วนใช้ลวดลายสัตว์เป็นปกติในงานศิลปหัตถกรรมหลากหลายสาขา ทั้งงานหยก เครื่องเงิน เครื่องทอง จิตรกรรมภาพพิมพ์ เครื่องเคลือบดินเผา กระดาษตัด การตกแต่ง เครื่องเรือน เสื้อผ้า ประติมากรรม ฯลฯ

ลวดลายพรรณพฤกษา นกและแมลง เป็นลวดลายประดับจีนตามชนบ ที่มีความหมายในเชิงสิริมงคล มีการผสมกันระหว่างลายดอกไม้แมลงและลายนก ใช้ประดับข้าวของเครื่องใช้ เครื่องสัมฤทธิ์ เครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องหยก เครื่องเคลือบดินเผา เครื่องเรือน เสื้อผ้า เครื่องเย็บปักถักร้อย กระจกสัมฤทธิ์และสถาปัตยกรรม ลายนกได้แก่ นกกระจอก กางเขนและ กระจอกบ้านและ ไก่ฟ้าสีทอง, นกกระสาและอื่น ๆ ลวดลายผลไม้ดอกไม้ไม่มี ดอกบัวหรือดอกเหมย ดอกบัว ดอกเบญจมาศ ดอกโบตั๋นและกล้วยไม้ ไม้ไผ่ สน เห็ดหลังจื่อ, ลูกท้อ ทับทิม องุ่น ลวดลายแมลงทั่วไปมี ผีเสื้อ จักจั่น ซึ่งแตกต่างกับแมลงและดอกไม้มงคล ลวดลายเหล่านี้ที่เป็นลวดลายที่มีความหมายพิเศษจากกระบวนการพัฒนา

ลวดลายสิริมงคล เป็นลวดลายจีนตามชนบอีกประเภทที่แสดงถึงความยินดี เกี่ยวข้องกับมงคล คำอวยชัยให้พร ลวดลายชนิดนี้มีองค์ประกอบและความหมายเฉพาะเจาะจง เป็นส่วนขยายเพิ่มเติมของลวดลายประดับจีนตามชนบ ลายมงคลหมายถึงลวดลายที่ความหมายลึกซึ้ง ลวดลายอันเกิดจากการป้องกันภัยร้ายก็เป็นแบบหนึ่ง ลวดลายมงคลเริ่มต้นพัฒนาในสมัยราชวงศ์ถัง ราชวงศ์ซ่ง เฟื่องฟูในราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง ซึ่งลวดลายเกือบทั้งหมดตั้งใจให้มีความหมายเป็นมงคล ลวดลายมงคลมุ่งหมายให้มีความมั่งคั่ง โชคดี อายุยืนนาน ความอุดมสมบูรณ์แทนด้วยความมั่งคั่งความสำเร็จ การแต่งงาน มิตรภาพ ลูกหลานมากมายความสุขแทนด้วยการเฉลิมฉลอง เป็นต้น จิตวิญญาณและการรับรู้ด้านความงามของจีน เป็นองค์ประกอบสำคัญของลวดลายมงคลจีนตามชนบ อันมีความหมายทางวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งของอารยธรรมจีน

ลวดลายคนลวดลายคนมาจากรูปภาพอัตลักษณ์บุคคลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบดั้งเดิมของจีน ลวดลายประดับภาพคนลักษณะต่างๆ เป็นสัญลักษณ์มีความหมายแทนแนวคิดสมัยบรรพกาลและความเชื่อทางศาสนา ลวดลายจึงเป็นนามธรรม เกิดภาพครึ่งคนครึ่งสัตว์ เช่น คนตัวเป็นนก เมื่อสังคมก้าวหน้าขึ้น ลวดลายลายเส้นต่างๆกลายเป็นรูปคนที่มีรายละเอียดซับซ้อน หลังสมัยถังและซ่งลวดลายรูปภาพคนมีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น ในสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิงลวดลายมีชีวิตชีวา

ลวดลายวัตถุข้าวของเครื่องใช้ จัดเป็นลวดลายประดับจีนตามชนบประเภทหนึ่ง ลวดลายที่นิยมกันมี 5 ลายซึ่งเป็นการผสมกัน ได้แก่ สมบัติโบราณลวดลายทิวทัศน์ภูมทัศน์ลวดลายคลื่น รับประทานความสงบสุข ลวดลายสัญลักษณ์ศาสตร์ทั้งสี่ ลวดลายสมบัติโบราณมีจำนวนน้อย แต่มีความสำคัญอย่างเด่นชัดเพราะมีผลต่อพัฒนาการของลวดลายอื่น ๆ

5.2 อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการศึกษาวิวัฒนาการเชิงสัญลักษณ์และความหมายของลวดลายประดับจินตาม ขนบ อาจกล่าวได้ว่าตลอดระยะเวลาในประวัติศาสตร์จีนลวดลายประดับจินตามขนบ มีวิวัฒนาการเชิงสัญลักษณ์และความหมายอยู่บนขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ วิวัฒนาการของลวดลายประดับจินตามขนบ เป็นไปตามเงื่อนไขทางสังคม และประวัติศาสตร์ แหล่งที่มาของลวดลายประดับโบราณมีสามทาง

1. ศิลปหัตถกรรม ได้แก่ เครื่องเคลือบดินเผา การเย็บปักถักร้อย การตัดกระดาษ การแกะสลัก เป็นความพยายามของผู้คนในการสร้างสรรค์งานที่เรียบง่ายหยาบแต่มีความรสนิยมท้องถิ่นสูง

2. ศิลปะทางศาสนา เช่น คติความเชื่อต่างๆ เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เรื่องวิญญานภูตผีปีศาจ ตำนานเรื่องเล่า โปสถภาพจิตรกรรมผนังถ้ำและวิธีการอื่น ๆ ในการตกแต่งประดับลายประดับคาน เครื่องแต่งกาย รูปปั้น วิหาร ระเบียบสถาปัตยกรรม ประติมากรรม

3. ชาวของเครื่องใช้สิ่งอำนวยความสะดวกประจำวัน เสื้อผ้าเครื่องประดับอาคารสถานที่ ที่หุรหุราในครอบครองของจักรพรรดิระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ลวดลายเหล่านี้บรรจบพบกับชีวิตความเป็นอยู่ที่หุรหุราทางวัตถุและความว่างเปล่าทางจิตวิญญาณ(ความฟุ้งเฟ้อทางวัตถุ ชีวิตเหลวไหลสูญเปล่า)และการออกแบบที่ดี ดังนั้น ลวดลายจึงเป็นลวดลายตามขนบที่มีฝีมือ ประณีตแต่จัดเป็นส่วนหนึ่งของการอวยพรให้อายุยืนในลวดลายประดับตกแต่งจิตรกรรม เครื่องเคลือบดินเผา

ประเทศจีนสมัยเริ่มต้นยุคบรรพกาล มีรากฐานของสังคมการเกษตร ความเชื่อและความปรารถนา เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวัน คนส่วนใหญ่เป็นชาวไร่ชาวนา ปลุกพืชและทำปศุสัตว์เลี้ยงชีพ ความต้องการพื้นฐานคือต้องการความอุดมสมบูรณ์จากผลผลิตที่ตกลงแรงกายไป ต้องการพืชผล และสัตว์ที่เลี้ยงไว้ อุดมสมบูรณ์ ความอุดมสมบูรณ์ในความรับรู้ของชนบรรพกาลขึ้นอยู่กับความเข้าใจในธรรมชาติ และการยึดเหนี่ยวทางใจกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอำนาจที่มองไม่เห็น เกิดพิธีบวงสรวงต่าง ๆ อันก่อให้เกิดอุปกรณ์ประกอบพิธีการหรือวัตถุแทนความเชื่อที่มีเนื้อหาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องแสดงออกในภาพวาด รูปภาพ ลวดลาย นอกเหนือจากรูปทรงและความงามที่เป็นเป้าหมายเบื้องต้นในการตกแต่งวัตถุ ลวดลายที่ประดิษฐ์ขึ้นจึงเกี่ยวข้องและสะท้อนวิถีชีวิตทางสังคมเกษตรปรากฏตามเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ลวดลายในยุคบรรพกาลสมัยก่อนประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมากมีกำเนิดจากธรรมชาติ เช่น ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ภูเขา แม่น้ำ เมฆ สายฟ้า สัตว์ พืช เป็นต้น ลวดลายประดับส่วนใหญ่ในระยะแรกมีลักษณะเป็นรูปทรงเรขาคณิต มีลักษณะเป็นนามธรรม อาจเพราะเทคนิค และทักษะฝีมือยังอยู่ในระดับเริ่มต้น หรือเป็นเพียงแค่สัญลักษณ์ที่รับรู้กันในหมู่เผ่าตน

เมื่อก้าวสู่ยุคสังคมนาในสมัยราชวงศ์เซี่ยและโจว การปกครองแบบราชาธิปไตย มีผู้ปกครองเป็น กษัตริย์ พิธีการบวงสรวงมีบทบาทมากขึ้นในการเสริมสร้างบารมีและศรัทธาต่อผู้นำ ความเชื่อเกี่ยวพันกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอำนาจที่มองไม่เห็น ที่เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือในการปกครองของผู้นำในการแสดงออกของ พิธีกรรมทางศาสนา ลวดลายที่ใช้จึงเกี่ยวข้องกับสัตว์สัญลักษณ์ต่าง ๆ เชื่อมโยงระหว่างตำนานและความเป็นจริง ที่สื่อความหมายทางความเชื่อและการปกครอง เช่น มังกรเป็นตัวแทนของคือกษัตริย์และอำนาจในการจัดสิ่งไม่ดี หงส์เป็นตัวแทนความสงบของบ้านเมือง เทาเทียเป็นตัวแทนของเว่นสังเวศสัตว์ร้ายที่ตะกละตะกลาม จักจั่นเป็นตัวแทนของการเกิดใหม่ เป็นต้น

เมื่อเข้าสู่ยุคศักดินาในประเทศจีน การพัฒนาทางด้านต่าง ๆ นำซึ่งความก้าวหน้าด้านต่าง ๆ ลวดลายจึงมีความหลากหลายและมีเนื้อหาเพิ่มมากขึ้นตามสมัยที่ผ่านไปด้วย นอกเหนือจากลวดลายระดับจีนตามชนบทแต่เดิม ในยุคสงครามสมัยขุนโจวจ้านกั๋ว เริ่มมีการแสดงเรื่องราว คล้ายกับเป็นบันทึกจากเหตุการณ์ประวัติศาสตร์เพื่อสื่อความหมาย เนื้อหาสาระอย่างตรงไปตรงมาไม่ต้องอาศัยการตีความซับซ้อน ความไม่มั่นคงในสภาพบ้านเมือง มีอิทธิพลต่อความคิดและความเชื่อของผู้คน ตระหนักถึงความเป็นจริงบนโลก ส่งผลกับการพัฒนาลวดลายระดับจีนให้เหมือนจริงมากขึ้น ดังเห็นได้จากลวดลายที่เป็นฉากเหตุการณ์ต่าง ๆ ของแต่ละยุค เช่น การจับปลา การเล่นกายกรรมของยุคจ้านกั๋ว ภาพแกะสลักฉากสงครามในสุสานสมัยฮั่น

ขณะที่มีอีกฟากฝั่งของความคิดก็แสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจในยามบ้านเมืองไม่สงบ จากศาสนาและความเชื่อ ความศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และอำนาจที่มองไม่เห็น เพื่อเป็นกระบวนการปกป้องโยนจิตใจอันไม่มั่นคง กอปรกับการแพร่เข้ามาของศาสนาพุทธในจีน ส่งผลให้มีการพัฒนาลวดลายสัตว์ เกิดลวดลายประเภทนักชัฏรขึ้นในสมัยราชวงศ์ฮั่น มีการพัฒนาด้านลวดลายพิชพรรณพฤกษาต่าง ๆ ตลอดจน ลวดลายคน ที่มีอิทธิพลจากศาสนาพุทธ ดังตัวอย่างที่โดดเด่นของลวดลายประดับในถ้ำตุนหวง สมัยราชวงศ์ถัง ที่มีแบบแผนการประดับตกแต่งที่มีสุนทรีย์ไม่เหมือนใคร

เมื่อบ้านเมืองสงบ ผู้คนมีชีวิตที่เป็นสุข ความเจริญต่างๆ ก็เกิดขึ้น ส่งผลกับสุนทรีย์ภาพความงามงามของยุคสมัย ดังเช่นสมัยราชวงศ์ถัง ที่มีเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรือง สังคมสงบสุข ศิลปะวัฒนธรรมต่างๆ เจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะบทกวีโบราณของจีน ทิศนะความงามที่ส่งผ่านถึงกันระหว่างธรรมชาติ กวี และศิลปะปรากฏในลวดลายประดับ ที่มีความหรูหราและซับซ้อน แผงความหมายลึกซึ้งเหมือนบทกวี กลายเป็นศิลปะ

ประเภทลัทธิเหมือนจริงที่อยู่ใกล้ขีดธรรมชาติมากกว่าศิลปะประดิษฐ์(Stylized) (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 2550:137)

ยามที่บ้านเมืองที่มั่นคงและมั่งคั่ง ก็เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมวิถีชีวิตให้หรูหราเพิ่มขึ้น ทางศิลปะก็เช่นกัน จากความเรียบง่ายจำเป็นนำไปสู่รายละเอียด สู่ความเหมือนจริงสุดท้ายก็หรูหราฟุ้งเกินจริง ดังเห็นได้จาก ลวดลายประดับในสมัยราชวงศ์ซ่ง เช่น ลวดลายใบไม้แม้ดำเนินตามสมัยก่อนหน้าที่เหมือนจริง แต่ก็ประดิษฐ์จนเกินจริง ความหมายที่คงเดิมแต่มีรูปลักษณะที่เปลี่ยนไป

เมื่อชนชาติจีนถูกปกครองโดยชนชาติอื่น เช่น ในสมัยราชวงศ์หยวน อิทธิพลต่างด้าวเข้ามามีส่วนผสมในรูปลักษณะของลวดลายจีนตามชนบ เกิดความแปลกใหม่ขึ้น อันเนื่องมาจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม ถือว่าลวดลายมีการพัฒนามาก

ชนบราชูร์กับหลวงแรก ๆ นั้นไม่ต่างกัน เป็นอย่างเดียวกัน การปกครองพัฒนาเป็นเจ้ากับข้าและกลายเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชชนนั้นมีผลต่อลวดลายและความหมายหรือสัญลักษณ์ บนเนื้อหาที่อยู่บนวิถีชีวิต ประเพณีและความเชื่อ ชาวจีนที่ถูกปกครองโดยราชวงศ์ซ่งที่เป็นต่างชาติต่างเผ่าพันธุ์มีการชมเชงกตชีทางวัฒนธรรมจากผู้ปกครอง ทำให้เกิดการแตกแยกแยกของลวดลายประดับจีนเป็นแบบของหลวงและแบบของราชูร์ เกิดลวดลายพื้นบ้านอันเนื่องมาจากคติความเชื่อชาวบ้านเพิ่มมากขึ้น เกิดเป็นงานลวดลายตกแต่งของช่างจีนอันได้แก่ลวดลายประดับหรือภาพสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในความหมายแห่งความเป็นสิริมงคลอยู่เย็นเป็นสุข ตามคติจีน(สันติ เล็กสุขุม. 2550: 4) ปัจจัยหนึ่งอาจเพราะเทคนิควิธีที่แตกต่างกันในการสร้างลวดลาย ลวดลายประดับพื้นบ้านจีนมีความเรียบง่ายกว่า และวิจิตร สือความหมายตรงไปตรงมา เช่น การใช้ลวดลายที่เป็นอักษรตัวเดียวโดดๆ ประเภท ฮกลกซิว หรือการเล่นความหมายของลวดลายเชิงสัญลักษณ์ที่มีการฟ้องเสียงของการเล่นคำที่เสียงใกล้เคียง เพื่อให้มีความหมายเชิงสิริมงคล สะท้อนถึงความปรารถนาในด้านโชคลาภยศถาบรรดาศักดิ์และอายุมั่นขวัญยืน ในขณะที่ลวดลายจีนของหลวงหรือราชสำนักมีกฎเกณฑ์ตายตัวเคร่งครัด มีความประณีตหรูหราและองค์ประกอบซับซ้อนต้องการการตีความของความหมายที่แฝงเร้นอยู่ เช่น ลวดลายในชุดมังกรฉลองพระองค์ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปแล้ววิวัฒนาการเชิงสัญลักษณ์และความหมายของลวดลายประดับจีนตามชนบ มีลักษณะเริ่มจากลวดลายเพื่อการตกแต่งที่มีลักษณะเป็นนามธรรมไปสู่ความสมจริง จากการใช้ลายเพียงลาย

เดียวเป็นลายหลายหลาย จากหลายหลายไปเป็นการนำหลายต่างชนิดมาประกอบกัน และสุดท้ายจากภาพประดิษฐ์ล้วนๆ ไปเป็นการผสมกับอักษรและอักษรประดิษฐ์ ส่วนด้านสัญลักษณ์และความหมายในชั้นแรกอาจไม่มีความหมายเพราะเป็นแค่การตกแต่งหรือมีมีความหมายเฉพาะเจาะจงเพราะใช้ลายเดียว ต่อมาจะมีการเชื่อมโยงกับคติ ความเชื่อ จากความหมายง่ายๆ ไม่สลับซับซ้อนค่อย ๆ มีความลึกซึ้งจากในเชิงสัญลักษณ์ความเชื่อ ต่อมา ซับซ้อนขึ้นจากเนื้อหาที่แฝงสัญลักษณ์ ระดับความหมายพัฒนาจากการแทนค่าตรง ๆ หรือไม่มี ความหมายเพราะวัตถุประสงค์ด้านความงามล้วน ๆ ไปสู่ความหมายหมายนัยตรงและไปสู่ความหมายนัยรองที่ต้องอาศัยการตีความจากคติความเชื่อและวิถีชีวิตประเพณีที่ส่วนมากมีความหมายเชิงสิริมงคลต่างๆ มีอำนาจ โชคลาภ เงินตราความมั่งมีและสุขภาพและชีวิตยืนนาน

5.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

5.3.1 ควรสนับสนุนให้มีการวิจัยศึกษาข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับลวดลายประดับเงินตามชนบแต่ละสมัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ในสาขาเงินศึกษา

5.3.2 ควรสนับสนุนให้มีการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะลวดลายประดับเงินตามชนบที่เหมือนกันในประเทศจีนและไทย

5.3.3 ควรสนับสนุนให้มีการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ลวดลายประดับเงินตามชนบในทางศิลปะด้านต่าง ๆ ทั้งของประเทศจีนและของประเทศไทย เช่น ลวดลายประดับเงินตามชนบในงานสถาปัตยกรรมภายในจีน เป็นต้น

5.3.4 ควรสนับสนุนให้มีการนำผลวิจัยไปใช้ในการเรียนการสอน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและควรสนับสนุนให้ทำวิจัยอย่างต่อเนื่องในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง

บรรณานุกรม

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. ศิลปะจีน. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น. 2550.

_____. บทวิทยุรายการ "รู้ รัก ภาษาไทย" ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2554 เวลา 7.00 -7.30 น.

_____. ลายนานาชาติ. กรุงเทพฯ: เสริมวิทย์บรรณาการ. 2534.

_____. สรุปรการเสวนาเรื่อง. "AEC vs จีน ใครได้ใครเสีย" (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.thaifita.com/ThaiFTA/Portals/0/AECvscn.pdf> (12 ก.ค. 2555)

กำจร สุนพงษ์ศรี. ประวัติศาสตร์ศิลปะจีน ฉบับปรับปรุง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2551.

เชมณัฐ ทรัพย์เกษมชัย. (ผู้แปล). ประวัติศาสตร์จีน ฉบับย่อ. กรุงเทพฯ: มติชน. 2556.

คล่อง ศิริประภาธรรม และคมกฤช ศิริประภาธรรม. (ผู้แปล) ประวัติศาสตร์จีน กำเนิดมนุษยชาติ กำเนิดอารยธรรมใหม่. กรุงเทพฯ: ตถาตา. 2556.

จิตรา กอนันทเกียรติ. บ่วงสื่อ อยู่อี่: ทุกเรื่องให้สมปรารถนา. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์. 2540.

เจิ้งซื่อเฉียง และหลิวจวินเจิ้ง. อี้จิง ศาสตร์พื้นฐานแห่งชีวิต. แปลจาก โดย สุนทร สิวศ์เจริญ. กรุงเทพฯ : มติชน. 2556.

ทีมงานช่วยคุณ. ปฐพีมังกรของฮ่องเต้. กรุงเทพฯ: พี.วาทีน พับลิเคชั่น. 2550.

ธวัชชัย ดุลยสุจริต. สัญลักษณ์มงคลจีน. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์. 2545.

ดวงใจ(นามแฝง). จีนหลายมิติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ปาเจรา. 2548.

นวรรตน์ ภัททีคำ. จีนใช้ ไทยยิ้ม. กรุงเทพฯ: อมรินทร์. 2553.

ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล. 108 สัญลักษณ์จีน. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น. 2552.

ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล. 108 สิ่งมงคลจีน. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น. 2553.

เป่าอี่(นามแฝง). ลายจีน: อัญมณค ใน พลอยแกมเพชร. ปีที่ 21 ฉบับที่ 498 31 ตุลาคม 2555. กรุงเทพฯ: ศรีสารา. 2555.

มนต์ ทองซัซ. แหล่งกำเนิดอารยธรรมยุคแรก. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์. 2527

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มอนเทจ คัลเซอร์.ประวัติศาสตร์จีน ยุคก่อนประวัติศาสตร์ถึงราชวงศ์ชิง.กรุงเทพฯ:สุภาพ. 2551.

มาโนช กงกะนันท์ . ศิลปะการออกแบบ.กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์. 2538.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีพับลิเคชั่นส์, 2542.

ราชบัณฑิตยสถาน.พจนานุกรมศัพท์สถาปัตยกรรมศาสตร์ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2554.

เล่าชวนหัว(นามแฝง). ฮั่น: ขาดิพันธ์ที่ไม่มีวันตาย.กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย. 2534.

วิทยาลัยภาษาจีนปักกิ่ง, มหาวิทยาลัยครุหนานจิง, มหาวิทยาลัยครุอันฮุย. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ประเทศจีน. กรุงเทพฯ: สุภาพใจ. 2550.

วิล ลิมถาวรานันต์, ศรีวิภาญจน์ กุลยานนท์, และเอกสิทธิ์ ชินอัครพงศ(ผู้แปล) ประวัติศาสตร์จีน. พิมพ์ครั้งที่ 2. Zhoujiarong. กรุงเทพฯ:นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์. 2547”

सानติ ภัคดีคำ และนวรรตน์ ภัคดีคำ. เสริมศิริมงคลยลศิลป์จีน๙๖๓ไทยในกรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ .2553.

ส. พลายน้อย (นามแฝง). เล่าเรื่องมังกร:ตำนานหลากหลายชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ สำนักพิมพ์. 2556.

สันติ เล็กสุขุม.ความสัมพันธ์จีน-ไทยโยงโยในลวดลายประดับ กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.2550.

สายฝน รุ่งประเสริฐ วรรณสินธพ และสุรภาพร รังษีอุทัย. ประวัติศาสตร์จีนยุคก่อนประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: เพชรกระรัต. 2553.

สายฝน รุ่งประเสริฐ วรรณสินธพ และสุรภาพร รังษีอุทัย. ประวัติศาสตร์จีนยุคราชวงศ์ เล่ม 1. กรุงเทพฯ: เพชรกระรัต. 2554.

สายฝน รุ่งประเสริฐ วรรณสินธพ และสุรภาพร รังษีอุทัย. ประวัติศาสตร์จีนยุคยุคราชวงศ์ เล่ม 2. กรุงเทพฯ: เพชรกระรัต. 2554.

สิทธิศักดิ์ ธัญศรีสวัสดิ์กุล. ออกแบบลวดลาย.กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์. 2529.

เหียน จิ่งเหวิน. รอบรู้ภาษาจีน(จูกิจจวจิน เล่ม 1) ฉบับปรับปรุง. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.2551.

古月. 中国传统纹样图鉴/ ZHONGUO CHUANTONG WENYANG TUJIAN. 北京 : 东方出版社 . 2010.

樊昌生. 《南方文物》 "Southern Heritage " . 2010年 2期 第89~102页.

王端. 中國歷代圖案彙編. Hong Kong : 宏圖出版社, 1970.

田自秉. 中国纹样史. 北京 : 高等教育出版社, 2003.

Chu, Daisy. (editor). Traditional Chinese patterns and colours : auspicious Chinese motifs. Singapore : Page One. 2010.

Graham Leslie McCallum. 400 Chinese Motifs. U.S.A.: Batsord. 2010.

Mary Jean Alexander. Hand book of Decorative Design and Ornament. New ework : Tudor Publishing Company. 1965.

Ridley, Michael. Style motif and design in Chinese art. Dorset : Balndford Press. 1977.

Trilling, James. Ornament: A Modern Perspective. Canada: The Uninversity of Washington Press. 2003.

Welch, Patricia Bjaaland. Chinese Art : A Guide to Motif and Visual Imagery. HongKong : Tuttle. 2008.

Williams, C.A. S. Outline of Chinese Symbolism and Art Motives. Japan: Charles E. Tuttle Co. 1974:

Willets, William. Foundations of Chinese Art. Singapore: Donald Moore Press Ltd. 1965.

Zeixs. Exciting world of pattern. Singapore : Page One. 2009.

ข้อมูลประวัติผู้วิจัย

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ -สกุล นายชาติ ภาสวร

เพศ ชาย วันเดือนปีเกิด 28 กันยายน 2506 อายุ 50 ปี

สถานภาพ โสด

ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ประวัติการศึกษา

ชื่อย่อปริญญา	สาขา	สถาบันที่จบ	ปีที่จบ
สทบ.	สถาปัตยกรรมภายใน	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง	2536
สทม.	สถาปัตยกรรมภายใน	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง	2533

สาขาที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)

ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมภายใน

ทัศนศิลป์

การออกแบบนิทรรศการ

การออกแบบเครื่องเรือน

ทุนการศึกษาและทุนวิจัยที่ได้รับ

พ.ศ.	ทุนการศึกษาและทุนวิจัย	สถาบันที่ให้
2553	ทุนอุดหนุนการวิจัย ประเภทงบประมาณเงินรายได้	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเสนอผลงานวิชาการ

บทความวิชาการ “การเมืองเรื่องภาพถ่ายสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น” ตีพิมพ์ในหนังสือประกอบการสัมมนาวิชาการ เรื่อง “สถาปัตยกรรม...บ้าน...เมือง” วันที่ 26-27 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2547 ณ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผลงานสร้างสรรค์อื่น ๆ

ชาติ ภาสวร. เล่าเรื่อง Frank Lloyd Wright. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง. 2546.

ชาติ ภาสวร. บทเรียนสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง . 2548.

ชาติ ภาสวร. การออกแบบตามชนบทศิลปะเกาหลี. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง . 2553.

ชาติ ภาสวร. ปกิณกศิลป์ : เรื่องเล่าต่างฤดู. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์.สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง 2554.

ตารางลำดับราชวงศ์ของจีนตามคริสต์ศักราช

ราชวงศ์		ปีที่เริ่มต้น -ปีที่สิ้นสุด	เมืองหลวง	อาณาบริเวณ ปัจจุบัน
เซี่ย(夏)		ราว 2070 - 1600 ก่อนค.ศ.	อันยี(安邑)	เซี่ยเซี่ยน มณฑลซานซี
			หยางตี้(阳翟)	ยีเซี่ยน มณฑลเหอหนาน
ซาง(商)		ราว 2070 - 1146 ก่อนค.ศ.	โป(亳)	ซานชิว มณฑลเหอหนาน
			ยิน(殷)	อานหยาง มณฑลเหอหนาน
โจว(周)	โจวตะวันตก(西周)	1046 - 771	เก่าจิง(镐京)	ซีอาน มณฑลซานซี
	โจวตะวันออก(东周)	770-256	ลั่วอี้(洛邑)	ลั่วหยาง มณฑลเหอหนาน
	สมัยชุนชิว(春秋)	770-476		
	สมัยจ้านกั๋ว(战国)	475-221		
ฉิน(秦)		21-206	เซี่ยนหยาง(咸阳)	เซี่ยนหยาง มณฑลซีอาน
ฮั่น	ฮั่นตะวันตก	206 ก่อน ค.ศ. - ค.ศ.23	ฉางอาน(长安)	ส่านซี มณฑลซี อาน
	ฮั่นตะวันออก	25-220	ลั่วหยาง(洛阳)	ลั่วหยาง มณฑลเหอหนาน
สามก๊ก(三国)	เว่ย(魏)	220-265	ลั่วหยาง(洛阳)	ลั่วหยาง มณฑลเหอหนาน
	อู่(蜀)	221-263	เฉิงตู(成都)	เฉิงตูมณฑลเสฉ วน
	หฺวู(吳)	222-280		
จิ้น(晋)	จิ้นตะวันตก(西晋)	265-316	ลั่วหยาง(洛阳)	ลั่วหยาง มณฑลเหอหนาน
	จิ้นตะวันออก(东晋)	317-420	เจี้ยนคัง(建康)	เจียงซู มณฑลปักกิ่ง
สิบหกแคว้น (十六国)	304-43	—	—	สิบหกแคว้น(十六 国)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางลำดับราชวงศ์ของจีนตามคริสต์ศักราช(ต่อ)

ราชวงศ์		ปีที่เริ่มต้น-ปีที่สิ้นสุด	เมืองหลวง	อาณาบริเวณปัจจุบัน	
ราชวงศ์เหนือใต้	ราชวงศ์ใต้(南朝)	ซ่ง(宋)	เจี้ยนคัง(建康)	เจียงซู มณฑลปักกิ่ง	
		ฉี(齐)	เจี้ยนคัง(建康)	เจียงซู มณฑลปักกิ่ง	
		เหลียง(梁)	เจี้ยนคัง(建康)	เจียงซู มณฑลปักกิ่ง	
		เฉิน(陈)	เจี้ยนคัง(建康)	เจียงซู มณฑลปักกิ่ง	
	ราชวงศ์เหนือ(北朝)	เว่ยเหนือ(北魏)	386-534	ผิงเฉิง(平城)	ต้าถง มณฑลชานซี
		เว่ยตะวันออก(东魏)	534-550	เยว่(邺)	หลินเจียง มณฑลเหอเป่ย์
		ฉีเหนือ(北齐)	550-577	เยว่(邺)	หลินเจียง มณฑลเหอเป่ย์
		เว่ยตะวันออก(魏)	535-556	ฉางอาน(长安)	ส่านซี มณฑลชีอาน
		โจวเหนือ(北周)	557-581	ฉางอาน(长安)	ส่านซี มณฑลชีอาน
	สุย(隋)		581-618	ต้าซิง(大兴)	ส่านซี มณฑลชีอาน
ถัง(唐)			ฉางอาน(长安)	ส่านซี มณฑลชีอาน	

ตารางลำดับราชวงศ์ของจีนตามคริสต์ศักราช(ต่อ)

ราชวงศ์	ปีที่เริ่มต้น - ปีที่สิ้นสุด	เมืองหลวง	อาณาบริเวณปัจจุบัน	ราชวงศ์
ห้าราชวงศ์ สิบแคว้น (五代十国)	ราชวงศ์เหลียงหลัง (后梁)	907-923	เป่ียน(汴)	ไคเฟิง มณฑลเหอหนาน
	ราชวงศ์ถังหลัง	923-936	หยาง(洛阳)	ลั่วหยาง มณฑลเหอหนาน
	จิ้นหลัง	936-946	เป่ียน(汴)	ไคเฟิง มณฑลเหอหนาน
	ฮั่นหลัง	947-950	เป่ียน(汴)	ไคเฟิง
	ราชวงศ์โจวหลัง	951-960	เป่ียน(汴)	มณฑลเหอหนาน
	สิบแคว้น(十国)	902-979	—	—
ซ่ง(宋)	ราชวงศ์ซ่งเหนือ(北宋)	960-1127)	ไคเฟิง(开封)	ไคเฟิง มณฑลเหอหนาน
	ราชวงศ์ซ่งใต้(南宋)	1127-1279)	หลินอาน(临安)	เจ้อเจียง มณฑล หางโจว
หยวน(元)			ต้าตู(大都)	ปักกิ่ง
หมิง(明)	1368-1644		ปักกิ่ง(北京)	ปักกิ่ง
ชิง(清)	1644-1911		ปักกิ่ง(北京)	ปักกิ่ง
สาธารณรัฐประชาชนจีน	1912-1949		หนานจิง(南京)	หนานจิง มณฑลเจียงซู
สาธารณรัฐประชาชนจีน 1 ตุลาคม 1949 จัดตั้งเมืองหลวงที่ปักกิ่ง				

ที่มา : <http://www.zdic.net/appendix/f4.htm>